

[54.]

Den anstalt, vars utveckling det här gäller, är emellertid av den natur, att dess befrämjande måste betraktas icke blott som en lokal angelägenhet utan även som ett statsintresse.

De patienter, som vårdas å hemmet, äro samlade från hela Sverige, ehuru större delen (60 %) av de sjuka härstamma från Stockholm. Radiumhemmets huvudklientel utgöres av fattiga människor — 28 av 32 platser äro avsedda för mindre bemedlade —, som endast genom dess verksamhet kunna komma i åtnjutande av en dyrbar specialbehandling.

En anstalt av ifrågavarande slag äger stora uppgifter utöver den praktiska sjukvården på anstalten. Genom studiet av det lärrika material, som dit samlas, genom prövning av nya behandlingsmetoder, liksom genom egna försök att utbilda bättre behandlingsmetoder och utveckla behandlingstekniken bör ett sådant centralinstitut för kräftforskning och kräftbehandling erhålla en vetenskaplig betydelse, som måste bidra till ökande av vår kunskap om kräftsjukdomarne, vilket utgör den nödvändiga förutsättningen för en förbättring av de praktiska terapeutiska metoderna.

Radiumhemmet utgör också en kunskapshärd, där nästan samtliga nu verkssamma radiums specialister i hela Skandinavien studerat och där nu en systematisk utbildning av sköterskeelever är ordnad.

Genom utbildning av läkarspecialister och sköterskor har denna anstalt även fått betydelse för hela landets sjukvård.»

På grund av vad sålunda anförts har styrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga förslag om ett anslag av 200,000 kronor för inköp av radium till Radiumhemmet.

Medicinal-
styrelsen.

Till följd av nådig remiss har medicinalstyrelsen den 22 november 1916 avgivit underdånigt utlåtande i ärendet och därvid anfört följande:

»Gagnet av radiumbehandling är numera fullt bevisat, och allteftersom man lärt sig att behärska behandlingsmetoden har dels dennas användning kunnat utsträckas till allt flera fall, dels indikationerna för densamma begränsats. Den utgör nu ett av läkarkonstens bästa hjälpmedel för vissa sjukdomsfall, särskilt för behandling av inoperabla fall av elakartade svulster samt såsom efterbehandling efter kirurgisk operation av dessa svulster. Nyttan av denna metod är så påfallande, att densamma redan vunnit såväl läkarnes som allmänhetens fulla förtroende. Ett avsevärt hinder för dess användning i stor utsträckning ligger emellertid i radiumpreparatens höga pris. Den enskilda offervilligheten, som redan i stor utsträckning anlitats, torde ej numera vara tillräcklig för erhållande av behövliga medel för behandlingsmetodens utsträcktare tillämpning, och från kommunalt håll torde efter det stora anslag, som från Stockholms stads sida kommit svenska cancerföreningens stockholmsavdelning till del, ej kunna under närmaste tid något avsevärt bidrag påräknas. Under sådana förhållanden synes det medicinalstyrelsen, som om staten i detta fall borde träda hjälpande emellan, då sjukvård av detta slag, vilken återskänker hälsa och och arbetskraft åt många, som i annat fall skulle varit hemfallna åt en förtidig död, måste vara av betydande allmänt intresse. Den för understödet föreslagna formen, beviljandet av ett anslag en gång för alla till inköp av radium, anser styrelsen vara den under nuvarande förhållanden lämpligaste. På grund härav och då styrelsen för sin del icke har något att invända i fråga om det såsom erforderligt ansedda beloppets

storlek, får styrelsen på det livligaste tillstyrka bifall till föreliggande framställning, därvid styrelsen emellertid tillåter sig tillika framhålla önskvärdheten av att bifallet lämnas under det villkor, att användningen av det beviljade beloppet varder i någon form ställd under statskontroll.»

[54.]

Kräftan torde med hänsyn både till förlopp och verkningar vara en av våra mest fruktansvärda sjukdomar. Dess egentliga orsak är ännu icke fastställd, och läkarvetenskapen kämpar därför ännu en ojämn strid i kampen mot sjukdomen. Intill senare tider har det operativa ingreppet varit det huvudsakliga, ofta nog bristfälliga hjälpmedlet i denna kamp. Numera har emellertid vid behandlingen av kräftsjukdomarna röntgenstrålar och framför allt radium allt mera kommit till användning. Vad som i vårt land i främsta rummet bidragit till kännedomen om radiumbehandlingens betydelse torde säkerligen hava varit den erfarenhet, som vunnits vid Radiumhemmet i Stockholm. Av en utav överläkaren vid hemmet professorn G. Forssell lämnad översikt över resultaten av kräftbehandlingen vid hemmet under åren 1910—1915 framgår, att under denna tid behandlats 1,015 kräftpatienter, huvudsakligen med radium, men dessutom med röntgenstrålar eller med en kombination av radium- och röntgenstrålar.

De behandlade fallen hava utgjort:

Kräfta (cancer) i ansiktet.....	222 fall
Läppkräfta	34 »
Livmoderkräfta	165 »
Bröstkräfta	203 »
Kräfta i andra organ (35 olika lokaliteter).....	222 »
Blodkräfta (sarkom).....	169 »

Summa 1,015 fall

I fråga om den närmare redogörelsen för de uppnådda resultaten ber jag få hänvisa till professor Forssells översikt. Jag tillåter mig emellertid här framhålla, att särskilt vid ansiktskräfta och vissa former av läppkräfta radiumbehandlingen visat sig påfallande verksam.

Vid den ytliga ansiktskräftan ligger behandlingens huvudsakliga betydelse däri, att den i regel förmår åstadkomma läkning utan vanställande ärr, ofta på sådant sätt, att man efter läkningen icke kan urskilja platsen för kräftsvulsten. Detta läkningssätt har för många patienter icke blott en psykisk och estetisk, utan även en stor social betydelse, i det att de kunna fortsätta en sysselsättning, som de icke med ett vanställt ansikte kunnat bibehålla. Även vid vissa former av läppkräfta, som äro tillgängliga för operation, ligger radiumbehandlingens fördel i den nästan ärrfria läkningen.

[54.] Vid den djupgående ansiktskräftan, som uppträtt i fruktansvärda former, har den radiologiska behandlingsmetoden ofta visat sig vara den enda möjliga. I fråga om denna sjukdomsform har vid Radiumhemmet uppnåtts läkning i ett flertal fall, där en operation skulle medfört stor stympning, samt långvarig och betydande förbättring eller läkning även i fall, där kirurgisk operation icke varit möjlig. För lekmanen ställa sig i många fall resultatet, som å hemmet kunna studeras i fotografiska avbildningar, häpnadsväckande.

Vid djupgripande kräfta i andra kroppsdelar hava jämväl uppnåtts goda resultat. Även om patienterna icke alltid kunnat helt räddas från sin sjukdom, hava de dock i flertalet fall vunnit lindring och förbättrats samt ofta åtminstone för någon tid återvunnit full arbetsförmåga. Att märka är emellertid, att i stort antal fall patienterna icke kunnat opereras och att de sålunda utan radiumbehandlingen varit hjälplöst hemfallna åt en snar, kvalfull död. Särskilt vid underlivskräfta har radiumbehandlingen av denna orsak visat sig vara en epokgörande vinst för läkekonsten.

Behandlingsresultaten vid vissa former av djupgripande kräfta hava emellertid på kännbart sätt påverkats av brist på radium, i det tillräcklig kvantitet därav icke kunnat bli tillgänglig för att behandlingen skulle fått önskad effekt. Föreliggande framställning avser att råda bot på denna brist, varigenom ock skulle möjliggöras behandling av ökat antal patienter.

Av den redogörelse, som jag förut lämnat angående svenska cancerföreningens Stockholmsavdelnings ekonomiska ställning, framgår, att den för ifrågavarande ändamål erforderliga utgiften icke utan olägenhet för hemmets verksamhet kan bestridas med avdelningens nuvarande tillgångar.

Ej heller torde det kunna förväntas, att Stockholms stad, som förut i stor utsträckning understött hemmet i förevarande fall, skall vara villig att ytterligare träda emellan. Det synes mig därför med hänsyn till hemmets stora betydelse för både studerande och bekämpande av kräftsjukdomarna vara en bjudande plikt för staten att träda hjälpende emellan. Därvid förutsätter jag emellertid, att, såsom hittills skett, patienter från hela landet komma att mottagas å hemmet.

I likhet med medicinalstyrelsen finner jag det lämpligaste sättet för understödjande av hemmets verksamhet vara, att svenska cancerföreningens Stockholmsavdelning beviljas ett bidrag för inköp av den mängd radium, som, utöver vad förut av hemmet disponeras, oundgängligen är för dess verksamhet erforderlig.

Enligt styrelsens för avdelningen framställning skulle denna mängd uppgå till 450 milligram samt betinga ett pris av 200,000 kronor.

Häremot har jag icke funnit anledning till erinran. Emellertid anser jag mig böra föreslå, att anslaget ifråga fördelas på två år. [54.]

Enligt vad jag inhämtat, har styrelsen förvissat sig om, att berörda radiummängd finnes att tillgå för inköp.

Därest det begärda bidraget beviljas, torde användningen av det samma böra ställas under någon kontroll. Denna kontroll, som torde böra avse, att bidraget användes för inköp av radium, att detta begagnas i hemmets verksamhet samt att patienter från hela landet mottagas å hemmet, synes lämpligen kunna ske därigenom, att en av avdelningens revisorer utses av medicinalstyrelsen. De närmare villkoren för bidraget torde det dock böra tillkomma Kungl. Maj:t att föreskriva.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bevilja ett anslag av 200,000 kronor såsom
*bidrag till inköp av radium för svenska cancerföreningens
Stockholmsavdelnings sjukhem i Stockholm* samt därav på
extra stat för år 1918 anvisa ett belopp av 100,000
kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga
medel förskottsvis redan under år 1917 utanordna
beloppet.

43. Karantänsanstalten på Käsö, *oförändrat*
ordinarie anslag, förslagsanslag, högst kronor 16,600: —

44. Karantänsanstalten på Käsö för skötseln av koloxidapparaten.

Riksdagen har för vardera av åren 1914 och 1915 för bestridande av kostnaderna för skötseln av den å karantänsanstalten å Käsö befintliga koloxidapparaten på extra stat anvisat ett belopp av högst 1,400 kronor

Därefter har riksdagen för enahanda ändamål på extra stat för vardera av åren 1916 och 1917 anvisat ett förslagsanslag, högst 1,000 kronor.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse av den 25 september 1916 har medicinalstyrelsen anhållit, att för år 1918 måtte för ifrågavarande ändamål ställas till styrelsens förfogande enahanda anslag som för år 1917.

På sätt redan föregående år erinrats, är i § 6 av det den 9 november 1915 utfärdade förnyade nådiga reglementet för karantänsanstalten på Käsö stadgat, att för att antagas till karantänsbiträde erfordras bland annat sådan yrkesutbildning, som med hänsyn till arten av vid anstalten förekommande arbeten erfordras. Genom denna bestämmelse har möjliggjorts att erhålla maskinutbildat biträde för appa-

[55.]

*Karantäns-
anstalten
på Käsö för
skötseln av
koloxid-
apparaten.
(Extra anslag.)*

- [55.] ratens skötsel med mindre kostnad än vad för närvarande är fallet. Då bestämmelsen ifråga emellertid icke kan tillämpas förr än vid antagande av nytt karantänsbiträde och anledning till antagande att något av de nuvarande biträdena under år 1918 kommer att avgå, enligt vad jag inhämtat, icke föreligger, torde för närvarande icke någon nedsättning i anslaget för apparatens skötsel böra äga rum.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för bestridande av kostnaderna för skötseln av den å karantänsanstalten på Käsö befintliga koloxid-apparaten på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 1,000 kronor.

45. **Personligt lönetillägg åt karantänsläkaren vid karantänsanstalten på Käsö Gustaf Ernst Hjortzberg.**

- [56.] Riksdagen har på extra stat för vart och ett av åren 1915—1917 anvisat ett anslag av 500 kronor till personligt lönetillägg åt karantänsläkaren vid karantänsinrättningen på Käsö Gustaf Ernst Hjortzberg att utgå, så länge han under sistnämnda tre år på grund av Kungl. Maj:ts förordnande uppehölle ifrågavarande karantänsläkarbefattning.

Personligt
lönetillägg åt
karantänsläkaren
G. E. Hjortzberg.
(Extra anslag.)

Sedan det senast beviljade anslaget genom nådigt brev den 30 juni 1916 ställts till medicinalstyrelsens förfogande, har styrelsen i skrivelse den 25 september 1916 hemställt, att anslag till enahanda belopp måtte för ifrågavarande ändamål anvisas jämväl för år 1918.

Då de skäl, som föranledde, att omförmälda anslag för åren 1915—1917 beviljades, alltjämt föreligga, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 500 kronor, till *personligt lönetillägg åt karantänsläkaren vid karantänsanstalten på Käsö Gustaf Ernst Hjortzberg* att utgå, så länge han under år 1918 på grund av Kungl. Maj:ts förordnande uppehåller ifrågavarande karantänsläkarbefattning.

46. Svenska läkarsällskapet, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 3,000: —

47. **Resestipendier åt civila läkare.**

Rese-
stipendier
åt civila
läkare.
(Ordinarie
anslag.)

I riksstaten har sedan flera år tillbaka och senast för 1916 varit uppfört ett *ordinarie* anslag till resestipendier åt civila läkare till belopp av 3,500 kronor. Stipendierna utdelas av Kungl. Maj:t och utgå, det ena med 2,000 kronor och det andra med 1,500 kronor.

I mitt anförande till det vid nästlidet års statsverksproposition fogade protokoll över civilärenden meddelade jag, att genom den under punkt 27 härförut omförmälda kungörelsen den 10 december 1915 Kungl. Maj:t angående dessa stipendier förordnat, att med åtgärder för deras utdelning för år 1916 skulle tillsvidare anstå. Därest de icke komme att utdelas för år 1916, komme det för sistnämnda år uppförda anslagsbeloppet å 3,500 kronor att utgöra behållning å anslaget och skulle vid årets slut överföras till besparingarna. Jag ansåg emellertid önskligt, att detsamma finge kvarstå å anslaget och överföras såsom tillgång därå till år 1917. Om så skedde, komme nämligen nytt anslag för år 1917 ej att för ändamålet erfordras.

[56.]

I enlighet med min hemställan föreslog Kungl. Maj:t 1916 års riksdag dels medgiva, att vad vid utgången av sistnämnda år kunde kvarstå oanvänt å anslaget finge under år 1917 användas för det ändamål, för vilket anslaget varit avsett, dels ock, vid bifall härtill, besluta, att ifrågavarande anslag skulle ur riksstaten för år 1917 uteslutas.

Vad Kungl. Maj:t sålunda hemställt blev av riksdagen bifallet.

Stipendierna ifråga hava av Kungl. Maj:t blivit utdelade för år 1917, och då det lär vara att förvänta, att sådan utdelning kommer att äga rum jämväl för följande år, bör för ändamålet uppföras *ordinarie anslag* kronor 3,500: —

48. Till gäldande av Sveriges andel i kostnaderna för den internationella hälsovårdsbyrån i Paris, *oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag* kronor 7,000: —

G. Sociala verk och inrättningar.

Riksförsäkringsanstalten.

1. Avlönings- och omkostnadsstat för riksförsäkringsanstalten.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition i ämnet (nr 250) har 1916 års riksdag bland annat *dels* godkänt avlönings- och omkostnadsstat för riksförsäkringsanstalten att tillämpas från och med år 1917, *dels* beslutat i riksstaten under sjätte huvudtiteln uppföra ett ordinarie anslag till riksförsäkringsanstalten av 104,800 kronor, *dels ock* för upprätthållande av riksförsäkringsanstaltens verksamhet, utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1917 anvisat ett förslagsanslag av 545,200 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis under år 1916 av tillgängliga medel utanordna 30,000 kronor.

Genom nådigt brev den 30 juni 1916 har Kungl. Maj:t, med godkännande av riksdagens ifrågavarande beslut, i vad det skilde sig från

[57.]

Anslag till
riksförsäkrings-
anstalten.
(Ordinarie
anslag.)

[57.]

Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, fastställt följande avlönings- och omkostnadsstat för riks försäkringsanstalten, att tillämpas från och med år 1917:

	Lön	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
A. Ordinarie anslag.					
1 generaldirektör	7,000	3,000	1,000	11,000	
1 byråchef	5,000	2,500	600	8,100	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
2 byråchefer	10,000	5,000	1,200	16,200	
1 överläkare, arvode	—	—	—	4,000	
1 tjänsteman i andra lönegraden (sekreterare)	3,600	1,800	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 tjänsteman i första lönegraden (notarie)	2,200	1,500	300	4,000	
5 tjänstemän d:o (notarier, aktuarie, registrator)	11,000	7,500	1,500	20,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 kvinnligt biträde i tredje lönegraden	1,100	750	150	2,000	
1 kvinnligt biträde i andra lönegraden	900	550	150	1,600	
8 kvinnliga biträden i andra lönegraden	7,200	4,400	1,200	12,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
1 kvinnligt biträde i första lönegraden	700	350	150	1,200	
7 kvinnliga biträden i första lönegraden	4,900	2,450	1,050	8,400	
1 förste vaktmästare	900	450	150	1,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 vaktmästare	700	350	150	1,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
2 d:o	1,400	700	300	2,400	
Till vikariatsersättningar	—	—	—	4,600	
Summa kronor i ordinarie stat	—	—	—	104,800	
B. Extra anslag.					
Till tjänstemän, biträden, ordsombud, kostnad för läkarbetyg, lokalhyra, resekostnader, skrivmaterialier, tryckningskostnader m. m., förslagsanslag	—	—	—	545,200	Härav må under år 1916 disponeras ett belopp av 30,000 kronor.
Summa s:rum	—	—	—	650,000	

Anmärkning. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg till honom ej utgå, ävensom å lönen avdragas 100 kronor årligen.

[57.]

På förslag av riks försäkringsanstalten har Kungl. Maj:t den 12 september 1916, för bestridande av vissa kostnader, som under nämnda år bleve erforderliga för organisationsarbetet för genomförande av lagen om försäkring för olycksfall i arbete, av det utav riksdagen å extra stat anvisade anslaget å 545,200 kronor ställt till anstaltens förfogande ett belopp av högst 19,500 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t den 28 november 1916 fastställt följande stat för de avlöningar och omkostnader för år 1917, vilka icke äro upptagna i ordinarie stat:

avlöning till extra tjänstemän, amanuenser och andra extra biträden samt extra vaktmästare ävensom vikariatsersättningar och ersättning till sakkunniga m. m., förslagsvis	kronor 177,900: —
hyra, förslagsvis	» 29,800: —
kostnad för uppvärmning, belysning och städning, resekostnader och traktamentsersättningar, rättegångskostnader, tryckningskostnader samt kostnader för prenumeration å tidningar och tidskrifter, för inköp av böcker och för annonsering, för anskaffning och underhåll av inventarier m. m., förslagsvis	» 125,000: —
kostnad för ordsombuden samt för andra dylika kostnader, förslagsvis	» 160,000: —
kostnad för läkarundersökning och anskaffande av läkarbetyg, då sådant ej skall av arbetsgivare bekostas, åt skadad i anstalten försäkrad samt för andra dylika kostnader, förslagsvis	» 33,000: —
Summa kronor 525,700: —	

Tillika har Kungl. Maj:t föreskrivit, att hos anstalten må, i mån av behov, tillsvidare under år 1917, utöver de i den ordinarie staten upptagna befattningshavare, vara anställda ytterligare

8 tjänstemän i andra lönegraden (sekreterare, förste aktuarier, förste byråingenjörer),

7 tjänstemän i första lönegraden (notarier, aktuarier, byråingenjörer),

1 materialförvaltare,

3 kvinnliga biträden i tredje lönegraden (kassör, bokhållare),

9 kvinnliga biträden i andra lönegraden och

21 kvinnliga biträden i första lönegraden.

Dessa befattningshavare skola äga åtnjuta följande arvoden för år räknat:

en var av tjänstemännen i andra lönegraden 5,600 kronor, därav 1,800 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar,

en var av tjänstemännen i första lönegraden 3,900 kronor, därav 1,500 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar,

- [57.] materialförvaltaren 1,950 kronor, därav 750 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar,
 en var av de kvinnliga biträdena i tredje lönegraden 1,950 kronor, därav 750 kronor skola motsvara tjänstgöringspenningar, varjämte det kvinnliga biträde, som bestrider kassörsgöromålen, äger uppbära felräkningspenningar med 300 kronor,
 en var av de kvinnliga biträdena i andra lönegraden 1,550 kronor, därav 550 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar, samt
 en var av de kvinnliga biträdena i första lönegraden 1,150 kronor, därav 350 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar;
 allt att månadsvis till vederbörande utbetalas.

Kungl. Maj:t har slutligen förklarat, att dessa befattningshavares arvoden jämte felräkningspenningar till kassören skola utgå av det uti avlönings- och omkostnadsstaten för år 1917 uppförda anslag å 177,900 kronor till avlöning till extra tjänstemän, amanuenser och andra extra biträden samt extra vaktmästare ävensom vikariatersättningar och ersättning till sakkunniga m. m.

Beträffande riks försäkringsanstaltens organisation och kostnaderna för anstaltens verksamhet från och med år 1918 framlade anstalten redan i skrivelse den 17 april 1916 en detaljerad utredning, för vars huvudgrunder redogörelse lämnats i Kungl. Maj:ts förenämnda proposition.

Enligt denna utredning, till vilken jag i övrigt tillåter mig hänvisa, skulle vid anstalten erfordras följande antal tjänstemän, fördelade å sju byråer, nämligen:

å försäkringsbyrån (indelas i två avdelningar):

- 1 byråchef,
- 3 förste byråingenjörer,
- 4 byråingenjörer (resp. en notarie),
- 1 kvinnligt biträde av tredje graden,
- 10 kvinnliga biträden » andra »
- 19 » » » första »

å försäkringsmatematiska och statistiska byrån (indelas i två avdelningar):

- 1 byråchef,
- 2 förste aktuarier,
- 2 aktuarier,
- 1 kvinnligt biträde av tredje graden,
- 8 kvinnliga biträden » andra »
- 11 » » » första »

å första skaderegleringsbyrån (indelas i två avdelningar):

- 1 byråchef,
- 2 sekreterare,
- 6 notarier,
- 2 kvinnliga biträden av tredje graden,
- 6 » » » andra »
- 8 » » » första »

å andra skaderegleringsbyrån:

- 1 byråchef,
- 1 sekreterare,
- 2 notarier,
- 1 kvinnligt biträde av tredje graden,
- 3 kvinnliga biträden » andra »
- 4 » » » första »

å tredje skaderegleringsbyrån¹⁾:

- 1 byråchef,
- 1 sekreterare,
- 2 notarier,
- 1 kvinnligt biträde av tredje graden,
- 3 kvinnliga biträden » andra »
- 4 » » » första »

å administrativa byrån:

- 1 byråchef,
- 1 sekreterare och ombudsman,
- 1 notarie,
- 1 registrator,
- 1 kvinnligt biträde av andra graden,
- 4 kvinnliga biträden » första »

å kameral- och ombudsbyrån (indelad i två avdelningar):

- 1 byråchef,
- 1 sekreterare (även kamrerare),
- 2 första gradens tjänstemän,
- 1 kvinnligt biträde av tredje graden,
- 2 kvinnliga biträden av andra graden,
- 2 » » » första »
- 1 materialförvaltare.

Därjämte erfordrades 1 överläkare och biträdande läkare samt 1 förste vaktmästare och 4 vaktmästare.

Det av riksförsäkringsanstalten sålunda framlagda förslaget till anstaltens organisation var grundat på det förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete, som innefattades i Kungl. Maj:ts proposition i ämnet. Sålunda förutsattes, att försäkringen skulle omfatta även de kortvariga olycksfallen och att alltså ersättning skulle utgå även under den s. k. karenstiden.

Riksförsäkringsanstalten förklarade sig tillika anse, att därest en karenstid av 60 dagar fastställdes samt ersättningen under nämnda tid skulle omhänderhavas av sjukkassorna, följande personal skulle kunna undvaras, nämligen

- 1 byråchef,
- 2 sekreterare,
- 5 första gradens tjänstemän,
- 1 kvinnligt biträde av tredje graden,
- 6 kvinnliga biträden av andra graden,
- 7 » » » första »

Sistnämnda befattningshavare ansåg riksförsäkringsanstalten böra uppföras å extra stat, varemot samtliga övriga av anstalten föreslagna

¹⁾ Oberäknat erforderlig personal för handläggning av ärenden rörande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, vilken personals avlöning bestrides av särskilt anslag.

[57.] befattningshavare — med undantag endast för de två biträdande läkarne — borde uppföras å ordinarie stat.

I skrivelse den 30 september 1916 har riksförsäkringsanstalten avgivit förslag rörande anslag till anstalten att äskas av 1917 års riksdag. Jämte det jag beträffande denna skrivelser närmare innehåll tillåter mig hänvisa till handlingarna i ärendet, ber jag här endast få i korthet redogöra för huvudpunkterna i densamma.

Riksförsäkringsanstalten förklarar sig till en början anse det av anstalten i dess skrivelse den 17 april 1916 framlagda förslaget i det hela vara lämpat att läggas till grund vid fastställandet av anstaltens organisation från och med år 1918. Dock vore vissa modifikationerna i nämnda förslag nödvändiga med hänsyn till de skiljaktigheter, som förefunnos mellan lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 och Kungl. Maj:ts förslag till samma lag. Riksförsäkringsanstalten lämnar till en början följande redogörelse för dessa skiljaktigheter, i den mån de kunde anses inverka på anstaltens blivande arbetsbörda.

I lagens 2 § har införts den i Kungl. Maj:ts förslag ej förekommande bestämmelsen, att såsom arbetare enligt lagen anses ej *den, vilkens avlöning hos arbetsgivaren, för år räknat, överstiger 5,000 kronor*. Ehuru genom denna bestämmelse ett, om än ringa antal arbetare uteslutas från lagens tillämpning, kommer bestämmelsen dock sannolikt att snarare verka till ökning än till minskning av anstaltens arbete. Frånskiljandet av detta slag av arbetare måste nämligen alltid erfordra en viss utredning och prövning; och då avlöningsförmånerna växla från tid till annan, torde svårighet kunna uppstå att träffa avgörande, om försäkringsskyldighet föreligger eller ej.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle Konungen äga att *från lagens tillämpning undantaga arbetare, som användas till arbete av synnerligen ofarlig beskaffenhet*. Denna bestämmelse är utesluten i lagen. Riksförsäkringsanstalten har emellertid vid uppgörandet av sitt den 17 april 1916 framlagda statförslag räknat med att arbetare, som utföra arbete, med vilket någon särskild yrkesfara ej kan anses vara förbunden, såsom kontorspersonal, vissa biträden i affärer o. s. v. eller i allmänhet personer, som sysselsätta sig med huvudsakligen intellektuellt arbete och icke kunna anses såsom arbetare i vanlig mening, skulle undantagas från lagens tillämpning. Då de nu skola medtagas, medför detta givetvis en ökning av riksförsäkringsanstaltens arbete. Om än antalet olycksfall bland dessa arbetare är ringa, kommer dock antalet försäkringspliktiga arbetsgivare i ej obetydlig grad att ökas. I många fall medför det rätt mycket besvär för anstalten att få kännedom om dessa arbetsgivare. Rörande antalet arbetsgivare och arbetare av ifrågasatt slag är det tillsvidare ej möjligt att bilda sig någon bestämd föreställning.

Enligt 6 § kan i vissa fall efter försäkringsrådets prövning *livränta utbytas mot kapitalbelopp*. Ehuru härigenom någon ökning kommer att uppstå i antalet ärenden hos riksförsäkringsanstalten, då riksförsäkringsanstalten givetvis har att

avgiva utlåtanden till försäkringsrådet i dylika fall, torde detta sannolikt motvågas av att antalet utgående livräntor i stället minskas.

Enligt 7 § kan vid dödsfall, därest annan till livränta berättigad ej finnes, ersättning utgå till *föräldrar, som för sitt uppehälle varit av den avlidnes arbete huvudsakligen beroende*. Antalet fall, i vilka sådan livränta kan komma att tillerkännas, torde ej bliva synnerligen betydande. Men den erfarenhet, riksförsäkringsanstalten haft av den lika lydande bestämmelsen i förordningen angående ersättning för kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, den 18 juni 1909, visar, att ifrågavarande ärenden i regel kräva besvärliga utredningar.

Detsamma torde sannolikt i huvudsak gälla även om den i 7 § intagna bestämmelsen, att *livränta till änking ej skall utgå, där han väsentligen åsidosatt sin försörjningsplikt mot hustru eller barn*.

Ovriga ändringar i Kungl. Maj:ts förslag torde icke medföra någon nämnvärd vare sig ökning eller minskning av riksförsäkringsanstaltens arbetsbörda, med undantag för *bestämmelserna rörande den s. k. karenstiden* för rätt till ersättning från den obligatoriska försäkringen och om *frivillig försäkring under denna tid* (6, 35 och 37 §§). Karenstiden, som enligt Kungl. Maj:ts förslag utgjorde allenast 4 dagar, dagen för olycksfallet inräknad, och som avsåg allenast sjukpenning men ej läkarvård och läkemedel m. m., har i lagen bestämts till 35 dagar, olycksfallsdagen oberäknad, och avser såväl sjukpenning som läkarvård och läkemedel m. m. Arbetsgivaren har ålagts direkt ersättningsskyldighet för denna tid, men ersättningen utgår härvid efter i viss mån andra grunder än enligt den obligatoriska försäkringen. Att märka är dessutom att, om den skadade på grund av arbetsgivarens obestånd eller av annan anledning ej kan utfå ersättningen för samma tid, densamma i arbetsgivarens ställe skall utgivas av den försäkringsinrättning, i vilken den skadade är försäkrad enligt 4 §; och äger inrättningen av arbetsgivaren söka åter vad sålunda utgivits. Genom frivillig försäkring i riksförsäkringsanstalten eller sådant arbetsgivarbolag, som omtalas i 4 §, kan arbetsgivaren befria sig från sin berörda ersättningsskyldighet under karenstiden.

Karenstidens förlängning skulle i och för sig innebära en betydande minskning av riksförsäkringsanstaltens arbetsbörda. Enligt riksförsäkringsanstaltens statistik bliva nämligen av skadade arbetare, som äro berättigade till sjukhjälp, ungefär 80 % återställda inom 35 dagar efter olycksfallet. Givet är emellertid, att de ovan berörda bestämmelserna i 35 och 37 §§ komma att i större eller mindre grad motvåga ifrågavarande minskning. Frågan gäller härvid framför allt, i vilken omfattning frivillig försäkring beträffande ersättningen under karenstiden kan komma att äga rum i riksförsäkringsanstalten. Det är ej möjligt att verkställa några som helst säkra beräkningar i detta avseende, men har riksförsäkringsanstalten emellertid trott sig kunna utgå från följande antaganden.

I sin skrivelse den 17 april 1916 beräknade riksförsäkringsanstalten, att i anstalten skulle komma att försäkras omkring 250,000 arbetare inom industrien och sjöfarten samt vid enskilda järnvägar och omkring 450,000 arbetare inom jordbruk, hantverk, handel ävensom husliga sysslor (tjänare) m. m. Arbetare i allmän tjänst hava härvid icke medräknats. Ehuru arbetsgivarna för närvarande icke äro skyldiga att till skadade arbetare utgiva någon som helst ersättning under nu gällande karenstid av 60 dagar, är dock av riksförsäkringsanstaltens nuvarande försäkringsstock, vilken till stor del utgöres av arbetare inom industrien, icke mindre än 75 % försäkrad även för karenstiden. Bestämmelserna i den nya lagen om arbetsgivares ersättningsskyldighet under karenstiden torde

[57.] komma att öka benägenheten att taga försäkring för denna tid, under det att den väsentliga förhöjning av försäkringsavgifterna, som lagens bestämmelser i övrigt föranleda, kan antagas verka i motsatt riktning. Riksförsäkringsanstalten har därför ansett sig böra antaga, att inom industrien och sjöfarten samt vid de enskilda järnvägarna försäkring för karenstiden skall förekomma i ungefär samma utsträckning som för närvarande inom riksförsäkringsanstaltens försäkringsstock i dess helhet. Inom övriga yrken åter torde man på långt när ej kunna beräkna frivillig försäkring i samma utsträckning, men torde man kunna utgå från att åtminstone 20 % av ifrågavarande arbetare skola komma att försäkras för karenstiden. I enlighet med nu gjorda beräkningar kunna i avrundat tal sammanlagt 275,000 årsarbetare antagas komma att försäkras i riksförsäkringsanstalten med rätt till ersättning även under karenstiden. Då för ifrågavarande försäkringar ju måste fordras ansökan i varje fall — vilket enligt lagen icke erfordras vid den obligatoriska försäkringen — samt särskild premiebestämning måste äga rum ävensom försäkringsbrev eller annat bevis om försäkringen utfärdas, kommer den frivilliga försäkringen för karenstiden att medföra ett ganska avsevärt arbete.

Den ökning av antalet olycksfall, som ifrågavarande frivilliga försäkring kan antagas komma att medföra, framgår av följande.

I riksförsäkringsanstaltens utlåtande den 17 april 1916 har beräknats, att till anstalten skulle årligen anmälas mellan 50,000 och 60,000 olycksfall, som drabbat i riksförsäkringsanstalten försäkrade arbetare. Av dessa skulle omkring 50,000 medföra skada av övergående beskaffenhet och föranleda endast sjukhjälp samt 3,000 berättiga till, förutom möjligen annan ersättning, invaliditets- eller dödsfallsersättning. Då, såsom nämnts, enligt riksförsäkringsanstaltens statistik av de till sjukhjälp berättigade ungefär 80 % äro återställda inom 35 dagar efter olycksfallet, skulle riksförsäkringsanstalten alltså på grund av den obligatoriska försäkringen få att behandla årligen minst 10,000 fall, i vilka övergående skada föranleder sjukhjälp. Härvid har dock icke tagits någon hänsyn vare sig därtill, att bestämmelsen om rätt till nedsatt sjukhjälp torde kunna antagas komma att i viss grad öka antalet av de sjukhjälpssfall, i vilka ersättning skall utgå jämväl efter 35:te dagen, eller därtill, som ej så sällan händer, att sedan skadad arbetare tillerkänts livränta, dennes tillstånd så förändras, att livräntan måste utbytas mot sjukhjälp.

Med antagande, på sätt ovan skett, att av de i riksförsäkringsanstalten försäkrade industriarbetarna m. fl. 75 % och av de försäkrade arbetarna inom övriga yrkesgrupper 20 % äro försäkrade med rätt till ersättning från riksförsäkringsanstalten jämväl för karenstiden, skulle enligt riksförsäkringsanstaltens beräkningar bland de karenstidsförsäkrade arbetarna förekomma i runt tal 25,000 olycksfall, som föranleda sjukhjälp för övergående skada. 20 % av dessa sjukhjälpssfall kunna emellertid, såsom av det förut sagda framgår, beräknas komma att medföra sjukhjälp jämväl efter karenstidens utgång och ingå alltså i antalet av dem, som på grund av lagförsäkringen medföra rätt till sjukhjälp.

Karenstidsförsäkringen ensamt för sig torde alltså böra beräknas medföra i runt tal 20,000 (25,000 — 5,000) sjukhjälpssfall.

Det har förut antagits, att riksförsäkringsanstalten skulle komma att årligen ersätta omkring 3,000 invaliditets- och dödsfall. Det huvudsakligaste antalet invaliditetsfall och en del dödsfall torde komma att föranleda sjukhjälp efter karenstidens slut. Då antalet av de sjukhjälpssfall, som riksförsäkringsanstalten

[57.]

på grund av den obligatoriska försäkringen kan antagas komma att behandla, beräknats väl lågt — bland annat med hänsyn till vad som anförts rörande ned-satt sjukhjälp samt utbyte av livränta mot sjukhjälp i visst fall — torde, för att i någon mån utjämna detta förhållande, samtliga antagna invaliditets- och dödsfall lämpligen böra beräknas medföra jämväl sjukhjälp efter karenstidens utgång.

Hela antalet sjukhjälpsfall, som riksförsäkringsanstalten kan antagas komma att få handlägga, skulle alltså kunna beräknas utgöra

fall av övergående skada med sjukhjälp utgående på grund av den obliga-	
toriska försäkringen.....	10,000
fall av övergående skada, i vilka sjukhjälp utgått på grund av karenstids-	
försäkringen och upphört under karenstiden	20,000
invaliditets- och dödsfall, som föranlett jämväl sjukhjälp	3,000
	Summa 33,000

mot i förslaget av den 17 april 1916 beräknade 53,000.

Att märka är emellertid, att på grund av bestämmelserna i 10 och 37 §§ om försäkringsanstalts rätt att bereda skadad person vård å sjukhus och dess skyldighet att till denne under karenstiden utgiva ersättning för de fall, att arbetsgivaren skulle underlåta att sörja för honom samt med hänsyn till den allmänna olycksfallsstatistiken anmälan till riksförsäkringsanstalten nödvändigtvis måste göras rörande *alla* olycksfall, som drabba i anstalten försäkrade arbetare, och att riksförsäkringsanstalten sålunda får att behandla ett vida större antal olycksfallsskador, även om denna behandling i vad gäller ett stort antal fall icke behöver bli så ingående.

Riksförsäkringsanstalten övergår härefter till att undersöka, i vilken mån förberörda omständigheter kunna inverka på riksförsäkringsanstaltens organisation från och med år 1918 och kommer därvid till det resultatet, att de i lagen stadgade bestämmelserna om karenstiden medföra, att, jämfört med förslaget den 17 april 1916, personalen måste ökas å *försäkringsbyrån*, men däremot kan inskränkas å *första skaderegleringsbyrån*. I övrigt anses några förändringar i avseende å anstaltens organisation ej bli erforderliga till följd av de förut berörda bestämmelserna i lagen.

Försäkringsbyrån, som enligt det tidigare framlagda förslaget skulle vara organiserad på två avdelningar, en för löpande ärenden och en för organisationsarbetet, skulle hava till åliggande huvudsakligen:

1) att förskaffa sig kännedom om samtliga arbetsgivare, som omfattas av lagen, ävensom verkställa registrering av dem med angivande tillika, vilka arbetsgivare, som tagit försäkring i arbetsgivarbolag;

2) att bestämma premier och handhava övriga försäkringsgöromål för samtliga i riksförsäkringsanstalten obligatoriskt försäkrade inom a) industri och samfärdsl, b) jordbruk, hantverk, handel och tjänararbetet m. m. ävensom för den frivilliga försäkringen och fiskarförsäkringen;

[57.]

3) att granska skadeanmälningar för utrönande, om den skadade är försäkrad i riksförsäkringsanstalten, om premie är vederbörligen erlagd samt om skyddsanordningar äro vidtagna m. m.;

4) att ombesörja ärenden angående inköp av livräntor på grund av ansökan från arbetsgivarbolag och sådana arbetsgivare, som själva stå risken enligt 11 § i lagen;

5) att avgiva utlåtanden i anledning av remisser från försäkringsrådet i vissa besvärsmål, särskilt angående indelning i farlighetsklasser och storleken av premie;

6) att verkställa inspektioner av arbetsföretag i förekommande fall.

I avseende å denna byrå auför nu riksförsäkringsanstalten:

»Vad beträffar *försäkringsbyrån* bör man ju kunna vänta någon minskning i dess arbete med den första granskningen av skadeanmälningarna. Då det emellertid, såsom redan framhållits, torde bli oundgängligt, att alla olycksfall, som träffa i riksförsäkringsanstalten försäkrade arbetare, anmälas till anstalten, även om de ej kunna väntas föranleda ersättning från anstalten, synes denna minskning ej kunna bli synnerligen avsevärd. Däremot måste en ökning i arbetet inträda på grund av dels försäkringens utsträckande att omfatta även de s. k. ofarliga yrkena — vartill riksförsäkringsanstalten emellertid här ej tagit hänsyn, enär det ännu ej synts möjligt bilda sig någon föreställning om omfattningen av denna del av försäkringen — och dels den frivilliga försäkringen för karenstiden, vilken sistnämnda försäkring, efter vad riksförsäkringsanstalten ovan anfört, skulle kunna beräknas omfatta omkring 275,000 årsarbetare. Till jämförelse kan nämnas, att hela antalet försäkrade årsarbetare i riksförsäkringsanstalten vid 1915 års slut uppgick till omkring 140,000.»

Med hänsyn till den betydande omfattning, den frivilliga försäkringen för karenstiden sålunda kan beräknas få och då denna försäkring i flera avseenden kräver sin särskilda organisation, anser riksförsäkringsanstalten nödvändigt att för densamma upprätta en tredje underavdelning inom försäkringsbyrån.

För denna avdelning beräknas följande befattningshavare:

1 förste byråingenjör,

2 byråingenjörer,

3 kvinnliga biträden av andra graden,

5 » » » första »

Den för *första skaderegleringsbyrån* i förslaget av den 17 april 1916 upptagna personalen anses däremot på grund av bestämmelserna, att försäkring medför rätt till sjukhjälp först från och med 36:te dagen efter olycksfallet, kunna minskas med:

1 sekreterare,

3 notarier,

2 kvinnliga biträden av andra graden,

3 » » » första »

Vid jämförelse med förslaget av den 17 april 1916 skulle alltså antalet tjänstemän av första graden minskas med 1, varemot antalet kvinnliga biträden skulle ökas med 1 av andra graden och 2 av första graden.

Riksförsäkringsanstalten anför vidare, att då anstalten i förslaget av den 17 april 1916 förutsatt, att en karenstid av 60 dagar skulle medföra en betydande minskning i personalens antal, det skulle kunna synas, som om en dylik minskning borde föranledas jämväl av en karenstid på 35 dagar.

Härvid är emellertid, anför anstalten, att beakta, att anstalten i sistnämnda förslag beräknat, att under en karenstid av 60 dagar 92,6 % av de övergående skadorna skulle bli läkta, samt i övrigt utgått från den förutsättningen, att någon frivillig försäkring för karenstiden icke skulle förefinnas samt att karenstidsersättningen skulle helt övertagas av sjuk-kassorna. Av vad förut anförts anser riksförsäkringsanstalten emellertid framgå, att, på det sätt hithörande frågor nu ordnats, anstaltens arbete i anledning av karenstiden å 35 dagar måste antagas bli synnerligen avsevärt.

Enligt riksförsäkringsanstaltens nu föreliggande framställning skulle personalen för år 1918, fördelad på de särskilda byråerna, utgöras av:

Befattningshavare.	Försäkringsbyrån.	Försäkringsmatematiska och statistiska byrån.	1:sta skade-regleringsbyrån.	2:dra skade-regleringsbyrån.	3:dje skade-regleringsbyrån.	Administrativa byrån.	Kameral- och ombudsbyrån.	Utom byråerna.	Summa.
Generaldirektör	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Byråchefer	1	1	1	1	1	1	1	—	7
Överläkare	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Tjänstemän i andra graden	4	2	1	1	1	1	1	—	11
Tjänstemän i första graden	6	2	3	2	2	2	2	—	19
Materialförvaltare	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Kvinnliga biträden i tredje graden	1	1	2	1	1	—	1	—	7
Kvinnliga biträden i andra graden	13	8	4	3	3	1	2	—	34
Kvinnliga biträden i första graden	24	11	5	4	4	4	2	—	54
Förste vaktmästare	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Vaktmästare	—	—	—	—	—	—	—	4	4
Summa	49	25	16	12	12	9	9	8	140

[57.]

Riksförsäkringsanstalten föreslår, att den sålunda upptagna personalen måtte erhålla ordinarie anställning, med undantag för de tjänst-innehavare, som betingas av den frivilliga försäkringen för de 35 första dagarna samt av arbetet med ersättnings bestämmande och utgivande under tiden från och med 36:te till och med 60:de dagen efter olycks-fallet. Ehuru karenstiden för rätt till ersättning från den obligatoriska försäkringen nu vore bestämd till 35 dagar, syntes det nämligen tänkbart, att denna karenstid kunde komma att något förlängas i sam-band med sjukförsäkringens ordnande.

De befattningshavare, som riksförsäkringsanstalten sålunda anser böra uppföras å extra stat, utgöras av

1 byråchef,
2 andra gradens tjänstemän,
4 första » » »

1 kvinnligt biträde av tredje graden,
7 kvinnliga biträden av andraderaden,
9 » » » första » »

Det av riksförsäkringsanstalten uppgjorda förslaget till ordinarie avlöningsstat för år 1918 slutar å ett belopp av 307,600 kronor. I detta belopp ingår, förutom avlöningar till den föreslagna personalen, dels ett arvode av 1,000 kronor till generaldirektörens ställföreträdare, dels anslag till vikariatsersättningar med 13,000 kronor, dels ock en summa av 300 kronor som felräkningspenningar till ett kvinnligt biträde, som skulle bestrida kassörsgöromålen.

I fråga om de kostnader, för vilkas bestridande anslag borde an-visas å extra stat, ber jag till en början få erinra, att riksförsäkrings-anstalten i sin skrivelse den 17 april 1916 beräknat ifrågavarande kost-nader till följande belopp:

Befattningshavare erforderliga i anledning av karenstidsför-säkringen	kronor	57,800: —
Arvode till en biträdande läkare	»	3,000: —
Amanuenser, extra läkare och extra biträden	»	40,000: —
Extra vaktmästare	»	3,000: —
Vikariatsersättningar	»	10,000: —
Övriga utgifter inom anstalten enligt nedan angivna specifikation	»	122,000: —
Ortsombuden	»	250,000: —
Kostnad för läkarbetyg m. m.	»	16,000: —
Summa kronor		501,800: —

Beträffande förenämnda belopp å 122,000 kronor till »övriga utgifter» hade riksförsäkringsanstalten beräknat följande fördelning därav:

Hyra	kronor	30,000:—	[57.]
Uppvärmning, belysning, städning	»	10,000:—	
Resekostnader	»	10,000:—	
Skrivmaterialier	»	6,000:—	
Tryckningskostnader	»	40,000:—	
Böcker, tidskrifter m. m.	»	1,000:—	
Inventarier, inklusive skriv- och räknemaskiner	»	12,000:—	
Telegram och telefon	»	3,000:—	
Diverse	»	10,000:—	
Summa kronor 122,000:—			

I sin nu förevarande skrivelse anför riksförsäkringsanstalten i detta ämne följande:

För de för arbetet med försäkringen under karenstiden avsedda befattningshavarne, vilka skulle uppföras å extra stat, torde böra beräknas följande avlöningsförmåner, därvid avdrag gjorts, ungefärligen motsvarande beräknade pensionsavgifter:

1 byråchef	kronor	7,800:—
2 andra gradens tjänstemän à 5,600 kronor	»	11,200:—
4 första gradens tjänstemän à 3,900 kronor	»	15,600:—
1 kvinnligt biträde av tredje graden	»	1,950:—
7 kvinnliga biträden av andra graden à 1,550 kronor	»	10,850:—
9 kvinnliga biträden av första graden à 1,150 kronor	»	10,350:—
Summa kronor 57,750:—		

Beträffande övriga omkostnader å extra stat för år 1918 åberopar riksförsäkringsanstalten vad anstalten härom anført i sin skrivelse den 17 april 1916. Riksförsäkringsanstalten har icke funnit anledning till annan ändring i sitt där framställda förslag än att posten vikariatsersättningar under semester och tjänsteresor, med hänsyn därtill, att å ordinarie stat för ändamålet föreslagits ett belopp av 13,000 kronor, minskas till förslagsvis 2,500 kronor, motsvarande vad som kan beräknas åtgå för befattningshavarne å extra stat.

Vad angår omkostnaderna i övrigt, har riksförsäkringsanstalten i sitt berörda statförslag, under förutsättning, att anstalten ej skulle omhänderhava försäkring, avseende rätt till ersättning under de 60 första dagarna efter olycksfallet, antagit att vissa besparingar skulle kunna göras å ifrågavarande anslagsposter. Då emellertid karenstiden bestämts till 35 dagar med direkt ersättningsskyldighet för arbetsgivaren under denna tid, och då i samband härmed införts bestämmelser om frivillig försäkring m. m., vartill för övrigt komma vissa utvidgningar i lagens omfattning, torde någon minskning i riksförsäkringsanstaltens arbetsbörsa ej uppstå i jämförelse med vad förhållandet varit, om Kungl. Maj:ts förslag genomförts. Riksförsäkringsanstalten anser sig därför ej kunna föreslå någon nedsättning av anslagsposterna för nyss angivna ändamål. Härtill kommer, att, även om man hade kunnat antaga någon minskning av riksförsäkringsanstaltens

[57.] arbetsbörda på grund av bestämmelserna om karenstiden m. m., vissa av ifrågasvarande poster dock på grund av den allmänna prisstegringen redan i och för sig torde visa sig allt för knappt tilltagna.

Beträffande särskilt kostnaderna för ortsombuden pågår inom riksförsäkringsanstalten utredning rörande inrättande av ombudsdistrikt och sättet för ombudens avlöning m. m., men har denna utredning ännu ej fortskridit så långt, att kostnaderna för ombuden kunnat ens preliminärt beräknas.

I enlighet med vad sålunda anförts, borde förslagsvis å extra stat för år 1918 beräknas följande belopp:

Befattningshavare erforderliga i anledning av karenstidsförsäkringen	kronor	57,750: —
Arvode till en biträdande läkare	»	3,000: —
Amanuenser, extra läkare och extra biträden	»	40,000: —
Extra vaktmästare	»	3,000: —
Vikariatsersättningar	»	2,500: —
Hyra, uppvärmning, belysning, städning, resekostnader, skrivmaterialier, tryckningskostnader, böcker och tidskrifter, inventarier, telegram och telefon samt diverse	»	122,000: —
Ortsombuden	»	250,000: —
Kostnad för läkarbetyg m. m.	»	16,000: —
Summa kronor		494,250: —

Departements-
chefen.

Den av 1916 års riksdag beslutade ökningen av förut utgående anslag till riksförsäkringsanstalten avsåg huvudsakligen att tillföra anstalten erforderliga arbetskrafter för att densamma skulle sättas i stånd att under år 1917 vidtaga erforderliga förberedelser för att vid ikraftträdandet den 1 januari 1918 av den nya lagen om försäkring för olycksfall i arbete kunna fylla de nytillkommande arbetsuppgifterna. I samband härmed beslöt riksdagen uppförande å ordinarie stat av vissa befattningar i anstalten.

I sin framställning om anslag för år 1917 hade anstalten begärt, att å ordinarie stat måtte uppföras dels, med vissa förhöjningar i fråga om de olika tjänsternas grader och avlöningar, de dåvarande å extra stat upptagna befattningarna, dels ock en del tjänster, som därutöver framdeles skulle bliva behövliga. I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning beslöt emellertid riksdagen att å ordinarie stat uppföra endast de då i anstalten befintliga tjänstebefattningar. Beträffande de ordinarie befattningar, som därutöver kunde vara erforderliga, anslöt sig riksdagen till min vid ärendets föredragning uttalade uppfattning, att, då tillsvidare en viss osäkerhet måste råda beträffande anordningen och fördelningen av det genom den nya

lagen tillkommande arbetet, det för ett definitivt bestämmande av den ordinarie staten syntes vara lämpligast att avvakta resultatet av innevarande års verksamhet. I mitt anförande i frågan uttalade jag även, att, innan anstalten slutligen organiserades, löneregleringskommitténs yttrande i ärendet borde inhämtas.

Med den nya lagens ikraftträdande från ingången av år 1918 är givetvis, såsom jämväl vid frågans behandling nästlidet år förutsattes, en omfattande omorganisation av anstalten nödvändig. I sin föreliggande framställning har anstalten jämväl upptagit ett stort antal nya befattningshavare. Därvid har föreslagits, att ordinarie anställning måtte beredas dessa, med undantag endast för den personal, som erfordrades för arbetet med försäkringen under karenstiden.

Beträffande först frågan om uppförande å ordinarie stat av ytterligare ett antal av anstaltens befattningshavare vill det synas, som om denna fråga blivit för tidigt väckt. Någon erfarenhet angående anstaltens verksamhet föreligger ju nämligen ännu ej; härtill kommer, att löneregleringskommitténs yttrande angående anstaltens organisation icke hunnit inhämtas. Vid sådant förhållande vill det synas mig lämpligast, att den ordinarie staten för anstalten för år 1918 bibehålles oförändrad och att med frågan om utökningen av den ordinarie personalen får anstå till nästkommande års riksdag.

Godkännes denna uppfattning, erfordras emellertid en väsentlig ökning av anslaget å extra stat för upprätthållande av anstaltens verksamhet.

Vid bedömande av frågan om det erforderliga personalbehovet synes mig därvid riks-försäkringsanstaltens framställning kunna i huvudsak läggas till grund.

Till en början vill jag emellertid erinra, att nästlidet års riksdag vid behandling av frågan om anslag för anstalten för år 1917 uttalade, att å extra stat icke enligt riksdagens mening borde uppföras några tjänstebefattningar av tredje lönegraden, då härigenom den blivande utredningen rörande anstaltens behov av befattningshavare i olika grader skulle föregripas. Vid sådant förhållande skulle det kunna ifrågasättas, att enabanda förfaringssätt tillämpades jämväl för år 1918. Givetvis måste det emellertid medföra avsevärda olägenheter för anstaltens rekrytering att ej heller för år 1918 några befattningshavare anställas i tredje lönegraden utöver de nu å ordinarie staten uppförda. Då det under alla förhållanden synes mig uppenbart, att riks-försäkringsanstaltens arbetsmängd efter den nya lagens tillkomst blir så om-

[57.] fattande, att en bestående uppdelning av anstaltens verksamhet å minst 5 byråer erfordras, anser jag mig därför böra tillstyrka, att anstalten må äga för år 1918 antaga ytterligare 2 befattningshavare av tredje lönegraden.

Riksförsäkringsanstalten har i sin förevarande framställning utgått från, att genom karenstidens utsträckning till 35 dagar någon egentlig minskning ej skulle föranledas i anstaltens personalbehov. En jämförelse med anstaltens förslag den 17 april 1916, vilket grundats å Kungl. Maj:ts förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbetet, giver nämligen vid handen, att antalet tjänstemän av första graden skulle minskas med 1, varemot antalet kvinnliga biträden skulle ökas med 1 av andra graden och 2 av första graden. Ehuru jag tillfullo inser, att — på det sätt hithörande frågor nu ordnats — anstaltens arbete i anledning av karenstiden måste antagas bli synnerligen avsevärt, känner jag mig dock ej övertygad om, att de nya bestämmelserna icke skulle i stort sett medföra lindring i anstaltens arbetsbörda. Utöver den föreslagna nedsättningen av antalet byråchefer med 2 — därvid andra lägre befattningshavare i deras ställe ej skulle beräknas — finner jag mig därför böra i förhållande till anstaltens förslag av den 17 april 1916 förorda en reducering av antalet befattningshavare med 1 tjänsteman av andra och 1 av första lönegraden samt med 1 kvinnligt skrivbiträde av andra graden och 2 av första graden.

Beträffande personalbehovet i övrigt har jag — i den mån med hänsyn till den alltjämt rådande osäkerheten angående det blivande arbetets anordning och fördelning en granskning uti ifrågavarande avseende varit mig möjlig — ej ansett mig kunna göra någon erinran mot anstaltens ifrågavarande förslag. Emellertid torde givetvis vid en blivande fördelning av anslaget erforderliga jämkningar uti ifrågavarande avseende böra få vidtagas av Kungl. Maj:t. Jag tillåter mig endast i detta sammanhang anmärka, att, därest vaktmästaravlöningarna i allmänhet vid centrala verk skulle komma att höjas, även vaktmästarna hos riksförsäkringsanstalten självfallet böra komma i åtnjutande av motsvarande förmån.

I enlighet med vad sålunda anförts skulle för år 1918 från det extra anslaget beräknas utgå arvoden (med avdrag för belopp, motsvarande i avrundade tal pensionsavgift för egen pensionering) till följande personal:

2	byråchefer à kronor 7,800: —	kronor	15,600: —	[57.]
9	tjänstemän, 2:dra graden, à kronor 5,600: —	»	50,400: —	
12	» 1:sta » » 3,900: —	»	46,800: —	
1	biträdande läkare	»	3,000: —	
1	materialförvaltare	»	1,950: —	
6	kvinnliga biträden, 3:dje graden, à kronor 1,950: —	»	11,700: —	
24	» » 2:dra » à » 1,550: —	»	37,200: —	
44	» » 1:sta » à » 1,150: —	»	50,600: —	
	Felräkningspenningar till kassören	»	300: —	
Summa kronor 217,550: —				

Beträffande riks försäkringsanstaltens förslag, att i staten skulle upptagas ett arvode av 1,000 kronor till en ställföreträdare för generaldirektören, synes det mig, som om vid ett ämbetsverk av den omfattning, riks försäkringsanstalten för framtiden kommer att erhålla, skulle vara behöfligt, att en av verkets ordinarie ledamöter och bland dem den därtill mest lämpade förordnas såsom ställföreträdare för generaldirektören. Att upptaga frågan om särskilt arvode till ställföreträdaren, innan ämbetsverkets organisation vunnit erforderlig stadga, anser jag mig emellertid ej kunna förorda.

Beträffande härefter övriga omkostnader för anstalten för år 1918 ber jag till en början ifråga om kostnaderna för ortsombud få erinra, att dessa kostnader, som ännu icke kunna med någon grad av säkerhet beräknas, av riks försäkringsanstalten upptagits till det av ålderdomsförsäkringskommittén föreslagna belopp 250,000 kronor. Då medel äro ställda jämväl till pensionsstyrelsens och socialstyrelsens förfogande för anlitande av ombud i orterna, har jag emellertid ansett mig böra i skrivelse till ifrågavarande tre ämbetsverk anmoda dem taga i övervägande, huruvida icke genom anlitande i förekommande fall av gemensamma ombud utgifterna för avsedda ändamål skulle kunna nedbringas. Med hänsyn härtill och innan ytterligare erfarenhet vunnits, finner jag mig böra tillstyrka, att den beräknade kostnaden för ortsombud för 1918 nedsättes till förslagsvis 225,000 kronor.

Övriga anslag för år 1918 å extra stat torde, med de jämkningar, som betingas dels av att någon ytterligare vaktmästare ej uppförts å ordinarie stat, dels ock därav, att anslaget till vikariatsersättningar bör på grund av de vidtagna förändringarna i riks försäkringsanstaltens förslag jämkas, beräknas till de av anstalten angivna belopp.

[57.] Oberäknat arvodena till förut angivna befattningshavare kronor 217,550: —
 skulle alltså omkostnaderna för anstalten upptagas sålunda:

Amanuenser, extra läkare, extra biträden och extra vaktmästare	»	44,000: —
Vikariatsersättningar	»	11,450: —
Hyra, uppvärmning, belysning, städning, resekostnader, skrivmaterialier, tryckningskostnader, böcker och tidskrifter, inventarier, telegram och telefon samt diverse	»	122,000: —
Ortsombud	»	225,000: —
Kostnad för läkarbetyg m. m.	»	16,000: —
Summa kronor		636,000: —

För upprätthållande av riksförsäkringsanstaltens verksamhet år 1918 skulle alltså, utöver anslag å ordinarie stat till belopp av 104,800 kronor, erfordras ett förslagsanslag å extra stat å 636,000 kronor, eller tillhoppa 740,800 kronor. Kostnadsökningen för år 1918 i jämförelse med de för år 1917 fastställda ordinarie och extra staterna kan sålunda beräknas till omkring 110,000 kronor.

För riksförsäkringsanstalten torde sålunda böra uppföras *oförändrat ordinarie anslag* kronor 104,800: —

2. Anslag för upprätthållande av riksförsäkringsanstaltens verksamhet.

[58.] Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
 att för upprätthållande av riksförsäkringsanstaltens verksamhet, utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag å 636,000 kronor.

Upprätthållande av riksförsäkringsanstaltens verksamhet.

(Extra anslag.)

3. Omkostnader för handläggning av ärenden rörande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

I skrivelse den 13 juni 1916, nr 4, har riksdagen anmält, att riksdagen, med bifall till av Kungl. Maj:t därom framlagt förslag, för bestridande av vissa omkostnader för riks försäkringsanstalten för handläggning av ärenden rörande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, under fjärde huvudtiteln å extra stat för år 1917 anvisat ett förslagsanslag av 6,500 kronor.

[59.]

*Omkostnader
för handlägg-
ning av
ärenden
rörande
ersättning
i anledning
av kropps-
skada,
ådragen under
militärtjänst-
göring.*

I sin omförmälda skrivelse har riksdagen tillika uttalat, att riksdagen ville ifrågasätta lämpligheten av att fördela riks försäkringsanstaltens anslagsbehov på olika huvudtitlar.

(Extra anslag.)

Det av riksdagen beviljade bidraget grundade sig å följande beräkning:

arvode till riks försäkringsanstaltens överläkare	kronor	300:—
arvode till en biträdande läkare	»	1,500:—
hyresbidrag	»	300:—
kostnad för läkarbetyg och undersökning i anledning av skador	»	1,200:—
kostnad för biträden, för anskaffande av inventarier, tryckning samt skrivmaterialier och expenser.....	»	2,700:—
eventuella rättegångskostnader	»	500:—
Summa kronor		6,500:—

I skrivelse till arméförvaltningens civila departement och sjukvårdsstyrelse den 16 oktober 1916 har riks försäkringsanstalten avgivit förslag beträffande anslag för ändamålet för år 1918. Riks försäkringsanstalten har därvid ifrågasatt anslagets höjning till 9,500 kronor enligt följande uträkning:

arvode till riks försäkringsanstaltens överläkare	kronor	300:—
arvode till en biträdande läkare	»	1,500:—
hyresbidrag (inklusive bidrag till uppvärmning, städning, belys- ning, telefon m. m.)	»	800:—
kostnad för läkarbetyg och undersökning i anledning av skador	»	2,700:—
kostnad för biträden, för anskaffande av inventarier, tryckning samt skrivmaterialier och expenser.....	»	3,700:—
eventuella rättegångskostnader	»	500:—
Summa kronor		9,500:—

Med överlämnande av berörda framställning har arméförvaltningens civila departement och sjukvårdsstyrelse i skrivelse den 9 november

- [59.] 1916 anmält sig icke hava något att erinra mot den av riks försäkringsanstalten gjorda beräkningen.

Departementets
chefen.

Enligt vad riks försäkringsanstalten i sin skrivelse meddelat, har anstalten för närvarande under behandling frågan om omarbetning av nu gällande bestämmelser angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Då förslag i ämnet redan under loppet av innevarande års riksdag läser komma att underställas Kungl. Maj:t samt detta förslag möjligen kan komma att inverka på behovet av anslag för ifrågavarande ändamål, synes det av riks försäkringsanstalten begärda beloppet tillsvi vidare böra beräknas.

Med hänsyn till vad riksdagen i sin berörda skrivelse anført torde ifrågavarande anslag hädanefter böra uppföras under riksstatens sjätte huvudtitel. Chefen för lantförsvarsdepartementet, med vilken jag i detta ärende samrått, har förklarat sig ej hava något att häremot erinra.

På grund av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition, som kan komma att avlåtas i fråga om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, *för bestridande av vissa omkostnader för riks försäkringsanstalten för handläggning av ärenden rörande dylik ersättning*, under sjätte huvudtiteln beräkna ett förslagsanslag på extra stat för år 1918 av 9,500 kronor.

4. Ersättning till postsparbanken för dess bestyr för riks försäkringsanstaltens räkning.

[60.]

Ersättning
till postspar-
banken för
dess bestyr för
riks försäkrings-
anstaltens räkning.
(Extra anslag.)

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition beslöt 1902 års riksdag, i sammanhang med riks försäkringsanstaltens inrättande, att från och med år 1903 finge till ersättningar åt postsparbanken för uppbörd av försäkringsavgifter och utbetalning av ersättningsbelopp för riks försäkringsanstaltens räkning årligen användas förslagsvis 20,000 kronor att utgå från arbetarförsäkringsfondens intressemedel.

I enlighet med de i nämnda proposition angivna grunder meddelade Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 31 oktober 1902 bestämmelser i anledning av postsparbankens anlåtande för uppbörd, förvaltning och utbetalning av medel för riks försäkringsanstaltens räkning.

Då 1908 års riksdag, på Kungl. Maj:ts framställning, beslöt anordna en särskild för fiskare avsedd försäkring, medgavs tillika, att de ökade kostnader, som kunde uppkomma för postsparbanken för dess bestyr med nämnda försäkring, finge utgå från det av riksdagen från arbetarförsäkringsfondens intressemedel till postsparbanken förslagsvis redan anvisade anslag.

Sedermera har riksdagen till ersättning åt postsparbanken för dess bestyr med uppbörd och utbetalningar för riksförsäkringsanstalten anvisat på extra stat förslagsvis för år 1912 15,500 kronor, för år 1913 20,000 kronor, för år 1914 30,000 kronor, för år 1915 31,000 kronor, för år 1916 35,900 kronor och för år 1917 39,000 kronor.

Genom nådigt brev den 30 juni 1913 fastställde Kungl. Maj:t ändrade grunder för ersättningens utgående till postsparbanken att gälla från och med år 1914, så att densamma numera för handläggning av göromål, tillhörande riksförsäkringsanstalten och fiskarförsäkringen, utgår med 7 öre för varje av postsparbanken förmedlad inbetalning eller utbetalning samt med 0,4 procent å beloppet av institutionernas av banken förvaltade medel vid årets utgång.

I skrivelse den 30 september 1916 har riksförsäkringsanstalten meddelat, att för år 1918 ersättning syntes böra utgå till postsparbanken dels för inkassering av premier och utbetalning av ersättningar i de fall, sådant ansåges böra äga rum genom postsparbanken, dels ock möjligen för förvaltning av försäkringsfonden, om denna förvaltning komme att anförtros åt banken. Då bestämmelser i dessa ämnen ännu saknades, ansåge riksförsäkringsanstalten tills vidare böra i riksstaten för ifrågavarande ändamål upptagas anslag efter hittillsvarande grunder.

Då, enligt vad jag inhämtat, riksförsäkringsanstalten under den närmaste tiden torde till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till bestämmelser i nyss angivna hänseenden, hemställer jag för närvarande endast, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition, som kan komma att i ämnet avlätas, på extra stat för år 1918 beräkna ett förslagsanslag av 39,000 kronor att användas till *ersättning åt postsparbanken för dess bestyr med uppbörd och utbetalningar för riksförsäkringsanstalten.*

[60.]

5. Till bestridande av statens bidrag till fiskares försäkring, *oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag* kronor 16,000: —

Försäkringsrådet.

6. Försäkringsrådet.

[61.]
Anslag till
försäkringsrådet.
(Ordinarie
anslag.)

I lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete förutsättes inrättandet från och med ingången av år 1918 av ett för hela riket gemensamt försäkringsråd; och enligt 5 § av nämnda lag skola grunderna för rådets organisation och verksamhet bestämmas av Konung och riksdag.

Sedan kommittén för verkställande av utredning och avgivande av förslag angående införande av obligatorisk sjukförsäkring av arbetare m. m. (den s. k. socialförsäkringskommittén), dock med undantag av kommitténs särskilda ledamöter, den 11 oktober 1916 avgivit infordrat underdånigt utlåtande angående försäkringsrådets organisation och verksamhet, torde jag nu få framlägga förslag i sådant hänseende.

Innan jag redogör för kommitténs berörda utlåtande, tillåter jag mig erinra om vad 5 och 33 §§ av lagen innehålla beträffande arten och omfattningen av de uppgifter, som skola tillkomma försäkringsrådet.

Nämnda §§ äro av följande lydelse.

5 §.

Besvär och framställningar, som i 33 § omförmälas, prövas av ett för hela riket gemensamt försäkringsråd, som jämväl i övrigt har att med uppmärksamhet följa försäkringens tillämpning och utveckling.

Grunderna för försäkringsrådets organisation och verksamhet bestämmas av Konung och riksdag.

33 §.

Över beslut av riksförsäkringsanstalten eller försäkringsbolag, som i 4 § avses, rörande ersättning eller eljest rörande tillämpning av någon i denna lag givna bestämmelse, må klagan föras hos försäkringsrådet genom besvär, som skola ingivas till rådet eller i betalt brev med allmänna posten vara till rådet inkomna sist å

trettonde dagen efter det klaganden av beslutet erhållit del, den dagen oräknad, då sådant skedde.

[61.]

Den, som önskar ändring i formulär, som fastställts av riksförsäkringsanstalten, eller i annan allmän föreskrift, som på grund av denna lag meddelats av anstalten, äger därom göra framställning hos försäkringsrådet.

Försäkringsrådet äger, ändå att klagan icke förts eller framställning gjorts, till prövning upptaga ärende, som i denna § avses.

Försäkringsrådets beslut meddelas kostnadsfritt.

Över försäkringsrådets beslut må klagan ej föras.

Vidkommande försäkringsrådets allmänna uppgifter yttrar socialförsäkringskommittén i sitt berörda utlåtande följande.

Socialförsäkringskommittén.

Försäkringsrådets uppgifter.

Enligt 33 § kunna alla beslut av riksförsäkringsanstalten och de ömsesidiga arbetsgivarebolagen »rörande ersättning eller eljest rörande tillämpning av någon i denna lag given bestämmelse», överklagas hos rådet genom besvär, varemot klagan ej må föras över rådets beslut. Försäkringsrådet är sålunda avsett att utgöra sista instans i *alla* försäkringsfrågor. Vidare har rådet att pröva framställningar om ändring i formulär, som fastställts av riksförsäkringsanstalten, eller i annan allmän föreskrift, som enligt lagen meddelats av anstalten. Genom bestämmelsen, att rådet skulle äga att till prövning upptaga ärende, oberoende av huruvida besvär anförts eller icke, skulle rådet erhålla befogenhet att utöva viss tillsyn över försäkringsanstalternas verksamhet i ändamål bland annat att åstadkomma möjligaste enhetlighet vid bestämmande av försäkringsavgifter och ersättningar. Därutöver har enligt 5 § ålagts rådet en allmänt övervakande uppgift: »att med uppmärksamhet följa försäkringsens tillämpning och utveckling», varjämte rådet tydligen jämväl skall hava att avgiva yttranden och förslag i frågor rörande försäkringslagen och dess tillämpning.

Därjämte torde man, såsom även av ålderdomsförsäkringskommittén framhållits, böra tänka sig, att försäkringsrådet tillika skulle kunna utvecklas till att bli en lämplig överinstans i frågor, tillhörande sjukförsäkringsens och den allmänna pensionsförsäkringsens områden och sålunda kunna växa ut till att bli ett gemensamt organ för samtliga sociala försäkringsinstitutioner i vårt land och därigenom kunna verka för en närmare förening mellan de olika försäkringsgrenarna i den mån en sådan förening kan vara genomförbar.

Då det nu gäller att bestämma försäkringsrådets organisation och verksamhet enligt olycksfallsförsäkringslagen, torde emellertid med lösningen av frågan om en utvidgning av rådets verksamhet i den mån, denna verksamhet skulle komma att avse även andra grenar av socialförsäkringen, tills vidare böra anstå. Dels synes nämligen denna frågas behandling kräva särskild utredning och lämpligen böra upptagas först sedan rådet blivit inrättat och erfarenhet vunnits inom den sociala olycksfallsförsäkringsens mera begränsade område, och dels torde även, med hänsyn till sambandet med pensionsförsäkringen, den sociala sjukförsäkringen först böra mera definitivt ordnas, innan frågan om en gemensam instans för samtliga sociala försäkringsgrenar kan vinna en lösning. Förevarande utlåtande avser därför endast frågan om ett försäkringsråd med de mera begränsade uppgifter, som betingas av olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser, varvid dock nödig hänsyn tagits till möjligheten av en framtida utvidgning av rådets åligganden.

[61.]
Tvistefrågor.

Efter att sålunda hava lämnat en allmän översikt över försäkringsrådets huvudsakliga uppgifter, övergår socialförsäkringskommittén till en närmare redogörelse för de olikartade tvistefrågor, vilkas avgörande skola åligga försäkringsrådet i egenskap av högsta besvärinstans.

Kommittén framhåller därvid till en början, hurusom prövningen av dessa tvistefrågor kommer att taga den övervägande delen av rådets löpande arbete i anspråk och att därvid kräves erfarenhet och insikter på skilda områden. Vid bestämmandet av rådets organisation måste därför enligt kommitténs mening hänsyn tagas till dessa frågors beskaffenhet.

I allmänhet torde, yttrar kommittén, de tvistefrågor, som skulle bliva föremål för rådets bedömande, kunna hänföras till någon av följande huvudgrupper, nämligen frågor om arbetsgivares försäkringsskyldighet, om rätt till ersättning och om ersättningens storlek och art (ersättningsfrågor), om försäkrings- och tilläggsavgifter samt om utfärdandet av formulär eller annan allmän föreskrift.

Beträffande den närmare innebörden av nämnda tvistefrågor lämnar kommittén följande redogörelse.

»Såsom exempel på *frågor rörande arbetsgivares försäkringsskyldighet* må anföras (jämför 2 §): huruvida viss företagare är att anse som arbetsgivare, huruvida arbete utföres mot avlöning, om arbetaren utför arbetet i sitt hem eller å arbetsställe, som av honom bestämmes, om hans årliga avlöning överstiger 5,000 kronor, om han på grund av släktskap med arbetsgivaren är utesluten från lagens tillämpning eller om arbetare hos den, som eljest ej använder arbetare, skall hava använts till arbetet av allenast tillfällig anledning o. s. v.

Vad *ersättningsfrågorna* angår kunna de röra dels själva grunden för rätten till ersättning, dels ersättningens storlek och art, dels vidare avdrag från eller nedsättning, indragning, jämkning eller upphörande av ersättning. Sålunda kan tvekan uppstå, huruvida olycksfall föreligger, och om det skall anses hava skett i arbetet, om olycksfallet är uppsätligen förorsakat av den skadade eller uppsätligen eller av grovt vållande förorsakat av efterlevande (24 §), om de för rätt till ersättning enligt 26 § angivna förutsättningarna äro för handen, såsom att den försäkrade blivit borta och att all underrättelse om honom upphört, om sökanden verkligen är sådan efterlevande anhörig, som jämlikt 7 § är berättigad till ersättning o. s. v. Beslut om ersättning fordrar vidare bedömande av invaliditetsgraden och storleken av den skadades arbetsförtjänst, samt huruvida och i vad mån läkar- eller sjukvård skall utgå. Hit höra även frågor om avdrag å sjukpenning för kostnaden för sjukhusvård och om förverkande av livränta på grund av åsidosatt försörjningsplikt m. m. Slutligen skall, där fråga uppstår om nedsättning av ersättningen jämlikt 25 §, allt efter fallets beskaffenhet prövas, huruvida åsidosatt anordning eller föreskrift till undvikande av olycksfall kan anses hava varit vid tiden för olycksfallet gällande och om grov vårdslöshet kan läggas den skadade till last, om den skadade varit berusad, om han kan anses hava försummat anmälan om olycksfall o. s. v.

[61.]

Vid *bestämmandet* av den *försäkrings- och tilläggsavgift* (15 och 16 §§), som arbetsgivaren har att erlägga, skall den farlighetsklass fastställas, till vilken arbetsgivarens verksamhet skall hänföras, ävensom verksamhetens särskilda ställning inom denna farlighetsklass. Vidare måste vid beräkningen av premien hänsyn tagas till de försäkrades arbetsförtjänst, arbetstid och arbetsförhållanden. Slutligen äro även vissa försäkringstekniska grunder för premiernas beräkande, såsom invaliditetsgraderna, giftermåls- och barnfrekvensen m. m., av den art, att de kunna tänkas giva anledning till olika meningar. Hit höra även, vid avdrag enligt 11 §, frågor om storleken av sådant avdrag på grund av arbetsgivarens bidrag till kassa eller pensionsinrättning, från vilken ersättning utgår, o. d.

Besvär över beslut om *utfördandet av formulär eller annan allmän föreskrift*, torde visserligen ej kunna antagas bli synnerligen talrika, men torde dock någon gång kunna giva upphov till allehanda spörsmål. Dessa formulär eller föreskrifter avse dels enligt 17 § arbetsgivares uppgifter om beskaffenheten av hans verksamhet m. m., dels enligt 21 § anmälan om inträffat olycksfall, dels enligt 28 § uppgifter, som skola av arbetsgivarbolagen lämnas till riks-försäkringsanstalten o. s. v.

Till de här ovan såsom frågor angående försäkringsskyldighet, ersättning, försäkringsavgift eller formulär angivna grupperna kunna även mer eller mindre direkt hänföras en del andra frågor, såsom om uppgifts- och anmälningsskyldighet (17 §), om undersökning av avlöningslistor eller av arbetsgivares verksamhet, om utbyte av livränta mot kapital (6 och 27 §§), ställande av säkerhet för ernående av minskning i försäkringsavgift på grund av att understöd utgives direkt av arbetsgivare eller kassa (19 §), om den anstalt, i vilken försäkringen skall anses äga rum, om rätt till frivillig försäkring (35 §) m. m.»

De olika slag av tvistefrågor, som sålunda skulle kunna bli föremål för försäkringsrådets avgörande, förutsätta, enligt vad socialförsäkringskommittén påpekar, att rådet måste kunna förfoga över sakkunskap inom skilda områden.

Erforderlig
sakkunskap.

I sådant hänseende framhåller kommittén särskilt följande.

»Sålunda erfordras uppenbarligen *medicinsk sakkunskap* för bedömandet av frågor, huruvida den skadade lider av sjukdom och vilken grad av sjukdom, som kan anses föreligga, om graden av invaliditet, huruvida sjukdomen eller invaliditeten eller dödsfallet förorsakats av det inträffade olycksfallet, vilken läkarvård, som skall anses erforderlig, om den sjuke skall intagas å sjukvårdsanstalt, om den skadade är hemfallen åt dryckenskap, om jämkning i ersättningen bör ske på grund av ändring i invaliditetsgraden, om den skadade kan anses hava försummat given läkarföreskrift samt i vad mån av dylik anledning nedsättning bör äga rum i ersättningen o. s. v. Medicinsk sakkunskap torde sålunda i allmänhet erfordras vid avgörandet av ersättnings belopp eller beskaffenheten av den ersättning, som bör utgå.

Försäkringsteknisk kompetens erfordras vid bestämmandet av försäkringsavgifterna »efter försäkringstekniska grunder» och vid nedsättning av försäkringsavgift på grund av arbetsgivares bidrag till kassa, från vilken ersättning utgår, vid beräkning av tilläggsavgifterna och bolagens bidrag till kostnaderna för riks-försäkringsanstaltens och rådets verksamhet samt vid avgörande av vilka uppgifter, som böra införskaffas från arbetsgivarne (17 §) eller från bolagen (28 §).

[61.]

Medverkan av *yrkesfackman* (ingenjör e. d.) kräves uppenbarligen vid avgörandet av frågor om verksamhets hänförande till viss farlighetsklass, om anställande av undersökning enligt 17 § 2 st. samt huruvida åsidosättandet av anordning eller föreskrift till förekommande av olycksfall är att anse som grov vårdslöshet eller icke.

Det stora flertalet frågor erfordra för sitt avgörande, förutom nu nämnd särskild sakkunskap, därjämte även att *juridisk kompetens* finnes representerad, beroende på att det vanligen handlar om tolkning och tillämpning av lagbestämmelser. I vissa fall framträder fordran på juridisk sakkunskap särskilt tydligt, såsom vid frågor om arbetsgivares försäkringsskyldighet, om grunderna för rätt till ersättning, om ställande av säkerhet för utgivande av ersättning (15 §), om rätt till frivillig försäkring m. m. samt vid frågor av processuell natur.»

Arbetsgivare-
och arbetare-
represen-
tanter.

Socialförsäkringskommittén anser emellertid, att — i enlighet med vad redan ålderdomsförsäkringskommittén framhållit — förutom denna mera speciella sakkunskap inom medicinens, försäkringsteknikens, ingenjörsteknikens och juridikens områden även de intresserade parterna, arbetsgivare och arbetare, böra vara representerade i försäkringsrådet, såsom ock förhållandet är vid motsvarande institutioner i utlandet. Först härigenom skulle, såsom ålderdomsförsäkringskommittén anfört, rådet komma att förfoga över den ytterligare sakkunskap, som erfordras för en allsidig behandling av de förekommande ärendena, och tillika erhålla karaktären av en verklig skiljenämnd.

I anslutning härtill yttrar socialförsäkringskommittén vidare:

»Med den kompetens av såväl speciell som allmän natur, varöver försäkringsrådet sålunda skulle komma att förfoga, torde vara sörjt för att detsamma även skall komma att motsvara de anspråk, som böra ställas med hänsyn till rådets allmänna uppgifter, nämligen att med uppmärksamhet följa försäkringens tillämpning och utveckling och därvid utöva den tillsyn över försäkringsanstaltarnas verksamhet, som lagen avser, att tillgodose behovet av samverkan mellan försäkringsmyndigheten och de intresserade parterna, att avgiva yttranden och förslag i försäkringsfrågor o. s. v.»

Utländ.

Till ledning vid bedömandet av den lämpligaste sammansättningen av försäkringsrådet har socialförsäkringskommittén, under hänvisning i övrigt till ålderdomsförsäkringskommitténs redogörelse, lämnat följande översikt över motsvarande förhållanden inom vissa andra länder med försäkringsplikt.

»I *Danmark* bestämmas, utan egentlig besvärsmöjlighet, alla ersättningar av arbetareförsäkringsrådet, som har fyra avdelningar. Varje avdelning består av en för alla avdelningarna gemensam ordförande, som utses av Konungen, och ytterligare 2 av Konungen utsedda ledamöter, av vilka en skall vara läkare, och vilka även kunna vara gemensamma för avdelningarna, samt därjämte av 2 repre-

sentanter för arbetsgivarne och 2 för arbetarne, valda av inrikesministern efter förslag av vissa korporationer. Av de tre ledamöter, som utses av Konungen, måste en hava domare- eller sakkörarekompetens.

[61.]

I *Holland*, där riksförsäkringsbanken bestämmer alla ersättningar, finnes ett besvärsråd för varje provins samt för hela landet en högsta instans, centralbesvärsrådet. Varje besvärsråd består av en ordförande och en vice ordförande, vilka utnämnas av regeringen, och av vilka ordföranden skall hava avlagt examen inom fakulteten för stats- och rättsvetenskap, samt minst 2 arbetsgivare och 2 arbetare, som utses av provinsrepresentationen. Centralbesvärsrådet består av president, vice president och minst 8 medlemmar, som skola äga ovannämnda juridiska kompetens samt utnämnas av regeringen. För beslutsmässighet fordras, att minst 5 ledamöter äro tillstädes.

Enligt den *tyska* riksförsäkringslagen finnas, såsom egentliga instansmyndigheter för olycksfallsförsäkringen, dels (i stället för de förut existerande skiljedomstolarna) överförsäkringsämbeten, som i regel omfatta områden för högre förvaltningsmyndigheter, och dels riksförsäkringsämbetet såsom högsta instans för större delen av riket samt särskilda landsförsäkringsämbeten såsom högsta instansmyndigheter för vissa av förbundsstaterna. Varje överförsäkringsämbete består av ledamöter och bisittare. Ledamöterna, som tagas ur ämbetsmännens krets, äro en direktor och minst en annan ledamot, som tillika är direktors ställföreträdare. Bisittarne äro i allmänhet 40, hälften arbetsgivare och hälften arbetare, valda efter särskilda föreskrifter. Överförsäkringsämbetena arbeta på kamrar. Dessa äro av två slag, dels besvärskamrar, som bestå av ordföranden och 4 bisittare, och dels beslutkamrar, bestående av, utom ordföranden, en ledamot och 2 bisittare. Riksförsäkringsämbetet består av ständiga och icke ständiga ledamöter. President och de övriga ständiga ledamöterna utnämnas av kejsaren. De icke ständiga ledamöterna äro 32, av vilka 8 skola väljas av förbundsrådet, samt 12 vara arbetsgivare och 12 försäkrade arbetare. Ämbetet arbetar på avdelningar (senater), dels besvärssenater, bestående av ordförande, en av förbundsrådet vald ledamot, 2 adjungerade ämbetsmän med domarekompetens, en arbetsgivare och en arbetare, sammanlagt 7 ledamöter, dels besluts-senater, som bestå av ordförande, en av förbundsrådet vald ledamot, en ständig ledamot, en arbetsgivare och en arbetare, sammanlagt 5 ledamöter.

Enligt den *österrikiska* lagen fastställles ersättningen i första hand av vederbörande försäkringsanstalt. Över dess beslut kunna besvär anföras hos en skiljedomstol i den ort, där anstalten har sitt säte. Skiljedomstolen består av en av justitieministern utsedd domare såsom ordförande samt fyra bisittare, två utsedda av inrikesministern bland tekniskt bildade personer och två valda av arbetsgivarne och arbetarne. I skiljedomstolens beslut får ändring ej sökas. Tvister om försäkringsplikt och avgifter behandlas av de administrativa myndigheterna.

Beslut av den *norska* riksförsäkringsanstalten kunna överklagas inför en riksförsäkringsappellkommission, som består av tvenne avdelningar, av vilka den ena avgör frågor rörande olycksfallsförsäkringen för industrin (ävensom sjukförsäkringsärenden) och den andra avdelningen frågor rörande sjömans- och fiskareförsäkringen. Den förra avdelningen består av en ordförande med juridisk kompetens, en läkare och en tekniker, vilka utnämnas av Konungen, samt två arbetsgivare och två arbetare, som utses av stortinget för tre år. Den andra avdelningen består av fem medlemmar, nämligen samma ordförande och läkare

[61.] som i förra fallet, och därjämte en redare, en fartygsbefälhavare och en till besättningen hörande sjöman, utsedda av stortinget.»

Såsom en sammanfattning av den nu lämnade redogörelsen påpekar socialförsäkringskommittén, att med undantag för centralbesvärrådet i Holland, vars samtliga ledamöter skola vara jurister, domstolarna i allmänhet äro sammansatta dels av sakkunniga och dels av representanter för de försäkringsskyldige och de försäkrade. Sammanlagda antalet ledamöter i domstolen, respektive dömande avdelning därav, är i allmänhet 5 eller 7. Av dessa äro i regel 2 representanter för arbetsgivarna och 2 för de försäkrade arbetarna. Beträffande de övriga är föreskrivet, att de skola äga juridisk, teknisk eller medicinsk sakkunskap. I allmänhet skola en eller två vara jurister eller en jurist och en läkare, eller en jurist och två tekniskt sakkunnige o. s. v.

Antal
besvärmål.

För vidare bedömande av rådets sammansättning och grunderna för dess verksamhet har socialförsäkringskommittén sökt beräkna mängden av de mål och ärenden, som skulle komma under rådets prövning, ävensom angående omfattningen av det arbete, som deras behandling skulle taga i anspråk.

Kommittén yttrar i nämnda hänseende följande:

»Såsom i det föregående angivits, skulle rådets uppgift vara dels att fungera såsom sista instans vid avgörande av tvister rörande ersättningar, försäkringsavgifter m. m. och dels att vara organ för åstadkommande av nödig samverkan med arbetsgivarne och arbetarne, att med uppmärksamhet följa försäkringens tillämpning och utveckling m. m. Av antalet mål och ärenden, som i följd av dessa rådets uppgifter skulle komma under dess behandling, utgöra självfallet tvistefrågorna den ojämförligt största delen. De övriga ärendena av mera allmän beskaffenhet bliva jämförelsevis fåtaliga och hava i fråga om de för rådet nödiga arbetskrafterna egentligen icke någon annan betydelse än att man bör tillse, att arbetspersonalen även blir tillräckligt kvalificerad för deras behandling. Rådets sammansättning kommer därför att i övrigt huvudsakligen bero på antalet förekommande tvistefrågor.

Såsom ålderdomsförsäkringskommittén framhåller, är det dock för närvarande mycket svårt att avgiva något bestämt uttalande rörande antalet av de tvistefrågor, som skulle komma under rådets behandling, och i sådant avseende erbjuder hittills vunnen erfarenhet i vårt land så gott som ingen, och erfarenheten från utlandet endast ofullkomlig ledning. Kommittén lämnar emellertid en redogörelse (sid. 101 och 102 av kommitténs betänkande, Del V) för vissa av de uppgifter i detta hänseende, som stå till buds. På grund av vad sålunda kunnat inhämtas och med hänsyn till att försäkringen ej endast skulle kunna äga rum i riksförsäkringsanstalten utan även i arbetsgivarebolag, vid vilket förhållande besvärmålen antal måste antagas bliva väsentligt större än om försäkringen endast ägde rum i anstalten, anser sig kommittén kunna uppskatta

antalet besvär till försäkringsrådet till omkring 5,000 om året, vilken siffra dock betecknas såsom synnerligen osäker.

[61.]

Det av ålderdomsförsäkringskommittén sålunda gjorda antagandet beträffande sannolika antalet besvärsmål är emellertid grundat på den förutsättningen, att ersättning för sjukdom skulle utgå från och med olycksfallsdagen, sjukpenning dock endast, därest sjukdomen varat längre än 4 dagar, för tiden efter olycksfallsdagen. I den nu antagna lagen har emellertid den tid, under vilken sjukersättning på grund av försäkringen ej skall utgå, bestämts till 35 dagar. Med hänsyn härtill och då en relativt stor procent (omkring 80 %) av olycksfallen medföra sjukdom av endast kortvarig beskaffenhet och sålunda, vid den längre karenstiden, i allmänhet icke medföra rätt till ersättning, torde man böra utgå från ett väsentligt lägre antal besvärsmål. Emellertid torde minskningen i antalet dylika mål icke komma att bli så betydande, som motsvarar minskningen i antalet olycksfall, för vilka ersättning enligt försäkringen skulle komma att utgå. Dels måste man nämligen antaga, att de svårare olycksfallen komma att medföra betydligt flera tvister än som svarar mot deras antal, enär dessa olycksfall ofta medföra invaliditet, i följd varav många av dem under den tid, olycksfallets följder vara, flera gånger komma att bli föremål för beslut av försäkringsinrättningen, vartill kommer, att ersättningarna i dessa fall hava vida större ekonomisk betydelse för den skadade än i fråga om de mindre olycksfallen. Dels kan man även vänta, att besvär skola komma att anföras med anledning av den frivilliga försäkringen, särskilt i fråga om försäkringen för sjukdom under karenstiden. Dels torde bestämmelsen i sista stycket av 37 §, att försäkringsinrättningen skall utgiva ersättningen i de fall, då den skadade ej kan utfå densamma av arbetsgivaren, komma att giva anledning till icke så få tvister. Dels skulle försäkringsinrättningarnas beslut rörande försäkringsavgifter och försäkringsskyldighet och därav föranledda besvär, genom införande av karenstiden icke komma att minskas i antal o. s. v.

Om man vidare betänker, att man inom den obligatoriska försäkringen skulle hava att räkna bland annat dels med omkring 20,000 olycksfall, som under den första tiden årligen skulle föranleda allraminst 40,000 à 50,000 beslut om ersättning, och dels med fastställandet av försäkringsavgifter för omkring 300,000 arbetsgivare, samt att därjämte den frivilliga försäkringen, åtminstone tills obligatorisk sjukförsäkring kan bli genomförd, antagligen kommer att, beträffande ersättning under karenstiden, anlitas i avsevärd utsträckning, torde man svårligen våga anslå årliga antalet besvärsmål till mindre än hälften av det antal, som av ålderdomsförsäkringskommittén angivits, eller till omkring 2,500. För säkerhetens skull har man emellertid i det följande trots sig böra utgå från ett antal av 3,000 besvärsmål, ehuru man å andra sidan av den hittills i vårt land rörande besvär över riks-försäkringsanstaltens beslut vunna erfarenheten möjligen skulle våga hoppas, att antalet besvär skulle komma att bli ej obetydligt lägre än som antagits, då ju flertalet försäkringar antagligen kommer att tagas i anstalten.

Å ena sidan är dock därjämte att märka, att antalet tvister under en tid framåt måste växa, alldenstund frågor om jämkning i redan beslutade livräntor längre fram, innan jämvikt hunnit inträda, måste förekomma i allt större antal. Å andra sidan torde, innan ännu grunderna för lagens tillämpning hunnit närmare fastslås, under försäkringens första tid tvister om de olika verksamheternas fördelning i farlighetsklasser, försäkringsavgifter, avgiftsskyldighet m. m. oftare förekomma än sedermera.»

[61.]

På grund av den verkställda utredningen finner socialförsäkringskommittén det tills vidare kunna antagas, att det årliga antalet besvärsmål, som skulle komma under försäkringsrådets prövning, åtminstone till en början, icke kan komma att överstiga det förut angivna antalet av 3,000, och att, om man vid beräkningen av de för rådets verksamhet erforderliga arbetskrafterna utgår från detta antal, man icke skulle komma att underskatta rådets arbetsbörda.

Grunder för
rådets sammansättning.

Då socialförsäkringskommittén därefter övergår till att närmare angiva grunderna för rådets organisation och verksamhet, framhåller kommittén till en början, att därvid i möjligaste mån hänsyn tagits till att det ifrågavarande ämbetsverket ej bör erhålla större omfattning än som är nödvändigt för ärendenas sakkunniga och för parterna fullt betryggande handläggning samt till att de årliga kostnaderna för verket böra hålla sig omkring de belopp, som i sådant avseende vid frågans tidigare behandling ansetts erforderliga.

Beträffande rådets sammansättning har kommittén med avseende å arten av de uppgifter, som enligt vad förut anförts skulle komma att åligga rådet, samt å den omfattning, rådets verksamhet antagits komma att få, ansett sig böra föreslå, att antalet ledamöter bestämmes till 8, nämligen en ordförande och chef, tre råd (byråchefer) samt två representanter för arbetsgivarna och två för arbetarna.

Vad angår frågan om den särskilda sakkunskap eller kompetens, som synes böra krävas av rådets ledamöter, med undantag naturligtvis av arbetsgivarnas och arbetarnas representanter yttrar kommittén:

Det torde icke böra uppställas såsom kompetensvillkor, att någon av dessa ledamöter skall vara läkare, försäkringstekniker eller yrkesfackman. Frånsett att det åtminstone inom några av de fack, varom här är fråga, kanske skulle komma att visa sig svårt att finna tillräckligt kvalificerade personer, villiga att mottaga en dylik befattning, synes kommittén behovet av särskild sakkunskap av nu berörda slag, med hänsyn till de förekommande frågornas natur, icke alltid bliva tillräckligt tillgodosett därigenom, att någon av rådets ledamöter vore sakkunnig inom det ifrågavarande facket. För ett riktigt avgörande av varje särskild fråga vinnas enligt kommitténs mening större garantier, om densamma kunde hänskjutas till någon, som just i den frågan kunde anses besitta den erforderliga sakkunskapen. Härtill kommer, att i åtskilliga mål sakkunskap av ifrågavarande beskaffenhet överhuvudtaget icke erfordras, och att i vissa andra mål behovet därav endast gör sig gällande beträffande en eller annan av de i målet till bedömande föreliggande frågorna, men däremot ej för behandlingen och prövningen av målet i dess helhet. Då det sålunda icke synts kommittén vara lämpligt föreskriva, att en eller flera av rådets ledamöter skall äga medicinsk eller försäkringsteknisk sakkunskap eller sakkunskap såsom yrkesfackman, har denna sakkunskap, i den mån den ej inom rådet finnes företrädd, ansetts böra

tillföras rådet på annat sätt, nämligen antingen så, att den sakkunnige i förekommande fall tillkallas för att med yttranderätt närvara vid rådets förhandlingar, eller ock så att skriftligt utlåtande i den särskilda frågan av honom ingives.

Med avseende å den *juridiska kompetensen* finner kommittén saken ställa sig delvis annorlunda. Rådets verksamhet såsom domstol föranleder i och för sig behov av juridisk sakkunskap vid avgörandet av så gott som alla förekommande mål. Ärendets riktiga processuella behandling, tolkning av tillämpliga lagrum o. d. torde sålunda i allmänhet erfordra medverkan av juridisk sakkunskap. Vissa av de frågor, vid vilkas bedömande sådan sakkunskap är erforderlig (t. ex. om den skadade, är arbetare i lagens mening, om olycksfall i arbete föreligger och om i övrigt grunderna för rätt till ersättning äro för handen o. s. v.) äro i allmänhet och särskilt för den ersättningsberättigade av synnerligen viktig beskaffenhet. Vad särskilt angår tvister rörande arbetsgivares skyldighet att försäkra, d. v. s. frågor, huruvida det handlar om arbetsgivare eller arbetare i lagens mening, äro desamma enligt en del utländska lagar undandragna försäkringsmyndigheternas prövning och skola i stället avgöras av allmän domstol eller i vanlig administrativ besvärsväg. Då man emellertid i vårt land, där endast en instans i försäkringstvister finnes och där man, med hänsyn till att tvister om försäkringsskyldighet på grund av lagstiftningens allmänna omfattning måste bli mindre talrika och av mindre betydelse än annorstädes, åt samma instans överlämnat avgörandet jämväl av dylika tvister, bör man enligt socialförsäkringskommitténs bestämda uppfattning även av denna anledning tillse, att åt denna instans gives erforderlig juridisk kompetens.

Kommittén erinrar ock, hurusom ålderdomsförsäkringskommittén i sitt yttrande i denna del anfört, att densamma ansåge det allenast erfordras, att två eller tre av rådets medlemmar ägde juridiska kvalifikationer.

Socialförsäkringskommittén har — under uttalande att detta otvivelaktigt vore fullt tillräckligt — för sin del ansett, att i allmänhet icke mer än två av de ledamöter, som deltaga i beslutet, skulle behöva vara jurister. Med ett större antal skulle nämligen lätt den mera allmänna sakkunskap, varöver rådet särskilt genom arbetsgivare- och arbetare-representanternas ledamotskap komme att förfoga, kunna förlora i betydelse, vilket med hänsyn till rådets uppgift torde böra undvikas.

För att tjäna till utgångspunkt vid bedömandet av frågan om de ytterligare arbetskrafter m. m., som bli va erforderliga för upprätthållande av rådets verksamhet, har socialförsäkringskommittén härefter något närmare angivit, huru handläggningen av ärendena, särskilt besvärsmålen, skulle kunna anordnas.

Ärendenas
handläggning.

Kommittén yttrar härom följande:

»För besvärsmålens handläggning torde en fördelning av dem på två eller tre byråer eller avdelningar bli va erforderlig. En fördelning å två byråer synes exempelvis kunna ske sålunda, att å den ena byrån de mål handläggas, som falla

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml. 1 häft.

[61.] inom industriens och kommunikationernas områden, samt att till den andra byrån skulle höra samtliga övriga besvärsmål, således omfattande jordbruk, hantverk, handel, sjöfart, tjänare m. m. Två av de tre råden skulle då vara chefer för var sin byrå. Fördelas åter ärendena mellan samtliga de tre råden, skulle man erhålla lika många byråer med var sin chef. Under förutsättning av en fördelning å två byråer, skulle å vardera byrån komma att handläggas högst 1,500 mål om året. Om man antager två föredragningsdagar i veckan för varje byrå, skulle då, med 50 arbetsveckor om året, högst 15 mål komma att handläggas varje föredragningsdag. Detta kan ju, med hänsyn till rådets egenskap att vara högsta instans och målen understundom invecklade natur, synas vara ett ganska betydande antal, men då å andra sidan vissa av målen utan tvivel komma att vara av jämförelsevis enklare beskaffenhet, torde arbetsbördan icke böra bli alla för betungande.

Tänker man sig de 4 mellersta dagarna i veckan såsom föredragningsdagar, skulle, såsom i vissa övriga är fallet, veckans första dag kunna användas för justering.

Vid handläggningen av besvärsmålen synas i allmänhet 5 ledamöter av rådet böra deltaga. Av dessa skulle alltid en vara representant för arbetsgivarne och en för arbetarne. De övriga tre skulle vara dels rådets ordförande och dels tvänne råd, av vilka den ene självfallet skulle vara chefen för den byrå, till vars föredragning målen höra.

Målen skulle beredas och föredragas av en sekreterare för byrån, dock att svarare måls beredning och föredragning skulle åligga byråchefen. Fördelningen av målen å de särskilda byråerna skulle verkställas av byråcheferna, vilka även skulle bestämma, vilka mål, som av dem själva skulle föredragas. I händelse av olika meningar avgöres frågan vid sammanträde med rådets samtliga ledamöter.

Den återstående dagen i veckan skulle vara förbehållen behandlingen av allmänna ärenden och av ärenden, som av rådet upptagas till prövning utan föregående besvär, och vilka ej sällan avse tillsyn över försäkringsinrättningarnes verksamhet och åstadkommande av möjligaste enhetlighet vid lagtillämpningen, vidare av sådana svarare besvärsmål eller tvister, för vilkas avgörande en allsidigare prövning ansetts erforderlig, o. s. v. Beredning och föredragning av dessa ärenden av mera allmän natur skulle turvis åligga råden, där ej av särskild anledning ärendet föredrages av ordföranden eller av någon av arbetsgivarne eller arbetarnes representanter eller av sakkunnig.

Vid en dylik fördelning av ärendena skulle emellertid ordföranden komma att deltaga i samtliga förekommande frågars behandling och avgörande. Då det emellertid syntes vara av vikt, att rådets ordförande icke för mycket belastas med obetydligare ärenden, utan i stället i största möjliga utsträckning beredes tillfälle att ägna sin uppmärksamhet åt de uppgifter av allmännare betydelse, som jämväl åligga rådet, ävensom åt sådana spørsmål, som beröra andra försäkringsgrenar eller ankomma på honom i hans egenskap av rådets chef, har ansetts, att rådet bör vara beslutfört i fråga om besvärsmål, då *fyra* ledamöter deltaga i beslutet, därest de äro ense. Härigenom skulle ordföranden befrias från skyldigheten att deltaga i avgörandet av enklare mål, som ej föranleda någon meningsskiljaktighet vid avgörandet. Att, i analogi med vad som gäller t. ex. för hovrätterna för beslutföret, allenast fordra, att tre av fyra i beslutet deltagande ledamöter skola vara ense, torde däremot icke vara lämpligt. Det har nämligen

synts vara av vikt, att en arbetsgivare- eller en arbetarerepresentant ensam skulle kunna påfordra tillkallandet av den femte ledamoten.

[61.]

I allmänhet bör rådet i sin helhet vara närvarande vid behandlingen av mål av allmän betydelse, ärenden rörande personalens och rådets ekonomi m. fl. ärenden, som icke äro att anse såsom besvärsmål.»

För upprätthållande av försäkringsrådets verksamhet skulle, enligt vad socialförsäkringskommittén vidare framhåller, förutom rådets medlemmar självfallet erfordras ytterligare ett antal tjänstemän av lägre grad för vissa ärendens föredragning, sekreterargöromål m. m. I sådant avseende har kommittén ansett, att man åtminstone tills vidare skulle kunna åtnöja sig med en sekreterare och en notarie för var och en av de två byråerna. Även om besvärsmålen komme att fördelas på tre byråer, skulle enligt kommitténs mening någon ökning av dessa tjänstemäns antal ej vara erforderlig. Dessa tjänstemän skulle naturligtvis även hava att i mån av behov tjänstgöra hos rådet i dess helhet eller hos rådets chef. Därjämte skulle för utförandet av vanliga registratorsgöromål erfordras en registrator, vilken emellertid även syn- tes kunna få tid övrig för vårdandet av rådets arkiv och bibliotek. Denna tjänst har kommittén ansett lämpligen kunna besättas med en kvinnlig innehavare, varigenom någon besparing i kostnaden skulle vinnas. Slutligen skulle enligt kommitténs beräkning krävas två vaktmästare, varav en skulle tjänstgöra såsom förste vaktmästare.

Övrig
personal m. m.

Förutom dessa fast anställda befattningshavare anser kommittén rådet böra äga att i mån av behov anlita sakkunniga, anställa behövlige skrivbiträden m. m.

I fråga om arbetsgivare- och arbetarerepresentanternas åligganden samt om tillsättningen av dessa representanter anför socialförsäkringskommittén följande:

Tillsättning
av arbets-
givare- och
arbetare-
represen-
tanter.

»Enligt vad redan angivits, skulle såsom ledamöter av rådet även fungera två representanter för arbetsgivarne och två för arbetarne. Då vid avgörande av varje särskilt besvärsmål endast två representanter skulle tjänstgöra, komme fördelningen av arbetet antagligen att bli sådan, att två av representanterna tjänstgöra å två föredragningsdagar och de andra två å de båda övriga för föredragning avsedda dagarna. I enlighet härmed fördelas även justeringen av målen å den därför avsedda dagen. Vid plenisammanträdena (å lördagen) skulle alla fyra representanterna i regeln vara närvarande.

Beträffande den tid, för vilken dessa representanter för varje gång skulle förordnas, torde desamma, i överensstämmelse med socialstyrelsens nyligen av- givna förslag rörande arbetsdomstol, ej böra bestämmas till längre tid än två år.

[61.] För var och en av de fyra representanterna skulle utses tre suppleanter, helst inom andra verksamhetsområden än som företräddas av de ordinarie representanterna. Angående det sätt, varpå dessa arbetsgivare- och arbetarerepresentanter skulle utses, synes det lämpligast, om desamma, som gäller för motsvarande representanter i det sociala rådet ävensom i den ovannämnda av socialstyrelsen föreslagna arbetsdomstolen, förordnas av Kungl. Maj:t.

För avgivande av förslag för tillsättande av de ifrågavarande representanterna torde, i analogi med motsvarande förhållanden vid tillsättandet av det sociala rådet och den föreslagna arbetsdomstolen, böra anlitas sådana samman slutningar av intresserade, som omfatta större intresseområden och i övrigt kunna anses äga tillräckliga kvalifikationer. Med hänsyn till beskaffenheten av rådets uppgifter och till önskvärdheten av att erhålla förslag från korporationer inom så många arbetsområden som möjligt av dem, som omfattas av olycksfallsförsäkringslagen, synas förslag böra kunna avgivas, icke allenast, såsom enligt förslaget till arbetsdomstol, av arbetsgivareföreningar med minst etthundra och av arbetareorganisationer med minst tiotusen medlemmar, utan även av hushållningssällskapen och handelskamrarna samt därjämte, i analogi med danska lagens motsvarande bestämmelser, av andra liknande föreningar eller korporationer, som av Kungl. Maj:t, efter därom av försäkringsrådet gjord framställning, finnas böra tillerkännas förslagsrätt.»

Avlöningar
och övriga
kostnader.

Beträffande avlöningarna för rådets medlemmar och övriga arbetspersonal har socialförsäkringskommittén icke ansett någon särskild motivering erfordras utom i fråga om ordföranden (chefen) och representanterna för arbetsgivarna och arbetarna.

Under erinran att ålderdomsförsäkringskommittén i sitt betänkande (Del. V, sid. 103) förutsatt, att avlöningen för chefen borde vara »justitieråds eller något högre avlöning», således 13,000 kronor eller något mera, uttalar socialförsäkringskommittén såsom sin mening, att lägre avlöning ej syntes kunna ifrågasättas, då det gällde chefen för den högsta rättsinstansen inom sitt område. Man torde för övrigt, yttrar sistnämnda kommitté vidare, även böra hava möjlighet för att, där så finnes lämpligt, kunna för platsen vinna en person med justitieråds eller regeringsråds kvalifikationer. Det gäller därjämte att till platsen kunna förvärva en man, som i övrigt äger erfarenhet på hithörande områden, och valet bland dylika män torde vara synnerligen begränsat. Särskild hänsyn torde härvidlag även böra fästas vid, att chefs arbete ej allenast skulle omfatta verksamheten på olycksfallsförsäkringens område utan från början även inriktas på frågan om en framtida utvidgning av rådets verksamhet till att, såsom ovan framhållits, bliva överinstans och gemensamt organ för samtliga sociala försäkringsinstitutioner i vårt land. Under sådana förhållanden och i övrigt med avseende å rådets för synnerligen talrika samhällsklasser både ur rättslig och ekonomisk synpunkt betydelsefulla uppgifter, för vilkas behöriga uppfyllande chefen i första hand är ansvarig, torde hans avlöning böra bestämmas till högre belopp än 13,000 kronor. Av betydelse för avgörandet av denna fråga torde även vara, att avlöningen, på grund av bestämmelserna i 16 § om arbetsgivarnes bidrag till försäkringens omkostnader, till en högst väsentlig del skulle komma att bestridas genom dessa bidrag och således endast delvis bestridas genom statsmedel.

Med avseende å vad sålunda anförts föreslår socialförsäkringskommittén, att avlöningen till ordföranden i försäkringsrådet icke bestämmes lägre än till 15,000 kronor. Visserligen har man — säger kommittén — med undantag för cheferna för kommunikationsverken, vattenfallsstyrelsen, medicinalstyrelsen m. m., för vilka dock särskilda villkor äro gällande, bland de vanliga lönetyperna för statens verk och inrättningar icke avlöningar till dylikt belopp. Men då även befattningen i fråga, såsom innefattande både ordförandeskap i en högsta rättsinstans och tillika ställning såsom verklig chef för en omfattande social institution, torde sakna motsvarighet bland tjänstebefattningarna i vårt land, synes man vid avlöningens bestämmande ej heller böra vara bunden av de vanliga lönebestämmelserna.

För arbetsgivarnas och arbetarnas representanter anser kommittén avlöningen böra utgå under form av arvode. Med hänsyn till, att dessa representanters arbete, enligt vad förut anförts, skulle bliva ganska omfattande — en var av dem skulle i regeln deltaga i behandlingen av ärendena under fyra dagar av veckan — i följd varav de under sin tjänstgöringstid, åtminstone i flertalet fall, skulle vara förhindrade att utöva sin vanliga verksamhet, torde arvoden icke böra bestämmas till alltför låga belopp. I varje fall syntes beloppet ej böra understiga 5,000 kronor. Kommittén, som föreslår nämnda belopp, uttalar emellertid, att den vore medveten om, att det, vad arbetsgivarna beträffar, skulle komma att visa sig ganska svårt att för detta arvode kunna förvärva fullt lämpliga representanter.

Avlöningarna för övriga befattningshavare skulle enligt kommitténs mening fastställas i överensstämmelse med de för motsvarande befattningar i andra statens ämbetsverk antagna normalavlöningar, nämligen för råd efter tredje graden, för sekreterare efter andra graden, för notarie efter första graden, för en registrater och bibliotekarie (kvinnlig) efter tredje graden för kvinnliga biträden, samt för den vaktmästare, som skulle tjänstgöra såsom förste vaktmästare, efter avlöningen för förste vaktmästare och för ytterligare en vaktmästare efter graden för sådan befattningshavare.

Ersättningarna till sakkunniga — läkare, försäkringstekniker, ingenjörer m. fl. — anser kommittén böra utgå såsom arvoden. Kommittén har emellertid funnit det ej vara möjligt att med tillräcklig noggrannhet bestämma, i vilken utsträckning sakkunnige av ena eller andra slaget skulle behöva anlitas och att i enlighet härmed bestämma arvoden för varje särskilt fall. Det har därför synts kommittén vara lämpligast,

[61.] att för ändamålet bestämdes ett visst förslagsanslag, exempelvis 8,000 kronor för läkare och 6,000 för andra sakkunniga, att av rådet självt disponeras för beredande av ersättning åt de sakkunniga i den mån deras biträde bleve behöfvligt.

Till erforderliga skrivbiträden, vikariatsersättningar, hyra och övriga expenser har kommittén slutligen beräknat ett årligt förslagsanslag å tillhopa 23,000 kronor.

Ordinarie och
extra stat.

Att försäkringsrådet bör uppföras å ordinarie stat synes socialförsäkringskommittén själfallet, och kommittén anser tillsättandet av de närmast erforderliga befattningarna böra äga rum två eller tre månader före utgången av år 1917, för att möjliggöra nödiga förberedande arbeten.

Kommittén upptager emellertid till behandling frågan, i vilken omfattning rådet bör uppföras å ordinarie stat, d. v. s. huruvida kostnaden för samtliga de befattningar, som förut angivits, ävensom övriga erforderliga anslag eller blott en del av dem redan från början skola bestridas genom ordinarie anslag.

I sådant hänseende erinrar kommittén, att omfattningen av rådets verksamhet och behovet av arbetskrafter i hög grad är beroende av antalet besvärsmål, som skulle komma under prövning, och att detta antal icke med någon säkerhet kunnat beräknas. De förut angivna befattningarna skulle motsvara ett antaget antal av inemot 3,000 årligen inkommande besvärsmål och skulle i huvudsak även vara behöfliga för det fall, att dessa måls antal icke skulle bli större än omkring 1,500. Det är emellertid, säger kommittén, även möjligt, ehuru erfarenheten från utlandet talar däremot, att antalet besvärsmål bliver så ringa — och detta vore ju ur social synpunkt synnerligen önskvärt — att rådets arbete ej behöfde fördelas på två eller tre byråer, utan att åtminstone till en tid en enda byrå kunde vara tillräcklig.

Under sådana ovissa förhållanden synes det kommittén vara lämpligast att för närvarande å *ordinarie stat* endast uppföra de befattningar, som i varje fall komma att bli behöfliga, och att tills vidare upptaga de övriga befattningarna å *extra stat*. Dessa i varje fall erforderliga befattningar, som skulle motsvara ärendenas behandling å en enda avdelning eller byrå, anser kommittén vara följande, nämligen:

1 ordförande och chef	15,000	kronor	[61.]
2 råd à 8,100	16,200	»	
1 sekreterare	5,800	»	
1 notarie	4,000	»	
1 registrator och bibliotekarie	2,000	»	
4 representanter för arbetsgivare och arbetare à 5,000	20,000	»	
1 förste vaktmästare	1,500	»	
till vikariatsersättning, förslagsanslag	2,000	»	
Summa å ordinarie stat 66,500 kronor			

Övriga erforderliga kostnader skulle enligt kommitténs mening tills vidare, intill dess större erfarenhet vunnits, bestridas genom anslag *å extra stat*, varvid beträffande avlöning till råd, sekreterare, notarie och vaktmästare borde göras avdrag av belopp, motsvarande pensionsavgift. Dessa kostnader hava av kommittén beräknats till följande belopp, nämligen

1 råd	7,800	kronor
1 sekreterare	5,600	»
1 notarie	3,900	»
1 vaktmästare	1,175	»
arvoden till sakkunniga, förslagsanslag	14,000	»
till vikariatsersättningar, expenser m. m., förslagsanslag	21,000	»
Summa å extra stat 53,475 kronor		

I enlighet härmed skulle hela det årliga beloppet av kostnaderna för försäkringsrådets verksamhet komma att uppgå till 119,975 kronor eller i det närmaste till samma summa, 120,000 kronor, som av åldersförsäkringskommittén för samma ändamål beräknats.

För anskaffande av inventarier m. m. anser kommittén därjämte erfordras särskilt anslag för en gång vid början av rådets verksamhet. Därest vissa av rådets tjänstemän tillsättas redan under år 1917 för utförande av erforderliga förberedande arbeten, skulle för bestridande av de härigenom föranledda kostnader ock böra anvisas anslag att disponeras under nämnda år.

Det av socialförsäkringskommittén sålunda framlagda förslaget synes mig i huvudsak böra läggas till grund vid organisationen av det nya försäkringsrådet. Departements-
chefens
yttrande.

Försäkringsrådet skulle alltså utgöras av en ordförande och chef samt, såsom ledamöter, ett antal försäkringsråd och representanter för Organisation.

[61.] såväl arbetsgivare som arbetare. Därjämte skulle finnas erforderlig kanslipersonal samt betjäning.

Såsom av kommittén framhållits, erfordras givetvis med hänsyn till de mångskiftande frågor, som kunna bli föremål för rådets behandling, att rådet äger tillgång till sakkunskap inom olika fack, särskilt inom medicinens, försäkringsteknikens, ingenjörsteknikens och juridikens områden. Då emellertid försäkringsrådets huvudsakliga uppgift blir att såsom högsta instans avgöra besvärsmål, måste särskild vikt läggas därpå, att bland de nämnda områdena av fackinsikter den juridiska sakkunskapen städse blir representerad inom rådet. På sätt kommittén föreslagit, torde fördenskull böra stadgas, att — fränsett representanterna för arbetsgivare och arbetare — två av rådets övriga medlemmar skola hava fullgjort vad författningarna föreskriva dem, som uti domarämbeten må nyttjas.

Däremot synes det icke vara erforderligt eller ens lämpligt att föreskriva, att någon av rådets ledamöter skall äga speciell sakkunskap inom något annat bestämt angivet fack. Det kan nämligen — såsom ock kommittén antytt — i många fall icke anses tillfyllest, att någon av rådets medlemmar är sakkunnig inom ett visst huvudfack, utan måste för sakens riktiga avgörande rådet tillföras erforderlig sakkunskap inom det specialområde, saken närmast angår. Med den specialisering, som numera äger rum, är det naturligen omöjligt att, för så vitt icke rådet skall givas en synnerligen stor omfattning, bland dess medlemmar bereda plats åt sakkunniga ens inom ett fåtal specialfack. En lämplig anordning synes mig fördenskull vara att, på sätt kommittén föreslagit, tillgång till erforderlig sakkunskap, i den mån den ej finnes företrädd inom rådet, i varje särskilt fall beredes detsamma antingen genom tillkallande av en i frågan speciellt sakkunnig för att med yttranderätt närvara vid rådets förhandlingar, eller ock genom infordrande av skriftligt utlåtande från sådan sakkunnig.

Om än sålunda särskilda kompetensförordningar icke torde böra, i vidare mån än vad förut är sagt, stadgas för medlemmarna av försäkringsrådet, är det dock av vikt, att de intressen, som företrädas av arbetsgivare och arbetare, bliva någorlunda fylligt representerade inom rådet. Särskilt synes detta vara av största betydelse, då till behandling föreligga frågor av principiell innebörd, vilka i regeln måste på det närmaste beröra arbetsgivare och arbetare. Förbises bör icke heller, att ju flera de ifrågavarande representanterna äro, desto större fond av yrkeskunskaper inom särskilda områden kan tillföras försäkringsrådet.

Vid nämnda förhållanden synes antalet representanter för arbetsgivare och arbetare icke böra bestämmas till lägre antal än fyra, därav två av vardera kategorien. [61.]

I anslutning till kommitténs förslag torde ifrågavarande representanter böra förordnas av Kungl. Maj:t för två år i sänder. För en var representant skulle förordnas tre suppleanter.

För ernående av de största garantier för att de intresserade parterna, arbetsgivare och arbetare, bliva på bästa sätt representerade i rådet, anser jag, att, i analogi med vad som är fallet beträffande sociala rådet, arbetsgivar- och arbetarsammanslutningar böra få hos Kungl. Maj:t föreslå en eller flera representanter i rådet jämte suppleanter för dem.

Vidkommande härafter sättet för ärendenas behandling inom försäkringsrådet torde jag få inskränka mig till allenast några antydningar rörande huvudgrunderna, då de mera detaljerade föreskrifterna i sådant hänseende synas böra göras beroende av någon tids erfarenhet. Ärendenas behandling.

Behandlingen av besvärsmål torde, i enlighet med vad kommittén föreslagit, böra företagas av minst fem ledamöter av rådet, dock att rådet må anses beslutfört, då fyra ledamöter deltaga i beslutet och de äro ense. En representant för arbetsgivarna och en representant för arbetarna skola alltid förekomma bland de i handläggningen deltagande medlemmarna.

I den mån så blir erforderligt, böra ledamöterna av rådet vid behandlingen av besvärsmål kunna arbeta på särskilda avdelningar, dock under iakttagande av vad nyss är sagt om beslutförhet.

Rådet i sin helhet torde emellertid böra vara närvarande vid behandlingen av sådana besvärsmål och tvister, vilka äro av mera invecklad natur eller av prejudicierande betydelse. I samma ordning böra behandlas ärenden, som av rådet omedelbart upptagas till prövning utan föregående besvär, samt i övrigt ärenden av mera allmän beskaffenhet ävensom ärenden rörande rådets personal och ekonomi m. m.

För bedömandet av det erforderliga antalet medlemmar av försäkringsrådet samt övriga befattningshavare därstädes måste man naturligen söka redan på förhand göra sig en föreställning om den arbetsmängd, som kan komma att falla på rådet. Med hänsyn emellertid till saknaden av varje erfarenhet uti ifrågavarande hänseende, måste en Antal befattningshavare.

[61.] dylik beräkning bliva synnerligen osäker. Beträffande huvudgruppen av ärenden, nämligen besvärsmålen, har socialförsäkringskommittén antagit, att dessa åtminstone till en början icke torde komma att överstiga ett antal av omkring 3,000 om året.

Från annat sakkunnigt håll liksom även av kommittén har dock ställts i utsikt, att, sedan en viss stadga vunnits i avseende å tillämpningen av den nya lagen, antalet dylika mål möjligen skulle komma att ej oväsentligt sjunka.

Huru förhållandena komma att i verkligheten ställa sig, torde vara omöjligt att nu avgöra. Emellertid synes den av kommittén angivna siffran av 3,000 besvärsmål om året närmast böra tjäna till utgångspunkt vid bestämmandet av rådets personalbehov under de första åren.

Med nämnda utgångspunkt och under antagande att besvärsmålen handläggas på två avdelningar har kommittén beräknat följande personal såsom oundgängligen erforderlig, nämligen: en ordförande och chef, tre försäkringsråd samt två representanter för arbetsgivare och två för arbetare ävensom två sekreterare, två notarier, en registrator, tillika bibliotekarie (kvinnlig), och två vaktmästare, därav en förste vaktmästare.

De sålunda angivna befattningarna har kommittén ansett vara behöfliga även för det fall att besvärsmålen antal icke skulle bliva större än omkring 1,500. Skulle mot kommitténs förmodan antalet mål bliva så ringa, att någon uppdelning på särskilda avdelningar icke skulle erfordras, antager kommittén, att det skulle vara möjligt att frånräkna följande befattningshavare, nämligen: ett försäkringsråd, en sekreterare och en notarie samt en vaktmästare.

Mot kommitténs beräkning av personalbehovet under förut omnämnda olika förutsättningar synes mig icke något väsentligt vara att erinra. Då emellertid under alla förhållanden minst en person torde bliva fullt sysselsatt med renskrivning och dylikt arbete för rådets räkning, vill det synas mig, som borde jämväl ett fast kvinnligt skrivbiträde anställas hos rådet. Kommittén har visserligen beräknat, att ersättning till nödig skrivhjälp skulle bestridas av anslag till expenser m. m., men torde den av mig nu ifrågasatta anordningen vara att föredraga. Ävenledes må framhållas, att, om allenast en ordinarie vaktmästare skulle erfordras, denne icke bör erhålla *förste* vaktmästares ställning.

Då, såsom nyss påpekats, beräkningen av den på försäkringsrådet fallande arbetsmängden är att anse såsom skäligen osäker, böra

givetvis, på sätt kommittén ock föreslagit, allenast de befattningar, som under alla förhållanden kunna antagas bliva behövlige, uppföras å ordinarie stat och anslag å extra stat beredas för avlönande av de befattningshavare, som därutöver synas erfordras åtminstone under den första tiden.

Den av kommittén i sådant hänseende gjorda beräkningen av antalet befattningar å ordinarie och å extra stat synes mig vara gjord med erforderlig försiktighet; och har jag, under förutsättning dels att å den ordinarie staten upptages en skrivbiträdeshbefattning och dels att förste vaktmästarbefattningen utbytes mot en (andre) vaktmästarbefattning, i övrigt icke något att erinra mot antalet och beskaffenheten av de föreslagna befattningarna.

Enligt mitt förslag skulle alltså böra finnas följande befattningshavare, nämligen:

å *ordinarie* stat:

- 1 ordförande och chef,
- 2 försäkringsråd,
- 2 representanter för arbetsgivare,
- 2 » » arbetare,
- 1 sekreterare,
- 1 notarie,
- 1 kvinnlig registrator, tillika bibliotekarie,
- 1 kvinnligt skrivbiträde,
- 1 vaktmästare; samt

å *extra* stat:

- 1 försäkringsråd,
- 1 sekreterare,
- 1 notarie och
- 1 vaktmästare.

Vad angår de utav kommittén föreslagna avlöningsbeloppen för ordinarie befattningshavare hos försäkringsrådet överensstämman dessa, utom vad angår chefen, med de för motsvarande befattningshavare i centrala ämbetsverk gällande normalavlöningar.

Avlöningar.

För rådets chef har kommittén emellertid ifrågasatt en avlöning,

[61.] som väsentligt överstiger, vad som eljest plägar tillerkännas chefer i allmänhet i centrala ämbetsverk. Den av kommittén föreslagna avlöningen, 15,000 kronor, åtnjutes visserligen av t. ex. cheferna för medicinalstyrelsen och telegrafverket, men dessa intaga en väsentligt olikartad ställning mot ämbetsverkens chefer i allmänhet, i det att de förra innehava sina befattningar allenast på förordnande under viss tid. Då emellertid en sådan anordning givetvis icke kan komma i fråga beträffande ordföranden i en överdomstol, torde någon jämförelse uti nu ifrågavarande hänseende mellan ordföranden i försäkringsrådet och nyssnämnda verks chefer icke kunna företagas.

Kommittén har särskilt framhållit, att ordföranden i försäkringsrådet skulle komma att bliva chef för den högsta rättsinstansen inom försäkringsområdet och tillika för en omfattande social institution, vilka omständigheter synts kommittén motivera den föreslagna avlöningen.

I anledning härav tillåter jag mig emellertid erinra, hurusom, fränsett högsta domstolen och regeringsrätten, andra statsinstitutioner än försäkringsrådet finnas, vilka intaga ställningen såsom högsta instans beträffande vissa grupper av mål: rikets hovrätter utgöra sålunda högsta instans i tvistemål, där tvistens föremål icke överstiger 1,500 kronors värde, samt i vissa mindre brottmål, och kammarrätten har att i sista hand avgöra fattigvårdsmål och mantalsskrivningsfrågor.

Utan att vilja på minsta sätt förringa den även enligt min mening mycket stora vikten och betydelsen av försäkringsrådets verksamhet, kan jag dock icke undgå att finna, att en jämförelse mellan ordföranden i försäkringsrådet och presidenterna i hovrätterna och i kammarrätten ligger nära till hands. Därest emellertid försäkringsrådets verksamhet i en framtid skulle så utvidgas, att rådet finge karaktären av ett centralorgan för samtliga socialförsäkringsinstitutioner — en fråga, varom det dock torde vara för tidigt att nu uttala sig — kan måhända förhållandet bliva ett annat. Men såsom försäkringsrådets organisation för närvarande är avsedd att genomföras, tilltror jag mig icke kunna föreslå, att den normala avlöningen för rådets ordförande sättes högre än den som åtnjutes av nämnda presidenter eller 12,000 kronor. Vid sådant förhållande synes ock ordföranden i försäkringsrådet lämpligen kunna benämnas president.

Emellertid torde det bliva oundgängligen nödigt att beträffande den förste innehavaren av chefsbefattningen i försäkringsrådet vidtaga särskilda anordningar i avlöningshänseende. Den första tiden av försäkringsrådets verksamhet synes nämligen komma att kräva alldeles sär-

skilda kvalifikationer hos chefen. Det ligger ju i öppen dag, att verksamheten under nämnda tid bliver av för framtiden grundläggande betydelse för nu ifrågavarande gren av socialförsäkringen.

[61.]

Om också avlöningen till chefen under normala förhållanden skulle kunna sättas till det av mig förordade beloppet, 12,000 kronor, torde det därför bliva nödvändigt att hava utväg att tillförsäkra förste innehavaren av befattningen något högre avlöningsförmåner, därest det skall bliva möjligt att kunna för tjänsten förvärva en person med de särskilt framstående egenskaper, som av nyssberörda anledning måste fordras. För sådant ändamål synes det vara lämpligt att, på sätt skett beträffande pensionsstyrelsen, nödiga medel å extra stat ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för avlöningens uppbringande till det av kommittén föreslagna beloppet, 15,000 kronor.

Det torde ock i detta sammanhang böra uppmärksammas, att, då ifrågavarande befattnings förste innehavare kan komma att sökas bland justitierådens eller regeringsrådets klass, det blir nödigt tillse, att vederbörande i sådant fall icke kommer att lida minskning i honom vid avgång tillkommande pension. I följd härav synes riksdagens be- myndigande böra utverkas, att, därest till förste innehavare av presidentbefattningen utnämnes person, som varit eller är berättigad till högre pension än den honom i hans nämnda egenskap tillkommande, han må från allmänna indragningsstaten uppbära en mot skillnaden i pensionsbeloppen svarande tilläggspension. Härom torde jag i annat sammanhang få hos Kungl. Maj:t göra framställning.

Vad beträffar befattningarna såsom försäkringsråd, sekreterare och notarie böra dessa, såsom kommittén ock förutsatt, i avlöningshänseende hänföras till respektive 3:e, 2:a och 1:a normalgraderna.

Förslaget att anförtro registrators-, bibliotekarie- och dithörande göromål åt en kvinnlig befattningshavare synes mig även välbetänkt. I likhet med vad som är förhållandet med en motsvarande befattningshavare i medicinalstyrelsen torde denne befattningshavare böra åtnjuta den avlöning, som är bestämd för kvinnliga biträden i tredje lönegraden.

Det av mig föreslagna, huvudsakligen för renskrivning avsedda kvinnliga biträdet är att hänföra till första lönegraden för dylika biträden.

För vaktmästaren bör givetvis gälla samma avlöning, som nu är bestämd för motsvarande befattningshavare i centrala verk. Därest emellertid, såsom ifrågasatt är, vaktmästaravlöningarna i allmänhet vid

[61.] centrala verk skulle komma att höjas, bör självfallet även vaktmästaren hos försäkringsrådet komma i åtnjutande av motsvarande förmån.

Å den ordinarie staten skulle jämväl upptagas ersättningar till representanterna för arbetsgivare och arbetare; och torde dessa ersättningar böra utgå i form av arvoden. Beloppet av sådant arvode har kommittén föreslagit till 5,000 kronor.

Vid bestämmandet av ifrågavarande arvodesbelopp må uppmärksammas, att dessa representanter skulle — i olikhet mot vad som är fallet beträffande lekmannarepresentanter inom andra ämbetsverk — komma att tjänstgöra regelbundet på bestämda veckodagar och i sådan omfattning att de i allmänhet bliva förhindrade att utöva sin vanliga verksamhet. Vid nämnda förhållanden synes det föreslagna arvodet icke vara för högt tilltaget, och kan det måhända, såsom kommittén antytt, visa sig bliva svårt att även med berörda ersättning förvärva fullt lämpliga representanter bland arbetsgivarna. Jag tillåter mig även erinra, att fullmäktige i järnvägsstyrelsen tillerkänts vardera ett arvode av 5,000 kronor.

Till bestridande av ersättningar åt vikarier för de å ordinarie stat uppförda befattningshavare — med undantag av arbetsgivare- och arbetarerepresentanterna — erfordras ett anslag, vilket torde böra beräknas enligt gängse grunder. För vikariatsersättningar under semester skulle sålunda i allmänhet avses ett belopp, motsvarande vederbörande befattningshavare tillkommande tjänstgöringspenningar, men beträffande kvinnligt biträde i högsta grad 125 kronor och i lägsta grad 75 kronor för månad samt beträffande vaktmästare dagpenning till skäligt belopp. Därjämte måste hänsyn tagas till eventuellt behov av medel utöver tjänstgöringspenningar till avlönande av vikarie för kvinnligt biträde och vaktmästare under sjukdom. De till vikariatsersättningar erforderliga medlen torde kunna beräknas till sammanlagt 1,900 kronor.

Övriga för verksamhetens uppehållande behövlige medel synas tills vidare i avvaktan på närmare erfarenhet böra utgå av anslag å extra stat.

Ordinarie stat. Enligt mitt förslag skulle alltså den *ordinarie* staten för försäkringsrådet få följande utseende:

[61.]

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Summa.	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
1 president	7,500	3,500	1,000	12,000	
1 försäkringsråd	5,000	2,500	600	8,100	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 "	5,000	2,500	600	8,100	
1 representant för arbetsgivare, arvode	—	—	—	5,000	
1 " " " "	—	—	—	5,000	
1 " " arbetare "	—	—	—	5,000	
1 " " " "	—	—	—	5,000	
1 tjänsteman i 2:a lönegraden (sekreterare)	3,600	1,800	400	5,800	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 tjänsteman i 1:a lönegraden (notarie)	2,200	1,500	300	4,000	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 kvinnligt biträde i tredje lönegraden (registrator, tillika bibliotekarie) ..	1,100	750	150	2,000	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
1 kvinnligt biträde i första lönegraden	700	350	150	1,200	
1 vaktmästare	700	350	150	1,200	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
Till vikariatsersättningar under semester samt vid sjukdomsförfall för kvinnliga biträden och vaktmästaren	—	—	—	1,900	
Summa	—	—	—	64,300	

Anm. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej utgå till honom ävensom å lönen avdragas 100 kronor årligen.

Beträffande de ordinarie befattningshavarna hos försäkringsrådet lära allmänna villkor och bestämmelser för avlöningsförmånernas åtnjutande böra stadgas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som blivit i sådant hänseende föreskrivet i avseende å befattningshavare vid de under senare år reglerade centrala ämbetsverken, exempelvis pensionsstyrelsen och riksförsäkringsanstalten. Då emellertid den i avlöningsvillkor i allmänhet förekommande avfattningen av bestämmelsen därom,

Avlöningsvillkor.

[61.] att löntagare, som intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, likväl under viss förutsättning icke må tillträda samma förhöjning, visat sig kunna giva anledning till tvekan, har berörda bestämmelse, i anslutning till ett av löneregleringskommittén gjort uttalande i ämnet, givits en något avvikande formulering.

För åtnjutande av de avlöningsförmåner, som i den nya staten varda upptagna för ordinarie befattningshavare hos försäkringsrådet, torde sålunda böra fastställas följande allmänna villkor och bestämmelser, nämligen

a) för ordinarie befattningshavare utom kvinnliga biträden:

att befattningshavare skall, i den mån ej undantag anses böra stadgas eller för särskilda fall efter prövning medgivnas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar varje söckendag;

att befattningshavare skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation av försäkringsrådet eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, samt i sådant hänseende, ävensom därest rådets ställning inom statsförvaltningen varder så förändrad, att det ej längre kan anses såsom självständigt ämbetsverk, eller därest vissa rådet tillhörande göromål överflyttas till annat verk, vara pliktig att, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra i det verk eller den anstalt, vartill göromålen överlämnas;

att med befattning inom försäkringsrådet icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat;

att med befattning inom försäkringsrådet ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag som helst, så framt ej, beträffande presidenten och försäkringsråden, Kungl. Maj:t och, vad angår andra befattningshavare, försäkringsrådet uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen inom försäkringsrådet, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tills vidare bibehållas;

att befattningshavare är skyldig att tjänstgöra å den särskilda befattning uti innehavande grad, där han, till befordrande av arbetets oavbrutna gång, befinnes vara lämplig och behövlig;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest provas skäligt;

att avlöning ej må utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller utan att han kan styrka giltigt förfall;

att, därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller i hakte tagen, den del av hans avlöning, som icke provas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej provas skäligt låta honom uppbära något därav;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras till följd av tjänstresor eller för beredande av semester, befattningshavare av lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning i försäkringsrådet, bestrida densamma mot åtnjutande därvid av, i stället för egna tjänstgöringspenningar, vid sjukdomsförfall de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men eljest däremot svarande belopp, dock ej längre än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår;

att, därest förhöjning av lönen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning i samma lönegrad är i staten medgiven, tidpunkten

för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester eller ledighet för fullgörande av värnplikt, och

- [61.] för andra förhöjningen, om sådan förekommer, efter ytterligare fem år på samma villkor samt för tredje förhöjningen, där sådan äger rum, efter än ytterligare fem år, ävenledes på samma villkor, under iakttagande, vad var och en av omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej får tillträdas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänstaldern blivit uppnådd;
- att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han är skyldig att avgå från tjänsten, icke må tillträda samma förhöjning;
- att semester årligen må, när sådant kan ske utan hinder för göromålsens behöriga gång, åtnjutas av presidenten, försäkringsråd och tjänsteman i andra lönegraden under en och en halv månad, av tjänsteman i första lönegraden under en månad samt av vaktmästare under femton dagar;
- att befattningshavare, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att å tid av året, som av presidenten bestämmes, begagna sig av semester;
- att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen ävensom ortstillägget utgå till månadens slut;
- att i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten ävensom i fråga om rätt till pension skall gälla vad i särskild lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande, eller såvitt angår innehavare av befattning, som där-efter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat; samt
- att den, som tillträder den nya avlöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande av eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed;

b) för kvinnliga biträden:

att i fråga om biträdes av tredje graden arbetstid å tjänsterummet skall gälla vad här ovan föreskrivits för andra ordinarie befattningshavare hos försäkringsrådet samt att biträdes av första graden arbetstid å tjänsterummet skall vara sex timmar, dock att sådant biträde skall vara pliktigt att i särskilda fall, när arbetets behöriga gång det kräver, kvarstanna i arbetet å tjänsterummet intill ytterligare en timme;

att biträde må åtnjuta semester under en månad av året, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske;

[61.]

att vid sjukdomsförfall eller när det erfordras för beredande av semester biträde av lägre grad skall vara skyldigt, att, om det förordnas såsom biträde av högre grad hos försäkringsrådet, bestrida befattningen såsom sådant, dock ej längre än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår; ägande sålunda förordnat biträde av lägre grad att därunder i stället för egna tjänstgöringspenningar åtnjuta, om förordnandet erfordras i följd av sjukdomsförfall, de med den tjänstledigas befattning förenade tjänstgöringspenningar, men, då förordnandet erfordras för beredande av semester, ett mot den semesterledigas tjänstgöringspenningar svarande belopp;

att gift kvinna må till biträdesbefattning befordras allenast efter av Kungl. Maj:t på framställning i varje särskilt fall lämnat medgivande;

att, där kvinnlig innehavare av biträdesbefattning ingår äktenskap, hon icke skall vara skyldig att av sådan anledning avgå från tjänsten, därest icke försäkringsrådet med hänsyn till tjänstens behöriga upprätthållande finner det nödigt;

att biträdesbefattning skall av försäkringsrådet tillsättas medelst konstitutorial och att tillsättningen skall ske efter tjänstens ledigförklarande genom kungörelse;

att rörande tillsättningen i övrigt, kompetensfordringar, ordningen för meddelande av tjänstledighet och avsked samt för åtal och disciplinär bestraffning och dylikt skola gälla de närmare stadganden, som må varda av Kungl. Maj:t meddelade; samt

att i övrigt de för andra ordinarie befattningshavare hos försäkringsrådet stadgade villkor och bestämmelser för avlöningsförmåners åtnjutande skola i tillämpliga delar och i den mån de icke stå i strid mot vad här blivit föreskrivet lända till efterrättelse.

Enligt vad förut är nämnt skulle av anslag å extra stat få disponeras lönetillägg å 3,000 kronor till chefsbefattningens första innehavare.

Extra stat.

Vidare skulle av sådant anslag bestridas avlöningar till ett försäkringsråd, en sekreterare, en notarie och en vaktmästare. Ifrågasvarande avlöningar torde, på sätt i allmänhet plägar ske, böra utgå med de för ordinarie befattningshavare bestämda begynnelseavlöningar, minskade med belopp, motsvarande i avrundade tal dessa senare befattningshavare åliggande pensionsavgifter för egen pensionering. För ändamålet skulle alltså böra beräknas följande belopp, nämligen:

[61.]

1 försäkringsråd	kronor	7,800: —
1 sekreterare	»	5,600: —
1 notarie	»	3,900: —
1 vaktmästare	»	1,175: —
tillhoppa kronor		18,475: —

Till ersättningar åt sådana sakkunniga, utom rådet stående personer, vilkas biträde rådet skulle äga att i mån av behov påkalla, har kommittén beräknat ett belopp av förslagsvis 14,000 kronor. Detta anslag skulle enligt kommitténs mening kunna av rådet självt disponeras till sådana ersättningar. Mot det av kommittén för ändamålet beräknade beloppet finner jag icke något att erinra.

Då de av anslag å extra stat avlönade befattningshavarna hos rådet torde i avseende å förmån av kostnadsfri ledighet (semester) och sjukledighet böra likställas med de ordinarie befattningshavarna, synes även å extra stat böra avses något belopp till vikariatsersättningar. Härvid må även tagas i betraktande, att åtminstone en amanuens bör fast anställas för att, bland annat, kunna vara att tillgå vid behov av vikarie för tjänsteman å ordinarie eller extra stat. För de nu nämnda ändamålen synes böra avses ett belopp av omkring 3,000 kronor.

Till hyra, uppvärmning, belysning och städning av ämbetslokal ävensom inköp av böcker och andra expenser torde förslagsvis böra beräknas ett belopp av 16,525 kronor.

För upprätthållande av rådets verksamhet under år 1918 skulle alltså å extra stat erfordras förslagsvis

till lönetillägg åt presidenten	kronor	3,000: —
» avlöningar åt vissa befattningshavare	»	18,475: —
» ersättningar åt sakkunniga	»	14,000: —
» vikariatsersättningar och amanuensarvode	»	3,000: —
» hyra m. m.	»	16,525: —
tillhoppa förslagsvis kronor		55,000: —

Till anskaffande av den första uppsättningen av möbler och andra inventarier samt böcker torde böra beräknas ett belopp av förslagsvis 25,000 kronor, vilket emellertid bör vara tillgängligt redan under år 1917.

Då tydligtvis en mängd förarbeten äro nödiga för att försäkringsrådet må kunna träda i verksamhet med ingången av år 1918, måste — såsom kommittén ock framhållit — en del av de föreslagna befattningarna tillsättas redan tidigare.

För sådant ändamål anser jag, att ungefär från och med den 1 oktober 1917 följande befattningshavare erfordras, nämligen: [61.]

presidenten, 2 försäkringsråd, de 4 arbetsgivare- och arbetare-representanterna samt 1 sekreterare och 1 kvinnligt biträde ävensom 1 vaktmästare.

Till avlöningar åt nämnda personer samt för hyra av lokal och andra kostnader under de tre sista månaderna av år 1917 torde förden-skull böra beräknas ett belopp av förslagsvis 20,000 kronor.

Å extra stat för år 1918 skulle alltså behöva äskas

för upprätthållande av verksamheten under år 1918, utöver anslaget å ordinarie stat, ett förslagsan- slag av	kronor 55,000: —
till anskaffande av möbler och andra inventarier m. m. ett förslagsanslag av	» 25,000: —
till avlöningar åt vissa befattningshavare för tiden 1 oktober—31 december 1917 ävensom till andra kostnader under nämnda tid ett förslagsanslag av	» 20,000: —
eller sammanlagt kronor	100,000: —

Det torde böra erinras, att, om också kostnaderna för försäkrings-rådets verksamhet i första hand måste bestridas av statsmedel, stats-verket dock kommer att till betydande del ersättas härför genom de särskilda avgifter, som enligt 16 § av lagen om försäkring för olycks-fall i arbete skola dels utgå för försäkringar i riksförsäkringsanstalten och dels erläggas av de ömsesidiga arbetsgivarbolagen.

På grund av vad i det föregående anförts, hemställer jag under denna punkt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

*Departements-
chefens hem-
ställan.*

dels godkänna de utav mig förordade förslag till ordinarie avlöningsstat för försäkringsrådet ävensom till allmänna villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner å samma stat;

dels ock från och med år 1918 i riksstaten under sjätte huvudtiteln uppföra ett *ordinarie anslag till försäkringsrådet* å 64,300 kronor.

7. Anslag för upprätthållande av försäkringsrådets verksamhet m. m.

[62.]

*Upprätthållande av försäkringsrådets verksamhet m. m.
(Extra anslag.)*

Under återopande av vad jag under nästföregående punkt anført, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å extra stat för år 1918 anvisa

dels för upprätthållande av försäkringsrådets verksamhet under år 1918, utöver anslaget å ordinarie stat, ett förslagsanslag av 55,000 kronor;

dels till anskaffande av möbler och andra inventarier m. m. för försäkringsrådet ett förslagsanslag av 25,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis under år 1917 av tillgängliga medel utanordna beloppet;

dels ock till avlöningar åt vissa befattningshavare hos försäkringsrådet för tiden 1 oktober—31 december 1917 ävensom till andra kostnader under nämnda tid ett förslagsanslag av 20,000 kronor, likaledes med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1917 av tillgängliga medel utanordna nämnda belopp.

Socialstyrelsen.

8. Avlönings- och omkostnadsstat för socialstyrelsen.

*Anslag till socialstyrelsen.
(Ordinarie anslag.)*

I skrivelse den 30 september 1916 har socialstyrelsen avgivit förslag beträffande de anslag till ändamål inom styrelsens förvaltningsområde, som styrelsen ansett böra äskas av 1917 års riksdag.

Styrelsen anför inledningsvis följande:

»Styrelsen vill till en början anföra, att styrelsen på grund av rådande förhållanden och särskilt med hänsyn till statsrådets och chefens för civildepartementets skrivelse den 26 augusti 1916 angående iakttagande av sparsamhet beträffande anslagsäskanden ansett det böra anstå med vissa anslagskrav, dem styrelsen eljest måst framställa. Ehuru styrelsen bland annat finner det synnerligen önskligt att kunna bereda styrelsens ombud i orterna förhöjning i till dem utgående ersättningar, vilka med hänsyn till den i allmänhet alltjämt fortgående ökningen i ombudens arbetsuppgifter måste anses vara för låga, har styrelsen sålunda icke nu velat anhålla om erforderliga medel för möjliggörande av en sådan förhöjning. Vidare har styrelsen, trots att ett mycket starkt behov av ökning utav anslagen till amanuenser, extra biträden och sakkunniga etc. gör sig gällande, av ovan angivna skäl velat till ett följande år uppskjuta framställningen om förstärkning av dessa anslag.»

Det ordinarie anslaget till socialstyrelsen har av nästlidet års riksdag blivit förhöjt till 173,500 kronor. Därutöver anvisade riksdagen till upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet på extra stat för 1918 ett anslag å 36,300 kronor.

[62.]

Vidkommande det ordinarie anslaget har socialstyrelsen ej ifrågasatt någon ändring.

Beträffande det extra anslaget anför socialstyrelsen, att ehuru en förhöjning av detta anslag vore ur flera synpunkter synnerligen önskelig, styrelsen dock icke nu velat påkalla en sådan, åtminstone icke för sådana ändamål, för vilka anslaget för närvarande är beräknat utgå. Emellertid har styrelsen i skrivelse den 31 maj 1916 avgivit vissa förslag, avseende den mera definitiva förläggningen av tillsynen över understödsföreningar, och i samband härmed hemställt om en höjning av ifrågavarande anslag. Med åberopande av nämnda skrivelse har styrelsen därför hemställt, att extra anslaget till upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet måtte för år 1918 höjas med 6,900 kronor eller från 36,300 kronor till 43,200 kronor. Vid bifall härtill skulle det för utövande av tillsynen över understödsföreningarna i riksstaten för närvarande uppförda särskilda anslaget å 6,000 kronor i stället helt indragas.

Såsom jag i annat sammanhang får tillfälle meddela, anser jag mig icke böra för närvarande föreslå, att anslag för bestridande av kostnaden för tillsynen över understödsföreningar anvisas i annan form eller med annat belopp än hittills ägt rum. Vid sådant förhållande torde anslagen till socialstyrelsen för år 1918 böra upptagas med oförändrade belopp.

Departements-
chefen.

Det *ordinarie anslaget* skulle sålunda fortfarande upptagas till kronor 173,500: —

9. Anslag för upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet.

Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[63.]

att för *upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet*, utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 36,300 kronor.

Anslag för
upprätthållande
av
socialstyrelsen
s verksamhet.

(Extra anslag.)

10. Medling i arbetstvister.

[64.] För varje år från och med år 1907 har av riksdagen på extra stat anvisats ett förslagsanslag att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande och användas till ersättning åt förlikningsmän för medling i arbetstvister. För åren 1907 och 1908 var detta anslag bestämt till 20,000 kronor årligen, men därefter har detsamma utgjort 25,000 kronor om året.

*Medling i
arbetstvister.
(Extra anslag.)*

I sin skrivelse den 30 september 1916 har socialstyrelsen erinrat, att styrelsen med underdånigt utlåtande den 13 juli 1916 överlämnat förslag till lag om vissa åtgärder till främjande av arbetsfred. Då nämnda förslag jämväl berörde förlikningsmannainstitutionen, syntes detsamma, därest det bleve av statsmakterna godkänt, kunna påkalla någon jämkning i beloppet av ifrågavarande anslag. På frågans nuvarande stadium vore det dock icke möjligt för styrelsen att härutinnan avgiva något bestämt förslag, varför anslaget tills vidare syntes böra även för 1918 beräknas till förutnämnda belopp, 25,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Jag hyser förhoppning att under riksdagens lopp kunna för Kungl. Maj:t framlägga förslag till ny lagstiftning i förut angivet syfte. Med hänsyn till vad socialstyrelsen anfört hemställer jag nu endast, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition, som kan komma att avlätas med förslag till lag om vissa åtgärder till främjande av arbetsfred, på extra stat för år 1918 beräkna ett förslagsanslag av 25,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande och användas till *ersättning åt förlikningsmän för medling i arbetstvister.*

11. Arbetsdomstol.

[65.] Enligt socialstyrelsens i föregående punkt omförmälda förslag till lag om vissa åtgärder till främjande av arbetsfred skall för handläggning av vissa arbetstvister inrättas en särskild arbetsdomstol. För bestridande av kostnaderna för denna domstol, vilken skulle träda i verksamhet med 1918 års ingång, torde å extra stat för sistnämnda år böra beräknas ett förslagsanslag av 73,000 kronor.

*Arbets-
domstol.
(Extra anslag.)*

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition, som kan komma att avlätas med förslag till lag om vissa åtgärder till främjande av arbetsfred, på extra stat för 1918 beräkna ett förslagsanslag av 73,000 kronor till bestridande av kostnaderna för en *arbetsdomstol*.

[65.]

12. Understödjande av den offentliga arbetsförmedlingen.

Till befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket har riksdagen anvisat förslagsanslag till belopp av, för vart och ett av åren 1907—1910 15,000 kronor, för vart och ett av åren 1911—1913 40,000 kronor, för 1914 55,000 kronor, för vart och ett av åren 1915 och 1916 65,000 kronor samt för 1917 70,000 kronor.

[66.]

Understödjande av den offentliga arbetsförmedlingen.

(Extra anslag.)

Närmare föreskrifter att lända till efterrättelse med avseende å omförmälda för 1917 anvisade anslag hava meddelats genom kungörelse den 30 juni 1916 (sv. förf.-saml. nr 320).

Enligt vad vid beviljande av sistnämnda anslag blivit förutsatt, skall detsamma användas — förutom till understöd åt de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna — jämväl för avlönande av dels en extra byråassistent å socialstyrelsens första byrå för handläggning av arbetsförmedlings- och arbetsmarknadsfrågor, dels ock en med praktiska arbetsförhållanden förtrogen biträdande tjänsteman.

I den uti förevarande ämne till nästlidet års riksdag den 25 april 1916 avlåtna proposition (nr 192) hade Kungl. Maj:t i enlighet med socialstyrelsens hemställan för nämnda extra byråassistent föreslagit ett arvode av 5,600 kronor för år, d. v. s. samma arvode, som utgår för en tjänsteman i andra lönegraden å extra stat.

Riksdagen erinrade emellertid i sin skrivelse den 15 juni 1916, att riksdagen samma år redan beviljat inrättande av en andragradstjänst å nämnda byrå inom styrelsen. På grund härav och även om hänsyn toges till den nu ifrågavarande befattningens provisoriska karaktär ansåge riksdagen, att arvodet lämpligen borde sättas till 5,000 kronor om året.

I sin skrivelse den 30 september 1916 har socialstyrelsen hemställt om avlåtande av nådig proposition om beviljande för år 1918 av ett anslag om 70,000 kronor för understödjande av den offentliga arbetsförmedlingen. Styrelsen har därvid till en början, vad anginge bibehållandet av den träffade anordningen för det praktiska centrala förmedlingsarbetet inom styrelsen, anfört, hurusom det syntes

Socialstyrelsen.

[66.] styrelsen uppenbart, att densamma måste anses av behovet påkallad även under år 1918. De av kristiden förorsakade rubbningarna inom näringslivet syntes nämligen kunna förväntas att under alla förhållanden fortvara en avsevärd tid framåt, varför det vore av synnerlig vikt, att arbetsförmedlingens utjämnande verksamhet alltjämnt stöddes och underlättades. Beträffande arvodet till omförmälda extra byråassistent har styrelsen förklarat sig icke kunna underlåta att framhålla, att det bestämda arvodet 5,000 kronor enligt styrelsens uppfattning icke kunde anses svara mot de kvalifikationer, man med hänsyn till arbetsuppgifternas art måste återfinna hos innehavaren av ifrågavarande befattning för densammas behöriga uppehållande. Efter att närmare hava angivit de befattningshavaren åliggande arbetsuppgifter har styrelsen ansett sig böra ånyo föreslå, att denne i löneavseende likställdes med en andra gradens tjänsteman å extra stat. Styrelsen har som ett ytterligare skäl härför framhållit, att redan vunnen erfarenhet givit vid handen, att det nu under kristiden provisoriskt skapade centralorganet för den offentliga arbetsförmedlingen måste såsom en nödvändig påbyggnad å denna bibehållas jämväl sedan lugnare tider inträtt.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till den offentliga arbetsförmedlingens stora betydelse ej minst under nu rådande förhållanden och den allt livligare frekvensen vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna erfordras under år 1918 tillgång till anslag för ifrågavarande ändamål till samma belopp som innevarande år. Jag biträder alltså styrelsens förslag i detta avseende.

Lika med styrelsen anser jag självfallet, att den träffade anordningen för det centrala förmedlingsarbetet inom styrelsen bör bibehållas även under år 1918.

Beträffande styrelsens framställning om ökning av arvodet åt den hos styrelsen anställde extra byråassistenten synes mig tillräckliga skäl ej föreligga att åtminstone för närvarande, innan någon längre tids erfarenhet vunnits, ånyo underställa denna fråga riksdagens prövning.

Med åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 70,000 kronor att för *befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket* utgå i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande grunder.

13. Underlättande av medellösa arbetssökandes resor.

För vartdera av åren 1913, 1914 och 1915 har riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t å extra stat anvisat ett förslagsanslag av högst 10,000 kronor att ställas till förfogande av Sveriges offentliga arbetsförmedling till täckande av viss del av de utgifter, arbetsförmedlingen nödgas vidkännas för förskottering av resekostnader för medellösa arbetssökande, som av arbetsförmedlingsanstalt anvisats plats å annan ort. (Extra anslag.)

[67.]

*Medellösa
arbets-
sökandes
resor.*

Till följd därav att understöd från ifrågavarande anslag endast lämnades till täckande av hälften utav den förlust, som anstalt åsamkats vid förskottering av arbetssökandes resekostnader, beviljade anstalterna endast i ringa omfattning förskott. Härtill torde hava bidragit de jämväl i övrigt tämligen stränga villkor, som av försiktighetskäl stadgats för understödets åtnjutande. Då detta system sålunda visat sig föga effektivt och i varje fall icke kunde anses motsvara det under föreliggande förhållanden stegrade behovet av bistånd i nu förevarande avseende från statens sida, anvisade 1914 års senare riksdag på Kungl. Maj:ts framställning på extra stat för år 1915 ett förslagsanslag av 20,000 kronor att i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet över civilärenden den 17 september 1914 angivna grunder utgå som bidrag till resekostnader för medellösa arbetssökande, som av arbetsförmedlingsanstalt anvisats arbete å annan ort, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel redan under år 1914 utanordna erforderliga belopp. Denna anordning avsåg tiden från den 1 oktober 1914 till och med den 31 maj 1915, under vilken tid statsbidrag från förstnämnda anslag å högst 10,000 kronor skulle inställas. Närmare föreskrifter angående användningen av anslaget å 20,000 kronor meddelades genom kungörelse den 28 september 1914.

I proposition den 20 april 1915, nr 161, föreslog Kungl. Maj:t 1915 års riksdag medgiva, att ovanberörda på extra stat för år 1915 anvisade förslagsanslag av högst 10,000 kronor för täckande av förluster å förskotteringar av resekostnader finge i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet för sistnämnda dag angivna grunder under år 1916 utgå såsom bidrag till resekostnader för medellösa arbetssökande, som av arbetsförmedlingsanstalt anvisats arbete å annan ort än där de vistas. Detta förslag innebar, att det för år 1915 anvisade anslaget å 10,000 kronor, vilket, då den förändrade anordningen antogs skola med anlitande av anslaget å 20,000 kronor kunna tillämpas även under tiden den 1 juni—den 31 december 1915, beräknades icke till någon del skola komma att tagas i anspråk under samma år, i stället skulle utgå under år 1916 under enahanda villkor, som bestämts

[67.] beträffande ovannämnda anslag å 20,000 kronor. Något särskilt anslag erfordrades sålunda icke för år 1916.

Kungl. Maj:ts framställning blev av riksdagen bifallen.

Sedermåra har 1916 års riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts i ärendet gjorda framställning, beviljat ett förslagsanslag å 10,000 kronor att i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet angivna grunder utgå såsom bidrag till resekostnader av angiven art.

Närmare föreskrifter att lända till efterrättelse med avseende å resekostnader av ifrågavarande beskaffenhet hava senast meddelats genom kungörelse den 30 juni 1916 (sv. förf.-saml. nr 319).

Socialstyrelsen.

I sin skrivelse den 30 september 1916 har socialstyrelsen hemställt, att anslag för ifrågarande ändamål måtte för år 1918 beviljas till samma belopp som för år 1917.

Departementschefen.

De i fråga om bidrag av statsmedel till arbetssökandes resor nu gällande bestämmelser, vilka föranletts av rådande krisförhållanden och endast avse en provisorisk anordning, torde böra bibehållas ännu en tid framåt. De extra ordinära förhållanden, som påkallade desamma, göra sig nämligen allt fortfarande gällande inom vissa arbetsgrenar, och, såvitt man nu kan bedöma, torde någon mera avsevärd ändring härutinnan knappast vara att förvänta under måhända större delen av år 1918.

Någon förändring av anslagsbeloppet torde för närvarande, innan ytterligare erfarenhet vunnits, ej böra ifrågasättas.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 10,000 kronor att i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande grunder utgå *såsom bidrag till resekostnader för medellösa arbetssökande, som av arbetsförmedlingsanstalt anvisats arbete å annan ort än där de vistas.*

14. Det mellanfolkliga arbetsamtet i Basel.

[68.]

Det mellanfolkliga arbetsamtet i Basel.
(Extra anslag.

För vart och ett av åren 1906—1917 har riksdagen såsom bidrag till det mellanfolkliga arbetsamtet i Basel beviljat ett anslag av 750 kronor. I sin skrivelse den 30 september 1916 har socialstyrelsen hemställt om utverkande av anslag för ifrågavarande ändamål jämväl för år 1918.

Ifrågavarande institution, vilken åtnjuter understöd från åtskilliga främmande stater, har även under den rådande krisen fyllt sin uppgift att förmedla kännedomen om olika länders sociala förhållanden. Institutionen synes för sin verksamhet alltjämt vara förtjänt av understöd jämväl från svenska statens sida, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[68.]

att såsom *bidrag till det mellanfolkliga arbetsamtet i Basel* på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 750 kronor.

Arbetarskydd.

15. Yrkesinspektionen.

Riksdagen har år 1912 godkänt följande avlönings- och omkostnadsstat för yrkesinspektionen att tillämpas från och med år 1913:

[69.]

Anslag till
yrkesinspek-
tionen.
(Ordinarie
anslag.)

	Lön.	Tjänstgöringspennin- gar.	Orts- tillägg.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
A. Ordinarie anslag.					
1 yrkesinspektör	4,200	2,000	400	6,600	Lönen kan efter 5 år höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 "	4,200	2,000	400	6,600	
1 "	4,200	2,000	—	6,200	
6 yrkesinspektörer	25,200	12,000	—	37,200	
1 yrkesinspektris.....	2,400	1,200	—	3,600	Lönen kan efter 5 år höjas med 300 kr., efter 10 år med yt- terligare 300 kr. och efter 15 år med ytterligare 300 kr.
Till yrkesinspektörernas och yrkesinspek- trisens kontorskostnader samt vikariats- ersättningar, förslagsvis.....	—	—	—	17,000	
Summa kronor	—	—	—	77,200	
B. Extra anslag.					
Till arvoden åt 11 assistenter, 18 underinspektörer, specialinspektörer samt vikariatsersättningar m. m., summa kronor				85,600	
Ordinarie och extra anslag tillsammans kronor				162,800	

[69.]

I den ordinarie staten hava sedermera vidtagits följande förändringar, nämligen *dels* att från och med år 1915 i densamma uppförts ett ortstillägg för yrkesinspektrisen å 200 kronor, *dels ock* att i stället för den i staten upptagna anslagsposten till yrkesinspektörernas och yrkesinspektrisens kontorskostnader samt vikariatsersättningar å förslagsvis 17,000 kronor från och med sistnämnda år uppförts ett anslag till yrkesinspektörernas och yrkesinspektrisens kontorskostnader samt vikariatsersättningar m. m. å 21,280 kronor, vilket anslag sedermera från och med år 1917 höjts till 22,280 kronor.

Det ordinarie anslaget till yrkesinspektionen utgör sålunda för år 1917 82,680 kronor.

Det för år 1913 på extra stat beviljade anslaget utgjorde, enligt vad av det föregående framgår, 85,600 kronor. De särskilda belopp, som ingingo i detta anslag, fördelade sig sålunda:

arvoden åt 11 assistenter å 3,500 kronor	kronor 38,500: —
» » 18 underinspektörer å 2,200 kronor	» 39,600: —
ortstillägg åt 3 assistenter	» 600: —
» » 3 underinspektörer	» 900: —
arvode åt 1 sprängämnesinspektör	» 2,000: —
specialinspektörer, vikariatsersättningar m. m.	» 4,000: —

Summa kronor 85,600: —

Sedermera har riksdagen på extra stat för upprätthållande av yrkesinspektionens verksamhet anvisat för år 1914 85,600 kronor, för vartdera av åren 1915 och 1916 88,000 kronor samt för 1917 88,300 kronor.

Den för år 1915 vidtagna förhöjningen av det extra anslaget avsåg att bereda en ökning dels med 100 kronor i ortstillägget åt en var av de tre i Stockholm stationerade assistenterna, dels ock med 2,100 kronor i förenämnda för specialinspektörer, vikariatsersättningar m. m. avsedda belopp å 4,000 kronor.

Förhöjningen av anslaget för 1917 med 300 kronor var föranlett därav, att på grund av förflyttning av en underinspektör till Stockholm ortstillägg med nämnda belopp borde beredas honom.

Fördelningen av det extra anslaget för år 1917 ställer sig alltså sålunda:

arvoden åt 11 assistenter å 3,500 kronor	kronor 38,500: —
» » 18 underinspektörer å 2,200 kronor	» 39,600: —
ortstillägg åt 3 assistenter	» 900: —
» » 4 underinspektörer	» 1,200: —
arvode åt 1 sprängämnesinspektör	» 2,000: —
specialinspektörer, vikariatsersättningar m. m.	» 6,100: —

Summa kronor 88,300: —

I sin skrivelse den 30 september 1916 har socialstyrelsen gjort framställning om anslag för yrkesinspektionens behov för år 1918; och torde jag i förevarande punkt i ett sammanhang få redogöra för styrelsens äskanden i fråga om såväl det ordinarie som det extra anslaget.

[69.]

Styrelsen anför inledningsvis följande:

»I sina underdåniga framställningar beträffande yrkesinspektionens stat för åren 1916 och 1917 har socialstyrelsen framhållit behovet av ökade kvinnliga arbetskrafter inom yrkesinspektionen samt av ett extra anslag å 3,000 kronor till gottgörelse åt specialsakkunniga inspektörer, men har styrelsen, väsentligen med hänsyn till den anbefallda sparsamheten med statens utgifter, under bägge åren ansett sig för det dåvarande ej böra påkalla några anslagsäskanden för tillgodo-seende av nämnda behov. Ehuru dessa behov fortfarande göra sig gällande och saknaden av ovannämnda anslag till specialinspektörer medfört vissa olägenheter, har styrelsen, då samma sparsamhet med statens medel jämväl för 1918 måste iakttagas, ansett sig ej heller nu kunna hos Kungl. Maj:t hemställa om åtgärd för behovens tillgodoseende.

*Den kvinnliga
inspektions-
verksamheten
och special-
inspektörer
m. m.*

Under år 1917 utlöper flertalet av de kontrakt, styrelsen avslutat om för-hyrande av lokaler för yrkesinspektörernas expeditioner, och sannolikt torde å en del håll stegringar av hyresbeloppen vara att förvänta. Någon definitiv upp-gift därå kan emellertid ej nu lämnas. Av den till yrkesinspektörernas och yrkesinspektrisen skötselkostnader samt vikariatsersättningar m. m. anslagna sum-man, vilken av Kungl. Maj:t på styrelsens förslag fördelats, har posten för vikariats-ersättningar under de hittills förflutna åren efter yrkesinspektionens omorgani-sation ej alls eller endast till obetydlig del behövt tagas i anspråk, varför genom en ändring av anslagets fördelning för år 1918 den befarade stegringen i hyres-beloppen torde kunna motvägas. Styrelsen anser sig därför för närvarande ej böra påkalla någon ändring i omskrivna anslag.»

Vidare har socialstyrelsen i sin skrivelse gjort framställning om uppförande å ordinarie stat av visst antal av yrkesinspektörernas assi-stenter samt av underinspektörerna ävensom om löneförbättring åt nämnda befattningshavare.

I fråga om yrkesinspektörernas assistenter tillåter jag mig till en början erinra om följande:

*Yrkesinspek-
törernas
assistenter.*

Yrkesfarekommittén angav i sitt förslag till yrkesinspektionens organisation assistenternas uppgift vara att under yrkesinspektörernas överinseende föra de böcker, som dessa äro ålagda att hålla, att upp-sätta och expediera utgående skrivelser samt att granska och göra sammandrag av underinspektörers och kommunala tillsynsorgans redo-görelser m. m. Vidare skulle assistent på yrkesinspektörens ansvar få förrätta vissa inspektioner. Särskilt borde assistent kunna användas till verkställande av efterbesiktningar, men i den mån han uppnådde större kompetens i inspektörstjänsten borde även mer krävande upp-

[69.] drag få lämnas honom. Assistenternas antal upptogs till tolv eller samma antal som yrkesinspektörerna enligt kommitténs förslag, en inom varje yrkesinspektionsdistrikt. Av assistenterna skulle enligt kommitténs förslag halva antalet eller assistenter av 1:sta grad förses med fullmakt, men de övriga eller assistenter av 2:dra grad tillsättas allenast medelst förordnande. Genom denna anordning avsågs att möjliggöra en gallring, så att de, som ej lämpade sig för inspektionstjänsten, skulle kunna avskiljas, innan det för dem vore för sent att ägna sig åt annan verksamhet. Avlöningen för assistenterna föreslogs av kommittén för båda klasserna till 3,500 kronor med två ålderstillägg å 500 kronor vardera. Assistent av 1:a graden skulle vara berättigad till pension efter 65 levnads- och 35 tjänstår.

Mot yrkesfarekommitténs här uttalade förslag hade kommerskollegium intet att erinra.

Sedermera framlade Kungl. Maj:t en den 12 april 1912 dagtecknad proposition, nr 239, angående anslag till anordnande av yrkesinspektion. I det till nämnda proposition fogade statsrådsprotokoll framhöll föredragande departementschefen, att assistenternas antal syntes kunna begränsas till 11, men ansåg dock lämpligt att öka antalet till 12 för att i Stockholm äga tillgång till en assistent att i fall av behov beordras till tjänstgöring på annat distrikt.

I fråga om befattningarnas sättande på ordinarie eller extra stat anförde departementschefen, som föreslog yrkesinspektörernas antal till 9, följande:

»I fråga om assistenterna har kommittén uttalat, att endast hälften av dem borde tillsättas såsom ordinarie. Anledningen härtill torde vara den, att kommittén befarat svårighet att rekrytera det av kommittén föreslagna stora antalet nya befattningar, varför en viss prøvotid vore erforderlig. Även jag anser alldeles klart, att det, för att lagen skall verka på riktigt sätt, är av största vikt, att de personer, som anställas såsom assistenter, innehava de rent personliga förutsättningar, på vilka arbetarskyddslagens verkningar äro i så hög grad beroende. Emellertid torde denna synpunkt ej behöva leda till att sätta själva befattningarna på extra stat, därest man är på det klara med, att ett stadigvarande behov av dylika biträden föreligger. Så synes mig vara förhållandet med en assistent för varje yrkesinspektör eller tillsammans 9 assistentbefattningar. Fördelningen på yrkesinspektionsdistrikten av övriga assistenter torde däremot för närvarande ej med visshet kunna avgöras, och jag anser därför, att återstående 3 assistenter tills vidare endast böra anställas på extra stat. För att undgå olämplig rekrytering torde man kunna till en början, exempelvis under första året, tillsätta de ordinarie assistentbefattningarna endast på förordnande.»

I enlighet härmed upptogs i det uti förenämnda proposition intagna förslaget till stat för yrkesinspektionen 9 assistentbefattningar på

ordinarie och 3 på extra stat. Avlöningen föreslogs till 3,500 kronor, varav 2,350 kronor lön och 1,150 kronor tjänstgöringspenningar, vartill för assistenterna å ordinarie stat skulle komma två ålderstillägg å 500 kronor, vardera efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring. För assistenter, boende i Stockholm, föreslogs därjämte ett ortstillägg å 200 kronor.

[69.]

I skrivelse den 28 maj 1912, nr 258, anmälde riksdagen, att riksdagen beträffande assistenterna ej funnit det vara välbetänkt att redan från början uppföra denna nya grupp av befattningshavare på ordinarie stat, utan ansåg riksdagen densamma böra upptagas på extra stat men med bibehållande av de föreslagna löneförmånerna. Riksdagen beslöt därjämte att minska assistenternas antal från 12 till 11.

Enligt vad jag förut antytt, har sedermera vid 1914 års riksdag gjorts ändring i beloppet av det till assistenter, placerade i Stockholm, utgående ortstillägg, vilket höjts från 200 till 300 kronor.

I skrivelse till socialstyrelsen i augusti 1916 hava yrkesinspektörernas assistenter gjort framställning om assistentbefattningarnas uppförande å ordinarie stat och att i samband därmed bättre löneförmåner måtte beredas dem.

De hava därvid såsom önskemål framställt att i avlöningshänseende och i fråga om rätt till semester jämföras med andra i statens tjänst anställda ingenjörer med motsvarande kompetens.

Med överlämnande av berörda framställning har socialstyrelsen i sin skrivelse den 30 september 1916 i ämnet anfört följande:

Social-
styrelsen.

»Vid 1918 års ingång hava fem år förflutit från yrkesinspektionens organisation. Under de gångna åren hava de assistenterna tillkommande uppgifterna mera i detalj utformats och fullständigats. Nödvändigheten för yrkesinspektörerna av att å sina expeditioner äga tillgång till biträde av en tjänsteman med högre teknisk utbildning och genom viss inspektionsverksamhet förvärvat praktisk kännedom om distriktet har under berörda tid till fullo konstaterats. Då sålunda de betänkligheter, som vid nyorganisationen möjligen kunnat förefinnas mot assistenternas uppförande på ordinarie stat, ej längre torde kunna göras gällande, anser sig styrelsen böra föreslå uppförande på ordinarie stat av nio assistentbefattningar eller en för varje yrkesinspektionsdistrikt. I samband härmed synes tjänstebenämningen för innehavarna av dessa befattningar lämpligen böra ändras till byråingenjör.

De två återstående av här ifrågavarande befattningar, vilka icke tagas i anspråk för att förse varje yrkesinspektör med biträde av ovanberört slag, har styrelsen ansett kunna tillsvidare bibehållas å extra stat och med hittills gällande avlöningsvillkor. Dessa befattningshavare, som jämväl fortfarande skulle benämnas assistenter, skulle lämpligen kunna användas till utjämnande av det olika

[69.]

behov av biträde, som yrkesinspektörerna i skilda distrikt eller vid olika tidpunkter kunna kräva.

I fråga om lönevillkoren hava assistenterna i sin förut berörda skrivelse framhållit, att med dem i fråga om kompetensvillkor, såväl beträffande avlagda examina som praktisk sysselsättning, jämställda tjänstemän åtnjuta avsevärt större förmåner och därå anfört vissa exempel. Med avseende härå må framhållas, att arvodet för ban- och maskingenjörer, såväl av 1:sta som 2:dra klass, inom distriktförvaltningarna vid statens järnvägar enligt det nådiga avlöningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar den 15 november 1907 är avsevärt högre än yrkesinspektörsassistenternas — det är nämligen för sådana ingenjörer av 2:dra klass bestämt till lägst 4,200 och högst 5,100 kronor, vartill kommer fri bostad eller ersättning därfor m. fl. förmåner. I den nådiga kungörelsen angående avlöningsreglemente för tjänstemän vid telegrafverket den 11 oktober samma år upptages avlöningen för linjeingenjör till lägst 3,000 och högst 5,500 kronor. För distriktsingenjör (utom vid huvudstation) och driftingenjör anges i det nådiga avlöningsreglementet för tjänstemän vid statens vattenfallsverk den 29 augusti 1913, med vissa ändringar den 18 juni 1915, avlöningen lägst till 4,600 och högst till 6,000 kronor — för driftingenjör vid huvudstation och kanalingenjör uppgå motsvarande belopp till 4,200 och 5,500 kronor. Vidare anser sig styrelsen ej kunna underlåta att i detta sammanhang framhålla den för närvarande mer skarpt än vanligt framträdande konkurrensen med industrien om ingenjörsutbildade arbetskrafter. Ehuru styrelsen sålunda delar assistenternas uppfattning om behovet av löneförbättring, har styrelsen med hänsyn till den anbefallda begränsningen i anslagsaskanden icke ansett sig kunna nu fullt ansluta sig till deras önsksningar utan funnit sig böra stanna vid att föreslå en höjning med 500 kronor. Styrelsen har dock härvidlag förutsatt, att ifrågavarande tjänstemän i avseende å rätten till ålderstillägg, som väl borde utgå enligt tidigare framställda och utan erinran lämnade förslag, skulle äga att räkna sig tillgodo föregående tjänstgöring såsom assistenter. Därjämte tillåter sig styrelsen framhålla, att styrelsen utgått från den förutsättningen, att vid en eventuell mera allmän reglering av lönevillkoren för statens tjänstemän här ifrågavarande befattningshavare, oberoende av tiden för deras avlöningars fastställande, måtte komma i åtnjutande av samma löneökning som andra med dem jämställda tjänstemän.

Styrelsen får sålunda föreslå, att avlöningen för de föreslagna byråingenjörerna bestämmes till 4,000 kronor, varav 2,500 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, vartill skulle komma två ålderstillägg å 500 kronor vardera efter respektive 5 och 10 års med nit och skicklighet bestridd tjänstgöring. För i Stockholm stationerad byråingenjör torde tillika ortstillägg böra utgå med samma belopp, som nu är tillerkänt assistent, eller med 300 kronor.

Rätten till åtnjutande av pension synes i likhet med vad som gäller för yrkesinspektörerna böra inträda vid uppnådda 65 levnads- och 25 tjänstear.»

Underinspek-
törer.

I fråga om underinspektörerna ber jag få erinra följande:

Underinspektörerna hava enligt 23 § av lagen om arbetarskydd till uppgift att inom verksamhet, som ej är underkastad yrkesinspektörs eller bergmästares tillsyn, öva tillsyn till förekommande av olycksfall vid användande av maskinella hjälpmedel eller sådana ångpannor, kokare eller andra kärl under tryck, som genom explosion kunna förorsaka olycksfall.

Yrkesfarekommittén föreslog antalet underinspektörer till 24. Dessa skulle enligt kommitténs förslag uppföras å extra stat samt tilldelas avlöningsförmåner, avsedda att motsvara en någorlunda väl avlönad förmans eller maskinists inom industrien, eller 2,000 kronor jämte tre ålderstillägg å 300 kronor vardera efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring.

Kommerskollegium ansåg, med hänsyn till av kollegium föreslagna inskränkningar i underinspektörernas åligganden, att en minskning av underinspektörernas antal med åtminstone 6 kunde äga rum, men hade icke någon erinran mot de föreslagna löneförmånerna.

I förut omförmälda proposition till 1912 års riksdag upptogs antalet underinspektörer till 18 med de avlöningsförmåner, som av yrkesfarekommittén förordats, varjämte föreslogs ett ortstillägg av 200 kronor åt de i Stockholm stationerade underinspektörerna. I avseende å nu ifrågavarande befattningshavare yttrade föredragande departementschefen bland annat, att, därest desamma skulle visa sig fylla förväntningarna, befattningarna snart nog torde komma att uppföras på ordinarie stat.

Med bifall till ett i enskild motion framställt förslag beslöt riksdagen sätta underinspektörernas begynnelsearvode till 2,200 kronor, varjämte i Stockholm bosatt underinspektör tillerkändes ett ortstillägg av 300 kronor.

I detta sammanhang tillåter jag mig erinra, att Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 23 maj 1913 förordnat, att underinspektören i första yrkesinspektionsdistriktet skulle, för täckande av omkostnader för de spårvägsresor inom Stockholms stads planlagda område, som han för sin tjänst måste företaga, erhålla ett särskilt expensarvode av 100 kronor om året, att utgå av det å yrkesinspektionens stat uppförda extra anslaget.

I skrivelse till socialstyrelsen hava underinspektörerna framfört önskemål om anställning å ordinarie stat samt om förbättrade avlöningsförmåner.

Efter att hava framhållit den nuvarande avlöningens otillräcklighet särskilt med hänsyn till den rådande dyrtiden samt de underinspektörerna åliggande tjänsteresor anföra underinspektörerna i sin skrivelse följande:

»Utom dessa allmänna synpunkter på vår ekonomiska ställning tillåta vi oss, som stöd för vår begäran om någon förhöjning i våra löneförmåner, göra vissa jämförelser med andra befattningar inom statens verk, där de tekniska och praktiska kompetensvillkoren äro ungefärligen desamma som för våra befattningar. Och bör härvid framhållas, att befattningarna som underinspektörer delvis bekläts med personer, vilka, om de fortsatt i det statens verk, från

[69.]

vilka de överförts till yrkesinspektionen, skulle kunnat påräkna bliva innehavare av dessa åsyftade befattningar med högre löneförmåner.

De befattningar, vi här vilja jämställa, äro lokomotivmästare vid statens järnvägar, övermaskinist vid statens ångfärja, övermontör vid statens kraftverk, linjemästare vid telegrafverket och i någon mån även de nyligen inrättade 2:dre inspektörerna vid fartygsinspektionen.

Det torde ej vara behöfligt att här i detalj ingå på de förmåner, som ovan uppräknade befattningar tillkomma. Vad vi härmed velat betona är, att det gives andra skäl än de av dyrtiden framskapade för den förbättring i våra förmåner, som vi här sätta ifråga.

Frågan om högre lön för underinspektörerna är för övrigt icke ny; den framfördes i riksdagen av fem reservanter under utskottsbehandlingen av yrkesinspektionens stat 1912.

Det kan möjligen invändas, att riksdagen dock ej avsåg att för underinspektör skulle erfordras så hög kompetens, att en jämförelse med ovannämnda befattningar kan motiveras, men flertalet av underinspektörerna ha dock denna kompetens, vilken också torde vara väl behöflig för tjänstens utövande. Tager man i betraktande förhållandena på de 18,520 arbetsställen, som vid 1914 års utgång voro underkastade underinspektörernas tillsyn, där skyddsanordningarna måste lämpas efter hundratals olika maskiner, lokala förhållanden och arbetets natur, måste man komma till den slutsatsen, att underinspektören måste äga stor praktisk anpassningsförmåga och att hans arbete är förenat med stort ansvar, enär det huvudsakligast beror på honom, om en föreslagen skyddsanordning kommer att medföra åsyftat resultat, utan att mer än vad som är oundgängligen nödvändigt verka hindrande på arbetets normala gång.»

Social-
styrelsen.

Socialstyrelsen har i sin skrivelse den 30 september 1916 härutinnan yttrat följande:

»Med stöd av de gångna årens erfarenhet torde kunna sägas, att underinspektörerna väl fyllt de uppgifter, som ålegat dem, och att de, särskilt i avseende å inom jordbruket förekommande arbetsmaskiner och ångpannor, utövat en maktpåliggande och betydelsefull verksamhet till främjande av arbetets säkerhet. Med de omfattande arbetsuppgifter, som föreligga för underinspektörerna, torde ej gärna någon inskränkning i deras antal kunna ifrågasättas. I betraktande härav och med hänsyn till dessa befattningshavares befogade önskan att vinna en mer tryggad ställning har styrelsen ansett sig böra föreslå, att jämväl underinspektörerna uppföras på ordinarie stat.

Jämväl i fråga om förbättring av avlöningsvillkoren måste styrelsen anse underinspektörernas framställning hava fog för sig. Särskilt vill styrelsen framhålla vikten av att dessa befattningshavare, som ju hava att utöva självständig inspektionsverksamhet, intaga en någorlunda oberoende ekonomisk ställning. Styrelsen anser sig sålunda ej kunna underlåta att stödja underinspektörernas framställning i detta avseende, men finner sig styrelsen med hänsyn till den ansevärda sparsamheten böra begränsa sig till att föreslå en höjning med 300 kronor, varigenom deras begynnelseavlönning skulle uppgå till 2,500 kronor, varav 1,800 kronor i lön och 700 kronor i tjänstgöringspenningar, vartill skulle komma tre ålderstillägg å 300 kronor vardera efter 5, 10 och 15 års med nit och skicklighet bestridd tjänstgöring. Såsom föreslagits beträffande de ifrågasatta byråingen-

jörerna torde underinspektörerna böra tillerkännas rätt att vid beräkningen av tjänsteår för vinnande av ålderstillägg räkna sig tillgodo förutvarande tjänstgöring inom yrkesinspektionen. För i Stockholm stationerad underinspektör borde, i likhet med vad nu är fallet, utgå ett ortstillägg av 300 kronor. I överensstämmelse med vad som gäller för yrkesinspektörerna och härovan föreslagits för de ifrågasatta byråingenjörerna, torde pensionsrätt för underinspektörerna böra inträda, när de nått 65 levnads- och 25 tjänsteår.»

[69.]

Vad socialstyrelsen anfört beträffande behovet av ökade kvinnliga *Departements-*
chefen. arbetskrafter inom yrkesinspektionen samt av vissa specialinspektörer ävensom ifråga om kostnaderna för yrkesinspektörernas lokaler torde för närvarande ej påkalla något yttrande från min sida.

Under den tid, yrkesinspektionen med sin nuvarande organisation varit i verksamhet eller från och med år 1913, torde erfarenheten till fullo hava styrkt lämpligheten av att yrkesinspektörerna vid sin sida hava biträden med högre teknisk utbildning, vilka äro kompetenta ej blott att biträda med de å yrkesinspektörernas expeditioner förekommande göromålen utan även att på egen hand utföra inspektioner samt vid ledighet för yrkesinspektörerna vikariera för dessa. Då sålunda behovet av assistenter hos yrkesinspektörerna visat sig vara stadigvarande, synes mig numera intet vara att erinra mot att ett erforderligt antal dylika befattningar uppföras å yrkesinspektionens ordinarie stat. Härtill kommer, att de nuvarande assistenterna samtliga sedan yrkesinspektionens omorganisation tjänstgjort i sådan egenskap och under denna tid varit i tillfälle att ådagalägga sin lämplighet för ifrågavarande verksamhet, vadan möjlighet synes böra beredas dem att vinna befordran till ordinarie anställning.

Antalet av de nya ordinarie befattningarna av ifrågavarande slag har av socialstyrelsen föreslagits till nio eller en för varje yrkesinspektionsdistrikt. Någon minskning i detta antal synes mig icke kunna ifrågasättas, då inom varje distrikt åtminstone en dylik befattningshavare torde vara erforderlig.

Socialstyrelsens förslag, att de nya ordinarie befattningshavarna skulle erhålla tjänstebenämningen byråingenjörer, finner jag mig däremot icke kunna biträda. Denna benämning synes mig böra förbehållas de centrala verken och torde dessutom icke fullt motiveras av ifrågavarande befattningshavares tjänsteåligganden. Den omständigheten, att befattningarna uppföras å ordinarie stat, torde icke behöva förorsaka ändring av tjänstebenämningen.

[69.] För assistent å ordinarie stat torde kompetensvillkoren böra bliva desamma, som nu gälla ifråga om assistenter å extra stat. Bestämmelserna härom återfinnas i den av Kungl. Maj:t den 18 oktober 1912 fastställda instruktion för yrkesinspektionens befattningshavare, däri föreskrives, att ingen — där ej särskilda omständigheter annat föranleda — må förordnas till assistent, som ej genomgått teknisk högskola eller förvärvat däremot svarande utbildning samt under minst fyra år utövat sådan industriell verksamhet, som kan anses ägnad att utgöra lämplig förberedelse för befattningen i fråga.

Som avlöning åt nu ifrågavarande befattningshavare har socialstyrelsen föreslagit 4,000 kronor, varav 2,500 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, vartill skulle komma två ålderstillägg å 500 kronor vardera efter respektive 5 och 10 års med nit och skicklighet bestridd tjänstgöring. Dessutom skulle i Stockholm stationerad assistent vara berättigad till ortstillägg med 300 kronor.

Vid fastställandet av avlöningsförmånerna för ifrågavarande befattningshavare torde böra tagas i betraktande de stora möjligheter, som finnas för dugliga ingenjörer att i den privata industriens tjänst erhålla väl avlönade anställningar. Med hänsyn jämväl till de kompetensvillkor, som för befattningarna av mig föreslagits, synes nödvändigt, att dessa göras någorlunda väl avlönade, så att möjlighet finnes att erhålla för dem väl kvalificerade personer. På grund härav anser jag en avlöningsförhöjning av förhållandena påkallad. Det torde emellertid vara av vikt, att man vid uppförande av nya befattningar å ordinarie stat såvitt möjligt undviker att skapa nya avlöningstyper, vilket skulle bliva fallet, därest socialstyrelsens förslag i denna del genomföres. Det torde ej heller vara lämpligt, att de ordinarie assistenterna i avlöningshänseende jämföras med ingenjörer med motsvarande kompetens vid något av de affärsdrivande verken, då beträffande dessa verk i nu förevarande hänseende i viss mån gälla andra principer än inom statsförvaltningen i övrigt. För min del vill jag föreslå, att assistenterna göras till tjänstemän av första lönegraden och likställas med, bland andra, byråingenjörer i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Avlöningen för ordinarie assistent skulle alltså bliva 3,700 kronor, därav 2,200 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, vartill skulle komma tre ålderstillägg å vardera 500 kronor efter respektive 5, 10 och 15 års tjänst. Begynnelseavlöningen skulle sålunda bliva 300 kronor lägre men slutavlöningen 200 kronor högre än socialstyrelsen föreslagit. Till assistent, som är stationerad i Stock-

holm, bör jämväl utgå ortstillägg med 300 kronor. Antalet till dylikt lönstillägg berättigade ordinarie assistenter skulle bli två. [69.]

I sitt förslag till yrkesinspektionens organisation yttrade yrkesfarekommittén beträffande assistenterna, bland annat, att assistenterna till vinnande av en mer mångsidig utbildning och större kännedom om de lokala förhållandena inom olika delar av landet, synnerligast under den första tiden av sin anställning vid yrkesinspektionen, icke allt för länge borde få kvarstå i samma distrikt utan med lämpliga mellanrum förflyttas från det ena distriktet till det andra. Vad kommittén sålunda yttrat synes mig fortfarande äga tillämpning. Det torde därför, på sätt t. ex. för vissa befattningshavare vid tullverket är föreskrivet, böra beträffande de å ordinarie stat uppförda assistenterna stadgas, att dessa skola vara underkastade skyldighet att låta sig förflyttas på sätt nu nämnts. Billigheten torde dock kräva, att med dylik skyldighet bör följa rätt till ersättning för flyttningskostnad, så vida förflyttningen icke sker efter befattningshavarens ansökan eller i anledning av hans därom uttryckta önskan. Därest i Stockholm stationerad assistent förflyttas till annan stationsort, skall givetvis hans rätt till ortstillägg därmed bortfalla.

De två assistenter, som ej skulle uppföras å ordinarie stat, böra givetvis bibehållas vid nu utgående avlöningsförmåner.

Vidare har styrelsen föreslagit uppförande på ordinarie stat av samtliga nu på extra stat upptagna underinspektörsbefattningar, utgörande till antalet 18. Anledningen till att dessa befattningar icke redan vid yrkesinspektionens omorganisation uppfördes å ordinarie stat torde hava varit, att den verksamhet, som ålades underinspektörerna, då var oprövad, och att man befarade svårigheter att erhålla tillräckligt antal för denna verksamhet lämpliga personer. Av dåvarande chefs för civildepartementet förut av mig återgivna yttrande till statsrådsprotokollet den 12 april 1912 framgår emellertid, att man redan från början åsyftat att uppföra befattningarna å ordinarie stat, därest de visade sig fylla sitt ändamål. Då ifrågavarande art av inspektionsverksamhet nu under ett flertal år blivit prövad samt, enligt vad socialstyrelsen meddelat, underinspektörerna visat sig väl kunna fylla de uppgifter till främjande av arbetets säkerhet, som ålegat dem, synas mig betänkligheter icke längre kunna anföras mot att befattningarna uppföras på ordinarie stat. På grund härav och då jag i likhet med socialstyrelsen finner underinspektörernas omfattande verksamhet icke kunna medgiva någon

[69.] inskränkning i deras antal, har jag ansett mig böra tillstyrka styrelsens förslag i denna del.

Socialstyrelsen har jämväl hemställt, att i samband med underinspektörernas uppförande å ordinarie stat deras löneförhållanden måtte förbättras. Därvid har styrelsen föreslagit en höjning av nuvarande lönen med 300 kronor, varigenom begynnelseavlöningen skulle uppgå till 2,500 kronor, varav 1,800 kronor lön och 700 kronor tjänstgöringspenningar. Därtill skulle komma tre ålderstillägg å 300 kronor vardera efter 5, 10 och 15 års med nit och skicklighet bestridd tjänstgöring. Till i Stockholm stationerad underinspektör skulle dessutom utgå ett ortstillägg av 300 kronor.

I likhet med socialstyrelsen finner jag en förbättring i underinspektörernas lönevillkor av behovet påkallad, även om hänsyn ej toges till de under senaste tiden extraordinärt stegrade levnadskostnaderna. Styrelsens förslag i fråga om beloppet av begynnelseavlöningen 2,500 kronor samt beträffande ålderstilläggen har därför icke givit mig anledning till erinran. Däremot finner jag mig icke kunna biträda förslaget så vitt det avser beräkningen av lön och tjänstgöringspenningar.

Den för underinspektör föreslagna avlöningen torde visserligen sakna direkt motsvarighet inom statsförvaltningen, fränsett de affärsdrivande verken, men vissa jämförelsepunkter kunna dock erhållas. Såsom exempel vill jag framhålla avlöningen för landskanslist och landskontorist, vilken avlöning, fränsett i vissa fall utgående ortstillägg, är fastställd till 2,000 kronor, därav 1,200 kronor skall anses såsom lön och 800 kronor såsom tjänstgöringspenningar. Härav torde framgå, att det belopp av underinspektörs avlöning, som enligt styrelsens förslag skulle anses såsom lön, eller 1,800 kronor, måste anses för högt. Såsom ytterligare ett exempel å dylik fördelning tillåter jag mig nämna, att för assistent vid fängvården med en avlöning av 2,600 kronor den till lön hänförliga delen därav utgår med 1,600 kronor. Med hänsyn härtill anser jag mig böra föreslå, att, därest begynnelseavlöningen för underinspektör bestämmes till 2,500 kronor, av detta belopp 1,600 kronor skall utgöra lön och 900 kronor tjänstgöringspenningar.

Även torde en reducering böra ske i fråga om beloppet av ortstillägget till i Stockholm stationerad underinspektör. Det synes mig nämligen tydligt, att även i detta avseende enhetlighet bör eftersträvas. Till ordinarie befattningshavare med avlöningsförmåner jämförbara med de för underinspektörerna föreslagna utgår ortstillägg i Stockholm med

högst 200 kronor, och torde jämväl i förevarande fall ortstillägget böra bestämmas till samma belopp. [69.]

Beträffande flyttningsskyldighet torde för underinspektörerna böra gälla vad i sådant hänseende för assistenterna föreslagits.

Vid fastställandet av avlönings- och omkostnadsstat för yrkesinspektionen godkände 1912 års riksdag vissa villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i avlöningsstaten upptagna avlöningsförmåner. På Kungl. Maj:ts förslag beslöt sedermera 1916 års riksdag viss ändring i dessa bestämmelser.

Någon rätt till semester finnes ej tillerkänd yrkesinspektionens nuvarande ordinarie befattningshavare. Det torde därför ej vara lämpligt, att innehavarna av de nu föreslagna befattningarna, såsom från assistenternas sida hemställts, tillerkännas dylik rätt. På sätt jag vid anmälan av motsvarande anslagsfråga vid föregående års riksdag hade anledning framhålla, skulle en förändring i nu antydd riktning komma att medföra vissa mindre önskvärda konsekvenser.

Beträffande assistenter å ordinarie stat och underinspektörer torde jämväl i övrigt böra föreskrivas samma villkor och bestämmelser för avlöningsförmånernas åtnjutande, som gälla i fråga om de nuvarande ordinarie befattningarna, dock med följande av de nya befattningshavarnas tjänsteställning föranledda ändringar och tillägg, nämligen att assistent och underinspektör skall vara skyldig att låta sig förflyttas från ett tjänstgöringsdistrikt till ett annat, dock att han, därest förflyttningen sker utan hans ansökan eller uttryckta önskan, skall äga åtnjuta ersättning för flyttningskostnad; att yrkesinspektionens chefsmyndighet berättigas att lämna assistent eller underinspektör tillstånd att med sin tjänst förena visst uppdrag eller annan befattning, som icke är uppförd å rikets, riksdagens eller kommuns stat; att vid sjukdomsförfall för den yrkesinspektör, hos vilken assistenten tjänstgör, denne skall vara skyldig att, om han förordnas därtill, bestrida yrkesinspektörens befattning mot åtnjutande av i stället för egna de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, dock ej längre än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår; samt att, därest assistent eller underinspektör vill begagna sig av yrkesinspektionens befattningshavare medgiven rätt att under tre veckor årligen vistas utom det tjänstgöringsområde, för vilket han är anställd, anmälan därom på förhand bör göras hos den yrkesinspektör, under vilken assistenten eller underinspektören tjänstgör.

[69.] Därjämte torde såväl assistent som underinspektör, vilken med ikraftträdandet av ifrågavarande ändring i staten för yrkesinspektionen tillträder någon av de nu föreslagna nya befattningarna, böra tillerkännas rätt att för åtnjutande av löneförhöjning genom ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid, han omedelbart dessförinnan på grund av stadigvarande förordnande bestritt motsvarande befattning å extra stat.

Vid bifall till förslaget om uppförande å ordinarie stat av 9 assistenter och 18 underinspektörer skulle det förutvarande ordinarie anslaget komma att ökas med avlöningarna till dessa nya befattningshavare samt med ortstillägg till 2 assistenter och 4 underinspektörer.

Därjämte har socialstyrelsen föreslagit, att från det förutvarande extra anslaget till den å ordinarie stat uppförda anslagsposten å 22,280 kronor till yrkesinspektörernas och yrkesinspektrisens kontorskostnader samt vikariatsersättningar m. m. måtte överföras ett belopp av 1,000 kronor, därav 900 kronor skulle avse å de nya ordinarie befattningarna belöpande vikariatsersättningar samt 100 kronor ersättning, som, enligt vad förut antytts, tillerkänts underinspektören i första distriktet för täckande av omkostnader för de spårvägsresor inom Stockholms stads planlagda område, som han för sin tjänst måste företaga. Häremot synes mig ej vara något att erinra. Beträffande beloppet å 900 kronor till vikariatsersättningar tillåter jag mig framhålla, att, om — vid det förhållande att rätt till semester för yrkesinspektionens befattningshavare icke förekommer — nämnda belopp ej skulle i dess helhet behöva tagas i bruk för ifrågavarande ändamål, detsamma i allt fall lär vara behöfligt för täckande av de ökade kostnader, som, enligt vad socialstyrelsen meddelat, torde vara att förvänta för förhyrandet av lokaler för yrkesinspektörernas expeditioner.

Den flyttningskostnad, som möjligen kan ifrågakomma, torde kunna utanordnas under förskottstitel.

Därest mitt förslag vinner bifall, skulle det ordinarie anslaget komma att ökas med 80,700 kronor eller från 82,680 kronor till 163,380 kronor, medan det extra anslaget skulle minskas med 73,900 kronor eller från 88,300 kronor till 14,400 kronor. Avlönings- och omkostnadsstaten för yrkesinspektionen skulle enligt mitt förslag få följande utseende:

Avlönings- och omkostnadsstat för yrkesinspektionen år 1918.

[69.]

	Lön.	Tjänstgöringspennin- gar.	Orts- tillägg.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
A. Ordinarie anslag.					
1 yrkesinspektör	4,200	2,000	400	6,600	Lönen kan efter 5 år höjas med 500 kro- nor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 "	4,200	2,000	400	6,600	
1 "	4,200	2,000	—	6,200	
6 yrkesinspektörer	25,200	12,000	—	37,200	
1 yrkesinspektöris	2,400	1,200	200	3,800	Lönen kan efter 5 år höjas med 300 kro- nor, efter 10 år med ytterligare 300 kro- nor och efter 15 år med ytterligare 300 kronor.
1 assistent	2,200	1,500	¹⁾ 300	4,000	Lönen kan efter 5 år höjas med 500 kro- nor, efter 10 år med ytterligare 500 kro- nor och efter 15 år med ytterligare 500 kronor.
1 "	2,200	1,500	¹⁾ 300	4,000	
1 "	2,200	1,500	—	3,700	
6 assistenter	13,200	9,000	—	22,200	
1 underinspektör	1,600	900	¹⁾ 200	2,700	Lönen kan efter 5 år höjas med 300 kro- nor, efter 10 år med ytterligare 300 kro- nor och efter 15 år med ytterligare 300 kronor.
3 underinspektörer	4,800	2,700	¹⁾ 600	8,100	
1 underinspektör	1,600	900	—	2,500	
13 underinspektörer	20,800	11,700	—	32,500	
Till yrkesinspektörernas och yrkesinspek- trisens kontorskostnader samt vika- riatsersättningar m. m.	—	—	—	23,280	
Summa kronor	—	—	—	163,380	
B. Extra anslag.					
Till arvoden åt 2 extra assistenter, special- inspektörer samt vikariatsersättningar m. m.	—	—	—	14,400	
Ordinarie och extra anslag tillsammans kronor	—	—	—	177,780	

¹⁾ Ortstillägg utgår till assistent eller underinspektör under den tid han är stationerad i Stockholm.

[69.] Den totala, av de föreslagna förändringarna föranledda ökningen av anslagen till yrkesinspektionen skulle således icke uppgå till mer än 6,800 kronor.

Under åberopande av vad jag sålunda anført, får jag under nu förevarande punkt hemställa, att Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

dels godkänna av mig förordade förslag till ändrad ordinarie stat för yrkesinspektionen samt, beträffande däri upptagna assistenter och underinspektörer, till allmänna villkor och bestämmelser för avlöningsförmånernas åtnjutande, att tillämpas från och med år 1918, *dels* ock från och med samma år höja det *ordinarie anslaget till yrkesinspektionen* med 80,700 kronor till 163,380 kronor.

16. Anslag till upprätthållande av yrkesinspektionens verksamhet.

[70.] Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anført, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för upprätthållande av yrkesinspektionens verksamhet, utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 14,400 kronor.

Anslag till upprätthållande av yrkesinspektionens verksamhet.
(Extra anslag.)

17. Bidrag till föreningen för arbetarskydd i Stockholm.

[71.] I en till Kungl. Maj:t ställd skrift har föreningen för arbetarskydd i Stockholm gjort framställning om statsbidrag för år 1918.

Beträffande föreningens ändamål må först nämnas, att föreningen, som stiftades år 1905, enligt stadgarna har till uppgift att till förekommande av olycksfall i arbete och till förebyggande av förhållanden, som kunna menligt inverka på arbetarnas liv och hälsa, söka medelst samlande av modeller, ritningar och beskrivningar å skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbete, anordnande av utställningar av dylika föremål ävensom genom tillhandahållande åt allmänheten av litteratur och hållande av föredrag i ämnet m. m. väcka och underhålla intresset

Bidrag till föreningen för arbetarskydd i Stockholm.
(Extra anslag.)

för åstadkommande och begagnande av lämpliga skyddsanordningar i [71.] berörda syfte.

För ändamålet har föreningen i Stockholm anordnat en för allmänheten avgiftsfritt tillgänglig ständig utställning av skyddsanordningar mot olycksfall i arbete. Denna utställning är sedan början av år 1915 förlagd till en i huset nr 32 vid Birgerjarlsgatan belägen lokal.

Föreningen har åtnjutit statsunderstöd alltsedan sin tillkomst. På därom gjord framställning beviljade Kungl. Maj:t nämligen enligt beslut den 16 november 1906 föreningen för samma år ett belopp av 2,000 kronor till bestridande av hyresavgiften för den av föreningen förhyrda lokalen till förberörda utställning.

Från och med år 1907 har riksdagen, enligt framställning av Kungl. Maj:t, på extra stat anvisat anslag såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för den av föreningen anordnade permanenta utställningen av skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbete. Detta anslag har senast för vart och ett av åren 1912—1917 utgått med ett belopp av 4,000 kronor.

I förevarande skrift har föreningen anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes i likhet med föregående år föreslå riksdagen att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna under år 1918 för föreningens utställning anvisa ett belopp av 4,000 kronor.

Föreningens
framställning
om anslag för
år 1918.

Av skriften bifogat exemplar av förvaltningsutskottets inom styrelsen för föreningen berättelse för år 1915 inhämtas huvudsakligen följande:

Föreningens arbete har under år 1915 i allt väsentligt fortgått efter samma normer, som följts allt sedan föreningens tillkomst.

Den av föreningen förhyrda nya lokalen erbjuder fördelen av tvenne stora skyltfönster samt omfattar en mot gatan belägen större butikslokal med balkong och en öppet därmed förenad utställningshall. Lokalen har visat sig väl motsvara sitt ändamål och dess belägenhet i gatuplanet har visat sig medföra en avgjort ökad besöksfrekvens i jämförelse med den tidigare utställningen i entresollokal. Flyttningen och därmed förenade kostnader för montering av elektriska kraft- och belysningsledningar m. m. samt en del nödvändig nyanaffning hava emellertid medfört avsevärda kostnader, åstadkommande en ej obetydlig underbalans. Styrelsen har emellertid ansett sig böra upptaga lokalhyran 500 kronor för första kvartalet 1916 i 1916 års räkenskaper. På detta sätt ingår i 1915 års räkenskaper hyra för endast tre kvartal. Det för år 1915 utgående saldot utvisar härigenom 81 kronor 45 öre, ehuru räkenskaperna rätteligen bort utvisa en underbalans av 418 kronor 55 öre.

Vid föreningens årsmöte den 10 maj 1915, som hölls i föreningens utställningslokal, höll kontorschefen i danska Arbejderforsikringsraadet V. L. Faber ett med intresse mottaget föredrag om det nya förslaget till ändringar i arbetar-

[71.] försäkringslagstiftningen i Danmark, vilket föredrag finnes återgivet i Arbetarskyddet för 1915 häfte 5.

Därefter höll notarien i riksförsäkringsanstalten, ingenjör N. Benckert ett med talrika skioptikonbilder belyst föredrag om några erinringar från en studieresa i Tyskland 1914, särskilt berörande anordningar till skydd mot olycksfall vid byggnadsarbete.

Tidskriften Arbetarskyddet utgör fortfarande föreningens organ. Föreningens bidrag till densamma har för 1915 uppgått 876 kronor, utgörande prenumerationsavgifter för 219 exemplar à 4 kronor, varjämte tidskriften åtnjutit ett statsbidrag av 400 kronor.

Föreningens utställning har allt sedan den inflyttat i de nya lokalerna hållits avgiftsfritt öppen för allmänheten söndagar kl. 1—3, lördagar kl. 5—8 och övriga dagar kl. 12—1.

Dessutom har utställningen varit tillgänglig för resande och andra intresserade efter tillsägelse, och har sådana besök under året varit i stigande.

Kännedom om föreningen och intresset för dess verksamhet synes även allt mer vidgas. Så hava arbetsgivare i ökat antal under året hänvänt sig till föreningen med förfrågningar om skyddsglasögon, ansiktsmasker och andra skyddsanordningar, och har föreningen lämnat uppgifter dels om lämpliga konstruktio-
ner, dels om tillverkare och försäljare.

Rekvisitioner å de av föreningen upplagda anslagen hava även tilltagit i antal och omfattning.

Sedan ingenjör E. Odelstierna utsetts till biträdande utställningskommisarie, hava sekreteraren och ingenjör Odelstierna omväxlande hållit föredrag och demonstrerat utställningen för föreningar, klubbar m. fl., bland vilka må framhållas seminarieelever, studerande vid karolinska institutet och tekniska högskolan, Sundbybergs metallarbetarklubb m. fl. Dessutom har sekreteraren hållit ett par föredrag om arbetarskydd och arbetarskyddslagstiftning i landsorten.

Föreningen har fortsatt med det utbyte av trycksaker med motsvarande institutioner i andra länder, som ägt rum under föregående år.

Föreningens utställning har under året riktats med en del föremål, dels skänkta, dels utställda och dels inköpta av föreningen.

I samband med inflyttningen i nya lokalen har större uppmärksamhet kunnat ägnas åt visandet av hygieniska anordningar. Så har påbörjats ordnandet av en samling fabriksdamm, avsedd att visa såväl råmaterial som det vid bearbetningen alstrade dammet, dess mängd och inverkan på arbetare samt de åtgärder, som kunna vidtagas till förebyggande av hälsofara.

En populär framställning om människokroppen och dess organs olika funktioner, värme och luftbehov m. m. har även börjat utarbetas.

På grund av den företagna ändringen i sjölagen, varigenom större uppmärksamhet än förut av statsmakterna riktats mot sjöfolkets skyddande mot olycksfall och hygieniska faror, har även en del dithörande material utställts.

Föreningens stadiga och lugna utveckling samt det för föreningen och dess arbete allt mer vidgade intresse, som kommer densamma till del från såväl arbetsgivare som arbetare, inger styrelsen förhoppning om en fortsatt utveckling med vidgade möjligheter till framgångsrikt arbete för föreningens mål.

Föreningen har år 1915 åtnjutit ett bidrag från Stockholms stadsfullmäktige av 1,000 kronor.

Vid 1915 års slut räknade föreningen 108 stiftande och 124 årsbetalande medlemmar. [71.]

Föreningens inkomster och utgifter under året hava varit:

Inkomster:

Saldo från år 1914:		
Kontant i kassan	Kronor 230: 60	
Innestående å sparkasseräkning	» 722: 69	Kronor 953: 29
Avgifter av 124 årligen betalande medlemmar	» 1,250: —	
Avgift av 1 stiftande medlem	» 100: —	
Statsbidrag för år 1915	» 4,000: —	
Stockholms stads bidrag för år 1915	» 1,000: —	
Nettobehållning av försålda skyltar	» 825: 73	
Riksförsäkringsanstalten, premieåterbetalning	» 2: 10	
Räntor för år 1915	» 96: 89	
	Summa kronor 8,228: 01	

Utgifter:

Lokalhyra, 3 kvartal	Kronor 1,500: —	
Städning och rengöring	» 282: 44	
Belysning	» 48: 30	
Elektrisk kraft	» 6: 50	
Kol	» 148: 55	
Maskinistens avlöning	» 844: 50	
Försäkringsavgifter	» 91: 57	
Tryckningskostnader	» 67: 50	
Postporto	» 78: 21	
Inbindning av böcker	» 151: 50	
Inköp av skyltar	» 870: 25	
Sekreterarens arvode	» 900: —	
Skrivbiträde	» 115: —	
Prenumerationsavgifter till »Arbetarskyddet»	» 876: —	
Utgifter för flyttningen av utställningen	» 1,266: 26	
Diverse utgifter	» 899: 98	
Saldo till år 1916:		
Kontant i kassan	» 81: 45	
	Summa kronor 8,228: 01	

Föreningen har därjämte meddelat, att föreningens verksamhet är avsedd att under år 1918 fortgå efter i huvudsak samma grunder som förut.

Till följd av nådig remiss har socialstyrelsen den 9 oktober 1916 avgivit utlåtande i ärendet och därvid, med hänsyn till den betydelse, föreningens verksamhet måste anses äga för arbetarskyddslagstiftningens tillämpning och utveckling, förordat bifall till framställningen.

Utlåtande av
social-
styrelsen.

- [71.] Av vad förut anförts såväl beträffande föreningens för arbetarskydd ändamål och dess åtgärder till förverkligandet därav som i fråga om föreningens ekonomiska ställning torde framgå, att föreningen fortfarande både förtjänar och är i behov av att komma i åtnjutande av statsunderstöd med nu utgående belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *bidrag till bestridande av kostnaderna för den av föreningen för arbetarskydd i Stockholm anordnade permanenta utställningen av skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbetet* på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 4,000 kronor.

Socialförsäkring.

18. Sjukkasseväsandets befrämjande.

- [72.] Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1915 års riksdag från och med år 1916 höjt det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till sjukkasseväsandets befrämjande med 143,200 kronor eller från 1,256,800 kronor till 1,400,000 kronor. För år 1917 utgår anslaget med oförändrat belopp.

*Sjukkassee-
väsandets
befrämjande.*
(Ordinarie
anslag.)

Beträffande nu förevarande anslag anför socialstyrelsen i sin skrivelse den 30 september 1916, att då statsbidragen till sjukkassorna, enligt fastställda grunder, under 1916 uppginge till ett sammanlagt belopp av omkring 1,500,000 kronor och då vidare en stegring i utgifterna för ifrågavarande ändamål vore att förvänta för år 1918, anslaget för sistnämnda år lämpligen syntes böra beräknas till 1,550,000 kronor.

På grund av vad socialstyrelsen anført och då man ännu icke kan bedöma, i vad mån bestämmelserna i den nya lagen om försäkring för olycksfall i arbete kunna verka till mindre belastning av ifrågavarande anslag, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att från och med år 1918 höja det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till *sjukkasseväsandets befrämjande*, nu 1,400,000 kronor, med 150,000 kronor till 1,550,000 kronor.

19. Anslag till sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag har riksdagen för vartdera av åren 1913 och 1914 för understödjande av sjuk- [73.]
kassor, som meddela moderskapsunderstöd, på extra stat anvisat ett
förslagsanslag av 25,000 kronor att fördelas i enlighet med de grun-
der och på de villkor, som av Kungl. Maj:t bestämdes. För ett vart
av åren 1915—1917 har för ändamålet anvisats ett förslagsanslag av
50,000 kronor. (Extra anslag.)

Genom nådig kungörelse den 30 juni 1913 (sv. förf.-saml. nr 136)
hava fastställts villkoren för statsbidrag till sjukkassor, som meddela
moderskapshjälp. Dessa villkor lända till efterrättelse tills vidare, så
länge anslag för ifrågavarande ändamål fortfarande utgår.

I sin skrivelse den 30 september 1916 har socialstyrelsen anført,
att ifrågavarande förslagsanslag måst under 1916 rätt avsevärt över-
skridas. De enligt fastställda grunder utgående statsbidrag till kassor
av omförmäld art uppginge nämligen under sistnämnda år till ett sam-
manlagt belopp av i det allra närmaste 60,000 kronor. Vid sådant
förhållande och då man syntes kunna emotse någon ökning i utgifterna
under förevarande anslagstitel, syntes för år 1918 böra för ifrågava-
rande ändamål beräknas ett belopp av 70,000 kronor.

Med hänsyn till vad socialstyrelsen anført tillåter jag mig hem-
ställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen Departements-
chefen.

att för understödjande av sjukkassor, som meddela
moderskapsunderstöd, på extra stat för år 1918 anvisa
ett förslagsanslag av 70,000 kronor att fördelas i en-
lighet med de grunder och på de villkor, som av
Kungl. Maj:t bestämmas.

20. Tillsyn över understödsföreningar.

1912 års riksdag antog i anledning av Kungl. Maj:ts proposition [74.]
lag om understödsföreningar.

I statsverkspropositionen till samma riksdag uttalades, att det syntes
vara mest ändamålsenligt, att åtminstone under då förhandenvarande
förhållanden försäkringsinspektionen utsåges till den tillsynsmyndighet,
(Extra anslag.)

[74.] varom i lagen lämnades föreskrift; och föreslog Kungl. Maj:t till förstärkande av inspektionens arbetskrafter en ökning av det å dess stat upptagna förslagsanslaget till vikariatsersättningar m. m.

Sedan emellertid 1912 års riksdag, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, godkänt stat för ett nytt centralt ämbetsverk för sociala ärenden, socialstyrelsen, uttalade samma års riksdag, att det syntes kunna ifrågasättas, huruvida det lämpligaste vore, att nämnda tillsyn överlämnades till försäkringsinspektionen, att riksdagen fäst sin uppmärksamhet vid, att socialstyrelsens verksamhet vore avsedd att omfatta den med tillsynen över understödsföreningar i viss mån likartade tillsynen över sjukkassorna, samt att riksdagen vid sådant förhållande ansett frågans lösning bäst främjas, om de för år 1913 för tillsyn å understödsföreningarna erforderliga medel anvisades å extra stat och Kungl. Maj:t lämnades tillfälle att till 1913 års riksdag inkomma med förslag till slutgiltigt ordnande av frågan om tillsynen över nämnda föreningar. I enlighet härmed anvisade riksdagen för ändamålet på extra stat för år 1913 ett anslag av 6,000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t den 8 november 1912 dels genom nådig kungörelse förordnat, att ifrågavarande tillsyn tillsvidare skall förläggas till socialstyrelsen, dels ock ställt nyssnämnda anslag till styrelsens förfogande.

Då vid tiden för avlåtande av statsverkspropositionen till 1913 års riksdag dåvarande departementschefen ännu icke var i tillfälle att framlägga fullständig utredning för definitivt avgörande, huruvida tillsynen över understödsföreningar i sin helhet borde förläggas till det ena eller andra ämbetsverket eller om tilläventyrs en uppdelning borde ske efter föreningarnas olika karaktär, ansåg departementschefen, att för år 1914, såsom för år 1913, ej borde upptagas något anslag å någotdera ämbetsverkets stat.

Kungl. Maj:ts i enlighet med departementschefens hemställan avlåtna förslag om anvisande på extra stat för år 1914 av ett anslag av 6,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för uppehållande under nämnda år av tillsyn över understödsföreningarna blev jämväl av riksdagen bifallet.

Enahanda förhållanden förelågo vid tiden för avlåtandet av statsverkspropositionerna till 1914 års förra riksdag samt 1915 års riksdag. Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag anvisade sålunda riksdagen på extra stat för vart och ett av åren 1915 och 1916 ett anslag av 6,000 kronor att för ifrågavarande ändamål ställas till Kungl. Maj:ts förfogande.

Vid underdånig föredragning av socialstyrelsens i skrivelse den 4 oktober 1915 gjorda hemställan att för utövande genom socialstyrelsen av nämnda tillsyn ett belopp av 6,000 kronor måtte å extra stat anvisas för år 1917 anförde jag, att kännedom om den nya lagstiftningen angående understödsföreningar synbarligen endast långsamt vunnit insteg bland understödsföreningarna. Sedan någon tid tillbaka syntes emellertid en livligare verksamhet vara på väg att utveckla sig bland föreningarna. Med avseende härå framhöll jag, att den respittid av tre år, som lagen om understödsföreningar medgivit de äldre föreningar, vilka varit i verksamhet vid lagens ikraftträdande den 1 januari 1913, utgått med år 1915, och att lagen sålunda trädde i full kraft även för dessa äldre föreningars vidkommande med ingången av år 1916. Då styrelseledamöter och andra vederbörande utsatte sig för straffpåföljd, därest förening försummade att låta registrera sig, syntes man kunna förvänta, att ifrågavarande föreningar komme att vidtaga erforderliga registreringsåtgärder. Under sådana förhållanden hade det synts vara naturligast och riktigast, att det samarbete, som börjat komma till stånd mellan socialstyrelsen och understödsföreningarna, finge ostört fortgå och vidare utveckla sig, till dess att inregistreringen av dessa äldre föreningar fullbordats. Först därefter och sedan sålunda någon mera ingående erfarenhet vunnits, syntes den frågan lämpligen kunna upptagas till prövning, huruvida nuvarande anordning beträffande tillsynen över understödsföreningarna skulle för framtiden bibehållas eller om andra anstalter härför borde träffas. I enlighet härmed hade Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 12 augusti 1915 anbefallt socialstyrelsen att före den 1 juni 1916 till Kungl. Maj:t inkomma med utredning angående frågan, huruvida socialstyrelsen fortfarande borde vara tillsynsmyndighet för understödsföreningar eller om tillsynen över berörda föreningar borde förläggas till annat ämbetsverk.

Då frågan om det slutliga ordnandet av tillsynen över understödsföreningarna således kunde bli föremål för prövning tidigast under 1917 års riksdag, föreslog Kungl. Maj:t, i enlighet med min hemställan, riksdagen att för år 1917 anvisa ett anslag av 6,000 kronor för uppehållande under nämnda år av tillsyn över understödsföreningarna; och blev detta förslag av riksdagen bifallet.

Socialstyrelsen har numera till Kungl. Maj:t inkommit med den anbefallda utredningen av frågan, huruvida styrelsen fortfarande bör vara tillsynsmyndighet för understödsföreningar.

[74.]

Socialstyrelsen har därvid till en början erinrat om de uppgifter, som enligt lagen om understödsföreningar åligga tillsynsmyndigheten. Styrelsen framhåller, att av den härutinnan lämnade översikten framginge, att tillsynsmyndigheten visserligen hade en del mycket viktiga försäkringstekniska uppgifter sig ålagda. Å andra sidan vore det dock uppenbart, att dess åligganden, särskilt med hänsyn därtill, att endast ett fåtal understödsföreningar bedreve sin verksamhet enligt försäkringstekniska grunder, till den långt övervägande delen vore av ren administrativ natur. Handhavandet utav sistnämnda slag av uppgifter, särskilt registrering med vad därmed sammanhängde, förutsatte framför allt allmän administrativ och juridisk kompetens. Men därjämte måste givetvis av tillsynsmyndigheten krävas, att den besatte fullständig kompetens även på det försäkringstekniska området.

De funktioner, som åläge tillsynsmyndigheten över understödsföreningarna, vore i allt väsentligt desamma, som redan förut åläge socialstyrelsen i dess egenskap av tillsynsmyndighet över sjukkasseväsendet i riket.

Av långt större betydelse vore emellertid, att själva sakinnehållet hänvisade ifrågavarande ärendesgrupp till socialstyrelsen. Till styrelsens ämbetsförvaltning hörde nämligen enligt dess av Kungl. Maj:t den 8 november 1912 fastställda instruktion att handlägga bland annat frågor om *social förtäksamhet*. Såsom sådana vore emellertid att i alldeles särskild mening räkna de strävanden, som framkallat och vidmakthölle understödsföreningsverksamheten. De sakkunnige, vilka inom civildepartementet biträdde vid uppgörande av förslag till lagstiftning för understödsföreningar, hävdade ock i sitt den 10 december 1910 avgivna betänkande bestämt den uppfattningen, att understödsföreningarnas verksamhet till sina huvuddrag vore av social natur och stode övrig socialförsäkring nära. Sitt förslag om tillsynsmyndighetens förläggande till försäkringsinspektionen grundade de sakkunnige på i huvudsak tvenne skäl, nämligen dels behövligheten av en speciell försäkringsteknisk kompetens vid handläggningen av dessa ärenden, dels ock dessa föreningars nära samband med den affärsmässiga försäkringsverksamheten, på vars område de icke borde tillåtas intränga.

Efter att hava häremot till en början framhållit, att försäkringsinspektionens organisation och verksamhet speciellt vore anpassade för utövande av tillsyn över de affärsmässigt drivna försäkringsbolagen samt att understödsföreningarna ofta måste behandlas efter andra synpunkter jämväl i tekniskt hänseende än de rena affärsföretagen, yttrar styrelsen bland annat.

Vad beträffade behovet för tillsynsmyndighetens vidkommande av försäkringsteknisk kompetens, vore fordran härpå visserligen ofrånkomlig. Men den motiverade på intet sätt, att uppdraget som tillsynsmyndighet överlämnades åt försäkringsinspektionen. Det vore nämligen enligt styrelsens åsikt icke berättigat att betrakta den verksamhet, som utövades av understödsföreningarna, uteslutande ur den synpunkten, att det här gällde en *försäkringsverksamhet*. Det vore understödsföreningsverksamhetens *sociala* innebörd, som gjorde, att förvaltningen av dithörande ärenden måste anses höra naturligt samman med socialstyrelsens ämbetsförvaltning.

Efter en redogörelse för, i vilka avseenden understödsföreningarnas verksamhet skilde sig ifrån den affärsmässiga försäkringsrörelsen, framhåller styrelsen vidare, att försäkringsinspektionen, därest tillsynen över understödsföreningarna överlämnades till denna myndighet, skulle komma i en mycket vanskelig mellanställning. Även med den allra största varsamhet skulle dess opartiskhet från

många håll bliva föremål för anmärkningar. Den faran vore icke heller utesluten, att försäkringsinspektionen skulle eftersträva en likformighet i understödsföreningarnas och försäkringsbolagens verksamhet, som icke på lagstiftningens nuvarande ståndpunkt vore avsedd eller ens önskvärd. I varje fall vore ovan angivna olikheter mellan understödsföreningar och försäkringsbolag så väsentliga, att de motiverade en uppdelning av tillsynen på skilda händer.

Ett ganska stort antal understödsföreningar, yttrade styrelsen slutligen, hade redan blivit registrerade eller i allt fall vidtagit förberedande åtgärder i och för en omläggning av sin verksamhet i överensstämmelse med lagens fordringar. Ett betydande samarbete hade sålunda kommit till stånd mellan socialstyrelsen och understödsföreningarna, och det syntes utan vidare vara klart, att det vore av stor betydelse för understödsföreningarna, att detta samarbete finge ostört fortsättas och icke avbrytas genom tillsynens överflyttande till annan myndighet, något som givetvis komme att inverka störande på föreningarnas verksamhet. Styrelsen ville med avseende härå särskilt framhålla, att den för registreringen nödvändiga omläggningen av föreningarnas verksamhet varit av synnerligen genomgripande natur för sådana föreningar, som registrerats med godkända stadgar, och att det som regel varit först efter vidlyftiga överläggningar mellan styrelsen och representanter för vederbörande förening, som samförstånd vunnits ifråga om det lämpliga sättet för ifrågavarande omläggning. Vid en flyttning av tillsynen över föreningarna till en annan myndighet torde emellertid den möjligheten icke vara utesluten, att denna ansåge sig böra anlägga nya synpunkter ifråga om föreningarnas försäkringstekniska organisation, varigenom tilläventyrs ännu en omläggning bleve erforderlig. I allt fall skulle den nya tillsynsmyndigheten komma att sakna den närmare kännedomen om omständigheterna vid och sättet för föreningarnas nu genomförda reorganisation, som syntes vara ett nödvändigt villkor för den ledning från tillsynsmyndighetens sida, varav föreningarna, innan deras egna styresmän hunnit växa sig in i sina nya uppgifter, uppenbarligen vore i behov. Även i övrigt torde en överflyttning av tillsynen vara förenad med så stora olägenheter, att densamma icke utan tvingande skäl torde kunna ifrågasättas.

På i huvudsak sålunda anförda skäl har socialstyrelsen föreslagit, att tillsynen över understödsföreningarna måtte från och med 1918 definitivt förläggas till socialstyrelsen.

Styrelsen har därefter ingått på en redogörelse för de kostnader, som krävas för utövandet av tillsynen över understödsföreningarna och vad därmed äger samband.

Styrelsen anför härutinnan bland annat följande:

De av riksdagen för tillsyn över understödsföreningarna anvisade anslag å 6,000 kronor hade använts till arvoden åt tvenne amanuenser, den ena med juridisk och den andra med försäkringsteknisk kompetens, ävensom till ytterligare skrivbiträde å styrelsens tredje byrå, dit handläggningen av hithörande ärenden varit förlagd.

I verkligheten hade emellertid de ämbetsgöromål, som föranletts av tillsynen över understödsföreningarna, i allt väsentligt måst utföras av de ordinarie

[74.] befattningshavarna å nämnda byrå. I utbyte hade en avsevärd del av den stora mängden av byråns löpande göromål, avseende sjukkasseinspektionen, måst överlämnas till omförmälda extra ordinarie tjänstemän.

Den ordinarie manliga personalen å tredje byrån utgjordes, utom av byråchefen, för närvarande av en tjänsteman av andra och en av första graden. Av dessa hade den förra, som innehade försäkringsteknisk kompetens och svarade för det försäkringsmatematiska arbetet å byrån, tillika tjänstgjort som sekreterare och den andra, med juridisk kompetens, jämte sina tjänstealliganden å byrån tillika fungerat som kassör för hela verket.

Under fortgången av byråns arbeten och alldeles särskilt i den mån tillsynen över understödsföreningarna tagit byråns krafter i anspråk hade de försäkringstekniska arbetena å byrån ständigt ökats och i allt större utsträckning tagit tjänstemannens av andra graden tid och arbetskrafter i anspråk. Sekreterargöromålen hade i stället mer och mer måst överlämnas åt amanuenserna eller åt tjänstemannen av första graden. Då vidare den senares tid i mycket stor utsträckning toges i anspråk för styrelsens betydande medelsförvaltning, hade styrelsen mer och mer kommit till den övertygelsen, att det för ett behörigt fullgörande av tredje byråns uppgifter krävdes en särskild sekreterare med juridisk kompetens.

Efter en ingående redogörelse för tredje byråns arbetsbörda framhåller styrelsen, att såväl sjukkasse- som understödsföreningslagen förutsatte, att genom tillsynsmyndighetens försorg inspektioner och revisioner verkställdes på ort och ställe av vederbörande föreningsars verksamhet och förvaltning. Ifrågavarande uppgift för tillsynsmyndigheten hade emellertid allt hitintills på grund av överskottningen av arbete å tredje byrån i alltför ringa omfattning kunnat tillgodoses. Orsaken härtill vore såsom redan antytts bristen på erforderliga arbetskrafter. Även ur nu angivna synpunkt syntes det sålunda föreligga ett trängande behov av förstärkning av arbetskrafterna å tredje byrån, och syntes detta behov bliva bäst tillgodosett genom byråns utrustande med en särskild sekreterare med juridisk kompetens. Härigenom skulle den nuvarande andra grads tjänstemannen å tredje byrån kunna befrias från de löpande sekreterargöromålen och helt kunna ägna sig åt de försäkringsmatematiska uppgifterna och inspektionsverksamheten.

Då frågan om ny lagstiftning om sjukförsäkring för närvarande vore överlämnad till utredning av en kommitté och en eventuell ny dylik lagstiftning kunde komma att i väsentliga punkter ändra tillsynsmyndighetens över sjukkassaväsendet ställning och uppgifter, förutsatte styrelsen, att den nya tjänsten tills vidare uppfördes endast å extra stat.

För utövändet av den ifrågavarande tillsynen över understödsföreningar hade styrelsen tillika ansett sig böra påräkna ett extra biträde med en avlöning av 90 kronor per månad eller 1,080 kronor per år. Då sekreterararvodet enligt vanliga avlöningsgrunder utgjorde 5,600 kronor för år räknat, vartill komme vikariatsersättningar vid semester, uppgående till 225 kronor per år, skulle hela den årliga kostnaden för nämnda tillsyn komma att uppgå till 6,905 kronor mot nuvarande 6,000 kronor. Merkostnaden skulle sålunda stanna vid i runt tal 900 kronor.

Såsom av det ovan anförda framginge, betingades emellertid denna förstärkning av arbetskrafterna å tredje byrån ingalunda enbart av det nu föreslagna mera definitiva ordnandet av tillsynen över understödsföreningarna, utan till väsentlig del även av det alltjämt ökade behovet av en sådan anordning, att inspektionsuppgifterna bleve på ett mera tillfredsställande sätt fyllda.

På grund av vad sålunda anförts, har socialstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, med uteslutande av det nuvarande extra anslaget å 6,000 kronor till uppehållande av tillsyn över understödsföreningar, bevilja en höjning av extra anslaget till upprätthållande av styrelsens verksamhet av 6,900 kronor att utgå från och med 1918.

Jämväl försäkringsinspektionen har i ärendet avgivit utlåtande och däruti anført: Försäkringsinspektionen.

»Socialstyrelsen erinrar om, att 1910 års sakkunniga såsom skäl för sitt förslag, att tillsynen borde förläggas till försäkringsinspektionen, framhållit dels att understödsföreningarna stode livförsäkringsbolagen nära, dels att tillsynsmyndighetens verksamhet enligt lagförslaget huvudsakligen vore av försäkringsteknisk beskaffenhet.

Vad socialstyrelsen anför till försvagande av det förra av dessa skäl, anser sig försäkringsinspektionen kunna förbigå såsom av mindre betydelse, men vill dock, med anledning av att socialstyrelsen synes anse, att försäkringsinspektionens verksamhet avser endast affärsbolag, erinra om, att såväl ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna som länsbolagen och de talrika (mer än ettusen) försäkringsföreningarna med mindre verksamhetsområde på landsbygden äro ställda under viss tillsyn av försäkringsinspektionen.

Däremot anser sig försäkringsinspektionen icke böra lämna oemotsagt vad socialstyrelsen anför mot det andra av de sakkunnigas skäl, enär socialstyrelsens uttalanden därom synas försäkringsinspektionen icke förenliga med de principer, efter vilka tillsynen bör handhas.

Efter att hava redogjort för de uppgifter, som åligga tillsynsmyndigheten, uttalar socialstyrelsen, att tillsynsmyndigheten visserligen hade en del mycket viktiga försäkringstekniska uppgifter, men menar å andra sidan det dock vara uppenbart, att dess åligganden, särskilt med hänsyn till att endast ett fåtal föreningar bedreve sin verksamhet efter försäkringstekniska grunder, till den långt övervägande delen äro av ren administrativ natur, som förutsatte framför allt allmän administrativ och juridisk kompetens hos tillsynsmyndigheten.

Försäkringsinspektionen kan ej dela denna uppfattning. Visserligen finns det bland tillsynsmyndighetens uppgifter sådana, som äro av rent administrativ natur, nämligen de, som röra registrering och övervakandet av att lagens och stadgarnas föreskrifter formellt iakttagas. Hithörande ärenden kunna visserligen bliva många till antalet, men höra dock mera till den formella och yttre sidan av tillsynsmyndighetens verksamhet. Och alla övriga uppgifter förutsätta försäkringsteknisk insikt hos myndigheten. Socialstyrelsen synes fästa sig vid, att endast ett fåtal föreningar bedriva sin verksamhet enligt försäkringstekniska grunder, och mena, att tillsynen över de övriga blir av rent administrativ natur. Visserligen är det endast 12 föreningar, som begärt fastställelse å försäkringstekniska grunder, men, förutom dessa, skola alla pensionskassor, f. n. 35, minst vart femte år ingiva försäkringsteknisk utredning, vilken skall av tillsynsmyndigheten granskas och kan föranleda dess ingripande. Och ej heller i sitt förhållande till övriga föreningar, f. n. 77, som icke äro pensionskassor och icke

- [74.] hava godkända stadgar, får tillsyningsmyndigheten inskränka sin verksamhet till blott formell uppsikt. Myndigheten skall enligt lagen lämna råd och upplysningar i ändamål att förenings verksamhet må drivas på, med hänsyn till dess art och omfattning, lämpligt sätt. Detta kan myndigheten icke göra utan att ingå i saklig granskning av föreningens ställning och lämpligaste sättet att lösa dess uppgift. Men det ligger i sakens natur, att varje saklig granskning av sådan förening måste, för att ej bliva ytlig och missvisande, verkställas efter försäkrings-tekniska metoder.

Vissa uttalanden i socialstyrelsens utlåtande föranleda försäkringsinspektionen att här framhålla, att en försäkringsteknisk granskning av en understödsförening icke innebär anläggandet av synpunkter, som äro främmande för dess »sociala» karaktär. En granskning, som förtjänar namnet försäkringsteknisk, tar full hänsyn till alla för föreningen utmärkande egendomligheter och söker bedöma utsikten för föreningen att, utan ändring av desamma, fortsätta sin verksamhet och, om ändringar synas nödvändiga, ger den råd och anvisningar, som så litet som möjligt rubba föreningens allmänna karaktär. Föreningsverksamhetens »sociala» karaktär gör den icke oberoende av försäkringsteknikens lagar. Den försäkringstekniska grundvalen för t. ex. en pensionskassa kan vara undanskymd av dess »sociala» karaktär, men den måste finnas där, och kassans ställning undergräves, om den valda grundvalen varit för svag.

Det framgår av det nu sagda, att de skäl, som 1910 års sakkunniga anført för tillsynens överlämnande till försäkringsinspektionen, enligt dess åsikt fortfarande äro giltiga. Emellertid anser dock försäkringsinspektionen det vara av mindre vikt, vilken myndighet som får uppdraget att utöva ifrågavarande tillsyn, om det blott sörjes för att denna myndighet utrustas med den försäkringstekniska kompetens, som är oeftergivlig, om ej fara skall uppstå, att tillsynen skall förfela sitt ändamål.

Nu gällande instruktion för socialstyrelsen föreskriver icke, att någon ledamot i socialstyrelsen eller ens någon underordnad tjänsteman skall äga försäkringsteknisk kompetens. Det finnes alltså i instruktionen icke någon garanti för att, om den försäkringstekniskt kompetente tjänsteman, som nu finnes, avgår, han till efterträdare får en person med samma kompetens. Om socialstyrelsen skall vara tillsynsmyndighet för understödsföreningarna, bör enligt försäkringsinspektionens åsikt plats beredas inom socialstyrelsen för en ledamot med försäkringsteknisk kompetens, vilken får ansvaret för ifrågavarande tillsyn.»

Departementa-
chefen.

Den av socialstyrelsen gjorda framställningen avser, att tillsynen över understödsföreningarna, vilken enligt nådiga kungörelsen den 8 november 1912 tills vidare är förlagd till socialstyrelsen, måtte definitivt dit förläggas. I sammanhang därmed skulle, i stället för det hittills årligen från och med år 1913 anvisade anslaget å 6,000 kronor för uppehållande av nämnda tillsyn, beviljas en höjning av det extra anslaget till upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet med 6,900 kronor. Detta belopp skulle användas till avlöning åt en extra sekreterare å den byrå, dit ärenden angående understödsföreningar och sjukkassor äro förlagda, samt åt ett extra biträde å samma byrå.

Såsom socialstyrelsen erinrat, har emellertid Kungl. Maj:t den 31 december 1915 uppdragit åt en kommitté att bland annat verkställa

utredning angående införande i vårt land av obligatorisk sjukförsäkring av arbetare samt att inkomma med det förslag, som kunde av den verkställda utredningen föranledas. Det torde få anses sannolikt, att kommitténs blivande förslag kommer att inverka på organisationen av tillsynen över sjukkasseväsendet. Då emellertid frågan om tillsyn över understödsföreningar står i visst samband härmed, anser jag, att med det slutliga ordnandet av denna tillsyn bör anstå, tills frågan om införande av obligatorisk sjukförsäkring av arbetare föreligger till avgörande. Vid sådant förhållande torde anledning saknas att för närvarande frångå den hittills tillämpade anordningen, att nämnda tillsyn utövas av socialstyrelsen. Såsom även försäkringsinspektionen antytt, läser det ock vara av mindre vikt, vilken myndighet som tills vidare utövar samma tillsyn, blott denna myndighet har försäkringsteknisk kompetens. Sådan kompetens finnes också för närvarande representerad å den byrå i socialstyrelsen, till vilken tillsynen över understödsföreningarna nu är förlagd, i det såväl den å byrån anställde ordinarie tjänstemannen i andra lönegraden som ock en utav de två amanuenser, som för närvarande avlönas medelst det extra anslaget å 6,000 kronor, hava försäkringsteknisk utbildning.

Därest ändring alltså icke skall göras i den nuvarande anordningen, enligt vilken tillsynen över understödsföreningarna är provisoriskt förlagd till socialstyrelsen, anser jag mig icke böra för närvarande föreslå, att anslag för bestridande av kostnaden för denna tillsyn anvisas i annan form eller med annat belopp än hittills ägt rum.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 6,000 kronor, att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för uppehållande under nämnda år av *tillsyn över understödsföreningarna*.

21. Internationella föreningen för arbetslöshetens bekämpande.

1914 års senare riksdag har på de i statsrådsprotokollet över civilärenden den 14 maj 1914 angivna villkor såsom bidrag för åren 1914 och 1915 till internationella föreningen för arbetslöshetens bekämpande på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 1,500 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel förskottsvis redan under år 1914 utanordna ett belopp av 750 kronor.

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml. 1 häft.

[75.]

*Internationella
föreningen
för arbets-
löshetens be-
kämpande.*

(Extra anslag.)

[75.] Därefter har riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar, för ifrågavarande ändamål för vart och ett av åren 1916 och 1917 anvisat ett belopp av 750 kronor.

Beträffande föreningens ändamål, organisation och verksamhet tillåter jag mig hänvisa till den utförliga redogörelse, som lämnades i nyssnämnda statsrådsprotokoll.

I skrivelsen den 30 september 1916 har socialstyrelsen hemställt om anvisande av anslag för ändamålet för 1918.

Departements-
chefen.

På grund av kristillståndet i Europa har internationella föreningen för arbetslöshetens bekämpande endast i viss begränsad omfattning kunnat fullfölja sin verksamhet. Då det är att förvänta, att föreningen efter ett blivande fredsslut skall ånyo kunna till fullo upptaga arbetet för sina betydelsefulla uppgifters främjande och Sveriges aktiva medverkan på detta område synes vara mycket önskvärd, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till internationella föreningen för arbetslöshetens bekämpande på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 750 kronor.

Nykterhetsverksamheten.

22. Alkoholistvården.

[76.] Till anordnande av en statens vårdanstalt för alkoholister har riksdagen från den 14 mars 1915 upplåtit Venngarns kungsgård, varjämte nödiga medel anvisats för anstaltens anordnande och förseende med inventarier.

Alkoholist-
vården.
(Extra anslag.)

Sedermåra har riksdagen på extra stat för år 1916 till bestridande av kostnader för alkoholistvården anvisat tillhopa 198,600 kronor.

För år 1917 har riksdagen på extra stat anvisat:

dels ett anslag av 24,500 kronor till avlöningar och vikariatsersättningar åt tjänstemän vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister,

dels ett förslagsanslag av 19,500 kronor såsom bidrag till driftkostnaderna i övrigt för samma anstalt,

dels ett förslagsanslag av 175,000 kronor såsom bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader,

dels ett förslagsanslag av 17,000 kronor till bestridande av statens kostnader för farliga alkoholister, handräckning, läkarutlåtanden, vittnesersättningar m. m.,

dels ett anslag av 30,000 kronor såsom bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter, [76.]

dels ock ett anslag av 3,600 kronor till sakkunnigt biträde hos socialstyrelsen för ärenden rörande alkoholistvården,

eller sälunda till bestridande av kostnader för alkoholistvården tillhopa 269,600 kronor.

Därjämte har riksdagen medgivit, att jord, som står under kronans omedelbara disposition eller som tillhör någon av de under bruk och bergverk för nödigt skogsfång upplåtna allmänningar eller någon av de genom domänstyrelsens försorg utarrenderade kronoegendomar, vilka icke upplåtits till förenade mötespassevolanskassornas fond, stuterierna eller Vadstena krigsmanshusfond, må, efter av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall verkställd prövning, utan särskild ersättning till kronan på de villkor i övrigt, Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma, upplåtas till landsting, kommun, förening, stiftelse eller annan för anordnande av allmän alkoholistanstalt.

Under år 1916 har förenämnda vårdanstalt vid Venngarn kommit i sådant skick, att densamma kunnat tagas i bruk. Då härigenom öppnats möjlighet till ett förverkligande av lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister, förordnade Kungl. Maj:t genom nådig kungörelse den 17 juni 1916 (sv. förf.-saml. nr 304), att nämnda lag ävensom lagen den 30 juni 1913 om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål enligt förstnämnda lag skulle träda i kraft den 1 augusti 1916.

I samband med promulgerandet av lagen om behandling av alkoholister har Kungl. Maj:t den 17 juni 1916 utfärdat, bland annat, nådiga kungörelser dels angående alkoholists inställande i vissa fall å allmän alkoholistanstalt, dels angående villkor, vilka må föreskrivas i fråga om person, som blivit utskriven från allmän alkoholistanstalt, dels ock angående vissa handlingar, som omförmälas i sistnämnda lag (sv. förf.-saml. nr 306, 307 och 308).

Såsom jag förut nämnt, har riksdagen för år 1917 anvisat dels ett anslag av 24,500 kronor till avlöningar och vikariatsersättningar åt tjänstemän vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister och dels ett förslagsanslag av 19,500 kronor såsom bidrag till driftkostnaderna i övrigt för samma anstalt.

*Statens alkoholistanstalt
vid Venngarn.*

Genom nådigt brev den 12 maj 1916 har Kungl. Maj:t i enlighet med av riksdagen godkända grunder fastställt följande avlöningsstat för nämnda anstalt för år 1917:

[76.]

	K r o n o r.					
	L ö n.			Tjänstgöringspennin- gar.	Summa.	
	Oredu- cerat belopp.	Pensions- avgift mot- svarande belopp.	Redu- cerat belopp.			
1 föreståndare	3,000	150	2,850	1,500	4,350	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 assistent och räkenskapsförare ..	1,200	50	1,150	900	2,050	
1 husfader	900	50	850	700	1,550	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
1 befallningsman ...	900	50	850	700	1,550	
1 maskinist	800	30	770	600	1,370	{ Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
1 vårdare	600	25	575	500	1,075	
2 d:o	1,200	50	1,150	1,000	2,150	{ Därför fri kost och möblerad bostad. Efter 5 år kan lönen höjas med 75 kro- nor och efter 10 år med ytterligare 75 kronor.
1 d:o	350	15	335	250	585	
3 d:o	1,050	45	1,005	750	1,755	{ D:o. D:o. D:o.
1 sjukvårdare eller sköterska	350	15	335	250	585	
1 hushållerska	350	15	335	250	585	
Läkare, arvode	—	—	—	—	2,000	Fria resor.
Predikant, arvode ...	—	—	—	—	600	D:o.
Summa kronor	—	—	—	—	20,205	

Anm. Med undantag av läkare och predikant erhålla alla fri bostad, fri uppvärmning (eller bränsle) och elektrisk belysning (enligt styrelsens bestämmande). Huggning och sågning av bränsle ävensom armatur och lampor för elektrisk belysning bekostas dock alltid av befattningshavaren. Vårdarna (inklusive sjukvårdaren eller sjuksköterskan) bekomma beklädnadsersättning med 100 kronor. Befattningshavare må kunna tilldelas trädgårds- eller planteringsland (enligt styrelsens bestämmande).

Därest föreståndaren tillika ombesörjer läkarvården eller predikantens göromål, må honom kunna tilläggas härför upptaget arvode.

För det fall att föreståndaren åtnjuter båda de för befattningen uppförda ålderstilläggen, skall det pensionsavgift motsvarande belopp, som skall avdragas å lönen, utgöra 200 kronor och sålunda avlöning till honom utgå med 5,300 kronor.

Därest läkare och predikant icke enligt avtal med styrelsen äga att genom anstaltens försorg åtnjuta fria resor, erhålla de resekostnadsersättning, läkaren enligt tredje klassen och predikanten enligt fjärde klassen i resereglementet, att utgå från det såsom bidrag till driftkostnader för anstalten beviljade förslagsanslaget.

Vidare har Kungl. Maj:t för samma år fastställt följande utgifts- och inkomststat för anstalten:

Utgifter:

Avlöningar, högst	kronor	20,205: —
Extra personal och vikariatsersättningar	»	4,295: —
Utpisning för personal, 15 personer 365 dagar à 0: 80, förslagsvis	»	4,380: —
Utpisning för patienter, 100 personer 350 dagar à 0: 80, förslagsvis	»	28,000: —
Beklädnad, förslagsvis	»	1,000: —
Värme och lyse, förslagsvis	»	16,000: —
Tvätt och renhållning, förslagsvis	»	2,000: —
Fastighetens underhåll, förslagsvis	»	4,000: —
Underhåll och nyanskaffning av inre inventarier, förslagsvis ..	»	1,000: —
Inköp av arbetsmateriel, förslagsvis	»	3,000: —
Underhåll och anskaffning av jordbruksinventarier, inköp av utsäde, foder etc., förslagsvis	»	6,000: —
Flitpenningar, förslagsvis	»	6,000: —
Läkemedel och instrument, förslagsvis	»	1,000: —
Diverse omkostnader, förslagsvis	»	3,620: —
Summa kronor		100,500: —

Inkomster:

Avgifter för 100 patienter à 1 krona under 350 dagar, förslagsvis	kronor	35,000: —
Inkomst av patienternas arbete inom anstalten, förslagsvis	«	10,000: —
Inkomst av jordbruk och trädgård, förslagsvis	»	11,500: —
Statens tillskott	»	44,000: —
Summa kronor		100,500: —

I sammanhang därmed har Kungl. Maj:t, som genom särskilda nådiga brev den 19 november 1915 och den 18 februari 1916 bland annat meddelat bestämmelser angående arvode m. m. för tiden till och med den 30 juni 1916 för föreståndare för anstalten och för maskinist vid densamma, dels förordnat, att avlöningsförmånerna för nämnda bägge befattningshavare under andra halvåret 1916 skulle utgå i enlighet med vad för dessa befattningshavare för år 1917 stadgats, dels ock bemyndigat kommissionen för anordnande å Venngarn av en statens vårdanstalt för alkoholister att, efter samråd med föreståndaren, i mån av behov, medelst förordnande tills vidare anställa övriga befattningshavare vid anstalten, därvid jämväl i avseende å avlöningsförmånerna för dessa befattningshavare under år 1916 skulle gälla vad som blivit stadgat för år 1917.

[76.] Kungl. Maj:t har sedermera den 17 juni 1916 utfärdat reglemente för anstalten (sv. förf.-saml. nr 305).

I enlighet med av riksdagen godkända grunder för uppställningen av anstaltens driftkostnadsstat har däri såsom inkomst av jordbruk och trädgård upptagits allenast den nettobehållning, som beräknas uppstå, sedan samtliga med jordbruks- och trädgårdsrörelsen förenade utgifter frändragits. Bland de utgifter, som belasta jordbrukets och trädgårdens konto, äro inberäknade avlöningarna till vissa mera direkt vid jordbruket anställda befattningshavare, för vilka lönebeloppen icke fastställts i avlöningsstaten utan bestämmas av anstaltens styrelse.

I skrivelse den 5 maj 1916, nr 88, vari riksdagen anmälde sitt beslut angående ifrågavarande anslag, har riksdagen bland annat såsom sin mening uttalat, att vid avlåtande av framställning till Kungl. Maj:t om äskande av anslag till anstalten för år 1918 av vederbörande borde meddelas uppgift å beloppen av de avlöningar, som tillkomme särskilda befattningshavare å jordbrukets och trädgårdens konto.

I skrivelse den 20 september 1916 har styrelsen för anstalten avgivit förslag till inkomst- och utgiftsstat för anstalten för år 1918, varjämte styrelsen meddelat uppgift å beloppen av avlöningarna å jordbrukets och trädgårdens konto.

Till en början ber jag få redogöra för styrelsens utgiftsberäkning.

I fråga om beloppen till avlöningar samt till extra personal och vikariatsersättningar, hava dessa i förslaget för år 1918 upptagits till samma belopp som i 1917 års stat.

Beträffande kostnaden för utspisning för personalen meddelar styrelsen, att efter på grundvalen av för anstalten uppgjord utspisningsstat företagna beräkningar personalens kost enligt nuvarande priser uppgår till omkring 1 krona per dag och person, och har det för ifrågavarande ändamål erforderliga beloppet i statförslaget för år 1918 i enlighet härmed beräknats till 5,475 kronor eller 1,095 kronor mer än för år 1917.

Liknande beräkningar hava gjorts beträffande utgifterna för de å anstalten intagnas kost, vilka utgifter därvid befunnits uppgå till omkring 90 öre per dag och person. Efter detta grundpris har kostnaden för utspisning för patienter för år 1918 beräknats till 31,500 kronor eller sålunda till 3,500 kronor högre belopp än för år 1917.

Till beklädnad för vissa intagna har styrelsen beräknat samma belopp som för år 1917 eller 1,000 kronor.

Därutöver har styrelsen emellertid beräknat beklädnadsersättning till var och en av de i avlöningsstaten upptagna 7 vårdare och 1 sjuk-

vårdare eller sjuksköterska med 100 kronor, och har i anledning härav i statförslaget upptagits en post till beklädnadsersättning till personal å 800 kronor. [76.]

Kostnaden för värme och lyse har av styrelsen upptagits till samma belopp som för år 1917.

Beträffande tvätt och renhållning anför styrelsen, att efter den tidpunkt, då förslag till stat för anstalten för år 1917 inlämnats till Kungl. Maj:t, priserna å såpa, tvål och dylikt stigit med 100 % och därutöver. Då styrelsen icke finner det troligt, att dessa priser komma att sjunka i nämnvärd grad, har för nu nämnda ändamål för år 1918 beräknats ett belopp av 3,000 kronor mot 2,000 kronor för år 1917.

Beloppet till fastighetens underhåll har av styrelsen upptagits till 6,000 kronor mot 4,000 kronor för år 1917. Till stöd härför anför styrelsen, att denna höjning ej påkallades av underhåll av anstaltsbyggnaden, utan först och främst berodde på vissa ekonomibyggnaders och samtliga torps behov av genomgripande reparationer, varjämte hänsyn även tagits till de alltjämt stigande priserna å byggnadsmateriel. Gårdens vägar vore under en stor del av året knappast farbara och behövde delvis fullständigt omläggas. Grus finnes ej att tillgå inom egendomen, utan måste betalas med omkring 2 kronor 75 öre per kubikmeter.

För underhåll och nyanskaffning av inre inventarier har styrelsen begärt ett anslag av 1,500 kronor mot 1,000 kronor för år 1917. Jämväl denna höjning anser styrelsen betingad av den rådande dyrtiden.

Anslagen till inköp av arbetsmaterialier, till underhåll och anskaffning av jordbruksinventarier, inköp av utsäde, foder etc., till flitpenningar samt till läkemedel och instrument hava av styrelsen upptagits till samma belopp som i 1917 års stat.

I fråga om beloppet till underhåll och anskaffning av jordbruksinventarier m. m. har styrelsen emellertid anført, att det syntes nödvändigt, att såväl dragarna för jordbruket som ladugårdsbesättningen betydligt utökades, och hade styrelsen därför för avsikt att inkomma med särskild framställning om anslag till fyllandet av behoven härutinnan.

Till diverse omkostnader har styrelsen upptagit ett belopp av 4,225 kronor mot 3,620 kronor för år 1917. Den rådande dyrtiden har jämväl i fråga om detta anslag för styrelsen varit närmaste motivet till den föreslagna höjningen.

Summan av de av styrelsen i utgiftsförslaget för år 1918 upptagna beloppen uppgår alltså till 110,000 kronor eller till 9,500 kronor högre belopp än för år 1917.

[76.]

Beträffande inkomsterna från anstalten hava dessa av styrelsen beräknats till samma belopp som i staten för år 1917, eller således till sammanlagt 56,500 kronor.

I anledning härav har i statförslaget för år 1918 statens tillskott upptagits till 53,500 kronor.

Vidare har styrelsen i sin berörda skrivelse lämnat följande uppgift å avlöningar till befattningshavare å jordbrukets och trädgårdens konto från och med den 1 november 1916:

	Kontant lön pr år.	Ungefär- ligt värde å stat pr år.	Summa.	Summa summarum.	Övriga löneförmåner.
1 kusk och fodermarsk.....	460 —	515 —	975 —	975 —	{ Bostad, bränsle samt event. lyse.
1 ladugårdsförman	410 —	460 —	870 —	870 —	D:o.
1 fördräng	410 —	460 —	870 —	870 —	D:o.
1 ladugårdskarl	360 —	460 —	820 —	820 —	D:o.
1 oxdräng	360 —	460 —	820 —	820 —	D:o.
4 statdrängar, vardera.....	360 —	460 —	820 —	3,280 —	D:o.
1 statdräng	275 —	460 —	735 —	735 —	—
1 gårdssmed	970 —	165 —	1,135 —	1,135 —	{ Bostad, bränsle samt event. lyse.
1 trädgårdsmästare	1,440 —	—	1,440 —	1,440 —	Bostad, bränsle och lyse.
1 trädgårdselev	540 —	—	540 —	540 —	Bostad, bränsle, lyse och kost.
Kronor	—	—	—	11,485 —	

I särskild skrivelse den 10 november 1916 har därefter anstaltens styrelse anhållit, att det i förenämnda av styrelsen uppgjorda förslag till utgifts- och inkomststat för år 1918 såsom statens tillskott upptagna belopp av 53,500 kronor måtte beviljas.

Socialstyrel-
sen.

Till följd av särskilda nådiga remisser har socialstyrelsen den 25 november 1916 avgivit utlåtande över styrelsens framställningar och därvid anført följande:

»Då den av styrelsen för statens vårdanstalt för alkoholister vid Venngarn ifrågasatta förhöjningen av statens tillskott till anstaltens driftkostnader under år 1918 synes motiverad av tidsförhållandena, har socialstyrelsen ingenting att däremot erinra.

Beträffande fördelningen på olika inkomst- och utgiftsposter vill emellertid socialstyrelsen fästa uppmärksamheten därå, att den utav anstaltsstyrelsen be-

räknade förhöjningen i anslaget till fastighetens underhåll påkallats bland annat därav, att utav berörda anslag skulle bestridas jämväl kostnaderna för reparationer av egendomen underlydande torp samt för underhåll av gårdens vägar. Såvitt dömas kan av den tidigare behandlingen av frågan om anstaltens ekonomiska organisation, synas emellertid utgifter av nu ifrågavarande slag närmast böra betraktas som omkostnader för jordbruket. Härav borde åter följa, att ett ökat utgiftsbelopp i denna del skall komma till synes icke i form av höjning utav anslaget till fastighetens underhåll utan som en minskning i den beräknade inkomsten utav jordbruk och trädgård.»

[76.]

Till en början ber jag få nämna, att antalet å statens vårdanstalt för alkoholister vid Venngarn intagna patienter vid föregående års slut utgjorde 28. Sedermera har emellertid patientantalet ytterligare ökats.

Departementets
chefen.

Vad härefter angår den av styrelsen för anstalten gjorda utgifts- och inkomstberäkningen för år 1918, så har jag mot de beräknade beloppen icke funnit anledning till erinran. I fråga om driftkostnadsstatens uppställning anser jag dock i likhet med socialstyrelsen, att utgifter för reparationer av egendomen underlydande torp och för underhåll av gårdens vägar böra betraktas såsom omkostnader för jordbruket och i följd därav icke bestridas från anslaget till fastighetens underhåll. Det ökade utgiftsbeloppet i denna del bör alltså komma till synes såsom en minskning i den beräknade inkomsten från jordbruket och trädgården.

I följd härav skulle anslaget till fastighetens underhåll för år 1918 beräknas till samma belopp, som för ändamålet upptagits i 1917 års omkostnadsstat, eller 4,000 kronor. Å andra sidan skulle inkomsten av jordbruket och trädgården för år 1918 böra beräknas till allenast 9,500 kronor.

I detta sammanhang tillåter jag mig erinra, att Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 10 november 1916, med bifall till en av styrelsen för anstalten gjord framställning, anbefallt statskontoret att förskottsvis av under händer varande medel till styrelsen på rekvisition, i mån av behov, utbetala ett belopp av högst 28,000 kronor att av styrelsen användas till inköp av det antal kreatur, som för skötseln av jordbruket vid anstalten finnes vara erforderligt. Därjämte har Kungl. Maj:t föreskrivit, att det skall åligga styrelsen att, så snart ske kan och senast inom en tid av fem år, av avkastningen av jordbruket vid anstalten till statskontoret återbetala ifrågavarande förskott.

I överensstämmelse med vad som ägt rum för innevarande år torde jämväl för år 1918 böra för anstalten uppföras ett särskilt anslag till avlöningar och vikariatsersättningar åt tjänstemän vid anstalten samt ett förslagsanslag till driftkostnaderna i övrigt. Enligt det av mig förordade för-

[76.] slag till utgifts- och inkomststat för år 1918 skulle det förra anslaget upptagas till samma belopp som för år 1917 eller till 24,500 kronor, under det att det senare anslaget skulle höjas från 19,500 kronor med 9,500 kronor till 29,000 kronor.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit skulle utgifts- och inkomststaten för år 1918 erhålla följande lydelse:

Utgifter:

Avlöningar, högst	kronor	20,205: —
Extra personal och vikariatsersättningar	»	4,295: —
Utpisning för personal, 15 personer under 365 dagar à 1 krona per person och dag, förslagsvis	»	5,475: —
Utpisning för å anstalten intagna, 100 personer under 350 dagar à 90 öre per person och dag, förslagsvis	»	31,500: —
Beklädnad för vissa å anstalten intagna, förslagsvis	»	1,000: —
Beklädnadsersättning till personal, förslagsvis	»	800: —
Värme och lyse, förslagsvis	»	16,000: —
Tvätt och renhållning, förslagsvis	»	3,000: —
Fastighetens underhåll, förslagsvis	»	4,000: —
Underhåll och nyanskaffning av inre inventarier, förslagsvis ...	»	1,500: —
Inköp av arbetsmateriel, förslagsvis	»	3,000: —
Underhåll och anskaffning av jordbruksinventarier, inköp av utsäde, foder etc., förslagsvis	»	6,000: —
Flitpenningar, förslagsvis ...	»	6,000: —
Läkemedel och instrument, förslagsvis	»	1,000: —
Diverse omkostnader, förslagsvis	»	4,225: —
Summa kronor		108,000: —

Inkomster:

Avgifter för 100 å anstalten intagna personer under 350 dagar à 1 krona per person och dag, förslagsvis	kronor	35,000: —
Inkomst av de intagnas arbete inom anstalten, förslagsvis	»	10,000: —
Inkomst av jordbruk och trädgård, förslagsvis	»	9,500: —
Statens tillskott	»	53,500: —
Summa kronor		108,000: —

Övriga anslag
till alkoholist-
vården.

I sin skrivelse den 30 september 1916 har socialstyrelsen hemställt, att anslag till bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader, till statens kostnader för farliga alkoholisterna m. m., till bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter samt till sakkunnigt biträde hos socialstyrelsen för ärenden rörande alkoholistvården måtte för år 1918 beräknas till samma belopp, som för nämnda ändamål beviljats för år 1917.

[76.]

Departements-
chefen.

Denna socialstyrelsens framställning har icke föranlett anmärkning från min sida. Jag tillåter mig i detta sammanhang erinra, att Kungl. Maj:t utfärdat nådiga kungörelser dels den 27 oktober 1916 angående statsbidrag till driftkostnaderna vid alkoholistanstalter (sv. förf.-saml. nr 470), dels ock den 17 juni 1916 angående bestridande av vissa kostnader för farliga alkoholister m. m. samt angående statsbidrag för anordnande av erkända alkoholistanstalter m. m. (sv. förf.-saml. nr 310 och 311). I sistnämnda kungörelse har intagits riksdagens förut omnämnda medgivande i fråga om upplåtelse för ifrågavarande ändamål av viss kronan tillhörig jord. Samtliga nu nämnda kungörelser innefatta bestämmelser, avsedda att gälla tills vidare så länge anslag för i kungörelserna avsedda ändamål kunna komma att beviljas.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1918 anvisa:

dels ett förslagsanslag, högst 24,500 kronor, till avlöningar och vikariatsersättningar åt tjänstemän vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister,

dels ett förslagsanslag av 29,000 kronor såsom bidrag till driftkostnaderna i övrigt för samma anstalt,

dels ett förslagsanslag av 175,000 kronor såsom bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader,

dels ett förslagsanslag av 17,000 kronor till bestridande av statens kostnader för farliga alkoholister, handräckning, läkarutlåtanden, vittnesersättningar m. m.,

dels ett anslag av 30,000 kronor såsom bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter,

dels ock ett förslagsanslag, högst 3,600 kronor, till sakkunnigt biträde hos socialstyrelsen för ärenden rörande alkoholistvården,

eller sålunda till bestridande av kostnader för alkoholistvården tillhopa 279,100 kronor,

ävensom medgiva,

att jord, som står under kronans omedelbara disposition eller som tillhör någon av de under bruk och bergverk för nödigt skogsfång upplåtna allmänningar eller någon av de genom domänstyrelsens försorg utarrenderade kronoegendomar, vilka icke upp-

låtits till förenade mötespassevolanskassornas fond, stuterierna eller Vadstena krigsmanshusfond, må, efter av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall verkställd prövning, utan särskild ersättning till kronan på de villkor i övrigt, Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma, upplåtas till landsting, kommun, förening, stiftelse eller annan för anordnande av allmän alkoholistanstalt.

[77.]

Angående
användningen
av ett till
frälsnings-
arméns
alkoholisthem
för mindre
bemedlade
å Kurön
beviljat
byggnads-
anslag.

I detta sammanhang ber jag att få underställa Kungl. Maj:t en fråga angående användningen av ett av riksdagen till frälsningsarméns alkoholisthem för mindre bemedlade å Kurön beviljat byggnadsanslag.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning beviljade 1915 års riksdag ett anslag av 30,000 kronor såsom bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter. Av berörda anslag var ett belopp av 8,000 kronor avsett att användas såsom bidrag till kostnaderna för uppförande av finsk badstu med karbad och dusch samt tvättstuga med ångtork och mangelbod vid frälsningsarméns alkoholisthem för mindre bemedlade å Kurön.

Genom nådigt brev den 3 mars 1916 har Kungl. Maj:t förklarat, bland annat, att sistnämnda anslag å 8,000 kronor skulle utgå under villkor att frälsningsarmén avgåve förbindelse att, därest ifrågavarande anstalt användes för annat ändamål, nedlades eller avyttrades, till statsverket återbetala nämnda belopp samt till säkerhet för denna förbindelse avlämnade inteckning i anstaltens fastighet inom senast fastställda taxeringsvärde eller inom det värde, vartill fastigheten kunde vid särskild värdering, som av statskontoret godkändes, hava uppskattats.

Framställning
av frälsnings-
arméns
förlags-
aktiebolag.

Uti en till Kungl. Maj:t ställd, av socialstyrelsen med underdånig skrivelse den 18 december 1916 överlämnad skrift har styrelsen för frälsningsarméns förlagsaktiebolag gjort framställning om medgivande att använda ifrågavarande frälsningsarmén beviljade byggnadsanslag för annat än därmed avsett ändamål.

Styrelsen har därvid anfört följande:

»Redan då den underdåniga ansökningen om ifrågavarande statsbidrag gjordes, fanns vid frälsningsarméns alkoholistanstalt å Kurön anordnat ett badhus för kalla och varma bad, beläget cirka 15 minuters väg från nuvarande logement-

bostäderna vid huvudgården. Patienternas dåvarande stora antal, nämligen inemot 40, gjorde, att man ansåg behövt att uppföra en varmbadinrättning närmare bostäderna.

[77.]

Med anledning dels av det förhållandet, att patientantalet sedermera nedgått till vid pass 25, och dels därav, att man efter mottagandet av den nya lagen om alkoholistvård velat se, huru den komme att inverka på en del förhållanden i fråga om denna anstaltsvård, har frälsningsarméns styrelse funnit det med klok hushållning överensstämmande att något litet se tiden an, innan man utför en ny badinrättning, och fördenskull av egna medel iståndsatt den nuvarande badanstalten så, att den kan tillsvidare tillfredsställande betjäna anstaltsvården. Man fann ock i sammanhang därmed, att den avsedda ångtorkinrättningen mera ekonomiskt kunde ersättas av ett erforderligt utrymme med ventilation för lufttorkning. Tvättstugans behov av ökat utrymme tillgodoses på det sätt, att ett invid mangelrummet beläget lagerrum tillägges tvättavdelningen och därefter användes till strykrum.

Styrelsen, som för sitt med anstalten förenade jordbruk har av nöden att uppföra en ny byggnad för förvar av åkerbruksredskap och vagnar, har därför låtit uppgöra förslag till magasinsbyggnad av trä under papptak, innehållande redskapslider och vagnbod i bottenvåningen och därovan sädesmagasin och foderrum. Å loftet inredes en större torkvind och lämplig ventilering såsom ersättning för den förut ifrågasatta ångtorkinrättningen. Kostnaden för det hela har beräknats till 10,000 kronor.

Då det av Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse den 17 juni 1916 angående statsbidrag för anordnande av erkända alkoholistanstalter m. m. torde framgå, att statsanslag för byggnadsändamål hädaneftre kommer att företrädesvis beviljas erkända anstalter, har det blivit angeläget att först tillse det allra nödvändigaste i byggnadsväg för anstalten å Kurön.»

På grund av vad sålunda anförts har styrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva sådan förändring beträffande användningen av ifrågavarande anslag av 8,000 kronor, att detsamma måtte få utgå såsom bidrag för uppförande vid nämnda alkoholisthem av en magasinsbyggnad av trä under papptak, innehållande redskapslider och vagnbod i bottenvåningen och därovan sädesmagasin och foderrum ävensom å loftet en torkvind med lämplig ventilering, allt på de villkor och bestämmelser, som angäves i berörda nådiga brev av den 3 mars 1916.

Vid föreliggande framställning har styrelsen fogat dels en av arkitektfirman Östlihn & Stark den 24 augusti 1916 i enlighet med av styrelsen angiven plan upprättad ritning till vagnsskjul och magasin å Kurön, dels ock ett den 19 december 1916 uppgjort kostnadsförslag till ifrågavarande nybyggnad. Enligt berörda förslag skulle byggnadskostnaden uppgå till 10,000 kronor och fördela sig på följande sätt:

[77.]	Grund med jordschaktning	kronor	300: —
	Väggar 300 kvm. × 6	»	1,800: —
	Tak 400 kvm. × 6	»	2,400: —
	Bjälklag och golv 500 kvm. × 6	»	3,000: —
	Mellanväggar 120 × 4	»	480: —
	Trappa och snickerier m. m.	»	600: —
	Övrig inredning	»	220: —
	Smiden, spik, glas och papp	»	800: —
	Målning och tjärstrykning	»	400: —
			Kronor 10,000: —

Tillika har styrelsen åberopat ett av vandringsrättaren Emil Ekbäck avgivet intyg av innehåll, att den föreslagna nybyggnaden vid frälsningsarméns ifrågavarande alkoholistanstalt komme att fylla ett mycket stort behov och icke utan förlust för anstalten kunde uppskjutas, i vilken uppfattning jämväl länsmanen i Färentuna härad R. S. Hasselström förklarar sig instämma.

I sin skrivelse den 18 december 1916 har socialstyrelsen anförjt följande:

»På grund av de numera på alkoholistvårdens område inträdda nya förhållandena har det blivit nödvändigt, att den ekonomiska understödsverksamhet, varmed staten sedan länge sökt uppmuntra det enskilda intresset för anordnande av alkoholistanstalter, tillsvidare helt inriktas på tillgodoseendet av behovet utav erkända anstalter.

Då emellertid frälsningsarmén, åtminstone tillsvidare, icke har för avsikt att söka erkännande som allmän för dess alkoholistanstalt å Kurön, lärer statsbidrag för omförmälda ändamål knappast kunna påräknas för denna anstalts vidkommande. Frälsningsarmén står därför inför nödvändigheten att söka på bästa sätt utnyttja redan bekommet statsbidrag och av denna anledning har nu frälsningsarmén, såsom även den underdåniga framställningen antyder, för tillfredsställande av de mest trängande behoven ifråga om nybyggnader vid ifrågavarande alkoholistanstalt ansett sig böra anhålla om tillstånd att få använda det av 1915 års riksdag beviljade byggnadsanslaget å 8,000 kronor för ett annat ändamål, än vad som därmed avsågs. Vid sådant förhållande och då, bland annat, jämväl de med nyssnämnda anslag avsedda ändamålen synas kunna bliva nödtorftigen tillgodosedda även enligt nu föreliggande förslag, anser sig styrelsen icke böra göra någon erinran mot framställningen ifråga. Därest densamma bifalles, torde för statsbidragets tillgodonjutande böra föreskrivas samma villkor, som jämlikt nådigt brev den 3 mars 1916 stadgats för anslagets användande för däri angivet ändamål.»

Departements-
chefen.

Under åberopande av vad socialstyrelsen i ärendet anförjt får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att det av riksdagen år 1915 beviljade anslag av 8,000 kronor såsom bidrag till kostnaderna för uppförande av finsk badstu med karbad och dusch samt tvättstuga med ångtork och mangelbod vid frälsningsarméns alkoholisthem för mindre bemedlade å Kurön i stället må utgå såsom bidrag för uppförande därstädes av en magasinsbyggnad, innehållande redskapslader, vagnbod, sädesmagasin och foderrum ävensom torkvind.

[77.]

23. Främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder.

För åren 1915—1917 hava särskilda anslag på extra stat av riksdagen beviljats till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder. För tiden därförut utgingo under ett flertal år bidrag för nämnda ändamål från särskilda, på grund av bestämmelserna i förordningen angående försäljning av brännvin den 9 juni 1905 härför avsatta medel.

[78.]

*Främjande av
nykterhet och
motarbetande
av drycken-
skapens
följder.*

(Extra anslag.)

Det av riksdagen för år 1917 till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder på extra stat anvisade anslaget uppgår till 28,750 kronor.

Ett flertal framställningar hava nu inkommit om statsbidrag för 1918 för nu ifrågavarande ändamål.

För vart och ett av åren 1895—1903 har riksdagen på extra stat beviljat ett anslag av 4,000 kronor för utgivning och spridning av nykterhetsskrifter. Dessa anslag hava ställts till förfogande av svenska nykterhetssällskapet eller, såsom detsamma, sedan Kungl. Maj:t den 7 februari 1902 fastställt nya stadgar för sällskapet, benämnas, *svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade svenska nykterhetssällskapet.*

*Svenska
nykterhets-
sällskapet.*

Från och med år 1904 hava av riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar, anvisats medel för befrämjande av sällskapets verksamhet. Sedan år 1909 har det årliga beloppet utgjort 8,000 kronor.

I underdånig framställning den 23 september 1916 har sällskapets styrelse, med bifogande av årsberättelse för sin verksamhet under arbetsåret 1915—1916 ävensom sina under året utgivna publikationer, anfört:

[78.]

Sällskapet skriftutgivning hade under arbetsåret 1915—1916 uppgått till 98,000 exemplar. Inalles hade under arbetsåret spritts 141,836 exemplar, därav 137,588 gratis genom officerare, präster, lärare, föreningar m. fl. Det av sällskapet utgivna månadshäftet *Illustrerad Tidskrift* hade gratis utdelats till de statsunderstödda folkbiblioteken. Femtioen föreläsningar hade anordnats av sällskapet, huvudsakligen för värnpliktige samt vid ungdomsmöten av olika art. Nitton vandringsbibliotek hade varit utlånade, mest vid regementen. Till en del militärförläggningar hade sällskapet skänkt smärre boksamlingar. Fyra bibliotek för studentkompaniernas vinterförläggningar vore under uppsättning. Sällskapets byrå hade förmedlat anskaffning av böcker till nedsatt pris åt regements-, folk-, kommun-, församlings-, skol- och föreningsbibliotek samt studiecirkel till ett boklådsvärde av 28,300 kronor. Sällskapets skolkökskurser i Norrland under året hade besökts av 134 elever, varjämte hemkurser varit anordnade i Sorsele, besökta av 75 personer. Slutligen hade sällskapet igångsatt en utredning om främjande av hemträdgårdar i övre Norrland.

Med stöd av årsberättelsen och nu lämnade uppgifter ävensom av vad sällskapet vid föregående tillfällen uttalat i fråga om behövligheten av det understöd, som från statens sida kunde lämnas dess strävanden, har sällskapets styrelse hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att av anslaget till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder till sällskapet för år 1918 anvisa ett belopp av 8,000 kronor att användas för den verksamhet, som enligt fastställda stadgar åligger sällskapet.

Socialstyrelsen har i infortrat utlåtande den 4 december 1916 tillstyrkt bifall till förevarande framställning.

Departements-
chefen.

I fråga om sällskapets verksamhet tillåter jag mig hänvisa till den utredning, som lämnats i det vid Kungl. Maj:ts proposition nr 184 till 1909 års riksdag fogade utdrag av statsrådsprotokollet, jämte här förut meddelade redogörelse för arbetsåret 1915—1916. Då sällskapets verksamhet fortfarande torde vara förtjänt av all uppmuntran från statens sida, anser jag ifrågavarande ansökning böra bifallas.

Sveriges
lärares
nykterhets-
förbund.

Med anledning av särskilda framställningar av Kungl. Maj:t har riksdagen alltsedan 1909 för främjande av *Sveriges lärares nykterhetsförbunds* verksamhet anvisat anslag, till en början från brännvinsförsäljningsmedel och därefter på riksstaten. Beloppet har under senare åren utgått med 3,000 kronor.

I en den 29 september 1916 dagtecknad ansökning har nu sagda förbund anhållit om utverkande av riksdagens medgivande, att för främjande av förbundets verksamhet under år 1918 finge under de villkor, Kungl. Maj:t täcktes bestämma, utgå ett anslag av 3,000 kronor. Till stöd härför har i ansökningen anförts, bland annat, följande:

Alltsedan förbundets stiftande år 1906 hade nykterhetsundervisningens främjande stått främst på dess program. För denna sak hade förbundets lokalavdelningar verkat genom att anordna föredrag och diskussioner på föreningsmötena och genom framställningar i ämnet till skolråden. Förbundets 25 provinsombud hade på förbundets bekostnad rest inom respektive områden och vid lärarmöten hållit föredrag om nykterhetsundervisningen ävensom demonstrerat av förbundsstyrelsen anskaffad nyare materiel för denna undervisning. Frågan om nykterhetsundervisningens lämpliga ordnande hade ägnats en ingående behandling såväl inom förbundets styrelse som av dess lokalavdelningar, vilka avgivit utförliga yttranden i ämnet. Likaledes hade frågan dryftats från olika synpunkter vid 1915 års förbundsstämma i Jönköping.

Den av förbundet utgivna läro- och läseboken »Hälsolärans grunder. I. Vår kropps byggnad, förrättningar och vård», av professor T. Thunberg, vilken bok redan utkommit i femte upplagan, hade i hög grad bidragit till nykterhetsundervisningens förbättring. Professor Thunberg hade nu avlämnat manuskriptet till en andra del av läseboken, behandlande hemmets och samhällets hygien, och komme denna del att utgivas under loppet av hösten 1916. Därjämte hade förbundet utgivit ett par småskrifter av samme författare, och dotterförbundet Sveriges Vår hade utgivit, förutom berättelseböcker och biografier för barn, ett par arbeten för nykterhetsundervisningen på det lägre stadiet.

I sin strävan för nykterhetsundervisningens behöriga tillgodoseende hade förbundet alltid avsett att få densamma inordnad i den allmänna undervisningen i hälsolära. Därav hade följt, att förbundet intresserat sig även för denna undervisning och sökt i sin mån främja densamma. Såväl härvid som i arbetet rörande nykterhetsundervisningen hade förbundet velat starkt framhålla betydelsen av icke blott en väl planlagd och tillräckligt omfattande undervisning utan också en god fostran. Barnen borde ej allenast *höra* utan även *göra*, de borde förhjälpas till goda vanor. Därför hade förbundet verkat för renlighets- och snygghetsfostran i skolan, främst genom skolbad. För att motverka skolbarnens kaffe- missbruk och förmå hemmen att i stället giva barnen lämpligare föda hade förbundet med statsunderstöd genom samtliga folk- och småskolor till hemmen utsänt en småskrift i ämnet och under år 1916 i samverkan med tidningen Sverges Vår i 150,000 exemplar utsänt en av skolkökslärarinnan Tora Holm författad skrift, vilken behandlade samma ämne. Frågan om skolbarnens tobaksmissbruk hade ävenledes behandlats inom förbundet.

För folknykterhetens främjande vore det av stor betydelse, att barnen fostrades jämväl till sparsamhet, varför förbundet arbetat för ett allmännare beaktande av denna synpunkt vid undervisningen och påyrkat upptagande av sparverksamhet vid alla skolor samt sökt sprida ett underlättande hjälpmedel för sådan verksamhet, den s. k. skolsparbössan, innehållande en särskild sparask för varje barn i en skolklass.

Till den av förbundet gemensamt med Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbund bedrivna nykterhetsverksamheten bland barn i förbundet Sveriges Vår hade lämnats ett årligt understöd av från 500 till 1,000 kronor.

I det hösten 1916 utsända programbladet hade förbundsstyrelsen uppmanat de landet runt spridda medlemmarna att samverka med föreningen Floda Kolonier för räddande av alkoholister. Förbundet hade begynt en insamling till ett förbundets vårdhem vid Flodakolonien Salboded. Under senaste verksamhetsåret hade av förbundet och förbundet Sveriges Vår insamlats närmare 4,000 kronor till en arbetsskola för barnen vid Flodakolonien i Vemdalen.

[78.]

Förbundets drygaste utgiftspost vore kostnaden för årsbok och programblad, vilka gratis utsändes till alla medlemmar. På grund av sitt innehåll torde dessa arbeten få anses vara av synnerlig betydelse och ägnade att i ej ringa grad främja de syften, som förbundet arbetade för.

Medlemsantalet i förbundet hade städse befunnit sig i stigande och uppginge vid nyåret 1916 till 3,512. De svåra ekonomiska förhållandena hade dock på sista tiden åstadkommit, att ökningen blivit mindre än förut.

Socialstyrelsen har i utlåtande den 4 december 1916 tillstyrkt bifall till ansökningen.

Departements-
chefen.

Av det anförda framgår, att förbundets verksamhet fortgår i huvudsak efter den plan, som finnes angiven i Kungl. Maj:ts proposition nr 282 till 1913 års riksdag, sid. 36 och 37. Då förbundet fortfarande torde vara förtjänt av understöd från statens sida, har jag ej något att erinra mot bifall till förbundets framställning.

Järnvägs-
männens
helnkyterhets-
förbund.

För vart och ett av åren 1909—1917 har riksdagen till främjande av *järnvägsmännens helnykterhetsförbunds* verksamhet anvisat ett belopp av 2,000 kronor.

Hos Kungl. Maj:t har nu Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling i skrivelse den 29 september 1916 anhållit om anslag med enahanda belopp till främjande av förbundets verksamhet under år 1918.

Av ingiven årsberättelse över förbundets verksamhet under arbetsåret 1915—1916 inhämtas, att såväl statsbidraget som ock det av svenska järnvägsföreningen lämnade anslaget å 500 kronor uteslutande använts till nykterhetsagitation bland järnvägsmännen samt att även vissa andra medel disponerats för samma ändamål.

Förbundets medlemsantal, som den 31 mars 1915 uppgick till 4,226, hade till den 31 mars 1916 ökats till 4,258 eller med 32 personer. Förbundsstyrelsens expedition under arbetsåret omfattade 480 ankomna och 425 avsända expeditioner, däruti ej inräknade paket och arbetsmateriel.

I utlåtande av den 4 december 1916 har socialstyrelsen tillstyrkt bifall till framställningen.

Departements-
chefen.

Då förbundet för sin fortsatta verksamhet synes vara i behov och jämväl förtjänt av statsunderstöd, har jag icke funnit något att erinra mot bifall till ifrågavarande framställning.

Sveriges
studerande
ungdoms
helnkyterhets-
förbund.

För vart och ett av åren 1910—1917 har riksdagen till främjande av *Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbunds* verksamhet anslagit 4,000 kronor.

[78.]

I skrivelse den 29 september 1916 har nu Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling hos Kungl. Maj:t hemställt om anslag med enahanda belopp till främjande av förbundets verksamhet under år 1918.

Av förbundets årsredogörelse för sista arbetsåret inhämtas, att inkomsterna uppgått till 9,643 kronor 54 öre och utgifterna till 9,693 kronor 82 öre, vadan sålunda uppstått en brist å 50 kronor 28 öre. Förbundet har under året utvecklat en livlig föredrags-, studie- och biblioteks- samt förlagsverksamhet i syfte att bland den studerande ungdomen väcka intresse för nykterhetssaken samt anskaffa nya medlemmar i organisationen. Dess medlemsantal har emellertid under arbetsåret nedgått från 7,960 till 6,812.

Socialstyrelsen har i utlåtande den 4 december 1916 tillstyrkt bifall till ifrågakarande ansökning, och har jag ej heller något att erinra däremot.

För vart och ett av åren 1910—1917 har riksdagen för främjande av *Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet* anvisat ett belopp av 8,000 kronor.

Hos Kungl. Maj:t har nu representantförsamlingen i skrivelse den 29 september 1916 anhållit om anslag med enahanda belopp för upprätthållande av upplysningsbyrås verksamhet under år 1918.

Till stöd för sin framställning har representantförsamlingen anfört:

 Beträffande upplysningsbyrås verksamhet under förflutna arbetsåret framhålls, att av de skriftliga förfrågningarna, som ingått till byrån, hade 210 avsett olika sidor av det organisatoriska nykterhetsarbetet i in- och utlandet, 242 gällt upplysningar rörande rusdryckslagstiftningen i Sverige och andra länder, tolkning av gällande lagstiftning i Sverige, anvisningar och råd rörande beivrande av lagöverträdelse, biträde med uppsättande av skrivelser av olika slag o. s. v., 15 gällt rent statistiska uppgifter från Sverige eller utlandet, 114 avsett andra byrås arbetsområden berörande ärenden o. s. v. En mängd av förfrågningarna hade gällt flera olika ärenden. 82 av förfrågningarna hade ingått från utlandet.

Beträffande nykterhetsarbetet i allmänhet hade förfrågningarna främst gällt råd och anvisningar i fråga om organisationsarbetet, anvisningar å lämplig litteratur för studerande af olika sidor av nykterhetsfrågan, råd och hjälp rörande registrering av föreningar, granskning av stadgar, upplysningar rörande nödiga åtgärder vid fastighetsförvärf, biträde med uppsättande av ansökningar om bidrag från det allmänna till nykterhetens främjande samt andra framställningar i nykterhetsfrågan till olika myndigheter.

I fråga om rusdryckslagarnas tolkning och efterlevnad hade upplysningar nu som under föregående år framförallt gällt gästgivares utskänkningsrätt, bryggeriers och vinfabrikers försäljning och försändning av sina produkter, tillfälliga rättigheter, möjligheterna att få missbrukade rättigheter indragna samt råd vid beivrandet av överträdelse av gällande rusdrycksförsäljningslagar.

Sveriges
nykterhets-
sällskaps
representant-
församlings
upplysnings-
byrå.

[78.]

En avsevärd mängd förfrågningar hade gällt lagen om behandling av alkoholister och särskilt de i nämnda lag föreskrivna nykterhetsnämnderna. Såväl å landsbygden som i städerna hade stort intresse lagts i dagen för erhållande snarast möjligt av det samhälleliga organ till nykterhetens främjande, som nykterhetsnämnderna avsåges vara. Byrån hade därför gått i författning om utgivande av en liten broschyr »Väglledning för nykterhetsnämnder», som rönt livlig efterfrågan.

Registreringen av byråns alltjämt ökade bok-, tidskrifts- och urklippssamlingar hade fortgått, så långt lämpliga arbetskrafter varit tillgängliga.

För att i enlighet med instruktionen för byrån kunna följa den svenska pressens ställning till nykterhetsfrågan och bemöta de oriktiga uppgifter rörande nykterhetssträvandena, som stundom förekomme, hade å byrån under året hållits något över ett hundra svenska tidningar från landets skilda delar. I de fall, där oriktiga uppgifter beträffande nykterhetssträvandena funnits i pressen, hade till densammas förfogande ställts på faktiska förhållanden grundade rättelser.

Alla utländska tidningar och tidskrifter av någon betydelse för nykterhetsfrågan hölles å byrån och genomginges dag för dag. Under kriget hade en del franska, belgiska och engelska tidningar indragits, så att antalet utländska tidningar och tidskrifter å byrån för närvarande utgjorde 62.

Till de anslutna sällskapens tidningar samt till några utländska byråer hade varje vecka utsänts »Meddelanden från nykterhetssällskapens upplysningsbyrå», redigerade av byråföreståndaren, som däri redogjort för vad han i den in- och utländska pressen funnit vara av särskilt intresse för den svenska nykterhetsrörelsen. Dessa i korrekturavdrag sända meddelanden hade under året omfattat 117 längre eller kortare artiklar samt 146 notiser och mera kortfattade uppgifter.

Likaledes hade byrån till vägledning för i alkoholfrågan intresserade genom byråföreståndaren utgivit Nykterhetsfolkets årsbok för 1916.

Under arbetsåret hade byrån liksom under föregående år stått i livlig förbindelse med internationella byrån i Lausanne för alkoholismens bekämpande samt ett 20-tal andra utländska upplysningsbyråer och liknande organisationer med syfte att bekämpa alkoholismen.

Från byrån hade under arbetsåret utgått 2,506 brev och andra postförsändelser.

Byrån hade liksom föregående år hållits öppen för allmänheten alla vardagar kl. 10 f. m. till 3,30 e. m. samt 6—8 e. m. De personliga besöken å byrån liksom förfrågningarna per telefon från myndigheter, organisationer och enskilda hade varit synnerligen talrika, varjämte många å byrån studerat där befintlig materiel.

Då byrån hade en viktig uppgift att fylla, och Sverges nykterhetssällskaps representantförsamling icke hade ekonomiska möjligheter att utan statsanslag upprätthålla upplysningsbyrån, vore det i hög grad önskvärt, att hittills utgående belopp fortfarande beviljades.

I utlåtande den 4 december 1916 har socialstyrelsen tillstyrkt beviljandet av det begärda anslaget av 8,000 kronor.

Departements-
chefen.

Beträffande nu ifrågavarande anslag vill jag erinra, att Kungl. Maj:t vid föredragning den 30 sistlidne juni av riksdagens skrivelse den 15 juni 1916, nr 6, innefattande, bland annat, anmälan om beviljande

[78.]

av medel till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder, såsom villkor för åtnjutande av det till främjande av upplysningsbyråns verksamhet under år 1917 anvisade anslaget stadgat, att upplysningar rörande enskilda personers ställning till nykterhets-saken icke finge lämnas från byrån eller dess tjänstemän, varjämte åt socialstyrelsen uppdragits att från arbetsutskottets ledamöter infordra förbindelse att återbetala statsbidraget, därest mot detta villkor brötes. Därest anslag till främjande av byråns verksamhet under år 1918 kommer att anvisas, torde jämväl beträffande detta anslag ett villkor av sistnämnda beskaffenhet böra uppställas. Då upplysningsbyråns verksamhet otvivelaktigt fortfarande är av stor betydelse för nykterhetsarbetets främjande, anser jag mig böra tillstyrka den föreliggande ansökningen.

På grund av särskilda framställningar har riksdagen för vart och ett av åren 1910—1917 beviljat ett anslag av 750 kronor till styrelsen för *internationella byrån i Lausanne för alkoholismens bekämpande*.

Internatio-
nella byrån
för alkoholis-
mens bekäm-
pande.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har filosofie doktorn Johan Bergman såsom ordförande i byråns styrelse anhallit om ett understöd åt byrån jämväl för år 1918 av 750 kronor.

I utlåtande den 4 december 1916 har socialstyrelsen tillstyrkt ifrågavarande anslag.

Mot bifall till ansökningen är från min sida intet att erinra.

Jag vill slutligen erinra, att sedan åtskilliga år ett mindre belopp, senast 3,000 kronor, utöver de särskilda anslagen till vissa organisationer och ändamål pläгат av riksdagen anvisas för att efter Kungl. Maj:ts beprövande användas för främjande på annat sätt av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder. På grund av vunnen erfarenhet rörande vikten av att allt framgent bereda utväg för stödjande av olika mera tillfälliga eller oförutsedda uppslag och strävanden i nykterhetssyfte tillstyrker jag, att jämväl för år 1918 ett belopp av 3,000 kronor måtte äskas för ifrågavarande ändamål.

Anslag till
Kungl. Maj:ts
förfogande.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen

Departements-
chefens
hemställan.

att till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder på extra stat för år 1918 anvisa ett anslag av 28,750 kronor, därav ett förslagsanslag av högst 25,750 kronor;

[78.]

att besluta, att av nämnda belopp å 25,750 kronor skola under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövas lämpliga, utgå:

till främjande av svenska sällskapets för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade nykterhets-sällskapets verksamhet	kronor	8,000: —
till främjande av Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet ...	»	3,000: —
till främjande av järnvägsmännens helnykterhetsförbunds verksamhet	»	2,000: —
till främjande av Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbunds verksamhet	»	4,000: —
till främjande av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås verksamhet	»	8,000: —
såsom bidrag till uppehållande av internationella byråns i Lausanne för alkoholismens bekämpande verksamhet	»	750: —
Summa kronor		25,750: —

samt att besluta, att återstående beloppet å 3,000 kronor skall ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för främjande på annat sätt av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder.

Allmänna pensionsförsäkringen.

24. Pensionsstyrelsen.

Enligt beslut av 1914 års senare riksdag fastställde Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 1 oktober 1914 följande ordinarie stat för pensionsstyrelsen, att tillämpas från och med år 1915:

[79.]

Anslag till
pensions-
styrelsen.
(Ordinarie
anslag.)

	Lön.	Tjänst- görings- pen- ningar.	Orts- tillägg.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
1 generaldirektör och chef ..	7,000	3,000	1,000	11,000	
1 byråchef	5,000	2,500	600	8,100	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
4 byråchefer	20,000	10,000	2,400	32,400	
1 tjänsteman i andra lönegra- den (sekreterare)	3,600	1,800	400	5,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytter- ligare 500 kronor.
4 tjänstemän i andra lönegra- den (sekreterare, förste aktuarier)	14,400	7,200	1,600	23,200	
1 tjänsteman i första lönegra- den (notarie)	2,200	1,500	300	4,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterli- gare 500 kronor.
16 tjänstemän i första lönegra- den (notarier, aktuarier)...	35,200	24,000	4,800	64,000	
1 kvinnligt biträde i tredje lönegraden (registrator och kassör)	1,100	750	150	2,000	
1 kvinnligt biträde i tredje lönegraden (bokhållare) ...	1,100	750	150	2,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytter- ligare 200 kronor.
1 kvinnligt biträde i andra lönegraden	900	550	150	1,600	
13 kvinnliga biträden i andra lönegraden	11,700	7,150	1,950	20,800	
1 kvinnligt biträde i första lönegraden	700	350	150	1,200	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor. Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytter- ligare 100 kronor.
37 kvinnliga biträden i första lönegraden	25,900	12,950	5,550	44,400	
1 förste vaktmästare	900	450	150	1,500	
1 vaktmästare	700	350	150	1,200	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytter- ligare 100 kronor.
1 d:o	700	350	150	1,200	
Felräkningspenningar till det kvinnliga biträde, som be- strider kassörsgörömlen	—	—	—	300	
Till vikariatsersättningar under semester samt vid sjuk- domsförfall för vissa be- fattningshavare	—	—	—	9,900	
Summa	—	—	—	234,600	

Anmärkning. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej utgå till honom, ävensom å lönen avdragas 100 kronor årligen.

[79.] Genom kungörelse den 1 oktober 1914 fastställdes villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt omförmälda stat för pensionsstyrelsen.

Någon ändring i den ordinarie staten har sedermera icke ägt rum.

Utöver anslaget å ordinarie stat anvisade 1914 års senare riksdag å extra stat för år 1915 för upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet ett förslagsanslag å 381,000 kronor. För vartdera av åren 1916 och 1917 hava sedermera anvisats medel för angivna ändamål med oförändrat belopp. Rörande de avlöningar och omkostnader, som icke äro upptagna i ordinarie stat, har Kungl. Maj:t för åren 1915—1917 fastställt följande stat:

	1915 och 1916.	1917.
	Kronor.	Kronor.
lönstillägg till generaldirektören	4,000	4,000
ersättning till sakkunniga hos pensionsstyrelsen	12,000	12,000
avlöning åt tillfälliga ledamöter, extra tjänstemän och amanuenser samt andra extra biträden ävensom extra vaktmästare, förslagsvis	84,000	84,000
ersättning till medicinskt biträde hos styrelsen, högst	3,000	8,000
ersättning åt styrelsens ombud, förslagsvis	70,000	70,000
resekostnadsersättning åt nämnda ombud, förslagsvis	70,000	70,000
resekostnadsersättning åt styrelsen, högst	5,000	5,000
hyra av ämbetslokal, förslagsvis	21,400	24,600
städning av ämbetslokalen, värme och belysning, förslagsvis ...	8,000	12,000
skrivmaterialier, telefon, böcker, bindning av kontorsböcker m. m., förslagsvis	20,000	20,000
tryckningskostnader, förslagsvis	60,000	54,000
inköp av inventarier, inklusive skriv- och räknemaskiner, ¹⁾ samt diverse utgifter, förslagsvis	23,600	17,400
Summa	381,000	381,000

I samband med fastställande av stat för ifrågavarande avlöningar m. m. har Kungl. Maj:t tillika, i enlighet med riksdagens beslut, föreskrivit, att hos styrelsen skulle, utöver i den ordinarie staten upptagna befattningshavare, å extra stat vara anställda ytterligare en byråchef, en sekreterare, två notarier (aktuarier) samt tre kvinnliga biträden med följande arvoden:

till byråchefen 7,800 kronor, därav 2,500 kronor skulle anses motsvara tjänstgöringspenningar;

till sekreteraren 5,600 kronor, därav 1,800 kronor skulle anses motsvara tjänstgöringspenningar;

¹⁾ För år 1917 även »vakthållning nattetid inom styrelsens lokaler».

till notarierna (aktuarierna) vardera 3,900 kronor, därav 1,500 kronor skulle anses motsvara tjänstgöringspenningar;

[79.]

till ett kvinnligt biträde 1,550 kronor, därav 550 kronor skulle anses motsvara tjänstgöringspenningar; samt

till de två andra kvinnliga biträdena vardera 1,150 kronor, därav 350 kronor skulle anses motsvara tjänstgöringspenningar.

Tillika har föreskrivits, att sistnämnda befattningshavares arvoden, tillhopa 25,050 kronor, skulle utgå av det uti avlönings- och omkostnadsstaten uppförda anslaget å 84,000 kronor till avlöning åt tillfälliga ledamöter, extra tjänstemän och amanuenser samt andra extra biträden ävensom extra vaktmästare.

I underdånig skrivelse den 2 oktober 1916 har pensionsstyrelsen gjort framställning om anslag för styrelsen under år 1918.

Till en början tillåter jag mig därvid till behandling upptaga frågan om det

Ordinarie anslaget.

I gällande ordinarie stat för pensionsstyrelsen äro, enligt vad av det föregående framgår, upptagna sammanlagt 85 befattningshavare, nämligen, förutom chefen, 5 byråchefer, 5 tjänstemän i andra och 17 i första lönegraden samt 2 kvinnliga biträden i tredje, 14 i andra och 38 i första lönegraden ävensom 1 förste vaktmästare och 2 vaktmästare. Därjämte äro på extra stat uppförda ytterligare 7 för byrån för yttre ärenden avsedda befattningshavare, nämligen 1 byråchef, 1 tjänsteman i andra och 2 tjänstemän i första lönegraden samt 1 kvinnligt biträde i andra och 2 dylika biträden i första lönegraden.

**Ordinarie
anslaget.**

Styrelsen anför till en början följande:

•Pensionsstyrelsen hade i sitt den 18 december 1913 avgivna förslag till ordinarie stat för år 1915 upptagit förutom samtliga ovan nämnda 92 befattningshavare ytterligare en tjänsteman i första lönegraden, varjämte styrelsen gjorde hemställan om sammanlagt 5 kvinnliga biträden i tredje lönegraden, men blev i det statförslag, som av Kungl. Maj:t sedermera underställdes riksdagen, omförmälda tjänsteman utesluten, och tre av de föreslagna biträdena i tredje lönegraden ersattes med motsvarande antal kvinnliga biträden av andra graden.

I berörda underdåniga skrivelse anförde styrelsen bland annat, att styrelsen vid beräkningen av antalet befattningshavare, som borde uppföras på ordinarie stat, lagt till grund de för år 1915 beräknade siffrorna angående pensions- (understöds-) ansökningar, försäkrade o. s. v., och att därvid hänsyn icke tagits till den stegring av dessa siffror, som år för år komme att äga rum, ävensom att styrelsen upptagit allenast ett minimum av platser å ordinarie stat samt förutsatt, att det arbete, som av denna personal icke hunne utföras, skulle tills vidare

[79.]

verkställas av extra personal. Styrelsen räknade på grund härav med att redan från början en mycket avsevärd extra personal skulle bli erforderlig. Detta skulle i synnerhet bli fallet på den byrå, den statistiska, som skulle hava att upplägga och föra register- och kontokort över samtliga de försäkrade. I fråga om denna byrå ansågs lämpligt att dröja med att närmare precisera personalbehovet, tills arbetet å densamma hunnit taga mera fasta former.

Under den tid, som förlupit efter det styrelsen avgav sitt förutnämnda statförlag, har även visat sig, att den å ordinarie stat uppförda personalen icke på långt när motsvarar behovet i avseende å de ordinarie arbetsuppgifter, som redan från början kunde förutses. Härtill kommer, att arbetet inom styrelsen avsevärt ökats på grund av förhållanden, som inträtt först efter fastställandet av nu gällande ordinarie stat. Sålunda har genom lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen om allmän pensionsförsäkring rätt till pensionsunderstöd tillerkänts ett högst betydande antal personer, som enligt pensionsförsäkringslagens ursprungliga lydelse varit uteslutna från denna rätt.

Visserligen har större delen av arbetet med prövningen av ansökningarna från dessa nya understödstagare utförts under år 1915 och under den tillämpliga delen av 1916, men inträdet i försäkringen av ifrågavarande stora antal understödstagare har även medfört en hastig och avsevärd, för framtiden bestående ökning i styrelsens administrationsarbete. Då det 1914 avgivna statförslaget uppgjordes, beräknades antalet pensions-(understöds-)tagare vid 1916 års utgång utgöra omkring 100,000, men torde nu komma att uppgå till omkring 230,000, ett antal, vilket, om utvidgningen ej kommit till stånd, troligen icke skulle uppnåts förrän omkring år 1925. Även om man tager hänsyn till att en avsevärd del av dessa nya understödstagare kunna beräknas avgå ur försäkringsbeståndet relativt hastigt, har dock lagändringen med ett slag åstadkommit en utveckling av styrelsens ordinarie administrationsarbete till en omfattning, som det eljest ej skulle hava nått förrän åtskilliga år fram i tiden.

Den sjukvårdande verksamhet, som av styrelsen från och med år 1915 utövas och som bör medföra avsevärda ekonomiska fördelar för försäkringen, har tillfört styrelsen ett nytt omfattande arbete, som år för år kommer att ökas. I detta avseende torde böra erinras, att det sjukvårdande arbetet inom den tyska pensionsförsäkringen utgör omkring hälften av hela det centrala administrationsarbetet för försäkringen. Slutligen har pensionsstyrelsen från och med den 1 juli 1916 fått sig ålagd förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden, ett åliggande, som visserligen första tiden ej tager så stor arbetskraft i anspråk, men som med tiden helt naturligt kommer att medföra en fortgående ökning av styrelsens arbetsbörda.

Omfattningen av dessa styrelsens olika arbetsuppgifter har, såsom ovan antytts, krävt en mycket stor extra personal. För närvarande äro anställda 158 extra befattningshavare, därav 45 manliga och 113 kvinnliga. Personalen utgör således, den ordinarie inräknad, 243 personer, därvid icke medräknats den personal, som användes för handläggningen av ärenden angående understöd åt sådan värnpliktiga familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar.

Någon minskning av antalet nuvarande befattningshavare är icke att förvänta. Vissa delar av styrelsens arbete är nämligen av den beskaffenhet, att de en tid framåt kräva en år för år ökad arbetspersonal, något som även angivits redan i den framställning rörande pensionsförsäkringens administration, som framlades för 1913 års riksdag.

Då nu det arbete, som utföres av den extra personalen, till sin väsentligaste del är av stadigvarande beskaffenhet, har styrelsen ansett sig pliktig taga under övervägande frågan om denna personals uppförande å ordinarie stat.

Med hänsyn till den allmänt erkända grundsatsen, att ordinarie arbete bör utföras av ordinarie personal, synes det vara berättigat att begära inrättandet av nya ordinarie befattningar för fyllande av det konstanta personalbehovet. Den rådande disproportionen mellan antalet ordinarie och extra personal har redan hunnit visa sig menlig ur rekryteringssynpunkt, i det att åtskilliga av styrelsens extra befattningshavare av båda könen — och detta icke minst de dugligaste — sökt och vunnit anställning i annan allmän eller enskild tjänst, som erbjudit dem bättre löneförmåner eller framtidsutsikter. Med hänsyn till den betydande omfattningen av det styrelsen åliggande arbetet är det i hög grad av vikt att kontinuiteten i detsamma uppehålls så långt sig göra låter. För övrigt synes även hänsynen till personalen kräva, att man söker bereda densamma den bättre och tryggare ställning, som en ordinarie tjänst medför. Visserligen fordrar den nuvarande situationen och de bördor den ålägger staten all sparsamhet med statens medel, men de fördyrade levnadskostnaderna tala å andra sidan mot ett uppskov med förbättrandet och tryggandet av personalens ekonomiska ställning, särskilt gäller detta i fråga om de befattningshavare, som hava en relativt låg avlönning.»

Vid uppgörandet av statförslaget har styrelsen ansett sig böra i första rummet hemställa om uppförande på ordinarie stat av de 7 för byrån för yttre ärenden avsedda befattningar, som nu äro upptagna å extra stat. Därutöver hemställer styrelsen, att ytterligare 75 befattningshavare överföras till ordinarie stat, nämligen 6 manliga tjänstemän i första lönegraden, 2 kvinnliga biträden i tredje, 10 biträden i andra samt 54 biträden i första lönegraden ävensom 3 vaktmästare.

Slutligen har styrelsen ansett sig böra åter upptaga frågan om särskilt arvode åt generaldirektörens ställföreträdare, vilket arvode, i händelse förslaget i denna del bifalles, synes böra upptagas å den ordinarie staten.

Styrelsen förklarar sig med hänsyn till det nuvarande tidsläget för närvarande hava avstått från att begära vissa tjänster, särskilt i de högre lönegraderna, vilkas uppförande å ordinarie stat under vanliga förhållanden skulle hava ansetts fullt påkallat. Styrelsen har i sådant hänseende bland annat framhållit, att särskilt för handläggningen av pensions- och sjukvårdsärenden yppats behov av nya ledamöter. Detta behov har styrelsen ansett tills vidare böra tillgodoses genom att, såsom styrelsen i annat sammanhang föreslår, å extra anslaget anvisas medel för anställande av extra eller tillfälliga ledamöter. För styrelsens arbete har även, yttrar styrelsen, befunnits erforderligt att erhålla åtminstone två nya befattningar i andra lönegraden, nämligen en kamrerare för ledningen av det omfattande och ansvarsfulla arbetet på kanslibyråns bokföringsavdelning och en sekreterare för den avdelning, som handlägger sjuk-

[79.] vårdsärenden. Av skäl, som förut nämnts, har emellertid styrelsen tills vidare undanskjutit även dessa önskemål.

Nya befattningshavare å byråerna.
Pensionsstyrelsen.

Styrelsen har härefter beträffande var och en av de olika byråerna och avdelningarna lämnat en redogörelse för arbetet och personalbehovet, vilken redogörelse jag tillåter mig här återgiva.

Under kanslibyrån lyda en kansli-, en register- och en bokföringsavdelning.

Beträffande kansliavdelningen yttrar styrelsen:

Kanslibyråns kansliavdelning.

»Å kansliavdelningen handläggas och expedieras bland annat ärenden rörande styrelsens organisation och ordningsföreskrifter för tjänstemän och biträden, frågor om avlöning för samt tillsättande och entledigande av personal även som rörande tjänstledighet och förordnanden inom ämbetsverket, frågor om styrelsens förvaltningskostnader och anslag för pensionsförsäkringen i övrigt, ärenden rörande lagar och författningar samt angående kungl. remisser i den mån, de icke direkt beröra annan byrås verksamhet, ävensom angående redigeringen av årsberättelsen m. m. Avdelningen har ock att ombesörja registreringen av till styrelsen inkomna framställningar och dylikt angående styrelsens allmänna angelägenheter, bokföringen och redovisningen av till styrelsen utanordnade medel, kassagöromålen, uträkningen av avlöningar till styrelsens personal, granskning av rese- m. fl. räkningar, upphandlingen av inventarier, skrivmaterialier m. m., förvaringen av blankett- och materialförrådet, expedieringen av styrelsens utgående post samt andra förekommande administrativa och ekonomiska göromål. Åt denna avdelning av kanslibyrån har även överlämnats handläggningen av ärenden angående förvaltningen av pensionsförsäkringsfondens medel. En tjänsteman å kanslibyrån har förordnats att inför fullmäktige för pensionsförsäkringsfonden föredraga ärenden angående nämnda fond.

I sitt förslag till stat för år 1915 beräknade pensionstyrelsen för kansliavdelningen följande personal, nämligen: 1 sekreterare, som tillika skulle tjänstgöra såsom ombudsman, 1 första gradens tjänsteman, 1 registrator, tillika bokförare och kassör (kvinnlig), 1 kvinnligt biträde av andra graden samt 2 kvinnliga biträden av första graden, tillhoppa 6 personer. I enlighet med löneregleringskommitténs förslag upptogs sedermera dessa befattningshavare i staten. Det har emellertid visat sig att de ordinarie arbetskrafter, som sålunda avsetts för kansliavdelningen, voro för knappt tillräckliga. Å denna avdelning utföras, såsom av det föregående framgår, i allmänhet de förberedande arbeten och utredningar, som erfordras för föredragningen av de större ärenden — lag- och författningsfrågor, organisationsfrågor m. m. — som handläggas av styrelsen. Det är givet, att detta arbete måste ställa stora anspråk på avdelningens personal. I och med arbetets tillväxt inom styrelsen i övrigt och den därav föranledda ökningen av personalen har avdelningens arbete med personalfrågor — avlöning, tjänstetillsättningar, ledigheter och förordnanden samt instruktioner och ordningsföreskrifter rörande personalen och arbetet — högst väsentligt ökat. Rörande arbetet hänvisas i övrigt till följande siffror:

	1914	1915	1916 (första halvåret)
Antal diariesförda ärenden	1,721	2,792	1,371
Antal uppsatta och expedierade skrivelser och beslut	622	915	552
Antal utanordningsbeslut.....	900	1,051	705

I antalet uppsatta skrivelser ingå för vardera av åren 1914 och 1915 över ett hundratal skrivelser till Konungen eller andra skrivelser av större vikt eller omfattning. En högst avsevärd stegring har år 1916 ägt rum av antalet beslut om utanordnande av medel, beroende på att räkningarna å bestridda sjukvårdskostnader nu börjat i allt större antal inkomma till styrelsen. Dessa ärenden komma alltså att stiga i antal.

I siffrorna för år 1916 återfinnas ej ärendena angående förvaltningen av pensionsförsäkringsfondens medel. Från det fondförvaltningen den 1 juli 1916 överlämnades till pensionsstyrelsen och till den 15 september 1916, alltså under en tid av två och en halv månad, hava till styrelsen inkommit 128 ärenden angående fonden, därav 95 ansökningar eller förfrågningar om lån ur fonden. Antalet under denna tid för fullmäktige föredragna dylika ärenden utgör 50, därav 37 låneansökningar. Fullmäktige hava beviljat eller erbjudit lån till 31 lånesökande med sammanlagt belopp av 6,944,000 kronor. Omkring ett hundratal skrivelser hava under samma tid expedierats rörande fonden.

Arbetet på kansliavdelningen tager för närvarande i anspråk en personal av 17 personer, nämligen — förutom byråchefen, vilken jämväl är förordnad som generaldirektörens ställföreträdare — 1 sekreterare, 1 aktuarie, 4 manliga tjänstemän med arbete, motsvarande tjänstemans i första lönegraden, 1 kvinnlig registrator och kassör (biträde i tredje graden) samt ytterligare 7 kvinnliga biträden, med tjänstgöring, 4 såsom biträden i andra och 3 såsom biträden i första graden, ävensom slutligen 2 manliga biträden med sysselsättning, 1 i material-expeditionen och 1 i postexpeditionen.

Av de manliga tjänstemännen användes en så gott som uteslutande för handläggningen av ärenden angående pensionsförsäkringsfonden, medan de övriga biträda med övriga kanslibyrån tillhörande ärenden. Goda skäl synas styrelsen tala för att, utöver den nuvarande aktuarien, ytterligare 3 av de för avdelningen behöfliga manliga arbetskrafterna uppföras såsom ordinarie tjänstemän i första lönegraden. Styrelsen har dock ansett sig tills vidare böra hemställa, att på ordinarie stat nu upptagas allenast 2 av dem, nämligen en för arbetet med fonden och en för avdelningens övriga arbete.

Beträffande de kvinnliga arbetskrafterna har det för avdelningen ursprungligen avsedda biträdet av andra graden huvudsakligen använts som stenograf. Då diariesföringen av den till styrelsen inkommande betydande dagliga posten äger rum efter diktamen av en tjänsteman, måste för det ifrågavarande arbetet anlitas ytterligare en stenograf, som i den mån tid blivit övrig dessutom biträtt med annat stenografarbete å kansliavdelningen. Å registrators- och kassakontoret har erfordrats ett biträde i andra graden, som varit kvalificerat för där förekommande göromål och som fått inträda som vikarie vid förfall för den

[79.]

kvinnliga föreståndaren för nämnda kontor. Vidare har erfordrats ett biträde av samma grad för att tillhandagå vid diverse utredningsarbeten, förande av liggare och matriklar angående personalen m: m. Sistnämnda biträde har ock fått deltaga i uppsättandet av skrivelser o. s. v. Härförutom tjänstgöra å avdelningen 3 biträden såsom maskinskriverskor.

Med utgångspunkt från de faktiska förhållandena, såsom de gestaltat sig å avdelningen, anser styrelsen skäl föreligga för uppförande å ordinarie stat av ytterligare 3 biträdesbefattningar i andra graden. Av sparsamhetsskäl har emellertid styrelsen i statförslaget uppfört allenast 2 nya sådana befattningar. Därjämte föreslås en ny befattning i första graden.

Den ordinarie personalen å kansliavdelningen skulle, enligt styrelsens förslag, alltså komma att utgöra:

		Ökning
byråchef	1	—
sekreterare	1	—
tjänstemän i första graden	3	2
kvinnligt biträde i tredje graden	1	—
» » » andra »	3	2
» » » första »	3	1
Summa 12		5

Av vad förut anförts, yttrar styrelsen, framgår, att för kansliavdelningen härjämte erfordras extra personal, såväl manlig som kvinnlig. Styrelsen beräknar, att i sådant hänseende komma att erfordras omkring 4 extra tjänstemän och 2 — vissa tider flera — kvinnliga extra biträden.

I fråga om kanslibyråns registeravdelning anför styrelsen:

Kanslibyråns
register-
avdelning.

Kanslibyråns registeravdelning har bland annat att registrera och upplägga kort över samtliga inkomna ansökningar om pension (understöd), att å korten införa de olika anteckningar, som föranledas av meddelade beslut om avslag å pensionsansökningar eller om beviljande av pension (understöd) eller sjukvård, samt att ordna och förvara samtliga registerkort och ansökningsakter.

Därest ansökningshandlingarna äro ofullständiga, skola av ifrågavarande avdelning erforderliga kompletterande uppgifter infordras, ett arbete som visat sig medföra en synnerligen omfattande skriftväxling.

Till belysande av avdelningens arbetsbörda må följande siffror anföras. År 1914 inkommo ansökningar från 43,599 personer, under år 1915 från 155,343 personer och under första hälften av år 1916 från 48,428 personer. Antalet övriga å avdelningen diarieförda ärenden utgjorde år 1914 4,065, år 1915 3,856 och under tiden 1 januari—15 september 1916 4,061. Antalet utgående skrivelser, som år 1915 uppgick till 2,179, utgjorde för tiden januari—augusti 1916 2,375.

Avdelningens ordinarie personal utgöres av en föreståndare (tjänsteman i första lönegraden) samt 1 kvinnligt biträde av andra och 2 av första graden.

Denna personal har emellertid visat sig otillräcklig, och för närvarande äro å avdelningen sysselsatta, utom föreståndaren och 1 manligt biträde, 19 kvinnliga arbetskrafter.

[79.]

Att med ledning av den hittills vunna erfarenheten kunna exakt uppgiva behovet av arbetskraft för de närmaste åren låter sig ej göra. Utgår man emellertid ifrån att under dessa år i medeltal inkomma 20,000 ansökningar om pension (understöd) om året och därjämte 15,000 ansökningar om jämkning, torde å avdelningen erfordras, utom föreståndaren och 1 manligt biträde, omkring 12 kvinnliga biträden. Styrelsen anser sig dock icke böra ifrågasätta, att hela denna personal för närvarande uppföres å ordinarie stat, utan föreslår, att, utöver de redan å dylik stat upptagna — föreståndaren och 3 kvinnliga biträden — ytterligare 7 kvinnliga biträden uppföras å ordinarie stat. Av dessa skulle en hava till huvudsaklig uppgift att granska de nyinkomna ansökningarna, göra anteckning om desamma i det för registeravdelningen och gransknings- och besvärshyräernas sekretariat gemensamma diariet ävensom å registerkorterna anteckna timade dödsfall. Då detta arbete kräver en pålitlig och väl kvalificerad person, bör det anförtros åt ett biträde av andra graden. Övriga 6 biträden skulle sysselsättas med utskrivningen och ordnandet av registerkorterna, utföra i övrigt erforderligt skrivarbete och biträda vid kollationering.»

Personalen å registeravdelningen skulle, enligt styrelsens förslag, alltså komma att utgöra:

		Ökning.
tjänstemän i första graden	1	—
kvinnligt biträde i andra graden	2	1
» » » första »	8	6
	11	7

Då styrelsen ej föreslagit till uppförande å ordinarie stat hela det å registeravdelningen erforderliga antalet arbetskrafter, anser styrelsen dessutom för avdelningen krävas 1 manlig extra ordinarie tjänsteman och 2 — tidvis flera — kvinnliga extra biträden.

Beträffande därefter bokföringsavdelningen yttrar sig styrelsen sålunda:

»Bokföringsavdelningen åligger att bokföra samtliga beviljade avgiftspensioner, pensionstillägg och understöd jämte höjningar eller minskningar därav; att till postsparbanken lämna erforderliga uppgifter angående beviljade pensioner; att kontrollera postsparbankens redovisningar över utbetalda pensioner; att till pensionsnämndernas ordförande lämna uppgifter om beviljade pensioner och föranstalta om utfärdade pensionsbrevs översändande till nämnda ordförande för att tillställas pensionärerna; ävensom att under samarbete med försäkringstekniska byrån uträkna kommuners och landstings andelar i pensionskostnaden samt ombesörja bokföringen och debiteringen av de bidrag, som skola gäldas av kommuner och landsting, ävensom av inlevererade pensionsavgifter.

Kanslibyråns
bokförings-
avdelning.

[79.]

För arbetet å denna avdelning beräknade pensionsstyrelsen i sitt statförslag för år 1915 2 tjänstemän i första graden, 1 kvinnligt biträde i tredje graden, 1 i andra och 2 i första graden, tillhopa 6 ordinarie befattningshavare. Löne-regleringskommittén anförde beträffande de föreslagna 2 tjänstemännen i första graden, att det syntes kommittén, som skulle man åtminstone tills vidare kunna å bokföringsavdelningen åtnöjas med allenast en sådan tjänsteman, nämligen föreståndaren för avdelningen. De göromål, som pensionsstyrelsen ansett skola åligga den andra tjänstemannen i första graden å denna avdelning, nämligen att ombesörja erforderlig skriftväxling och kontrollarbete, skulle nämligen enligt kommitténs mening kunna anförtrös åt en amanuens. Vidkommande det av pensionsstyrelsen föreslagna kvinnliga biträdet av tredje lönegraden anfördes av löne-regleringskommittén, att då riksdagen endast med tvekan anslutit sig till förslaget om inrättandet av biträdesbefattningar av tredje graden, kommittén icke tilltrött sig att till uppförande å pensionsstyrelsens stat föreslå mer än en kvinnlig biträdesbefattning i denna grad (å försäkringstekniska byrån) utom registrators- och kassörsbefattningen. I den kungl. propositionen blev, i enlighet med löne-regleringskommitténs förslag, den ena av de manliga befattningarna i första lönegraden utsluten, varjämte den kvinnliga befattningen i tredje graden utbyttes mot en befattning i närmast lägre grad. Propositionen blev i denna del av riksdagen bifallen.

Omfattningen av arbetet å denna avdelning belyses av följande översikt:

	1914	1915	1916 (första halvåret).
Antal expedierade pensionsbrev	27,584	104,072	83,129
Antal inkomna skrivelser	835	2,440	4,197
Antal utgående brev och skrivelser	638	1,547	2,518
Antal expedierade uppgifter ang. pension	22,620	33,206	c:a 47,000

Den avsevärda ökning i arbetet, som inträtt under åren 1915 och 1916, har delvis sin grund i tillkomsten av lagen av den 8 juni 1915. Verkningarna av denna lag komma emellertid att beträffande vissa grenar av arbetet å bokföringsavdelningen sträcka sig även in på år 1918 och följande år. Särskilt blir detta fallet med uträknande av kommunbidragen, åtgärder med anledning av dödsfall bland pensionstagare samt förflyttningar av pensionsutbetalningar från en postanstalt till en annan. Antalet utfärdade nya pensionsbrev under de närmaste åren och det expeditionsarbete, som sammanhänger därmed, beräknas visserligen bli avsevärt mindre än under åren 1915 och 1916. Sålunda torde under år 1918 och följande år komma att expedieras i runt tal 18,000 nya brev årligen. Däremot torde antalet jämkningar av redan beviljade pensioner, vilka jämkningar föranleda omskrivning av pensionsbreven och i övrigt samma expeditionsarbete som nya brev, komma att högst avsevärt ökas. För år 1918 och närmast följande år torde antalet jämkningsbeslut kunna beräknas till omkring 15,000 för år. Oavsett den av 1915 års utvidgning föranledda särskilda stegringen måste givetvis

arbetet med uträkning av kommunbidrag, anteckning om förflyttning av pensionsutbetalningar samt om inträffade dödsfall är för år växa. Den härför nödiga kontrollen och granskningen av verkställda utbetalningar är synnerligen tidsödande. Särskilt besvär vållas av sådana ofta återkommande fall, då utanordnade pensioner icke uttagits, vare sig dessa sedermera skola ånyo utanordnas eller av någon orsak, exempelvis pensionärens död, ny utanordning icke äger rum. Ungefärliga antalet pensionärer antages komma att utgöra år 1918 260,000, år 1919 275,000, år 1920 290,000 och åren 1921—1925 i medeltal 315,000; och beräknas antalet pensionsutbetalningar för respektive år till omkring 9 gånger de nämnda beloppen. Det stigande antalet förflyttningar — år 1914 202, år 1915 948 och år 1916, enligt approximativ beräkning, 6,000 — har även härvid vållat svårigheter. Under år 1918 och följande år torde med all sannolikhet arbetet med kommunbidragen hava uppnått fyra å fem gånger så stor omfattning som under innevarande år. Slutligen må erinras om det ökade arbete, som tillföres bokföringsavdelningen i och med beviljandet undan för undan av pensioner på grund av erlagda avgifter.

Å bokföringsavdelningen tjänstgöra för närvarande 27 befattningshavare, nämligen 1 föreståndare (tjänsteman i första lönegraden), 1 kvinnligt biträde med arbetsuppgift, motsvarande kvinnligt biträdes i tredje lönegraden, samt 25 andra kvinnliga biträden, därav 4 med sysselsättning såsom biträden i andra graden. Ensamt arbetet med kommunbidragen upptager i medeltal 18 personers arbetskraft. Från arbetets början tjänstgjorde härförutom en amanuens, men har denne måst disponeras å den avdelning, som har att handlägga ärenden angående understöd åt sådan värnpliktigs familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar.

För bokföringsavdelningens räkning borde med hänsyn till arbetets beskaffenhet och omfattning å ordinarie stat uppföras dels, i stället för den nuvarande tjänstemannen i första lönegraden, en tjänsteman i andra lönegraden, kamrerare, jämte en tjänsteman i första lönegraden, dels utöver nuvarande 4 ytterligare 25 kvinnliga biträdesbefattningar. Styrelsen anser sig emellertid, såsom redan nämnts, icke nu böra föreslå någon ny manlig andra gradens tjänst; ej heller framställer styrelsen förslag om uppförande av ytterligare en första grads tjänsteman, och har styrelsen tillsvidare begränsat sin begäran om nya kvinnliga biträdesbefattningar för denna avdelning till ett antal av 12. Av dessa bör, såsom ovan antytts, 1 erhålla anställning såsom biträde av tredje graden. För henne skulle avses arbetsuppgifter, som måste anses vara långt mera krävande än dem, som i allmänhet åligga biträden av närmast lägre grad. Hon skulle sålunda hava att biträda föreståndaren vid uppsättning av det högst betydliga antalet från avdelningen utgående skrivelser, för vilket ändamål hon behöver vara väl insatt i alla avdelningens olikartade ärenden. Hon skulle vidare hava sig ålagt att ansvara för vissa delar av det vidlyftiga bokföringsarbetet. Närmast under föreståndaren samt vid förfall för denne skulle hon hava att ansvara för arbetets behöriga gång å avdelningen, verkställa erforderlig utredning för lämnande av de upplysningar och sifferuppgifter, som ofta begäras utifrån eller från andra avdelningar inom verket, stå i dagligt samarbete med postsparbanken vid behandling av frågor om pensionsutbetalningar och dylikt. Av de övriga 11 nya kvinnliga biträdena å ordinarie stat bör 1 uppföras i andra lönegraden med huvudsaklig uppgift att biträda vid den mera kvalificerade delen av arbetet med uträkning och bokföring av kommunbidragen samt de återstående 10 vara biträden av första graden.»

[79.] I enlighet härmed skulle personalen å bokföringsavdelningen komma att utgöras av:

		ökning
tjänsteman i första graden.....	1	—
kvinnligt biträde i tredje graden.....	1	1
» » » andra »	3	1
» » » första »	12	10
Summa 17		12

Härutöver beräknar styrelsen, att en manlig extra tjänsteman samt omkring 12 kvinnliga extra biträden erfordras för arbetet å bokföringsavdelningen.

Sammanlagt skulle alltså enligt styrelsens förslag *den ordinarie personalen å kanslibyrån* komma att bestå av:

1 byråchef	
1 sekreterare	
5 tjänstemän i första lönegraden	
2 kvinnliga biträden i tredje lönegraden	
8 » » » andra »	
23 » » » första »	

Summa 40 befattningshavare.

Byrån för
yttre ärenden.

Styrelsen övergår därefter till en redogörelse för personalbehovet vid byrån för yttre ärenden. Styrelsen anför därutinnan:

»Byrån för yttre ärenden har från början haft till huvudsaklig uppgift att övervaka och leda pensionsnämndernas och ombudens verksamhet. Vad ombuden beträffar åligger byrån tillse, det för verksamheten i fråga lämpliga och väl kvalificerade personer utses. För övervakande av såväl ombudens som pensionsnämndernas verksamhet måste chefen för byrån esomoftast företaga inspektionsresor. Byrån har jämväl till uppgift att besvara förfrågningar från pensionsnämndernas ordförande och ledamöter, ombud och allmänheten angående pensionsförsäkringslagens tillämpning m. m. I synnerhet har under de två första verksamhetsåren arbetet härmed varit av ganska stor omfattning. Å byrån uppgöras förslag till instruktioner för pensionsnämnder och ombud samt till formulär för ansökning om pension och för pensionsnämndsutlåtande; vidare utarbetas i regel å byrån meddelanden till pensionsnämnder och ombud. Byrån har vidare haft om hand anordnandet av de möten för pensionsnämnder och ombud, som avhållits till ett antal av 4 under år 1914, 19 under år 1915 och 6 hittills under år 1916.

För denna byrå hade pensionsstyrelsen i sitt förslag till stat för år 1915 beräknat följande ordinarie befattningshavare, nämligen: 1 byråchef, 1 sekreterare, 2 första gradens tjänstemän, 1 kvinnligt biträde av andra och 2 kvinnliga biträden av första graden.

[79.]

Löneregleringskommittén framhöll här om huvudsakligen, att byråns arbetsuppgifter hade sin största betydelse under den första tiden av pensionsförsäkringslagens tillämpning, och att alltså dessa uppgifter framdeles kunde inskränkas, i den mån arbetet med pensionsförsäkringen vunnit nödig stadga. I sitt yttrande till statsrådsprotokollet i denna fråga anförde departementschefen, bland annat, följande: Om det också med ganska stor visshet kunde förutses, att arbetet å andra byråer inom en ej avlägsen framtid vuxit i sådan grad, att dessa byråer måste på ett eller annat sätt beredas någon lättnad och sålunda befattningshavare å byrån för yttre ärenden kunde erhålla full sysselsättning, syntes det dock departementschefen, att man borde avvakta ytterligare någon tids erfarenhet för att kunna bättre bedöma, om och i vad mån det kunde anses behövt att för ifrågasvarande byrå å stat uppföra ordinarie befattningar. Gåve kommande erfarenhet vid handen, att otvetydigt stadigvarande behov av denna byrå föreläge, finge särskild framställning då göras om dess uppförande å ordinarie stat. I likhet med löneregleringskommittén ansåg sig departementschefen alltså för det dåvarande böra förorda, att befattningshavare, som befunnas tills vidare erforderliga för utförande av de för byrån för yttre ärenden avsedda arbetsuppgifter, avlönades av anslag å extra stat. Såsom kommittén och framhållit, borde emellertid hinder icke möta att tills vidare placera ordinarie tjänstemän å denna byrå, förutsatt dock att härigenom antalet ordinarie befattningshavare i sin helhet icke ökades. Genom Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut i ärendet godkändes denna anordning.

Antalet å byrån för yttre ärenden handlagda ärenden framgår av följande tabell:

	1914.	1915.	1916 (första halvåret).
Inkomna diarietörda ärenden.....	5,850	7,800	4,488
Utgående brev.....	2,389	3,048	784

Härförutom emottagas och besvaras en stor mängd förfrågningar per telefon.

Såsom styrelsen i sin till löneregleringskommittén avgivna promemoria angående ordinarie stat för år 1915 anförde, skulle chefen å byrån för yttre ärenden jämväl deltaga i behandlingen av ansökningar om pension och understöd. Så har även varit fallet, och har byrån därjämte särskilt haft att behandla de till pensionsstyrelsens handläggning hörande ärenden angående besvär över taxeringsnämnds beslut rörande fråga, huruvida någon skulle på grund av varaktig oförmåga till arbete undantagas från erläggande av pensionsavgift.

Sedan styrelsens verksamhet för vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet med år 1915 tagit sin början, har arbetet med och övervakandet av denna verksamhet varit ålagt denna byrå, som även haft att utföra erforderlig registrering och expediering av dylika ärenden, statistik och granskning av räkningar rörande sjukvård m. m.

Under år 1915 hava behandlats 2,169 och under första hälften av år 1916 1,469 ärenden av ifrågasvarande slag. I dessa hava expedierats i runt tal under år 1915 9,000 och under första halvåret 1916 6,000 skrivelser. Beslut om bidrag från pensionsstyrelsen för vidtagande av åtgärder till förebyggande eller hävande av invaliditet har meddelats under år 1915 i sammanlagt 661 fall och under första hälften av år 1916 i 747 fall. Övervägande flertalet av dessa beslut har avsett

[79.]

vård å vanförestalter, sanatorium, kurorter, lasarett m. fl. vårdanstalter. Det förberedande arbete, som måste föregå styrelsens beslut i ärenden av detta slag, är i regel ganska omfattande, och det är av stor vikt, att för sjukvårdsärendenas handläggning användas väl kvalificerade krafter. Det arbete och den tid, som nedläggas på denna verksamhet, kommer staten till godo i form av minskade omkostnader för pensionstillägg och understöd.

För sjukvårdsarbetet, vilket från början icke kunnat medräknas vid uppskattningen av yttre byråns personalbehov, har måst användas ett rätt stort antal arbetskrafter, utöver den för byråns ursprungliga uppgifter avsedda personalen; och arbetet har icke kunnat medhinnas enbart av yttre byrån, utan har måst till avsevärd utsträckning överlämnas åt andra byråer eller till extra ledamöter och föredragande. Vidare hava disponerats extra arbetskrafter för registrering, granskning av sjukvårdsräkningar, utskrivning och expediering av skrivelser o. s. v.

För utförande av de för byrån för yttre ärenden ursprungligen avsedda göromål samt för behandling av sjukvårdsärenden sysselsättes för närvarande mera utslutande en personal om sammanlagt 23 personer, därav 1 byråchef, 1 tjänsteman med sekreterargöromål, 10 andra manliga tjänstemän, av vilka flertalet sysselsätts med handläggning av sjukvårdsärenden, samt 11 kvinnliga biträden, varav 2 med arbete motsvarande andra gradens och 9 med arbete motsvarande första gradens biträdesbefattningar.

Omfattningen och beskaftenheten av de arbetsuppgifter, som åligga byrån för yttre ärenden, synas väl motivera byråns uppförande å ordinarie stat. Det kan till och med ifrågasättas, om icke därjämte redan nu borde upprättas en ordinarie byrå, som utslutande skulle sysselsättas med handläggningen av sjukvårdsärenden. Styrelsen har emellertid avstått från tanken på att redan från år 1918 få en dylik ordinarie byrå inrättad, men har härvid förutsatt, att extra ledamöter skulle såsom hittills komma att biträda med handläggning av sjukvårdsärenden.

Utöver den personal, som för närvarande är uppförd å extra stat för yttre byrån, erfordras 4 nya ordinarie befattningar såsom tjänstemän i första graden. För att hålla sitt förslag inom så måttliga gränser som möjligt har emellertid styrelsen ansett sig böra däri för närvarande upptaga allenast 2 ordinarie tjänstemän i första graden utöver de 2, som nu äro uppförda å extra stat. För expeditions- och renskrivningsgöromål erfordras, utöver den nu å extra stat för byrån uppförda kvinnliga personalen, ytterligare 1 biträde i andra och 8 biträden i första graden. Förstnämnda biträde skulle huvudsakligen användas som stenograf.»

Den ordinarie personalen å den byrå, som har att handlägga yttre ärenden och sjukvårdsärenden, skulle sålunda enligt detta förslag komma att utgöra:

		ökning
byråchef	1	1
sekreterare	1	1
tjänstemän i första graden	4	4
kvinnliga biträden i andra graden	2	2
» » » första »	10	10
Summa 18		18

Därutöver skulle erfordras omkring 4 extra tjänstemän samt 2 kvinnliga extra biträden. [79.]

Vid uppförande å ordinarie stat av den nu å extra stat uppförda, för byrån för yttre ärenden avsedda personalen, nämligen 1 byråchef, 1 sekreterare, 2 tjänstemän i första lönegraden, 1 kvinnligt biträde av andra graden och 2 av första graden, anser styrelsen böra föreskrivas, att dessa befattningshavare skola i och för intjänande av ålderstillägg äga tillgodoräkna sig sin tjänstgöring i nuvarande befattning hos ämbetsverket från och med den 1 januari 1915.

Vidkommande gransknings- och besvärabyråerna anför styrelsen:

»Gransknings- och besvärabyråerna hava att granska och pröva ansökningar om pension (understöd) och jämkning av redan beviljad sådan samt handlägga besvär över pensionsnämnds beslut i fråga om pension (understöd) och befrielse från påfordrad avgift ävensom besvär över taxeringsnämnds beslut rörande fråga, huruvida någon skulle på grund av varaktig oförmåga till arbete undantagas från erläggande av pensionsavgift.

Gransknings-
och besvärabyråerna.

I sitt förslag till stat för år 1915 beräknade pensionsstyrelsen för gransknings- och besvärabyråerna följande personal: 2 byråchefer, 2 sekreterare, 8 notarier (aktuarier) och 3 skrivbiträden, därav ett av andra grad. I enlighet med löneregleringskommitténs förslag upptogs också dessa befattningshavare i staten. I sin skrivelse angående statförslaget anförde styrelsen, att det med hänsyn till det stora antalet ärenden, som skulle komma på dessa byråer, förutsatts, att extra ledamöter eller chefer för andra byråer i styrelsen, i den mån deras tid sådant medgäve, skulle övertaga en del av dessa ärenden. Det visade sig även snart, att den personal, som uppförts å ordinarie stat för granskningsbyråerna, icke var tillräcklig, varför styrelsen måst i stor utsträckning anlita extra eller tillfällig personal. Särskilt med anledning av den 1915 beslutade utvidgningen av pensionsförsäkringen måste styrelsen under senare delen av nämnda år samt under 1916 upprätta ett stort antal extra byråer, vissa tider uppgående till ett antal mellan 30 och 40. Sedan nu den arbetsbörda, som genom utvidgningen lades å granskningsbyråerna, till väsentlig del avverkats, har antalet extra byråer kunnat nedbringas till en mera normal siffra.

I fråga om omfattningen av arbetet å dessa byråer får styrelsen hänvisa till de uppgifter, som under rubriken kanslibyråns registeravdelning härövan meddelats angående antalet personer, som under åren 1914 och 1915 samt första halvåret 1916 sökt pension eller undersöd. I övrigt må rörande dessa byråers arbete anföras följande siffror:

	1914.	1915.	1916 (1/1—30/6.)
Antal diariesförda pensionsärenden	42,078	116,853	69,151
Antal utgående expeditioner och skrivelser i pensionsärenden.....	23,403	70,215	33,561

[79.]

Ärenden angående besvär över taxeringsnämnds beslut rörande undantagande från avgiftsplikt på grund av invaliditet hava behandlats under år 1914 rörande 1,100 och under år 1915 rörande 7 à 800 personer. Antalet expedierade skrivelser i dylika ärenden utgjorde år 1914 omkring 700 och under år 1915 omkring 400. Såsom förut omförmäls, förlades dessa ärenden från början till byrån för yttre ärenden, som handlagt desamma med biträde av en utav byråcheferna för gransknings- och besvärbyråerna.

För närvarande tjänstgör å granskningsbyråerna en personal av 40 personer. Av dessa tjänstgöra 10 såsom ledamöter (de extra eller tillfälliga ledamöterna tjänstgöra dock icke såsom sådana alla arbetsdagar i veckan), 2 personer sysselsättas med arbete, motsvarande tjänstemäns i andra lönegraden, 16 med arbete, motsvarande tjänstemäns i första lönegraden, samt 12 kvinnliga biträden, däribland 2 med sysselsättning såsom biträden i andra graden.

Under de närmaste åren kan, såsom i det föregående nämnts, antalet ansökningar om pension eller understöd beräknas till i medeltal, lågt räknat, 20,000 per år samt antalet ansökningar om jämkning till 15,000 eller sålunda tillhoppa 35,000. Då varje ledamot torde kunna handlägga i medeltal 7,000 ärenden om året, skulle för dessa ärendens handläggning erfordras 5 ledamöter. Enär det ej nu ansetts lämpligt att föreslå nya ordinarie ledamöter, kommer emellertid att erfordras extra sådana.

De ordinarie föredragandenans antal torde tills vidare böra bibehållas till samma antal som hittills, ehuruval, särskilt vissa tider, ett större antal föredragande torde komma att erfordras.

Däremot anser sig styrelsen nödsakad att begära ökning av den å byråerna anställda ordinarie kvinnliga personalen. Enligt gjorda beräkningar erfordras från och med år 1918 för gransknings- och besvärbyråernas räkning å ordinarie stat, utöver nuvarande 3, ytterligare minst 4 kvinnliga biträden, därav en i andra lönegraden.

Av byråernas 2 kvinnliga biträden i andra graden skulle då det ena såsom hittills tjänstgöra såsom föreståndarinna för de skrivbiträden, som utföra skrivarbete åt granskningsbyråerna, samt leda och övervaka detta arbete, medan det andra skulle hava att utföra mera kvalificerat arbete å granskningsbyråernas sekretariat. Av de nya kvinnliga biträdena i första graden skulle 2 biträda å sekretariatet med sortering, registrering och expediering av inkommande och utgående post, föra liggare över invalider, som efter viss tid böra underkastas observation, ombesörja utskrift av de från granskningsbyråernas sekretariat utgående skrivelser, registrera föredragningslistorna samt ordna och sammanföra de från byråerna avgivna statistiska rapporterna. Det tredje biträdet slutligen skulle tjänstgöra som maskinskriverska på granskningsbyråernas skrivavdelning.»

Personalen å gransknings- och besvärbyråerna skulle alltså enligt styrelsens förslag komma att utgöra:

		Ökning
byråchefer	2	—
sekreterare	2	—
tjänstemän i första graden	8	—
kvinnliga biträden i andra graden	2	1
» » » första »	5	3
Summa	19	4

Styrelsen anser sig, såsom nämnts, alltjämt nödsakad räkna [79.] även med behovet av extra eller tillfälliga ledamöter och föredragande för behandling av pensionsärenden, varjämte styrelsen beräknar, att omkring 3 kvinnliga extra biträden behöva anlitas.

Beträffande försäkringstekniska byrån yttrar styrelsen:

»Denna byrå har att uträkna pensioner och understödsbelopp; att utfärda pensionsbrev; att uppgöra statistik över pensionärer och understödstagare; att årligen beräkna de statsanslag, som erfordras för pensionstillägg och understöd och som böra äskas av riksdagen; att handhava den frivilliga försäkringen; att verkställa föreskrivna fondberäkningar; att handlägga remisser angående ansökningar om undantagande från avgiftsplikt enligt 5 § av lagen om allmän pensionsförsäkring; att biträda vid uträknandet av landstings och kommuners bidrag till pensionskostnaderna; att, särskilt från försäkringsteknisk synpunkt, avgiva utlåtande angående de socialförsäkringsfrågor eller andra frågor, som mer eller mindre beröra den allmänna pensionsförsäkringen samt att utföra kostnadsberäkningar för lagändringsförslag m. m.

Försäkrings-
tekniska by-
rån.

Pensionsstyrelsen beräknade i sitt statsförslag för år 1915 för denna byrå 1 byråchef, 1 förste aktuarie, 4 tjänstemän i första graden, 2 kvinnliga biträden i tredje graden, 3 sådana biträden i andra graden samt 6 kvinnliga biträden i första graden, tillhopa 17 personer. Kungl. Maj:t och riksdagen gjorde ingen annan ändring i detta förslag än att ett av de kvinnliga biträdena i tredje graden ersattes med ett biträde i andra graden.

Beträffande arbetet å byrån meddelas följande siffror:

	1914.	1915.	1916 (första halvåret.)
Expedierade definitiva pensionsbrev	27,584	103,394	81,274
Ändring i pensionsbelopp på grund av jämningsbeslut.....	—	678	1,855
Antalet inkomna diarieförda skrivelser.....	104	1,697	2,700
Antalet utgående brev	214	2,396	3,318

Den betydande ökningen av antalet pensionsbrev under åren 1915 och 1916 har, såsom förut i annat sammanhang antytts, sin grund i den år 1915 beslutade utvidgningen av försäkringen. Det extra arbete, som genom 1915 års utvidgning tillfördes byrån, har nu till avsevärd del undanjorts, men kräves dock för närvarande för byråns göromål sammanlagt 30 personer, nämligen förutom byråchefen och förste aktuarien 5 befattningshavare med åligganden, motsvarande tjänstemäns i första lönegraden, 2 kvinnliga biträden med sådant arbete, som bör anförtras åt kvinnligt biträde i tredje lönegraden (bokhållare), samt ytterligare 21 kvinnliga biträden, därav 4 med sysselsättning motsvarande det som plägar åläggas biträde i andra graden.

Uträkningen av pensionsbeloppen är ett arbete av stor omfattning och kräver synnerlig noggrannhet. Ett pensionsbelopp består i allmänhet av tre delar: avgiftspension, den endast av inkomsten beroende delen av pensionstillägget och

[79.]

den av erlagda avgifter beroende höjningen i pensionstillägget, vartill såsom en fjärde del kan komma pension på grund av frivilliga avgifter. Särskilt kräver beräkningen av höjningen utav pensionstillägget stor omsikt, enär höjningen är beroende icke blott av de erlagda avgifternas belopp utan även av den omständigheten, huruvida de särskilda avgifterna inbetalts inom rätt tid till sitt fulla belopp. Vid uträkningen av den på frivilliga avgifter grundade pensionen måste för varje kalenderår, då frivilliga avgifter erlagts, undersökas, huruvida de obligatoriska avgifterna till fullo erlagts. Dessutom måste beträffande flertalet av ansökningarna föras brevväxling för utrönande av, huruvida den sista, ännu icke redovisade avgiften erlagts m. m.

För år 1918 och närmast följande år beräknas såsom förut nämnts antalet nytillkommande pensionärer komma att belöpa sig till omkring 18,000 om året.

Med avseende å arbetet med uträkning och expediering av pensionsbrev har man även att taga i beräkning besluten om jämkning av pensionsbelopp. Särskilt vållar sänkning av pensionstillägg rätt besvärliga uträkningar. Antalet jämkningar stiger år för år, och torde, såsom förut angivits, antalet dylika ärenden för 1918 och närmast följande år kunna beräknas till omkring 15,000 om året.

Enligt pensionsförsäkringslagen skall beräkning av fonden ske inom fem år efter det lagen trätt i kraft, alltså före 1918 års utgång, och sedermera minst en gång vart tionde år. Det låter sig emellertid icke göra att dröja med det förberedande arbetet för dessa beräkningar till de fastställda tiderna, utan måste det samma omedelbart planläggas och påbörjas samt fortlöpa under tiden före och mellan de särskilda fondräkningarna. Det torde ock bli erforderligt att verkställa undersökningar angående fonden oftare än lagen föreskriver, särskilt med hänsyn till den i reglementet angående förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden förekommande bestämmelsen, att viss del av förefintligt överskott i fonden må användas till sjukvårdande åtgärder.

För att kunna jämföra de verkliga försäkringskostnaderna med de beräknade är det även av vikt, att statistiska och försäkringstekniska undersökningar rörande pensioner och understödstagare alltjämt fortgå. Detta arbete är synnerligen omfattande och kräver i försäkringstekniskt avseende kvalificerade arbetskrafter.

Arbetet med handläggning av remisser angående ansökningar om undantagande från avgiftsplikt, vilka ärenden i regel kräva vidlyftiga utredningar, torde väl i framtiden komma att avtaga. För byrån kvarstår dock i varje fall granskningen av de årligen inkommande ekonomiska redogörelserna från pensionskassor, vilkas medlemmar undantagits från avgiftsplikt, samt av de försäkringstekniska utredningar, som dessa kassor hava att vart femte år insända till pensionsstyrelsen.

Såsom redan antytts har, utom det i staten uppförda kvinnliga biträdet i tredje lönegraden, ytterligare ett av de å byrån tjänstgörande biträdena använts till sådant särskilt kvalificerat och maktpåliggande arbete, vilket lämpligen bör anföras åt kvinnligt biträde i tredje lönegraden. Styrelsen har därför nu ansett sig böra återupptaga sitt i statförslaget för år 1915 framställda förslag, att för försäkringstekniska byrån skulle få disponeras ytterligare 1 kvinnligt biträde av tredje graden. Detta biträde skulle vara behjälpligt vid uträkning av de mera komplicerade pensionerna, vid försäkringstekniska utredningar och fondberäkning samt vid ledningen av en del statistiskt arbete för byråns räkning.

Därest för försäkringstekniska byrån finge avses ytterligare ett sådant biträde i högsta graden, skulle antalet biträden i andra graden i stället kunna min-

skas från 4 till 3, varigenom den ordinarie personalens nuvarande numerär skulle bibehållas oförändrad.»

[79.]

Personalen å försäkringstekniska byrån skulle enligt styrelsens förslag alltså komma att utgöra:

		Ökning	Minskning
byråchef	1	—	—
förste aktuarie.....	1	—	—
tjänstemän i första graden.....	4	—	—
kvinnliga biträden i tredje graden	2	1	—
» » » andra »	3	—	1
» » » första »	6	—	—
Summa		17	

Behovet av extra personal för försäkringstekniska byrån torde, yttrar styrelsen, komma att ställa sig rätt växlande. Vissa tider torde, särskilt för fondräkningarna, komma att behövas sådan personal i rätt stor utsträckning. I genomsnitt torde erfordras 1 manlig extra tjänsteman och 4 kvinnliga extra biträden.

Slutligen yttrar sig styrelsen i fråga om den statistiska byrån sålunda:

»De arbetsuppgifter, som åligga statistiska byrån, äro följande. Först och främst åligger byrån att upplägga och handhåva det stora registret över samtliga avgiftspliktiga. Vidare har byrån att varje år utarbета statistiska redogörelser angående antalet försäkrade, avgiftspåföringen samt uppbörden av avgifter; att utarbета erforderliga statistiska tabeller över dödlighet, invaliditet etc.; att verkställa de statistiska utredningar i övrigt, som på grund av remisser, styrelsens framställningar, den försäkringstekniska byråns utredningar och dylikt befinnas nödiga; samt att handlägga ärenden rörande blanketter, formulär, uppgifter etc. av statistisk natur.

Statistiska
byrån.

För statistiska byrån beräknades ursprungligen av pensionsstyrelsen 1 byråchef, 1 förste aktuarie, 2 tjänstemän i första graden, 1 kvinnligt biträde i tredje graden, 4 dylika biträden i andra graden och 24 i första graden, tillhoppa 33 befattningshavare. Det förutsattes emellertid, såsom förut antytts, att extra personal härutöver erfordrades till betydande antal. Enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut blev i staten för år 1915 allenast den ändring vidtagen uti det av styrelsen avgivna förslaget, att det kvinnliga biträdet i tredje graden uteslöts och antalet biträden i andra graden i stället ökades med ett.

Det å ordinarie stat upptagna antalet befattningar visade sig inom kort ej på långt när motsvara behovet. Till belysande härav må angående arbetet å byrån meddelas ytterligare följande.

Det vidlyftigaste och mest maktpåliggande av detta arbete är förandet av registret över avgiftspliktiga. Huvudmaterialet till detta register utgöres av de

[79.]

förteckningar, som enligt 14 och 15 §§ av pensionsförsäkringslagen varje år i augusti månad insändas till pensionsstyrelsen. I regel avlämnas en förteckning för varje kommun, alltså sammanlagt omkring 2,500 förteckningar. Förteckningarna omfatta samtliga mantalsskrivna personer i 15—66 års ålder, inalles omkring 3,4 å 3,5 miljoner, i huvudsak uppförda i den ordning, i vilken de förekomma i mantalslängderna, sålunda i regel efter bostad inom kommunen. Den i förteckningarna ingående redovisningen av uppbördsmyndigheternas avgiftsuppbörd måste i ett stort antal fall efteråt kompletteras genom insändande av särskild tilläggsförteckning rörande senare influtna avgifter.

Dessutom måste för fullständiggande och iakttagande av förändringar i registret från olika myndigheter inhämtas kompletterande uppgifter rörande undantagande från avgiftsplikt, restitution av erlagda avgifter på grund av meddelade befrielsebeslut, dödsfall, flyttningar mellan olika orter inom riket samt från och till utlandet, namnförändringar m. m. Till pensionsstyrelsens handläggning hörande ärenden om restitution av grundavgifter behandlas i första hand å statistiska byrån. I samband med granskningen och revideringen av förteckningarna måste även undersökning göras, att redovisningen angående uppbörden överensstämmer med inlevererade pensionsavgifter.

Att den av granskningen av dessa förteckningar föranledda skriftväxlingen måste bli va högst omfattande framgår därav, att de olika uppgifterna i dessa förteckningar lämnas av ett stort antal olika myndigheter, nämligen namn- och identifieringsuppgifterna av 117 häradsskrivare och närmare 100 mantalsskrivningsförrättare i städer, uppgifter om påförda avgifter av 2,500 taxeringsnämnder samt uppgifterna om avgiftsbetalningar av 2,500 kommunala uppbördsmyndigheter, 117 kronofogdar och närmare 100 kronouppbördsmyndigheter i städer.

Rörande de i förteckningarna redovisade avgiftsbefrielser måste i ett mycket stort antal fall korrespondens ske, förutom med uppbördsmyndigheterna, även med pensionsnämndsordförandena.

Kortregistret över de försäkrade omfattar, såsom ovan antytts, för närvarande omkring 3,4 å 3,5 miljoner personer, av vilka var och en har sitt eget konto i registret. Å dessa registerkort skall årligen införas redovisning angående påförda och erlagda avgifter. Denna avgiftspåföring är förenad med mycket betydande svårigheter, särskilt på grund av det stora antalet namnförändringar (omkring 35,000 om året) och förflyttningar såväl från en kommun till annan (omkring 250,000 om året) som inom respektive kommuner — vilka senare förflyttningar säkerligen torde uppgå till minst 100,000 å 200,000 årligen.

För varje år tillkommer en ny årsklass av avgiftspliktiga, omfattande omkring 110,000 personer, för vilka registerkort skola utskrivas. Däremot avgå från huvudregistret årligen omkring 60,000 personer på grund av dödsfall eller uppnådd 67 års ålder, och överföras dessa till specialregister.

Med avseende å arbetet på statistiska byrån får pensionsstyrelsen härjämte hänvisa till nedan intagna översikt:

	1914.	1915.	1916 (första halvåret.)
Antal diarieförda ärenden.....	888	2,665	3,112
Antal utgående skrivelser.....	644	2,888	4,163

På byrån hava föredragits 323 ärenden angående restitution av erlagda grundavgifter för år 1914, i vilka ärenden restitution beviljats i 300 fall.

[79.]

I uppgivna antalet diarieförda ärenden för år 1916 har ej inräknats det stora antal uppgifter angående avgiftspåföringen för år 1916, som på anmodan av styrelsen infutit från taxeringsnämndernas ordförande. Bland utgående skrivelser hava ej upptagits en del cirkulärskrivelser till taxerings- och uppbördsmyndigheter. Översikten torde i alla fall tydligt giva vid handen, i vilken grad arbetet å statistiska byrån för varje år ökats.

Ehuru arbetet med själva uppläggandet av det stora registret över de försäkrade, vilket arbete krävde en extraordinär ökning av byråns kvinnliga personal, nu slutförts, har emellertid det växande ordinarie arbetet å byrån föranlett anställning av en personal, mera än dubbelt så stor som den i ordinarie stat upptagna. För närvarande tjänstgöra å byrån, utom en byråchef och 1 förste aktuarie, 6 manliga befattningshavare med åligganden, motsvarande första grads tjänstemans, 1 kvinnligt biträde med göromål, motsvarande dem, som utföras av kvinnligt biträde i tredje lönegraden, samt 67 andra kvinnliga biträden, av vilka 10 fullgöra ett arbete, motsvarande andra gradsbiträdes — alltså sammanlagt 76 personer. Till följd av bristande lokalutrymme har arbetet måst tidvis bedrivas i två lag. Ovannämnda antal har emellertid icke varit tillräckligt, och har meningen varit att anställa ytterligare personal, så snart lokalfrågan för byrån blivit ordnad. Sedan ökat lokalutrymme nu beretts, är avsikten att få personalbehovet fyllt med ytterligare ett tjugutal kvinnliga biträden.

Arbetet med registret över avgiftspliktiga, inräknat granskning och bearbetning av förteckningarna, är för närvarande fördelat å 4 avdelningar. På var och en av dessa avdelningar kommer sålunda redovisning angående i genomsnitt omkring 850,000 personer.

För närvarande förestås vissa av dessa avdelningar av extra tjänstemän. Nödvändigt synes emellertid vara, att samtliga 4 föreståndarplatserna bestridas av ordinarie personal.

Under föreståndaren å varje avdelning sortera närmast 2 föreståndarinnor. Föreståndarinnorna utöva den närmaste ledningen av detaljarbetena var och en beträffande sin del av arbetet, som omfattar redovisning angående i genomsnitt 425,000 personer. Samtliga förteckningar fördelas vid granskningen på 27 grupper, i flertalet fall sammanfallande med de olika länen. För dessa grupper svara i första hand kvinnliga biträden en var för sin grupp, nämligen dels de 8 föreståndarinnorna och dels ytterligare 19 kvinnliga befattningshavare. Till biträde åt de 27 grupp-föreståndarinnorna erfordras vidare minst 43 kvinnliga biträden. Å var och en av de 4 avdelningarna tjänstgör dessutom ett kvinnligt skrivbiträde för den å avdelningen förekommande korrespondensen. Härförutom sysselsätas 8 maskinskriverskor för utskrivning av nya kort. Dessa maskinskriverskor torde därjämte kunna biträda med granskningsarbetet inom de särskilda grupperna. Inalles skulle sålunda för det närmaste handhavandet med arbetet för registret erfordras 4 första grads tjänstemän samt 82 kvinnliga biträden.

Det statistiska byrån åliggande arbetet med erforderliga statistiska utredningar, vilket arbete hittills varit mindre arbetskrävande för byrån, torde under en närmare framtid komma att taga ökade arbetskrafter i anspråk. De utredningar rörande erlagda pensionsavgifter, som behövas i och för uträknande av avgiftspension, varom ansökning inkommit till styrelsen, hava visat sig kräva ganska betydande arbete från statistiska byråns sida. För framtiden torde för

[79.] dessa utredningar behövas en personal av åtminstone 3 kvinnliga biträden av första graden.

Utöver det behov av kvinnlig arbetskraft, som ovan nämnts, behöver byrån disponera ett kvinnligt biträde med matematisk utbildning för utförande av en del mera kvalificerade detaljarbeten. Denna befattningshavare skulle särskilt hava att biträda vid de statistiska utredningar, som av statistiska byrån utföras för de försäkringstekniska beräkningarna angående fonden m. m. Då detta biträde har att fylla en ordinarie arbetsuppgift av avsevärt mera krävande natur än det arbete, som tillkommer byråns kvinnliga biträden av andra graden, synes detsamma rätteligen böra uppföras i staten såsom biträde av tredje graden. Under nuvarande förhållanden har styrelsen emellertid icke velat föreslå denna befattnings uppförande på stat.

För det löpande arbetet med expediering av skrivelser, diarieföring, maskinskrivning, diverse utredningsarbeten o. s. v. erfordras därjämte 2 stenografer samt 3 andra kvinnliga biträden.

Såsom av det föregående framgår erfordras sålunda för det mera ordinarie, ständigt återkommande arbetet på statistiska byrån, förutom byråchefen och förste aktuarien, minst 4 tjänstemän av första lönegraden samt 90 kvinnliga biträden. Av dessa senare böra åtminstone 10, nämligen de 8 avdelningsföreståndarinnorna och de två stenograferna, uppföras såsom ordinarie biträden i andra lönegraden. Av de övriga erforderliga kvinnliga biträdena, som i huvudsak skulle hava att utföra arbete, motsvarande vad som lämnas åt kvinnliga biträden i första lönegraden, anser sig styrelsen för närvarande icke böra påfordra uppförande å ordinarie stat av mer än sammanlagt 50, d. v. s. 26 utöver de 24, som redan äro uppförda å ordinarie stat. De nya manliga befattningshavarna samt biträdesbefattningarna i andra graden äro så starkt av behovet påkallade, att en avprutning därutinnan skulle för styrelsen lända till synnerlig olägenhet.»

Inalles skulle sålunda enligt styrelsens förslag för byråns arbeten upptagas följande ordinarie befattningshavare, nämligen:

		Ökning.
byråchef	1	—
andra gradens tjänstemän	1	—
företa gradens tjänstemän	4	2
kvinnliga biträden av andra grad	10	5
» » » första »	50	26
Summa	66	33

Därjämte beräknar styrelsen, att för statistiska byråns arbete kommer att erfordras ytterligare ungefär 2 manliga e. o. tjänstemän samt omkring ett 30-tal kvinnliga extra biträden.

Särskilt
yttrande.

Av de hos styrelsen anställda sakkunniga har herr Branting i fråga om styrelsens förslag till ordinarie stat hänfört sig till följande särskilda yttrande:

[79.]

»Inom pensionsrådet har undertecknad beträffande utökningarna i statförslaget för 1918 ansett sig böra framhålla det nödvändiga i att ämbetsverkets utbyggande sker med all varsamhet till dess att själva pensionsförsäkringen hunnit så växa in i vårt samhälle, att dess fördelar betydligt mera uppskattas än nu under övergångstiden kan vara fallet. Intrycket av ett mycket stort ämbetsverk för att utportionera något 100,000-tal mycket små pensionsbelopp blir icke gynnsamt för försäkringens popularitet bland de massor, där den skall verka. Jag har därför från början hemställt om begränsning i görligaste mån av de utökningar, som styrelsen med hänsyn till det bästa tillgodoseende av verkets arbetsuppgifter fann sig böra begära. I det nu föreliggande förslaget har man också sökt beakta detta och hålla ökningarna på den ordinarie staten närmare en ofrånkomlig minimigräns. Vid den fortsatta detaljprövningen kan det måhända visa sig, att på en eller annan punkt de begärda nya ordinarie platserna kunna utan större olägenhet något nedsättas i antal. Å andra sidan är uppenbart, att t. ex. den nya sjukvårdande verksamheten, vars utveckling skyndsammast bör främjas, måste kräva en personal i fast ställning samt att även en rad andra utökningar av den ordinarie personalen äro motiverade med mycket starka billighets- och lämplighetsskäl.»

Innan jag övergår till en närmare granskning av det utav pensionsstyrelsen framställda förslaget till ordinarie stat för styrelsen, torde jag få erinra därom, att 1913 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag å ordinarie stat för pensionsstyrelsen för år 1914 uppförde en chef, två ledamöter samt en förste vaktmästare och två vaktmästare, varförutom på extra stat för samma år anvisades ett förslagsanslag av 547,100 kronor för lönetillägg till förste innehavaren av chefsbefattningen, tjänstemän, biträden, lokalhyra med möbler, skrivmaterialier, tryckningskostnader m. m.

*Departements-
chefen.*

Sedermera inkom pensionsstyrelsen med framställning om ökning från och med år 1915 av den å ordinarie stat uppförda personalen, och blev det av styrelsen framställda förslaget i det väsentliga tillstyrkt av lönerегleringskommittén.

Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t yttrade jag, att jag i likhet med såväl pensionsstyrelsen som lönerегleringskommittén funnit starka skäl tala för att redan från 1915 års ingång ökat antal befattningshavare hos pensionsstyrelsen måtte beredas ordinarie anställning. Önskligt hade naturligen varit, om man, på sätt min företrädare i ämbetet förutsatt och även 1913 års riksdag avsett, kunnat avvakta ännu någon tids erfarenhet, innan en dylik åtgärd vidtoges. Det vore emellertid stora och viktiga intressen, som skulle kunna komma att stå på spel, därest pensionsstyrelsen skulle under en längre tid framåt nödgas bibehålla den provisoriska organisation, som år 1913 beslutades. Mig syntes det för den skull vara ur statsekonomisk synpunkt fördelaktigast att så snart som möjligt bereda styrelsen den fasthet i organisationen, som ett tillräckligt antal ordinarie arbetskrafter givetvis med-

[79.] förde. Dock ansåg jag, att man därvid borde gå tillväga med största försiktighet och sålunda icke å stat uppföra flera befattningar, än som under alla förhållanden kunde anses oundgängligen erforderliga.

Det förslag till stat för pensionsstyrelsen att tillämpas från och med år 1915, som Kungl. Maj:t i enlighet med min hemställan förelade 1914 års senare riksdag, upptog 85 ordinarie befattningar. Förslaget blev i denna del av riksdagen godkänt, och har sedermera icke någon ändring av antalet ordinarie befattningar ägt rum.

Såsom av det föregående framgår, har pensionsstyrelsen nu gjort framställning om en avsevärd ökning av den ordinarie personalen. Förslaget upptager 82 nya ordinarie befattningar. Av dessa avse emellertid 7 — nämligen 1 byråchef, 1 tjänsteman i andra lönegraden, 2 tjänstemän i första lönegraden, 1 kvinnligt biträde i andra lönegraden och 2 kvinnliga biträden i första lönegraden — nu å extra stat uppförda befattningar, tillhörande byrån för yttre ärenden. Ökningen i övrigt avser väsentligen kvinnliga biträdesbefattningar.

Enligt min uppfattning synes styrelsen hava anfört vägande skäl till stöd för sin framställning, och det vill förefalla, som om styrelsen vid uppgörande av förslaget gått tillväga med försiktighet. Vad jag ytterligare sökt inhämta angående omfattningen och beskaffenheten av arbetet inom pensionsstyrelsen har endast bestyrkt detta. Särskilt vill jag framhålla, att styrelsen med hänsyn till det nuvarande tidsläget ansett sig böra avstå från att begära en del befattningar, i synnerhet i de högre graderna, vilka eljest skulle ansetts erforderliga.

Emellertid har det syns mig önskligt att, innan styrelsens förslag i dess helhet förelägges riksdagen, detsamma göres till föremål för ytterligare utredning i vissa avseenden. Att helt undanskjuta förslaget anser jag dock icke låta sig göra. Den extra personal, som sysselsättes hos styrelsen, uppgår för närvarande till ett antal av 158, fränsett den personal, som anlitas för handläggningen av ärenden angående understöd åt sådan värnpliktigs familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar. Redan detta i förhållande till den ordinarie personalen oproportionerligt stora antal extra befattningshavare torde ådagalägga nödvändigheten av att utan dröjsmål utöka antalet ordinarie befattningar. Det är nämligen, såsom styrelsen även framhållit, av vikt att styrelsen genom möjligheten att erbjuda ordinarie anställning beredes tillfälle att förvärva och framför allt bibehålla en kompetent och med arbetet fullt förtrogen personal.

Från början har även förutsatts, att det arbete, som åligger pensionsstyrelsen med anledning av bestämmelserna i pensionsförsäkrings-

[79.]

lagen, skulle komma att erfordra en talrik personal. På sätt framgår av Kungl. Maj:ts proposition nr 298 till 1913 års riksdag, beräknade sålunda regeringsrådet Lindstedt det antagligen erforderliga framtida personalbehovet till 1 chef, 13 tjänstemän av tredje, 2 av andra och 50 av första lönegraden samt 100 kvinnliga biträden, medan ett bifall till styrelsens nu föreliggande förslag skulle medföra, att å ordinarie stat upptagas 1 chef, 6 tjänstemän av tredje, 6 av andra och 25 av första lönegraden samt 123 kvinnliga biträden. Till belysning av det vidlyftiga arbetets omfattning torde det för övrigt vara nog att nämna, att intill utgången av november månad 1916 utfärdats 237,737 definitiva pensionsbrev, avseende ett sammanlagt årligt pensionsbelopp (pensionstillägg och understöd) av icke mindre än 14,098,438 kronor. Granskningen och prövningen av pensionsansökningarna, uträkningen av pensionsbeloppen, utfärdandet och expedierandet av pensionsbrev, uträkningen av kommunernas andelar i pensionstillägg och understöd o. s. v. kräva givetvis mycket arbete. Ett arbete av högst betydande omfattning är även registreringen av de obligatoriskt försäkrade. För var och en av dessa, som uppgå till ett sammanlagt antal av omkring 3,250,000, måste av pensionsstyrelsen föras noggranna anteckningar om påförda och erlagda obligatoriska avgifter m. m. Detta senare arbete synes ej så mycket utåt, och resultatet därav kommer endast så småningom att framträda. Då detsamma ligger till grund för uträkningen av de pensioner, som utgå för erlagda obligatoriska avgifter, och då vidare ifrågavarande anteckningar med all sannolikhet i framtiden komma att bli det enda bevismaterialet rörande omförmälda avgifter, är det emellertid utan vidare klart, att detta arbete måste utföras med den största omsorg och noggrannhet.

Vid uppgörandet av den från och med 1915 gällande staten togs i huvudsak hänsyn till nämnda års förhållanden och lämnades åsido den ökning i arbetet, som sedermera år från år under en tid framåt måste äga rum. Naturligen har därvid ej heller kunnat tagas hänsyn till de arbetsuppgifter, som därefter tillagts styrelsen utöver vad pensionsförsäkringslagen angiver såsom dess åligganden. Jag tillåter mig i detta hänseende erinra om den sjukvårdande verksamhet, som nu åligger styrelsen och som under år 1915 tagit sin början. Denna för pensionsförsäkringen utomordentligt viktiga verksamhet har redan erhållit en betydande omfattning och kommer givetvis att år för år medföra ökat arbete. Härförutom har pensionsstyrelsen från och med den 1 juli 1916 att ombesörja en väsentlig del av de göromål, som erfordras för förvaltningen av pensionsförsäkringsfondens medel.

[79.] Då jag härefter övergår till granskning av detaljerna i pensionsstyrelsens förslag, har det synts mig lämpligt att följa den indelning, som styrelsen använt, och att sålunda upptaga till behandling varje byrå för sig.

Ärendena handläggas för närvarande dels å följande ordinarie byråer, nämligen kanslibyrån, två gransknings- och besvärbyråer, försäkringstekniska byrån samt statistiska byrån, dels å den på extra stat tills vidare ställda byrån för yttre ärenden, dels ock å extra gransknings- och besvärbyråer samt extra sjukvårdsbyråer. I fråga om de ärenden, som handläggas av de särskilda byråerna, ävensom beträffande omfattningen av dessa ärenden torde jag få hänvisa till den föregående framställningen.

Kanslibyrån. Kanslibyrån är uppdelad å tre avdelningar, kansli-, register- och bokföringsavdelningarna.

Kansliavdelningen. Av de i den nu gällande ordinarie staten uppförda befattningarna äro följande avsedda för kansliavdelningen, nämligen 1 sekreterare (gemensam för alla tre avdelningarna), 1 tjänsteman av första lönegraden, 1 kvinnligt biträde av tredje lönegraden (registrator och kassör), 1 kvinnligt biträde av andra graden samt 2 av första graden. Det avdelningen tillhörande arbetet tager emellertid i anspråk 17 personer, nämligen, förutom byråchefen och den övriga å ordinarie stat uppförda personalen, 4 manliga tjänstemän med arbete motsvarande det, som plägar åligga tjänstemän i första lönegraden, 4 kvinnliga biträden, därav 3 med tjänstgöring motsvarande den, som åligger dylikt biträde av andra graden, samt slutligen 2 manliga biträden med sysselsättning den ene i materialexpeditionen och den andre i postexpeditionen.

Av de manliga tjänstemännen användes en uteslutande såsom biträde vid handläggningen av förvaltningsärendena angående pensionsförsäkringsfonden, medan de övriga biträda vid utrednings- och uppsättningsarbeten m. m. Beträffande de kvinnliga biträdena äro två mera regelbundet upptagna av stenografarbete, ett har till åliggande att verkställa diverse utredningar samt att föra liggare och matriklar över personalen m. m., och biträder vidare ett fjärde med registrators- och kassagöromålen. Övriga kvinnliga biträden tjänstgöra huvudsakligen såsom maskinskriverskor.

Styrelsens framställning om personalökning omfattar beträffande denna avdelning 2 tjänstemän i första lönegraden, därav den ene skulle biträda vid handläggningen av fondärenden, samt 2 kvinnliga biträden i andra lönegraden och 1 i första.

Ehuru visserligen den utredning, som pensionsstyrelsen lämnat angående arbetet å kansliavdelningen, synes peka på, att hela den personal,

som för närvarande är sysselsatt därstädes, är fullt behövlig, och att så även framdeles kommer att bliva fallet, har jag dock ansett mig icke nu böra tillstyrka styrelsens förslag rörande denna avdelning i oförändrat skick. Ett kortare dröjsmål med uppförande å ordinarie stat av en del av de föreslagna befattningarna torde ej heller vålla någon större olägenhet.

[79.]

Obestriddligt synes mig emellertid vara, att styrelsen bör så snart som möjligt erhålla ytterligare en tjänsteman i första lönegraden för att biträda vid handläggningen av ärenden angående pensionsförsäkringsfonden. Det är nämligen av särskild vikt, att den personal, som handlägger dessa ärenden, icke växlar alltför mycket, utan kan få tillfälle att under längre tid följa arbetet och sätta sig in i de principer, som tillämpas i fråga om fondförvaltningen.

Beträffande de föreslagna kvinnliga biträdesbefattningarna synes mig önskligt, att av desamma redan nu en av andra lönegraden uppföres å ordinarie stat. Härigenom blir styrelsen i tillfälle att anställa ytterligare en stenograf, vilket givetvis bör vara till väsentlig fördel för vinnande av arbetsbesparing. Med de övriga föreslagna kvinnliga biträdesbefattningarna torde däremot kunna anstå någon tid.

Registeravdelningen har i huvudsak att i första hand emottaga och registrera alla inkommande ansökningar om pension eller jämkning därav, att till de olika föredragandena utlämna ansökningshandlingarna samt, efter det ärendena slutligen avgjorts, emottaga handlingarna för anteckning å registerkortet om styrelsens beslut samt för förvaring. För närvarande omfattar registret omkring 275,000 kort; och under de närmaste åren beräknas antalet inkommande ansökningar om pension eller om jämkning därav utgöra omkring 35,000 i medeltal för år.

Register-
avdelningen.

Av den nu befintliga ordinarie personalen äro för denna avdelning avsedda 1 tjänsteman i första lönegraden, 1 kvinnligt biträde av andra graden samt 2 av första graden. Med avdelningens arbeten äro emellertid för närvarande sysselsatta, förutom den ordinarie personalen, 1 manligt biträde och 16 kvinnliga biträden.

Styrelsen har nu föreslagit, att den ordinarie personalen skulle ökas med 1 kvinnligt biträde av andra graden och 6 kvinnliga biträden av första graden.

Någon minskning av arbetet å denna avdelning torde icke vara att förvänta, men har jag emellertid ansett lämpligast att tills vidare, i avvaktan på förutnämnda utredning, låta anstå med frågan om uppförande å ordinarie stat av ytterligare ett biträde av andra graden,

- [79.] vadan för närvarande allenast den ändring bör vidtagas beträffande ifrågavarande avdelning, att å ordinarie stat uppföras ytterligare några kvinnliga biträdesbefattningar av första graden; och torde deras antal tillsvidare kunna bestämmas till 4.

Bokförings-
avdelningen.

Kanslibyråns bokföringsavdelning har, såsom av det föregående framgår, att expediera alla pensionsbrev ävensom att lämna postsparbanken och pensionsnämndernas ordförande uppgift om beviljade pensioner samt om ändring eller indragning av desamma. Å avdelningen bokföras vidare de från kommunerna och kronouppbördsmyndigheterna inlevererade pensionsavgifter samt av pensionsstyrelsen beviljade restitutioner av dylika avgifter m. m. Härjämte åligger det avdelningen att uträkna och bokföra kommunernas andelar i utbetalda pensionstillägg och understöd. Särskilt detta sistnämnda arbete har till följd av den år 1915 beslutade utvidgningen av pensionsförsäkringen högst väsentligt ökats utöver vad från början beräknats.

För att fastställa kommunernas andelar i pensionstillägg och understöd måste tagas i beräkning samtliga pensionsutbetalningar, som under året verkstälts för pensionärer tillhörande de särskilda kommunerna. Svårigheterna vid uträkningen ökas därigenom, att pensionen ofta ej lyftes å därför bestämd tid, att överflyttning av pensionsutbetalningar från en postanstalt till annan i mycket stor utsträckning äger rum samt att ändringar göras i de en gång fastställda pensionsbeloppen till följd av beslutad jämkning, varjämte inträffade dödsfall eller indragning av pension av annan orsak föranleda undersökningar och kontrollräkningar. Antalet pensionärer beräknas år 1918 komma att uppgå till omkring 260,000 och antalet pensionsutbetalningar till omkring 9 gånger nämnda summa, således till omkring 2,340,000. Dessa siffror komma naturligen att ökas år för år.

Den ordinarie staten upptager för bokföringsavdelningen 1 tjänsteman i första lönegraden, 2 kvinnliga biträden av andra graden samt 2 sådana biträden av första graden.

För närvarande sysselsätts å avdelningen 27 personer, nämligen, förutom nyssnämnda 5 ordinarie befattningshavare, 22 kvinnliga extra biträden. Tidvis har å avdelningen även tjänstgjort en amanuens.

Pensionsstyrelsen begär nu en ökning av den ordinarie personalen med sammanlagt 12 nya befattningshavare, nämligen 1 kvinnligt biträde av tredje lönegraden, 1 kvinnligt biträde av andra graden samt 10 kvinnliga biträden av första graden.

Det torde böra erinras, att pensionsstyrelsen i sitt statförslag för år 1915 hemställde om uppförande för ifrågavarande avdelnings räkning å ordinarie stat av bland annat 2 tjänstemän i första lönegraden

samt 1 kvinnligt biträde i tredje lönegraden. Löneregleringskommittén anförde beträffande de föreslagna tjänstemännen i första lönegraden, att det syntes kommittén som skulle man åtminstone tills vidare kunna åtnöjas med allenast en sådan tjänsteman, nämligen föreståndaren för avdelningen. De göromål, som pensionsstyrelsen ansett särskilt skola åligga den andre tjänstemannen i första lönegraden å denna avdelning, nämligen att ombesörja erforderlig skriftväxling och biträda med kontrollarbete, skulle nämligen, enligt kommitténs mening, kunna anförtros åt en amanuens. Vidkommande det ifrågavarande, av pensionsstyrelsen föreslagna kvinnliga biträdet av tredje graden ävensom andra föreslagna biträden av denna grad åberopade löneregleringskommittén huvudsakligen angelägenheten att begränsa antalet dylika befattningar så mycket som möjligt. För egen del uttalade jag därutöver, att någon tids erfarenhet erfordrades för bedömande av behovet av dylika biträdesbefattningar i styrelsen, och förklarade mig i likhet med kommittén kunna för det dåvarande förorda endast 2 sådana befattningar, nämligen de nu å ordinarie stat uppförda.

Av vad förut anförts framgår, att bokföringsavdelningens arbete är synnerligen omfattande och kräver en för detsamma väl kvalificerad personal. Skäl synas ock tala för att, såsom pensionsstyrelsen även ifrågasatt, man framdeles bör taga i övervägande, huruvida icke såsom föreståndare för avdelningen bör placeras en tjänsteman i andra lönegraden.

Vad angår styrelsens förevarande framställning beträffande denna avdelning synes det mig, med hänsyn bland annat till nödvändigheten av kontinuitet i avdelningens arbete, icke gärna låta sig göra att verkställa någon större avprutning i fråga om det begärda antalet nya befattningar. Jag anser mig sålunda — efter den erfarenhet, som numera vunnits — böra förorda upptagande å ordinarie stat av det föreslagna kvinnliga biträdet av tredje graden. Detta biträde skulle nämligen anförtros åligganden av betydligt krävande och ansvarsfull natur, såsom att leda arbetet med uträkning av kommunbidragen, ombesörja kommunikationen med postsparbanken rörande pensionsutbetalningar, biträda med bokföringsarbetet och även, i den mån tiden sådant medgäve, med uppsättande av utgående skrivelser. Ävenledes synas mig goda skäl tala för den föreslagna ökningen med ett kvinnligt biträde av andra graden. Vad däremot angår dylika biträden av första graden torde ökningen böra tills vidare begränsas till ett antal av åtta.

Den av mig förordade ökningen av den för kanslibyråns tre avdelningar avsedda ordinarie personalen skulle alltså utgöra 1 tjänste-

[79.] man av första lönegraden, 1 kvinnligt biträde av tredje graden, 2 biträden av andra graden samt 12 biträden av första graden.

*Gransknings-
och besvärss-
byråerna.*

Av de å pensionsstyrelsens ordinarie stat uppförda befattningshavare äro för gransknings- och besvärssbyråerna avsedda 2 byråchefer, 2 sekreterare, 8 tjänstemän i första lönegraden samt 3 kvinnliga biträden, däraf 1 av andra lönegraden och de övriga av första.

Vid avgivande av pensionsstyrelsens nu ifrågavarande förslag voro emellertid med granskningen och prövningen av pensionsansökningar och därmed sammanhängande arbete sysselsatta 40 personer, däraf 10 såsom ledamöter, 2 med tjänstgöring såsom sekreterare, 16 med arbete såsom tjänstemän i första lönegraden samt 12 kvinnliga biträden, däribland 2 med sysselsättning såsom biträden av andra graden.

Dessa siffror ådagalägga tydligt nog, att, såsom även styrelsen framhållit, granskningen och prövningen av pensionsansökningar icke kan medhinnas av den nu å ordinarie stat uppförda personalen. Däraf framgår även, att antalet ordinarie ledamöter för prövning av dylika ansökningar icke är tillräckligt. Då emellertid styrelsen nu icke ansett sig böra göra någon hemställan i detta avseende, har jag funnit mig icke nu böra närmare ingå på frågan om anställande av flera ordinarie ledamöter. Styrelsen har beträffande gransknings- och besvärssbyråerna inskränkt sig till att föreslå allenast en ökning av antalet kvinnliga biträden, och skulle ökningen bestå av 1 kvinnligt biträde av andra lönegraden samt 3 av första graden.

För ifrågavarande byråers räkning skulle sålunda enligt styrelsens förslag finnas två kvinnliga biträden av andra graden. Enligt vad jag inhämtat, skulle av dessa en såsom hittills tjänstgöra såsom föreståndarinna för de biträden, som hava att utföra skrivarbete åt byråerna. Hon skulle leda och övervaka detta arbete, mottaga handlingar för vederbörlig utskrift samt fördela desamma å personalen m. m. Det andra skulle biträda å byråns sekretariat med korrespondens samt med förande av kontrollistor och förteckningar m. m.

Då, såsom pensionsstyrelsen anført, antalet årligen inkommande pensionsansökningar, inklusive ansökningar om jämkning, beräknas uppgå till omkring 35,000, och en vidlyftig skriftväxling med åtföljande registrerings- och kontrollarbete härav föranledes, synas mig visserligen goda skäl tala för den föreslagna ökningen av den för dessa byråer avsedda kvinnliga personalen. Innan den ytterligare utredningen i frågan ägt rum, har jag dock ansett mig böra tills vidare för dessa byråer föreslå en ökning av allenast 2 kvinnliga biträden av första graden.

För försäkringstekniska byrån är för närvarande avsedd följande personal å ordinarie stat, nämligen 1 byråchef, 1 förste aktuarie, 4 aktuarier, 1 kvinnligt biträde av tredje graden, 4 av andra och 6 av första graden eller sålunda tillsammans 17 befattningshavare. Vid den tid styrelsen avgav sin nu ifrågavarande framställning, voro emellertid för utförande av de byrån åliggande arbeten sysselsatta 30 personer, därav, fränsett den ordinarie personalen, 1 amanuens, 1 kvinnligt biträde med arbetsuppgifter, motsvarande dem som böra anförtras åt kvinnligt biträde i tredje lönegraden, samt 11 andra kvinnliga biträden.

[79.]
Försäkrings-
tekniska
byrån.

Ehuru sålunda en rätt talrik extra personal erfordras, har styrelsen dock icke ansett sig böra begära någon direkt ökning av den ordinarie personalen, och torde detta till en del bero därpå, att arbetet å denna avdelning är något ojämnt fördelat på olika tider. Den ändring av nu gällande stat, varom styrelsen gör framställning, innebär allenast en överflyttning av en av de nuvarande ordinarie kvinnliga biträdesbefattningarna från andra till tredje lönegraden. I sitt förslag till stat för år 1915 hade pensionsstyrelsen även hemställt om uppförande av 2 kvinnliga biträden i tredje lönegraden, avsedda för försäkringstekniska byrån. Såsom av det föregående framgår blev mot detta förslag, som ej vann bifall, någon egentlig erinran i sak icke framställd.

De två kvinnliga biträden av tredje lönegraden, som, därest pensionsstyrelsens förslag godkännes, skulle komma att tilldelas försäkringstekniska byrån, skulle, enligt vad jag inhämtat, bland annat komma att biträda vid fondräkningar och andra försäkringstekniska utredningar samt vid uträkning av de mera komplicerade pensionerna, varjämte de eller endera av dem mera självständigt skulle leda och utarbeta särskilt den del av det byrån åliggande statistiska arbete, som avser beviljade pensioner. Detta sistnämnda arbete är av stor vikt, enär det har betydelse för fondräkningarna och därjämte för beräkning av statens årliga kostnad för pensionstillägg och understöd.

Med hänsyn härtill och då de biträden, som skola utföra ifrågavarande arbeten, måste vara särskilt kvalificerade, har det synts mig icke vara något att erinra mot pensionsstyrelsens framställning rörande denna byrå.

Den största personalökningen begäres för den statistiska byrån. Detta är helt naturligt med hänsyn till den betydande omfattning, arbetet har å denna byrå. Såsom förut anmärkts, föres där registret över samtliga de försäkrade. För varje försäkrad eller rättare för varje person i åldern 15—66 år upplägges ett kort. Å detta kort,

Statistiska
byrån.

[79.] som innehåller de för personen i fråga erforderliga identifieringsuppgifterna, antecknas för varje år påförda och erlagda pensionsavgifter, och utgöra dessa anteckningar bevis om de avgifter, som skola tillgodoföras den försäkrade, då rätten till pension för honom inträder. Anteckningarna och med ledning därav verkställda statistiska sammanställningar ligga också till grund för de fondräkningar, som skola verkställas för att utröna, huruvida fonden är tillräcklig för att uppfylla de å densamma vilande förpliktelser. Anteckningarna å korten verkställas efter de förteckningar, som enligt 14 § pensionsförsäkringslagen upprättas av mantalsskrivningsförrättarna och i vilka förteckningar sedermera införas uppgifter av taxeringsnämnderna om påförda avgifter, skälet för undantagande från avgiftsplikt m. m. samt av de kommunala uppboördsmyndigheterna och kronouppboördsmyndigheterna om erlagda avgifter m. m. Klart är, att dessa förteckningar, vid vilkas upprättande en mängd olika myndigheter medverkat, icke utan vidare kunna tagas för goda, utan kräva en ganska ingående granskning med åtföljande skriftväxling angående tvivelaktiga fall.

Med hänsyn till materialets stora omfattning (förteckningarna upptaga sammanlagt omkring 3,400,000 namn) har arbetet inom statistiska byrån måst uppdelas på fyra avdelningar. På var och en av dessa avdelningar kommer ungefär en fjärdedel av riket, och i spetsen för varje avdelning står en föreståndare jämte två föreståndarinnor.

På ordinarie stat är för närvarande uppförd följande, för den statistiska byrån avsedda personal, nämligen 1 byråchef, 1 tjänsteman i andra lönegraden, 2 tjänstemän i första lönegraden, 5 kvinnliga biträden av andra grad och 24 kvinnliga biträden av första grad. Arbetet kräver emellertid högst betydligt flera befattningshavare än dessa. Utöver den ordinarie personalen tjänstgöra sålunda å statistiska byrån 4 tjänstemän med arbete motsvarande det, som åligger tjänsteman i första lönegraden, samt 39 kvinnliga biträden. Denna personal är emellertid icke tillräcklig, utan kräves en ökning av densamma.

Styrelsens förslag omfattar följande ökning av den ordinarie personalen, nämligen 2 tjänstemän i första lönegraden, 5 kvinnliga biträden av andra graden och 26 kvinnliga biträden av första graden. Vad första gradens tjänstemän angår, skulle dessa stå i spetsen för var sin avdelning inom byrån och sålunda leda avdelningens arbeten, ombesörja förekommande skriftväxling rörande samma arbeten ävensom verkställa erforderliga statistiska utredningar och bearbetningar. De skäl, styrelsen anfört för uppförande på ordinarie stat av dessa befattningar, nämligen bland annat nödvändigheten att erhålla kontinuitet i och ingående per-

sonlig kännedom om arbetet, synas mig väl motivera styrelsens förslag i denna del, och har jag således intet att erinra däremot. Av berörda skäl synes mig även i hög grad önskligt, att de kvinnliga biträden, som skola tjänstgöra såsom föreståndarinnor, uppföras på ordinarie stat, och böra de härvid erhålla anställning såsom biträden av andra graden. Däremot torde tills vidare kunna anstå med uppförande på ordinarie stat av de två föreslagna biträdena av andra graden, som skulle tjänstgöra såsom stenografer. Det torde väl åtminstone någon kortare tid framåt kunna ordnas så, att såsom föreståndarinnor anställas ett par personer, som även kunna tjänstgöra såsom stenografer. Vidkommande ökningen av antalet kvinnliga biträden av första graden är tydligt, att förande av registret över de försäkrade och i samband därmed stående granskningsarbete måste kräva en synnerligen stor personal, och önskligt är naturligen, att styrelsen genom möjligheten att erbjuda ordinarie anställning kan binda för detsamma väl lämpade arbetskrafter. Å andra sidan synes det mig lämpligt att för närvarande och till dess arbetet vunnit större stadga hålla antalet ordinarie befattningshavare inom något snävare gränser. Därest byrån får till sitt förfogande ett antal av t. ex. 35 biträdesbefattningar av första graden, bör detta tills vidare vara någorlunda tillräckligt för att kunna åt byrån förvärva en stam av arbetskrafter, som så småningom kan erhålla ingående kännedom om de delar av arbetet, för vilka desamma indelats.

Mitt förslag beträffande denna byrå avser sålunda en ökning med 2 tjänstemän av första lönegraden, 3 kvinnliga biträden av andra graden samt 11 av första graden.

I sitt förslag till stat för år 1915 hade pensionsstyrelsen, bland annat, hemställt om uppförande å ordinarie stat av den s. k. byrån för yttre ärenden. Denna byrå skulle hava till huvudsaklig uppgift att övervaka och leda pensionsnämndernas och ombudens verksamhet. Byrån skulle jämväl tjänstgöra såsom upplysningsbyrå och hava att behandla förfrågningar från pensionsnämndsordförande och ledamöter, ombud och allmänheten angående pensionsförsäkringslagens tillämpning m. m. Det antogs, att särskilt under de första verksamhetsåren arbetet härmed skulle bliva av ganska stor omfattning. Byrån skulle vidare hava att uppgöra förslag till instruktioner för pensionsnämnder och ombud samt till formulär till ansökning om pension m. m. Styrelsen beräknade såsom erforderlig för denna byrå följande ordinarie personal, nämligen 1 byråchef, 1 sekreterare, 2 tjänstemän i första lönegraden, 1 kvinnligt biträde av andra samt 2 kvinnliga biträden av första graden.

[79.]

Yttre byrån.

[79.] Lönerregleringskommittén anförde beträffande denna byrå och de för densamma avsedda uppgifter, att det visserligen syntes kommittén, som skulle en särskild avdelning inom pensionsstyrelsen med i huvudsak dylika uppgifter vara till gagn och av behovet påkallad under den närmaste tiden och intill dess nödig erfarenhet och stadga vunnits i avseende å pensionsnämnders och vederbörande ombuds arbeten. Enligt kommitténs mening läte det emellertid tänka sig, att framdeles de åligganden av mera stadigvarande natur, som ansetts skola tillkomma ifrågavarande byrå, skulle kunna övertagas av annan eller andra byråer i pensionsstyrelsen, måhända med någon förstärkning av arbetskrafterna inom vederbörande byrå. I varje fall hade kommittén icke funnit sig övertygad om lämpligheten av att för det dåvarande å stat uppfördes ett antal ordinarie befattningshavare, avsedda för byrån för yttre ärenden.

I mitt yttrande till statsrådsprotokollet i denna fråga anförde jag, bland annat, att om det också med ganska stor visshet kunde förutses, att arbetet å andra byråer inom en ej avlägsen framtid vuxit i sådan grad, att dessa byråer måste på ett eller annat sätt beredas någon lättnad och sålunda befattningshavare å byrån för yttre ärenden kunde erhålla full sysselsättning, syntes det mig dock, att man borde avvakta ytterligare någon tids erfarenhet för att kunna bättre bedöma, om och i vad mån det kunde anses behöfligt att för ifrågavarande byrå uppföra ordinarie befattningar. Gåve kommande erfarenhet vid handen, att otvetydigt stadigvarande behov av denna byrå föreläge, finge särskild framställning då göras om dess uppförande å ordinarie stat. I likhet med lönerregleringskommittén ansåg jag mig alltså böra för det dåvarande förorda, att befattningshavare, som befunes tills vidare erforderliga för utförande av de för byrån för yttre ärenden avsedda arbetsuppgifter, avlönades av anslag å extra stat.

Såsom framgår av styrelsens framställning angående staten för år 1918, har ifrågavarande byrå numera fått sig ålagd nya uppgifter utöver dem, som ursprungligen avsetts för densamma. Byrån har sålunda att leda och övervaka arbetet för pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet och att i den mån, tiden sådant medgiver, handlägga sjukvårdsärenden. Arbetet med sjukvårdsärendena kommer givetvis att ökas år för år. Redan nu kan, såsom styrelsen framhåller, handläggningen av dessa ärenden icke utföras ensamt av yttre byrån, utan måste anlitas extra ledamöter för arbetets ombesörjande. Det är sålunda tydligt, att denna byrås arbetsuppgifter i stället för att minskas komma att år för år ökas. Den personal, som för närvarande mera uteslutande sysselsättes med de för byrån för yttre ärenden ursprungligen

[79.]

avsedda göromålen samt för behandlingen av sjukvårdsärenden, uppgår till ett antal av sammanlagt 23 personer, därav 1 byråchef, 1 tjänsteman med sekreterargöromål, 10 andra manliga tjänstemän, av vilka flertalet biträda vid handläggningen av sjukvårdsärenden, samt 11 kvinnliga biträden, varav 2 med mera kvalificerade arbetsuppgifter.

Omfattningen och beskaflenheten av de arbeten, som sålunda åligga byrån för yttre ärenden, synas mig fullt motivera dess uppförande å ordinarie stat. Ur arbetets synpunkt kan i längden icke vara försvarligt att låta den synnerligen viktiga gren av pensionsförsäkringsverksamheten, som avser sjukvårdsärendena, såsom nu uppehållas genom extra arbetskrafter. Pensionsstyrelsen har även ifrågasatt, huruvida icke åtminstone ytterligare en byrå för handläggning av sjukvårdsärenden lämpligen borde uppföras å ordinarie stat. Då emellertid styrelsen icke gjort framställning härom, anser jag mig icke behöva ingå på denna fråga. På sätt nu sker i avseende å granskningen och prövningen av pensionsansökningar, som ej hinna behandlas av ordinarie personal, torde de sjukvårdsärenden, som ej medhinnas av yttre byrån, tills vidare få handläggas av extra byråer.

Styrelsens förslag beträffande personalen å byrån för yttre ärenden omfattar 1 byråchef, 1 sekreterare, 4 tjänstemän i första lönegraden, 2 kvinnliga biträden av andra graden och 10 kvinnliga biträden av första graden. Sannolikt är, att åtskillig personal därutöver kommer att erfordras för utförande av byråns arbetsuppgifter, och för min del har jag icke funnit något att erinra mot framställningen om uppförande å ordinarie stat av 1 byråchef, 1 sekreterare ävensom 4 tjänstemän i första lönegraden. Beträffande det begärda antalet kvinnliga biträden synes det mig däremot lämpligt att låta det tills vidare stanna vid 1 biträde av andra graden och 6 biträden av första graden.

Därest de nu hos pensionsstyrelsen å extra stat anställda, för byrån för yttre ärenden avsedda befattningshavare med ingången av år 1918 utnämnas till befattning å ordinarie stat, motsvarande den de nu innehava, torde dem böra tillerkännas rätt att för erhållande av ålders-tillägg tillgodoräkna sig den tid, de omedelbart dessförinnan på grund av stadigvarande förordnande efter ingången av år 1915 bestritt sina ifrågavarande befattningar.

Vid fastställande av ändrad stat för pensionsstyrelsen från och med år 1915 upptogs ej några nya vaktmästarbefattningar, utan bibehölls allenast de i förut gällande stat uppförda 1 förste vaktmästare och 2 vaktmästare.

Vakt-
mästare.

[79.] Härom yttrar pensionsstyrelsen:

*Pensions-
styrelsen.*

»De göromål, som i tjänsten åligga ämbetsverkets vaktmästare, äro i huvudsak följande: vakthållning och upppassning inom ämbetsverkets olika byråer, budskickning ute i staden, hämtning och avlämning av post, biträde med adressskrivning och dylikt vid postens expedierande, ordnande och registrering av handlingar m. m., avhämtning och insättning av medel i riksbanken, kopiering av brev och duplicering av blanketter, meddelanden m. m.

Det är givet, att den utveckling, som arbetet inom ämbetsverket nått under den gångna tiden av dess verksamhet och varom i det föregående meddelats belysande siffror, även måste verka stegring av de göromål, som åligga vaktmästarna. Den ordinarie vaktmästarpersonalen har ej heller räckt till för att medhinna ifrågavarande göromål, och hava av styrelsen tid efter annan måst anställas extra vaktmästare eller kontorsgossar. För närvarande uppgå dessa till ett antal av 5, vilka äro fördelade för vakthållning på de olika, i skilda våningar belägna tjänstelokalerna och i övrigt biträda de ordinarie vaktmästarna med förekommande budskickningar, kopieringsarbeten, expediering av post o. s. v. Dessa extra vaktmästarbiträden avlönas med i allmänhet 60 å 70 kronor per månad. Då behovet av förstärkning av vaktmästarpersonalen med all säkerhet icke kommer att minskas och då det visat sig vara förenat med svårighet att på ett lämpligt sätt rekrytera ifrågavarande personal på grund av de begränsade utsikter till befordran, som hittills kunnat erbjudas densamma, har pensionsstyrelsen ansett sig böra föreslå, att i staten för år 1918 uppföras ytterligare 3 ordinarie vaktmästarbefattningar.

Även vid bifall härtill skulle dock under år 1918 sannolikt erfordras omkring 3 extra kontorsgossar.»

*Departements-
chefen.*

Vidkommande pensionsstyrelsens förslag i förevarande hänseende har det synts mig tillräckligt, om på ordinarie stat uppföras 2 nya vaktmästarbefattningar. Därest, såsom ifrågasatt är, vaktmästaravlönningarna i allmänhet vid centrala verk skulle komma att höjas, bör självfallet även vaktmästare hos pensionsstyrelsen komma i åtnjutande av motsvarande förmån.

Den sammanlagda ökningen av den ordinarie personalen skulle alltså enligt mitt förslag komma att uppgå till 49, därav 1 byråchef, 1 tjänsteman i andra lönegraden, 7 tjänstemän i första lönegraden, 2 kvinnliga biträden av tredje grad, 5 av andra och 31 av första samt 2 vaktmästare.

Jag tillåter mig här återgiva en sammanställning, utvisande antalet ordinarie befattningshavare och deras avlöning, enligt nu gällande bestämmelser, enligt pensionsstyrelsens hemställan och enligt det förslag, jag nu tillstyrkt.

[79.]

Byrå och befattningshavare.	Enligt gällande ordinarie stat.		Enligt pensionsstyrelsens förslag.				Enligt det av mig förordade förslaget.			
	An-tal.	Kronor.	An-tal.	Kronor.	Ökning eller minskning.		An-tal.	Kronor.	Ökning eller minskning.	
					An-tal.	Kronor.			An-tal.	Kronor.
Generaldirektör och chef	1	11,000	1	11,000	—	—	1	11,000	—	—
Kanslibyråns tre avdelningar.										
Byråchef	1	8,100	1	8,100	—	—	1	8,100	—	—
Tjänsteman i andra lönegraden	1	5,800	1	5,800	—	—	1	5,800	—	—
Tjänsteman i första lönegraden	3	12,000	5	20,000	2	8,000	4	16,000	1	4,000
Kvinnligt biträde i tredje lönegraden	1	2,000	2	4,000	1	2,000	2	4,000	1	2,000
Kvinnligt biträde i andra lönegraden	4	6,400	8	12,800	4	6,400	6	9,600	2	3,200
Kvinnligt biträde i första lönegraden	6	7,200	23	27,600	17	20,400	18	21,600	12	14,400
Gransknings- och besvärshyråerna.										
Byråchef	2	16,200	2	16,200	—	—	2	16,200	—	—
Tjänsteman i andra lönegraden	2	11,600	2	11,600	—	—	2	11,600	—	—
Tjänsteman i första lönegraden	8	32,000	8	32,000	—	—	8	32,000	—	—
Kvinnligt biträde i andra lönegraden	1	1,600	2	3,200	1	1,600	1	1,600	—	—
Kvinnligt biträde i första lönegraden	2	2,400	5	6,000	3	3,600	4	4,800	2	2,400
Försäkringstekniska byrån.										
Byråchef	1	8,100	1	8,100	—	—	1	8,100	—	—
Tjänsteman i andra lönegraden	1	5,800	1	5,800	—	—	1	5,800	—	—
Tjänsteman i första lönegraden	4	16,000	4	16,000	—	—	4	16,000	—	—
Transport	38	146,200	66	188,200	28	42,000	56	172,200	18	26,000

[79.]

Byrå och befattningshavare.	Enligt gällande ordinarie stat.		Enligt pensionsstyrelsens förslag.				Enligt det av mig förordade förslaget.			
	An-tal.	Kronor.	An-tal.	Kronor.	Ökning eller minskning.		An-tal.	Kronor.	Ökning eller minskning.	
					An-tal.	Kronor.			An-tal.	Kronor.
Transport	38	146,200	66	188,200	28	42,000	56	172,200	18	26,000
Kvinnligt biträde i tredje lönegraden	1	2,000	2	4,000	1	2,000	2	4,000	1	2,000
Kvinnligt biträde i andra lönegraden	4	6,400	3	4,800	— 1	— 1,600	3	4,800	— 1	— 1,600
Kvinnligt biträde i första lönegraden	6	7,200	6	7,200	—	—	6	7,200	—	—
Statistiska byrån.										
Byråchef	1	8,100	1	8,100	—	—	1	8,100	—	—
Tjänsteman i andra lönegraden	1	5,800	1	5,800	—	—	1	5,800	—	—
Tjänsteman i första lönegraden	2	8,000	4	16,000	2	8,000	4	16,000	2	8,000
Kvinnligt biträde i andra lönegraden	5	8,000	10	16,000	5	8,000	8	12,800	3	4,800
Kvinnligt biträde i första lönegraden	24	28,800	50	60,000	26	31,200	35	42,000	11	13,200
Byrån för yttre ärenden.										
Byråchef	—	—	1	8,100	1	8,100	1	8,100	1	8,100
Tjänsteman i andra lönegraden	—	—	1	5,800	1	5,800	1	5,800	1	5,800
Tjänsteman i första lönegraden	—	—	4	16,000	4	16,000	4	16,000	4	16,000
Kvinnligt biträde i andra lönegraden	—	—	2	3,200	2	3,200	1	1,600	1	1,600
Kvinnligt biträde i första lönegraden	—	—	10	12,000	10	12,000	6	7,200	6	7,200
Förste vaktmästare	1	1,500	1	1,500	—	—	1	1,500	—	—
Vaktmästare	2	2,400	5	6,000	3	3,600	4	4,800	2	2,400
Summa	85	224,400	167	362,700	82	138,300	134	317,900	49	93,500

Pensionsstyrelsen har vidare i sin skrivelse den 2 oktober 1916 gjort framställning om särskilt arvode åt generaldirektörens ställföreträdare.

[79.]
Arvode åt
general-
direktörens
ställföre-
trädare.

Innan jag redogör för styrelsens framställning i denna del, må erinras om följande:

Då vederbörande departementschef den 25 april 1913 för Kungl. Maj:t framlade förslag i fråga om pensionsstyrelsens organisation, anförde han såsom sin mening, att en av styrelsens ledamöter borde erhålla uppdrag såsom generaldirektörens ställföreträdare, men beräknades ej i statförslaget något särskilt arvode till ställföreträdaren.

Varken i den kungl. propositionen till 1913 års riksdag eller i riksdagens därav föranledda skrivelse gjordes något vidare uttalande beträffande den ifrågasatta ställföreträdaren.

Kungl. Maj:t förordnade sedermera en av ledamöterna i pensionsstyrelsen att från och med den 15 september 1913 tills vidare under tre år vara ställföreträdare för generaldirektören och chefen för pensionsstyrelsen; och har detta förordnande förnyats på ytterligare 3 år.

I den genom nådigt brev den 31 december 1913 fastställda staten för pensionsstyrelsens avlöningar och omkostnader för år 1914, i vad desamma icke voro å ordinarie stat upptagna, anvisades ett belopp till arvode åt generaldirektörens ställföreträdare, men föreskrevs, att tills vidare och intill dess annorlunda förordnades sådant arvode icke finge utbetalas.

I sin underdåniga skrivelse den 18 december 1913 angående avlönings- och omkostnadsstat för år 1915 föreslog pensionsstyrelsen, att ett belopp av 1,000 kronor måtte utgå såsom årligt arvode åt generaldirektörens ställföreträdare.

Löneregleringskommittén uttalade sig emellertid mot berörda förslag. Kommittén anförde därvid huvudsakligen, att då enligt vanliga avlöningsbestämmelser befattningshavare av lägre grad, som bestrede högre befattning inom vederbörande ämbetsverk, i allmänhet ägde att, mot avstående av egna tjänstgöringspenningar, åtnjuta de för den högre befattningen anslagna tjänstgöringspenningar eller däremot svarande belopp, det syntes kommittén, som skulle något särskilt arvode utöver nämnda ersättning icke erfordras till den, som företrädde generaldirektören i pensionsstyrelsen i dennes frånvaro. Kommittén fäste även uppmärksamheten därå, att ställföreträdaren för chefen i socialstyrelsen icke tillerkänts något särskilt arvode.

[79.]

I det genom proposition nr 140 till 1914 års senare riksdag framlagda förslaget till stat för pensionsstyrelsen uppfördes dock å ordinarie stat ett särskilt arvode av 1,000 kronor för den av byråcheferna, som komme att tjänstgöra som generaldirektörens ställföreträdare. Till stöd härför anförde jag i mitt uttalande till statsrådsprotokollet huvudsakligen följande. Den ledamot, som i generaldirektörens frånvaro skulle i hans ställe fullgöra hans åligganden, utöva hans sammanhållande och övervakande funktioner och sålunda ansvara för ledningen av ämbetsverket, kunde förvärva kvalifikation härtill endast genom att inrikta sitt arbete därpå jämväl under de tider, då generaldirektören vore i tjänst. Det syntes mig sålunda erforderligt, att ställföreträdaren även i generaldirektörens närvaro inom styrelsen övervakade föredragningen av viktigare ärenden. Ett sådant förfarande borde i sin mån bidra till genomförandet av erforderlig enhetlighet i arbetet inom ämbetsverket och kontinuitet i ledningen därav. Till nyssnämnda ärenden vore att hänföra allmänna förvaltningsfrågor, befodrings- och andra personfrågor samt eljest frågor, som anginge verket i dess helhet. Ställföreträdaren finge sålunda jämte chefen påtaga sig ett visst ansvar för förvaltningsarbetet i dess helhet. För att icke generaldirektören skulle betungas med en mängd detaljfrågor, syntes det för övrigt vara önskvärt och lämpligt, att generaldirektören medgäves befogenhet att åt ställföreträdaren uppdraga att i generaldirektörens ställe handlägga frågor av nyssberörda beskaffenhet, där dessa vore av mindre vikt. Allt detta måste för ställföreträdaren, vilken under den tid, generaldirektören vore i tjänst, dessutom hade att såsom byråchef sköta sina vanliga åligganden, medföra, fränsett det ökade ansvaret, tillika en avsevärt större arbetsbörda än han eljest skulle hava. Den av löneregleringskommittén uttalade uppfattning kunde jag icke biträda och detta av två skäl: dels förefölle nämligen kommitténs mening vara grundad på det antagandet, att ställföreträdaren icke skulle hava några ökade göromål utom å tid, då generaldirektören icke vore i tjänst, ett antagande vilket ej torde överensstämma med vad som i detta avseende vore åsyftat, dels skulle under sådan förutsättning den särskilda ersättningen till ställföreträdaren i regel icke uppgå till högre belopp än ungefär 100 kronor för år, ett belopp som syntes alldeles för lågt tilltaget. Det syntes mig därför, att rättvisa och billighet krävde, att ställföreträdaren tillerkändes ett med hänsyn till befattningens vikt och det därmed förenade ansvar avpassat arvode. Med avseende fästas härå borde detta lämpligen bestämmas till 1,000 kronor. Därjämte erinrade jag om, att ställföreträdaren för generaldirektören i telegrafstyrelsen tillerkänts ett

särskilt arvode å detta belopp samt att i proposition till riksdagen 1914 föreslagits särskilt arvode till enahanda belopp åt ställföreträdaren för generaldirektören i medicinalstyrelsen.

[79.]

Statsutskottet anförde i sitt utlåtande i frågan, att utskottet beträffande det föreslagna arvodet åt generaldirektörens ställföreträdare icke funnit sådana undantagsförhållanden i detta fall föreligga, att dylikt arvode borde upptagas i staten. Elva ledamöter av utskottet uttalade sig emellertid i avgiven reservation för arvode åt ställföreträdaren.

Vid omröstningen i kamrarna biföll första kammaren reservationen och andra kammaren utskottets förslag. Den gemensamma voteringen gav till resultat, att riksdagen med 173 röster mot 159 biföll utskotts-förslaget. Frågan om arvode till ställföreträdaren för generaldirektören i pensionsstyrelsen hade alltså fallit. I detta sammanhang må erinras om, att förslaget om särskilt arvode åt generaldirektörens i medicinalstyrelsen ställföreträdare däremot blev av riksdagen godkänt.

Pensionsstyrelsen anför i sin skrivelse den 2 oktober 1916 beträffande denna fråga följande:

Pensionsstyrelsen.

»I § 6 av gällande instruktion för pensionsstyrelsen stadgas bland annat, att generaldirektörens ställföreträdare inträder i generaldirektörens frånvaro i utövning av dennes åligganden och har att jämväl eljest, efter generaldirektörens bestämmande, inträda i dennes ställe vid behandling av visst ärende eller viss grupp av ärenden.

På grund av den omfattning, som pensionsstyrelsens arbete erhållit, har det visat sig nödvändigt att söka så ordna arbetet, att styrelsens chef befrias från deltagande i handläggningen av särskilt en del löpande ärenden samt från övervakandet av vissa detaljområden av styrelsens arbete och att denna del av arbetet överlämnas till generaldirektörens ställföreträdare. Då emellertid ställföreträdaren är chef för en byrå inom styrelsen och måste handlägga alla till denna byrå hörande ärenden, har sådant uppdrag icke i någon större utsträckning kunnat lämnas denne, utan att han samtidigt befriats från en del av de till hans byrå hörande ärenden — en anordning, som särskilt för närvarande varit av behovet påkallad, då såsom ställföreträdare är förordnad chefen för kanslibyrån, vilken byrås åligganden, såsom av det föregående torde framgå, äro av synnerligen stor omfattning och redan i och för sig kräva en uppdelning. Med anledning därav har ock Kungl. Maj:t, på hemställan av styrelsen, genom nådiga brev den 29 oktober 1915 och den 28 april 1916 förordnat en tjänsteman hos styrelsen att som extra byråchef handlägga de ärenden, från vilka styrelsen funne den som generaldirektörens ställföreträdare förordnade byråchefen böra för ovan angivna ändamål erhålla befrielse. Sådant förordnande har hittills meddelats för tiden från och med den 1 november 1915 intill utgången av år 1916.

De förhållanden, som föranlett denna uppdelning av arbetet mellan chefen och dennes ställföreträdare, komma med all säkerhet icke att upphöra. Tvärtom torde chefen komma att i allt större utsträckning behöva ägna sig åt den viktiga uppgiften att söka på den grund, som är lagd i pensionsförsäkringslagen, så

[79.]

småningom utvinna och därefter alltjämt bibehålla en efter de praktiska förhållandena tillfredsställande anpassning av pensionsförsäkringsverksamheten. Om chefen skulle bindas vid övervakande av arbeten av formell eller administrativt-juridisk natur, som förekomma inom styrelsen, bleve det omöjligt för honom att fylla denna uppgift. Ännu nödvändigare är en sådan uppdelning av arbetet, sedan med chefsbefattningen numera förenats den ansvarsfulla uppgiften såsom ordförande för fullmäktige för pensionsförsäkringsfonden.

Om man sålunda måste söka bereda chefen möjlighet att ägna sin tid åt initiativ till och planläggning av större eller mera allmänna uppgifter inom pensionsförsäkringen, får man dock ej förbise vikten av att enhetlighet och sammanhållning upprätthållas å det stora antalet byråer och avdelningar inom styrelsen samt inom det mångskiftande arbetets olika detaljer. Denna del av chefskapets uppgift blir genom den ifrågavarande uppdelningen huvudsakligen lagd i ställföreträdarens händer.

Ställföreträdaren har ock — utom de grupper av ärenden, som särskilt överlämnas till hans handläggning — att såsom ursprungligen avsetts deltaga även i prövningen av övriga ärenden samt vid förfall för generaldirektören inträda i dennes ställe. Han måste därför följa med och sätta sig in i samtliga grenar av pensionsstyrelsens skiftande verksamhet. Enligt reglementet för förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden är generaldirektörens ställföreträdare självskriven ledamot av fullmäktige för nämnda fond. Vid förfall för generaldirektören blir det ock denne ställföreträdare, som har att handlägga pensionsstyrelsen åliggande verkställighets- och förvaltningsåtgärder angående fonden.

Med hänsyn till vad ovan anförts synas visserligen skäl föreligga att taga under övervägande frågan om en mera genomförd uppdelning av de uppgifter, som åligga generaldirektören, mellan denne och ställföreträdaren. Om man emellertid anser sig böra stanna vid den nuvarande ordningen, synes det dock vara förenat med billighet, att ställföreträdaren beredes någon ekonomisk ersättning för det ökade arbete och det större ansvar, som i ständigt stigande omfattning tilldelats och tilldelas honom. Pensionsstyrelsen har även ansett sådana förändrade förhållanden föreligga, sedan frågan senast behandlades, att därav motiveras ett framläggande ånyo av förslag om särskilt arvode för ställföreträdaren.

I fråga om storleken av detta arvode tillåter sig styrelsen erinra därom, att pensionsfondskommittén i sitt betänkande angående förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden beträffande frågan om arvode till fullmäktige för nämnda fond hemställde, bland annat, att ett arvode av 1,500 kronor skulle utgå till generaldirektörens ställföreträdare i hans egenskap av fullmäktig. Detta förslag upptogs av Kungl. Maj:t och blev inom det särskilda utskott vid 1916 års riksdag, som hade att behandla frågan om fondförvaltningen, tillstyrkt av samtliga ledamöter utom en. Förslaget avsågs dock av riksdagen, huvudsakligen av principiella skäl.»

Med hänsyn till de vidgade arbetsuppgifter inom pensionsstyrelsen, som enligt vad sålunda nämnts numera åligga ställföreträdaren, och under erinran jämväl om det särskilda uppdrag, som tilldelats honom såsom självskriven ledamot av fullmäktige för pensionsförsäkringsfonden, hemställer pensionsstyrelsen, att i ordinarie stat för år 1918 uppföres ett

belopp av 1,500 kronor såsom arvode åt generaldirektörens ställföreträdare. [79.]

Den erfarenhet, som, sedan frågan om arvode åt ställföreträdaren *Departements-
chefen.* förra gången förelades riksdagen, vunnits angående arbetet inom pensionsstyrelsen, har ingalunda jävat utan i stället bestyrkt riktigheten av min då uttalade uppfattning. Såsom av det föregående framgår, har arbetets tillväxt nödvändiggjort en mera genomförd uppdelning av arbetet mellan chefen och ställföreträdaren än som ursprungligen var avsett. På senare tiden hava dessutom öppnats nya områden för styrelsens verksamhet — det sjukvårdande arbetet och fondförvaltningen — som givetvis komma att medföra en avsevärd ökning av det arbete och det ansvar, som påvila såväl generaldirektören som dennes ställföreträdare. Enligt min mening äro de uppgifter, som åligga denne ställföreträdare, sådana, att de på intet sätt kunna i fråga om ansvar och omfattning sägas stå efter de uppgifter, som tillkomma chefs ställföreträdare i telegrafstyrelsen och medicinalstyrelsen, i vilka ämbetsverk särskilt arvode utgår till ställföreträdaren. I likhet med pensionsstyrelsen finner jag därför, att förhållandena numera utvecklats eller ändrats i den riktning, att frågan om särskilt arvode för generaldirektörens i pensionsstyrelsen ställföreträdare icke vidare bör undan- skjutas.

Beträffande beloppet av det arvode, som bör utgå för ställföreträdaruppdraget, anser jag mig dock icke böra förorda högre belopp än det, som i sådant hänseende ursprungligen föreslagits och som år 1914 beviljades beträffande medicinalstyrelsen, eller 1,000 kronor för år. Detta belopp bör lämpligen uppföras på ordinarie stat.

I den år 1914 fastställda ändrade staten för pensionsstyrelsen finnes upptaget ett ordinarie anslag till vikariatsersättningar under semester samt vid sjukdomsförfall för vissa befattningshavare å 9,900 kronor.

Vikariats-
ersätt-
ningar
m. m.

Enligt verkställd beräkning erfordras, vid bifall till mitt förslag angående ökning av antalet befattningar på ordinarie stat, en höjning av det för vikariatsersättningar avsedda beloppet med i runt tal 4,700 kronor. Anslaget i sin helhet komme sålunda att uppgå till 14,600 kronor.

Med de förändringar, jag nu förordat i den ordinarie avlönings- staten för pensionsstyrelsen, skulle denna stat erhålla följande lydelse:

Ordinarie
stat.

[79.]

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
1 generaldirektör och chef...	7,000	3,000	1,000	11,000	
1 byråchef.....	5,000	2,500	600	8,100	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
5 byråchefer.....	25,000	12,500	3,000	40,500	
1 tjänsteman i andra lönegraden (sekreterare)	3,600	1,800	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
5 tjänstemän i andra lönegraden (sekreterare, första aktuarier)	18,000	9,000	2,000	29,000	
1 tjänsteman i första lönegraden (notarie, aktuarie)....	2,200	1,500	300	4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med ytterligare 500 kronor.
23 tjänstemän i första lönegraden (notarier, aktuarier)...	50,600	34,500	6,900	92,000	
1 kvinnligt biträde i tredje lönegraden (registrator och kassör)	1,100	750	150	2,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
3 kvinnliga biträden i tredje lönegraden (bokhållare)...	3,300	2,250	450	6,000	
1 kvinnligt biträde i andra lönegraden	900	550	150	1,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
18 kvinnliga biträden i andra lönegraden.....	16,200	9,900	2,700	28,800	
1 kvinnligt biträde i första lönegraden.....	700	350	150	1,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
68 kvinnliga biträden i första lönegraden.....	47,600	23,800	10,200	81,600	
1 förste vaktmästare	900	450	150	1,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
1 vaktmästare	700	350	150	1,200	
3 vaktmästare	2,100	1,050	450	3,600	
Arvode till generaldirektörens ställföreträdare	—	—	—	1,000	
Felräkningspenningar till det kvinnliga biträde, som bestrider kassörsgöromålen	—	—	—	300	
Till vikariatsersättningar under semester samt vid sjukdomsförfall för vissa befattningshavare	—	—	—	14,600	
Summa	—	—	—	333,800	

Anmärkning. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej utgå till honom, ävensom å lönen avdragas 100 kronor årligen.

I den ordinarie staten för pensionsstyrelsen skulle sålunda uppföras 49 nya befattningar, för vilka avlöningen skulle uppgå till sammanlagt 93,500 kronor, vartill kommer arvodet för generaldirektörens ställföreträdare 1,000 kronor samt ökningen i anslaget till vikariatsersättningar m. m. 4,700 kronor. Sammanlagda beloppet för ökningen av den ordinarie staten skulle sålunda uppgå till 99,200 kronor med fördelning på sätt efterföljande tabell utvisar:

[79.]
Kostnader.

Befattningshavare.	Enligt gällande ordinarie stat.		Enligt det av mig förordade förslaget.		Ökning.	
	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.
Generaldirektör och chef	1	11,000	1	11,000	—	—
Byråchefer	5	40,500	6	48,600	1	8,100
Sekreterare eller förste aktuarier.....	5	29,000	6	34,800	1	5,800
Aktuarier eller notarier.....	17	68,000	24	96,000	7	28,000
Kvinnliga biträden i tredje lönegraden	2	4,000	4	8,000	2	4,000
" " " andra "	14	22,400	19	30,400	5	8,000
" " " första "	38	45,600	69	82,800	31	37,200
Förste vaktmästare.....	1	1,500	1	1,500	—	—
Vaktmästare.....	2	2,400	4	4,800	2	2,400
Arvode till generaldirektörens ställföreträdare ...	—	—	—	1,000	—	1,000
Felräkningspenningar till det kvinnliga biträde, som bestrider kassörsgöromålen	—	300	—	300	—	—
Till vikariatsersättningar under semester samt vid sjukdomsförfall för vissa befattningshavare	—	9,900	—	14,600	—	4,700
Summa	85	234,600	134	333,800	49	99,200

Den verkliga kostnadsökningen, som skulle tillskyndas statsverket genom de av mig föreslagna förändringarna i den ordinarie staten, har av pensionsstyrelsen beräknats till omkring 13,600 kronor i enlighet med följande beräkningsgrunder:

Avlöningen till den nu på extra stat uppförda, för byrån för yttre ärenden avsedda personalen — 1 byråchef, 1 sekreterare, 2 första gradens tjänstemän, 1 kvinnligt biträde i andra graden och 2 kvinnliga biträden i första graden — uppgår till kronor 25,050: —

Avlöningen till 5 amanuenser med full tjänstgöring, motsvarande övriga föreslagna 5 första gradens tjänstemän, bör efter 3,200 kronor för år beräknas till » 16,000: —

[79.]	Till 6 kvinnliga extra biträden med tjänstgöring, motsvarande ordinarie kvinnliga biträden i tredje och andra graden, skulle ersättningen efter 1,500 kronor belöpa sig till	kronor	9,000: —
	För 29 kvinnliga extra biträden, motsvarande kvinnliga biträden i första graden, utgör kostnaden efter 1,150 kronor sammanlagt	»	33,350: —
	Ersättningen till 2 extra vaktmästare, beräknad efter 1,080 kronor, utgör	»	2,160: —
			Summa kronor 85,560: —

Avlönings-
villkor.

För åtnjutande av avlöningsförmåner å de föreslagna nya befattningarna torde böra i tillämpliga delar gälla de villkor och bestämmelser, som i sådant hänseende meddelats genom kungl. kungörelsen den 1 oktober 1914 angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner enligt den från och med år 1915 gällande ordinarie stat för pensionsstyrelsen. Dock torde därutöver beträffande generaldirektörens ställföreträdare böra föreskrivas,

att arvode till generaldirektörens ställföreträdare får uppbäras endast för den tid, denne verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit befriad från tjänstgöring, skall utgå till den, som uppehållit befattningen, där ej annorlunda varder av Kungl. Maj:t bestämt, samt

att den byråchef, som förordnats att vara generaldirektörens ställföreträdare, icke må åtnjuta särskild ersättning utöver arvodet för den tid, han bestrider generaldirektörens befattning, vare sig denne åtnjuter semester eller befinner sig på tjänsteresa eller för handläggning av särskilda ärenden är hindrad att sköta sin befattning; ägande dock ställföreträdaren att, därest han måste till vikarie å byråchefsbefattningen avstå egna tjänstgöringspenningar, såsom ersättning därför åtnjuta däremot svarande belopp.

Jag övergår härefter till frågan om

Extra anslaget.

Extra
anslaget.

Såsom i det föregående redan anförts, hava för vartdera av åren 1915, 1916 och 1917 å extra stat anvisats ett förslagsanslag å 381,000 kronor för upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet. Den del av ifrågavarande anslag, som pensionsstyrelsen haft till sin disposition, nämligen — med frånräknande av det till reseersättning åt ombuden anvisade beloppet — 311,000 kronor, har, enligt vad styrelsen meddelar, visat sig icke vara tillräcklig. Sålunda hava, enligt styrelsens uppgift, de av styrelsen bestridda utgifterna å ifrågavarande anslag år 1915 uppgått till omkring 400,000 kronor och under de första åtta månaderna

av år 1916 till nära 300,000 kronor. Till en del hava utgifterna å extra anslaget varit av tillfällig natur, nämligen för så vitt angår det extra arbete med prövning av pensionsansökningar och utfärdande av pensionsbrev, som föranletts av 1915 års utvidgning. Enligt vad pensionsstyrelsen anmält i särskilda skrivelser den 21 augusti och den 2 oktober 1916, beräknas bristen i anslaget för år 1916 uppgå till inemot 150,000 kronor och väntas anslaget jämväl under 1917 komma att avsevärt överskridas.

Att styrelsen icke förut ansett sig böra hemställa om ökning av anslagsbeloppet i fråga har berott därpå, att det ansetts lämpligt att först avvakta någon tids erfarenhet. Särskilt har detta gällt registrering av och kontoföringen beträffande de försäkrade, vilket omfattande arbete emellertid nu kommit fullt i gång.

Den ökning, som styrelsen nu ansett sig böra föreslå, berör endast vissa av de i gällande stat uppförda extra anslagsposterna. I några fall har en — om ock mindre avsevärd — sänkning ansetts kunna ske i det nu anvisade beloppet. I avseende å de särskilda anslagsposter, i vilka ändring sålunda föreslås, får jag anföra följande.

I gällande stat finnes uppfört ett belopp av förslagsvis 84,000 kronor för *avlöning åt tillfälliga ledamöter, extra tjänstemän och amanuenser samt andra extra biträden ävensom extra vaktmästare*. Enligt av Kungl. Maj:t den 10 april och den 31 december 1915 meddelade bestämmelser har pensionsstyrelsen bemyndigats att i sådana fall, då tjänsteman hos pensionsstyrelsen, som åtnjuter avlöning å ordinarie eller extra stat, förordnas att tjänstgöra som tillfällig ledamot för behandling av pensionsärenden, tilldela honom, utöver innehavande avlöning enligt stat, fyllnadsarvode antingen till belopp, högst motsvarande skillnaden mellan hans egna och byråchefs tjänstgöringspenningar eller, därest han nödgas avstå sina egna tjänstgöringspenningar till person, som under tiden förordnas att uppehålla hans befattning, till belopp högst motsvarande byråchefs tjänstgöringspenningar. Av pensionsstyrelsen förordnade tillfälliga ledamöter och föredragande, som icke äro tjänstemän i styrelsen, må enligt samma bestämmelser tilldelas arvode med högst 540 kronor för månad räknat. I fråga om behovet av ordinarie personal för behandling av pensions- och sjukvårdsärendena har styrelsen, enligt vad jag förut meddelat, framhållit, att härför erfordrades, bland annat, nya byråchefs-befattningar, men att då styrelsen ansåge frågan om uppförande av sådana på ordinarie stat böra tills vidare undanskjutas, det i stället borde å extra anslaget anvisas medel till avlöning åt extra ledamöter. Styrelsen beräknar, att för år 1918 erfordras omkring 6 sådana ledamöter, därav 3

[79.] för granskningsbyråerna samt 2 à 3 för handläggning av sjukvårdsärenden. Härjämte torde man, såsom i annat sammanhang framhållits, böra räkna med behovet av att åt en extra ledamot överlämna handläggningen av de ärenden, från vilka generaldirektörens ställföreträdare anses böra befrias, därest till honom skulle i någon större utsträckning överlämnas ärenden för handläggning i generaldirektörens ställe.

Pensionsstyrelsen anser, att avlöningen till de extra ledamöterna bör bestämmas till omkring 7,000 kronor för år. Förordnande som extra ledamot borde i första hand meddelas tjänstemän inom pensionsstyrelsen. Dock borde räknas med att för sådant uppdrag anlitas även personer utom ämbetsverket. Därest tjänstemän hos pensionsstyrelsen av t. ex. andra lönegraden förordnades som extra ledamöter, skulle dessa alltså enligt pensionsstyrelsens förslag, utöver avlöningen enligt stat 5,800 kronor, erhålla ett tilläggsarvode av omkring 1,200 kronor för år. Då det antagligen komme att finnas erforderligt, att de avstode sina tjänstgöringspenningar åt de tjänstemän av lägre grad, som förordnades att uppehålla deras befattningar i andra lönegraden, skulle tillkomma ett mot tjänstgöringspenningarna svarande belopp eller 1,800 kronor för år.

Det synes mig visserligen riktigt, att de personer, vilka förordnas såsom extra ledamöter, erhålla en mot arbetets vikt och betydelse svarande avlöning. Med hänsyn till de konsekvenser i avseende å andra ämbetsverk, som därmed kunde vara förbundna, har jag dock ansett mig icke böra åtminstone för närvarande förorda, att ett generellt medgivande lämnas i enlighet med styrelsens förslag. De hittills tillämpade bestämmelserna i fråga om avlöningen till de extra ledamöterna torde alltså böra i huvudsak fortfarande gälla. Däremot synes det mig billigt, att, såsom pensionsstyrelsen även föreslagit, de personer, vilkas förordnanden såsom extra ledamöter äro av längre varaktighet, berättigas till semester under en och en halv månad årligen med bibehållande av de med förordnandet följande avlöningsförmåner oavkortade.

Till avlöning åt extra ledamöter torde emellertid böra beräknas ungefär samma belopp, som styrelsen ansett erforderligt, eller förslagsvis 25,000 kronor.

Av förut intagna redogörelse för personalbehovet å styrelsens olika avdelningar framgår, att, utöver den ordinarie personalen enligt styrelsens förslag, torde komma att erfordras ett rätt avsevärt antal amanuenser, extra kvinnliga biträden och extra vaktmästare, och har styrelsen beräknat kostnaden för ersättning till denna personal till omkring 75,000 kronor. Detta belopp är emellertid beräknat under förutsättning, att

styrelsens förslag om ökning av antalet ordinarie befattningar vinner bifall. Givet är att därest i enlighet med mitt förslag en reduktion verkställes beträffande de nya ordinarie befattningarna, en ökning av anslaget för extra personal måste äga rum; och bör enligt verkställd utredning denna ökning beräknas till omkring 42,000 kronor.

Utgifterna för extra eller tillfällig personal torde emellertid böra upptagas till sammanlagt förslagsvis 140,000 kronor.

I staten för vart och ett av åren 1915 och 1916 har såsom *ersättning till medicinskt biträde* hos styrelsen upptagits ett belopp av högst 3,000 kronor. Enligt nådigt brev den 21 januari 1916 har emellertid Kungl. Maj:t sedermera på hemställan av pensionsstyrelsen medgivit, att till det medicinska biträdet finge under samma år utbetalas dels ett fast arvode av 4,000 kronor, dels ock därutöver särskild ersättning av en krona för varje av nämnda biträde behandlat sjukvårdsärende, dock högst tillhopa 3,000 kronor.

I sin skrivelse den 24 september 1915 angående anslagsbehoven för år 1917 anförde pensionsstyrelsen härom, att det redan visat sig nödvändigt för styrelsen att i stor utsträckning anlita medicinskt biträde, särskilt i och för den sjukvårdande verksamhet, som under år 1915 tagit sin början. I den mån denna verksamhet ökades, toges det medicinska biträdet allt mera i anspråk. Även vid behandlingen av pensionsärenden vore det i hög grad behöfligt att äga tillgång till medicinskt biträde i stor utsträckning för bedömande av den viktiga invaliditetsfrågan. Styrelsen förklarade sig därför anse, att för ifrågavarande ändamål borde anvisas ett avsevärt högre belopp än det, som då utginge, och att beloppet för år 1917 icke gärna borde beräknas lägre än till omkring 8,000 kronor. Med ett dylikt anslag funnes möjlighet för styrelsen att anlita två eller flera läkare, vilket ur flera synpunkter skulle medföra fördelar. Utgiften för anlåtande av medicinskt biträde i större utsträckning än hittills skett vid behandlingen av sjukvårdsärenden och för bedömande av pensionsökandes invaliditet komme, enligt styrelsens förmenande, helt säkert att visa sig medföra ekonomiska fördelar för staten.

I sin skrivelse den 15 juni 1916 angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel anförde riksdagen i förevarande fråga, att riksdagen förutsatte, att ersättningen till medicinskt biträde bestämdes att utgå med ett belopp av högst 8,000 kronor; och har i enlighet härmed ersättningen i fråga i staten för år 1917 upptagits till högst sistnämnda belopp.

Pensionsstyrelsen anför i sin förevarande skrivelse, att i och med den fortgående ökningen av styrelsens sjukvårdande verksamhet ökat

[79.] behov av medicinskt biträde för styrelsen komme att göra sig gällande. Särskilt de ärenden, som sammanhänge med sjukvårdsverksamheten, krävde ofta en ingående och tidsödande prövning av läkaren. Utredningar och undersökningar komme ock att erfordras för fondförvaltningen, därvid krävdes medicinsk sakkunskap och erfarenhet. Styrelsen har på grund härav beräknat kostnaden för läkare för 1918 till 12,000 kronor.

Styrelsens sjukvårdande verksamhet, vars betydelse knappast torde kunna överskattas, kommer givetvis att ökas år från år. Särskilt med hänsyn härtill finner jag det vara av vikt, att styrelsen har till sitt förfogande tillräckligt anslag för nu ifrågavarande ändamål. Det torde böra nämnas, att enligt uppgift från pensionsstyrelsen den för närvarande hos styrelsen anställde läkaren under tiden 1 januari—30 november 1916 haft att avgiva utlåtande i ej mindre än 2,781 sjukvårdsärenden, vartill kommer ett denna summa betydligt överstigande antal vanliga pensionsärenden, som underställts hans bedömande. Men förutom handläggningen av omförmälda ärenden har läkaren att deltaga i behandlingen av organisationsfrågor m. m. rörande sjukvården; och det är tydligt, att dessa frågor skola komma att kräva ett alltjämt ökat arbete för läkaren. Vid bestämmande av anslagsbeloppet bör även tagas i beräkning, att pensionsstyrelsen bör äga möjlighet att anlita två eller flera läkare, så att den i förekommande fall erforderliga speciella sakkunskapen får göra sig gällande. Till huru stort belopp anslaget bör beräknas är naturligtvis svårt att i förväg avgöra, men torde det tills vidare böra upptagas till förslagsvis 12,000 kronor.

I skrivelse den 11 december 1916 har pensionsstyrelsen — under åberopande i huvudsak av de skäl, styrelsen anfört för sin framställning om förhöjt anslag för år 1918 — hemställt om bemyndigande att för ersättning till medicinskt biträde under år 1917 få, utöver det i staten för nämnda år för ändamålet anvisade beloppet 8,000 kronor, utbetala ytterligare högst 4,000 kronor.

Då synnerligen trängande behov synts föreligga för styrelsen att i större utsträckning än hittills kunna anlita medicinskt biträde, har Kungl. Maj:t på det sätt bifallit styrelsens hemställan, att styrelsen erhållit medgivande att för tiden från och med den 1 januari till den 1 juli 1917 disponera ett belopp av högst 2,000 kronor utöver det i staten för ifrågavarande ändamål upptagna, på första halvåret av år 1917 belöpande beloppet. Min avsikt är att, därest riksdagen icke har något att häremot erinra, sedermera föreslå Kungl. Maj:t att bifalla styrelsens framställning i dess helhet.

Vad angår den bland styrelsens utgiftsposter förekommande *ersättningen till ombud*, har styrelsen beräknat denna kostnad till nuvarande belopp eller förslagsvis 70,000 kronor, vartill kommer resekostnadsersättning till samma ombud, beräknad likaledes till nuvarande belopp eller förslagsvis 70,000 kronor. Det har synt mig, att besparing i kostnaden för ombuden möjligen skulle kunna ernås, därest riksförsäkringsanstalten, socialstyrelsen och pensionsstyrelsen, vilka ämbetsverk samtliga för sin verksamhet behöva ombud ute i orterna, i förekommande fall anlitate gemensamma dylika ombud. På grund härav har jag, såsom redan förut omnämnts, ansett mig böra i skrivelse till omförmälda ämbetsverk anmoda dem taga i övervägande, huruvida på denna väg utgifterna för avsedda ändamål skulle kunna nedbringas, samt att därefter gemensamt inkomma med det yttrande och förslag i ämnet, vartill omständigheterna kunde föranleda. Av denna anledning har jag beträffande pensionsstyrelsen ansett mig kunna räkna med ett något lägre belopp för den egentliga ersättningen till ombuden än det av pensionsstyrelsen i förevarande hänseende föreslagna, eller 65,000 kronor.

För *hyra av ämbetslokal* hava för åren 1915 och 1916 anvisats förslagsvis 21,400 kronor. För 1917 har för ändamålet förslagsvis anvisats 24,600 kronor. Styrelsen erinrar i sin föreliggande skrivelse, hurusom enligt nådiga brev den 29 september 1915 och den 18 februari 1916 förhyrts ytterligare ämbetslokaler för styrelsen i huset nr 7 vid Engelbrektsgatan, därvid den årliga hyressumman från och med den 1 oktober 1916 utgjorde 24,600 kronor. Styrelsen framhåller vidare, att det vore sannolikt, att det alltjämt växande arbetet inom styrelsen komme att påkalla förhyrande av ytterligare lokaler. Då någon kostnadsberäkning härom emellertid ej kunnat göras, anser jag lika med styrelsen anslag för ifrågavarande ändamål icke böra för år 1918 beräknas till högre belopp än det nu anvisade eller förslagsvis 24,600 kronor.

För *städning av ämbetslokalen, värme och belysning* hava i staten för åren 1915 och 1916 anvisats förslagsvis 8,000 kronor. Motsvarande belopp utgör för år 1917 12,000 kronor. Anledningen till förhöjningen i anslagsposten är att söka dels i de ökade priserna å ved och kol m. m., dels ock i den förut antydda utvidgningen av styrelsens ämbetslokaler. I sistnämnda hänseende har styrelsen meddelat, att antalet av styrelsen disponerade rum, som i början av år 1915 utgjorde 56, därefter ökats, så att detsamma för närvarande uppgår till 66. I likhet med styrelsen anser jag, att anslaget för år 1918 bör upptagas till samma belopp som för år 1917 eller till förslagsvis 12,000 kronor.

[79.]

Anslagsposten *tryckningskostnader* är för åren 1915 och 1916 upptagen till 60,000 kronor. Med hänsyn till den nedgång i utgifterna för detta ändamål, som ägt rum under åren 1915 och 1916, har anslaget för år 1917 bestämts till 54,000 kronor. Att göra någon mera exakt beräkning av detta anslagsbehov för år 1918 anser styrelsen svårt. Styrelsen har ansett sig böra beräkna detsamma till förslagsvis 50,000 kronor; och har jag intet att häremot erinra.

För *inköp av inventarier, inklusive skriv- och räknemaskiner samt diverse utgifter* hava i 1915 och 1916 års stat anvisats 23,600 kronor. För år 1917 har detta anslag bestämts till 17,400 kronor, i vilket belopp jämväl medräknats kostnader för vakthållning nattetid inom styrelsens ämbetslokaler. I sistnämnda hänseende får jag erinra om att inom de i ett flertal olika våningar belägna ämbetslokalerna förvaras ett högst betydligt antal handlingar — pensionsansökningar, avgiftsförteckningar, kortregister m. m. — av vilka en hel del, därest de förkomme, icke skulle kunna ersättas. Styrelsen har ansett sig jämväl för år 1918 böra beräkna utgifter för dylik vakthållning, vilka med hänsyn till utvidgningen av ämbetslokalerna torde komma att uppgå till cirka 500 kronor. Anslagsposten torde enligt styrelsens förslag för nämnda år lämpligen böra upptagas till förslagsvis 18,000 kronor.

Övriga i nu gällande stat upptagna anslagposter synas böra för år 1918 beräknas med oförändrade belopp. Jag tillåter mig endast beträffande anslagsposten *reskostnadsersättning åt styrelsen* meddela, att däri jämväl torde böra inbegripas dylik ersättning åt styrelsens sakkunniga.

I enlighet med vad sålunda anförts, torde för nedannämnda ändamål för år 1918 böra förslagsvis beräknas följande belopp:

lönertillägg till generaldirektören	kronor	4,000
ersättning till sakkunniga hos pensionsstyrelsen	»	12,000
avlönning åt extra och tillfälliga ledamöter, extra tjänstemän och amanuenser samt andra extra biträden ävensom extra vaktmästare, förslagsvis	»	140,000
ersättning till medicinskt biträde hos styrelsen, förslagsvis	»	12,000
ersättning åt styrelsens ombud, förslagsvis	»	65,000
reskostnadsersättning åt nämnda ombud, förslagsvis	»	70,000
reskostnadsersättning åt styrelsen samt dess sakkunniga, högst	»	5,000
hyra av ämbetslokal, förslagsvis	»	24,600

Transport kronor 332,600

	Transport kronor	332,600	[79.]
städning av ämbetslokalen, värme och belysning, förslagsvis	»	12,000	
skrivmaterialier, telefon, böcker, bindning av kontorsböcker m. m., förslagsvis	»	20,000	
tryckningskostnader, förslagsvis	»	50,000	
inköp av inventarier, inklusive skriv- och räknemaskiner, vakthållning nattetid inom styrelsens lokaler samt diverse utgifter, förslagsvis	»	18,000	
	Summa kronor	432,600	

För upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet under år 1918 skulle alltså bära av riksdagen äskas, utöver anslaget å ordinarie stat, ett förslagsanslag å extra stat å 432,600 kronor.

Vid bifall till det av mig framställda förslaget skulle ordinarie anslaget till pensionsstyrelsen för år 1918 komma att höjas från förutvarande 234,600 kronor med 99,200 kronor till 333,800 kronor. Extra förslagsanslaget till upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet skulle ökas från 381,000 kronor med 51,600 kronor till 432,600 kronor. Sammanlagda kostnaden för pensionsstyrelsens verksamhet skulle alltså för år 1918 komma att utgöra 766,400 kronor eller 150,800 kronor mera än de nu anvisade anslagsbeloppen. Av vad i annat sammanhang meddelats angående de för pensionsstyrelsens verksamhet faktiskt bestridda utgifterna under de senare åren torde framgå, att den verkliga utgiftsökningen för statsverket ej på långt när kommer att uppgå till sistnämnda belopp.

Beträffande det ordinarie anslaget till pensionsstyrelsen hemställer jag under förevarande punkt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels, med godkännande av det av mig framlagda förslaget till ordinarie stat för pensionsstyrelsen, att tillämpas från och med år 1918, höja det å riksstaten uppförda *ordinarie anslaget till pensionsstyrelsen* från 234,600 kronor med 99,200 kronor eller till 333,800 kronor;

dels föreskriva, att för de nya befattningshavare, som, på grund av vad ovan föreslagits, må varda uppförda å ordinarie stat, i tillämpliga delar skola gälla

[79.]

de genom kungl. kungörelsen den 1 oktober 1914 stadgade villkor och bestämmelser för åtnjutande av de från och med år 1915 fastställda avlöningsförmåner för pensionsstyrelsen ävensom beträffande generaldirektörens ställföreträdare de särskilda bestämmelser, som i sådant avseende av mig förordats;

dels ock medgiva, att, därest någon av de nu hos pensionsstyrelsen å extra stat anställda befattningshavare, nämligen 1 byråchef, 1 sekreterare, 2 tjänstemän av första lönegraden, 1 kvinnligt biträde av andra lönegraden samt 2 kvinuliga biträden av första lönegraden, med ikraftträdandet av ifrågavarande ändring i pensionsstyrelsens stat tillträder motsvarande befattning å ordinarie stat, honom må tillerkännas rätt att för åtnjutande av löneförhöjning genom ålders-tillägg tillgodoräkna sig den tid, han omedelbart dessförinnan på grund av stadigvarande förordnande efter ingången av år 1915 bestritt sin ifrågavarande befattning.

25. Anslag för upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet m. m.

[80.]

Upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet m. m.

(Extra anslag.)

Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet m. m.*, utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag å 432,600 kronor.

26. Anslag till pensionsförsäkringens genomförande.

[81.]

Pensionsförsäkringens genomförande.

(Extra anslag.)

Enligt 10 § i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 bestrides kostnaden för de jämlikt samma lag utgående pensions-tilläggen till $\frac{3}{4}$ av staten och till $\frac{1}{4}$ av landstingen och kommunerna. Detsamma gäller i fråga om understöd, som utgå enligt 33 § i nämnda lag. Angående pension på grund av frivilliga avgifter är i 34 § samma

lag stadgat, att till den i 11 § av lagen omförmälda fond skall för varje år av statsmedel tillskjutas ett belopp, motsvarande $\frac{1}{8}$ av summan av de under året erlagda frivilliga avgifter.

[81.]

För år 1914 uppförde 1913 års riksdag på extra stat ett förslagsanslag av 2,660,000 kronor för bestridande av på staten belöpande kostnad för genomförande av en allmän pensionsförsäkring. Med detta anslag ansågs såväl statens andel av kostnaden för pensionstillägg och understöd som statens tillskott till den frivilliga försäkringen kunna bestridas.

Vid 1914 års senare riksdag skedde en uppdelning av ifrågavarande anslag i två särskilda anslag. I enlighet med Kungl. Maj:ts framställning i ämnet beviljade nämligen riksdagen för år 1915 på extra stat dels ett förslagsanslag av 3,600,000 kronor för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring, dels ock ett förslagsanslag av 125,000 kronor till gäldande av statens bidrag för samma år till den jämlikt samma lag anordnade, på frivilliga avgifter grundade försäkring.

Sedermera har riksdagen på extra stat beviljat särskilda förslagsanslag dels för år 1916 av 4,500,000 kronor för det förra och 125,000 kronor för det senare ändamålet, dels ock för år 1917 av 5,450,000 kronor för det förra och 25,000 kronor för det senare ändamålet. Den ökade kostnad för statsverket, som föranledes av 1915 års utvidgning av pensionsförsäkringen, är icke inbegripen i förutnämnda belopp 5,450,000 kronor, utan avser detta — liksom det under nu förevarande punkt äskade anslaget för år 1918 — allenast pensionstillägg och understöd jämlikt lagen enligt dess lydelse före den 8 juni 1915.

I skrivelse den 2 oktober 1916 har pensionsstyrelsen gjort framställning om anslag för år 1918 för bestridande av de på staten belöpande kostnader för genomförande av den allmänna pensionsförsäkringen. Styrelsen anför därvid till en början beträffande statens kostnad för pensionstillägg och understöd följande:

Anslag för
år 1918.

»För beräkning av erforderligt anslag för år 1918 för pensionstillägg och understöd jämlikt pensionsförsäkringslagen enligt dess lydelse före den 8 juni 1915 har inom pensionsstyrelsen verkställt en utredning, varvid lagts till grund antalet utfärdade pensionsbrev från och med 1914 till och med juli månad 1916, varjämte antagits, att under augusti månad 1916 utfärdades 2,000 pensionsbrev samt att under var och en av månaderna september—november komme att utfärdas 2,500 pensionsbrev, allt enligt lagens ursprungliga lydelse.

Statens
kostnad för
pensions-
tillägg och
understöd.

De faktiska utbetalningarna under 1914 och 1915 ävensom 1916 — för det senare året med ovannämnda antaganden — belöpa sig till följande belopp:

[81.]

Utbetalningar verkställda år	Kostnaderna för år			Inalles	Därav statens kostnad	Beräknade utbetalningar	Därav beräknat belopp för staten
	1914	1915	1916				
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
1914	1,640,100	—	—	1,640,100	1,230,075	3,550,000	2,660,000
1915	1,200,000	3,142,400	—	4,342,400	3,256,800	4,800,000	3,600,000
1916	860,000	1,420,000	4,500,000	6,780,000	5,085,000	6,000,000	4,500,000
1914—1916	3,700,100	4,562,400	4,500,000	12,762,500	9,571,875	14,350,000	10,760,000

Såsom av tabellen framgår hava under åren 1915 och 1916 utbetalats och komma att utbetalas avsevärda belopp, som rätteligen skolat utbetalas redan 1914, men som icke kunnat under det året utbetalas, emedan vederbörande dröjt att ingiva ansökan om pension eller denna av en eller annan anledning ej kunnat slutbehandlas under året. Samma är förhållandet beträffande pensioner, till vilka rätten inträtt 1915.

Under 1916 har till och med augusti månad utbetalts närmare 1,500,000 kronor retroaktivt för åren 1914 och 1915. För de följande månaderna har räknats med en retroaktiv kostnad av 780,000 kronor. De utbetalningar, som rätteligen höra till 1916, antagas uppgå till allenast 4,500,000 kronor emot beräknade 6,000,000 kronor. Härvid bör dock beaktas, att man under följande år har att räkna med retroaktiva kostnader, som avse året 1916.

Vidkommande statsanslaget för 1916, 4,500,000 kronor, torde, såsom av tabellen framgår, detta komma att överskridas med omkring 585,000 kronor. Detta angiver emellertid icke någon avvikelse från de gjorda beräkningarna, utan innebär allenast, att kostnader, som beräknats skola tidigare utgå, framskjutits.

Med stöd av de uppgifter, som regeringsrådet Lindstedt lämnade till första försvarsberedningen angående statens kostnad under de närmaste åren för den allmänna pensionsförsäkringen, beräknades statens och kommunernas sammanlagda kostnad för pensionstillägg och understöd för år 1917 till 7,270,000 kronor. Av detta belopp skulle komma på staten $\frac{3}{4}$ eller omkring 5,450,000 kronor, vilket belopp även anvisats såsom förslagsanslag.

Med stöd av samma uppgifter har det för år 1918 erforderliga anslaget beräknats till 6,750,000 kronor eller $\frac{3}{4}$ av den för samma år beräknade sammanlagda kostnaden, 9,000,000 kronor, för pensionstillägg. Resultatet av den undersökning, som verkställts inom pensionsstyrelsen av dess eget material, giver icke någon anledning att nu föreslå ett lägre belopp.»

Styrelsen anför vidare beträffande statens bidrag till den frivilliga försäkringen följande:

Statens
bidrag till den
frivilliga
försäkringen.

»Vidkommande statens kostnad för den frivilliga försäkringen har, såsom förut nämnts, för vartdera av åren 1915 och 1916 beräknats ett belopp av 125,000 kronor och för år 1917 ett belopp av 25,000 kronor. Anslutningen till den frivilliga försäkringen har emellertid hittills varit ganska obetydlig, och de bidrag, staten lämnat till denna försäkring, uppgingo för år 1914 till allenast 1,356 kronor

13 öre och för år 1915 till 1,438 kronor 63 öre exklusive ränta. Någon väsentlig stegring i statens kostnad för den frivilliga försäkringen, utöver sistnämnda belopp, är icke att antaga för år 1916.

Bibehållas de nu gällande bestämmelserna angående den frivilliga försäkringen oförändrade, torde någon större anslutning till densamma knappast vara att förvänta under de närmaste åren. Skulle emellertid det pensionsstyrelsen lämnade uppdraget att verkställa utredning och utarbeta förslag rörande omläggning av grunderna för ifrågavarande försäkring, vilken utredning för närvarande pågår, leda till en omläggning av försäkringen, som ställer den fördelaktigare för de försäkrade, är det möjligt, att statens kostnad kommer att ökas till följd av större anslutning till försäkringen. Att nu ens tillnärmelsevis beräkna denna kostnad låter sig icke göra. Det har därför synts pensionsstyrelsen icke vara skäl att för år 1918 föreslå annat belopp än det som beräknats och anvisats för 1917 eller således 25,000 kronor.»

Vad pensionsstyrelsen anfört i fråga om den beräknade kostnaden för år 1918 för pensionstillägg och understöd har ej givit mig anledning till erinran. Departements-
chefen.

Beträffande statens bidrag till den frivilliga försäkringen utvisar den av pensionsstyrelsen förebragta utredning, att, därest de nu gällande bestämmelserna för denna försäkring bibehållas, någon större anslutning till densamma knappast torde vara att förvänta under de närmaste åren. Emellertid ber jag få meddela, att jag hoppas bli i tillfälle att underställa Kungl. Maj:t förslag rörande omläggning av grunderna för denna försäkring i så god tid, att framställning i ämnet kan avlätas till instundande riksdag. Eburu efter en sådan omläggning statens kostnad för denna försäkring tilläventyrs kan komma att ökas till följd av större anslutning till densamma, anser jag lika med styrelsen skäl ej föreligga att för år 1918 föreslå någon ändring i det belopp, som för ifrågavarande ändamål blivit för år 1917 anvisat.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för år 1918 på extra stat bevilja dels ett förslagsanslag av 6,750,000 kronor för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring enligt dess lydelse före den 8 juni 1915, dels ock ett förslagsanslag av 25,000 kronor till gäldande av statens bidrag till den jämlikt samma lag anordnade, på frivilliga avgifter grundade försäkring.

27. Bidrag till understöd åt de personer, som genom lagen den 8 juni 1915 blivit delaktiga i den allmänna pensionsförsäkringen.

[82.]
*Bidrag till
 understöd åt
 de personer,
 som genom
 lagen den 8
 juni 1915
 blivit del-
 aktiga
 i den all-
 männa pen-
 sionsförsäk-
 ringen.*
 (Extra anslag.)

Genom lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring hava i rätten till understöd enligt 33 § i sistnämnda lag inbegripits *dels* de vid 1914 års ingång befintliga invalider, som fyllt 15 men ej 67 år och år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning antingen endast av enskilda personer eller delvis av enskilda personer och delvis av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar, *dels* ock de personer, som vid 1914 års ingång fyllt 67 år, med undantag av de då befintliga invalider, som år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar. För de nytillkomna grupperna bestämmes beloppet av understöd eller ökning därav till 50 procent av i lagen om allmän pensionsförsäkring eljest stadgat belopp. Å andra sidan har genom den nya lagen gjorts den inskränkning i pensionsrätten enligt lagen den 30 juni 1913, att beloppet av pensionstillägg, understöd och ökning därav för den, som under åren 1919—1929 förvärvat sådan rätt, bestämmes till 90 i stället för 100 procent av i sistnämnda lag eljest stadgat belopp.

I sin skrivelse den 27 maj 1915, nr 191, däri riksdagen anmälde sitt beslut i förevarande fråga, redogjorde riksdagen till en början för den utvidgning av pensionsförsäkringen, som sedermera kom att innefattas i lagen den 8 juni 1915 och vilken i huvudsak överensstämde med ett av enskilda motionärer i riksdagen framställt förslag. Med anslutning till ett av pensionsstyrelsen gjort uttalande om gäldande av de för ifrågavarande ändamål erforderliga kostnaderna yttrade riksdagen härefter följande:

»Därest, såsom pensionsstyrelsen antagit kunna utan olägenhet ske, till grund för den nuvarande generationens pensionering lägges en räntefot av 4 procent, kan ur arbetarförsäkringsfonden för ifrågavarande ändamål disponeras ett belopp, vilket den 1 januari 1915 uppgick till 26,406,000 kronor, men vilket, med tillägg av 1915 års ränteinkomst, beräknats uppgå till 27,462,000 kronor. Återstående kostnader för medtagande i försäkringen av samtliga de grupper, som enligt motionärernas förslag skulle komma att inbegripas i försäkringen, motsvara ett kapitalvärde den 1 januari 1916 av 26,224,000 kronor och skulle täckas dels av ett belopp, motsvarande den besparing i nu beräknade kostnader för understöd och pensionstillägg till i försäkringen redan inneslutna invalider, som skulle uppkomma vid en utsträckning av övergångstiden i enlighet med motionärernas nyss

angivna förslag, dels ock genom ett årligt statsanslag under åren 1917—1940 av 662,000 kronor eller under åren 1917—1950 av 548,000 kronor.

[82.]

Någon tvekan att godtaga den ståndpunkt, som pensionsstyrelsen intagit i fråga om användandet av arbetarförsäkringsfonden har icke syntts riksdagen böra förefinnas.

Vad angår det årliga statsbidrag, som skulle ytterligare erfordras för genomförande av motionärernas förslag, är detta, respektive 662,000 kronor eller 548,000 kronor, ganska ringa i förhållande till det stora antal invalider, som härigenom skulle bliva delaktigt i pensionsförsäkringen.

I själva verket kan, efter vad från pensionsstyrelsen inhämtats, antagas, att de beräkningar, som legat till grund för hela pensionsförsäkringen, äro så försiktigt uppgjorda, att goda utsikter förefinnas, att det statsbidrag, som för genomförande av motionärernas förslag skulle under en följd av år erfordras, fullt eller åtminstone till stor del skulle komma att falla inom ramen av de beräknade statsanslagen för de enligt nu gällande bestämmelser utgående pensionstillägg och understöd. De periodiska undersökningar av pensionsförsäkringsfonden, som komma att äga rum, skola enligt riksdagens uppfattning komma att ådagalägga, att pensionsförsäkringen även inom avgiftspensioneringen äger betydelsefulla vinstkällor, till vilka hänsyn icke tagits vid de försäkringstekniska beräkningarna.»

Uti skrivelse den 24 september 1915 gjorde pensionsstyrelsen framställning om statsanslag för ifrågavarande ändamål under 1917. Beträffande frågan, huruvida det årliga statsanslaget borde utgå under åren 1917—1940 eller under åren 1917—1950, förklarade sig styrelsen anse det förra alternativet vara att föredraga, enär därigenom de medel, som beräknats behöva förskottas av pensionsförsäkringsfonden, bleve mindre och hastigare kunde återbördas till densamma, samt den årliga kostnaden för de nytillkomna grupperna redan före 1940 beräknats hava sjunkit under det årliga statsanslaget. Pensionsstyrelsen ansåge därför, att såsom bidrag till kostnaden för dessa gruppers pensionering borde utgå ett årligt statsanslag å 662,000 kronor under åren 1917—1940.

Med anledning härav yttrade jag till statsrådsprotokollet den 14 januari 1916, att med hänsyn såväl till den föreliggande ekonomiska situationen som till den av riksdagen betonade möjligheten, att det statsbidrag, som erfordrades till täckande av nu ifrågavarande pensionsförsäkring, åtminstone till stor del kunde komma att rymmas inom ramen för de beräknade statsanslagen till förut gällande pensionsförsäkring — en möjlighet, som ej för närvarande med säkerhet kunde bedömas — syntes vara lämpligast, att statsbidrag för ändamålet åtminstone för de närmaste åren bestämdes till det lägre beloppet eller 548,000 kronor årligen, varefter sedermera, om sådant skulle befinnas nödigt eller önskvärt, en ökning av anslaget kunde äga rum.

[82.] I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för ifrågasvarande ändamål på extra stat för år 1917 bevilja ett belopp av 548,000 kronor. Detta förslag blev av riksdagen bifallet.

Anslag för
år 1918.

Uti skrivelse den 2 oktober 1916 har pensionsstyrelsen gjort framställning om statsanslag för ifrågasvarande ändamål under 1918. Styrelsen har därvid anfört följande:

»Styrelsen anser visserligen på de skäl, som styrelsen anfört i sin skrivelse den 24 september 1915, det vara önskligt, att redan från och med år 1918 det högre beloppet, 662,000 kronor, finge beräknas för nu ifrågasvarande ändamål, men finner sig dock med hänsyn till den nuvarande ekonomiska situationen böra begränsa sin framställning till samma belopp, som anvisats för år 1917, eller 548,000 kronor. Då den i pensionslagen föreskrivna undersökningen av pensionsförsäkringsfonden första gången anställes, torde även komma att verkställas en överslagsberäkning rörande det dittillsvarande förloppet av pensionsförsäkringen i dess helhet, och torde pensionsstyrelsen i samband därmed bliva i tillfälle att närmare ingå på frågan om kostnaderna för den år 1915 beslutade utvidgningen av försäkringen.»

Departement-
schefen.

Med åberopande av vad jag, enligt vad nyss omförmälts, i förevarande fråga anfört till det vid 1916 års statsverksproposition fogade protokoll över civilärenden hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för år 1918 på extra stat bevilja ett förslagsanslag, högst 548,000 kronor, att utgå *som bidrag till täckande av statens kostnad för understöd enligt 33 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring åt de personer, som genom lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av förstnämnda lag blivit delaktiga i den allmänna pensionsförsäkringen.*

28. Vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet.

[83.]
Vidtagande av
åtgärder till
förebyggande
och hävande
av invaliditet.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda proposition medgav 1914 års senare riksdag, att för vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet finge jämlikt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelades, av pensionsstyrelsen disponeras ett belopp av högst 200,000 kronor, att utgå med högst 50,000 kronor av det för år 1914 av riksdagen på extra stat anvisade förslagsanslag för bestrif-

dande av på staten belöpande kostnad för genomförande av en allmän pensionsförsäkring samt med återstående belopp av det förslagsanslag för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring, som riksdagen för år 1915 anvisat. [83.]

Sedermåra har 1915 års riksdag på extra stat för år 1916 anvisat ett anslag av 200,000 kronor att i enlighet med de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelades, användas för vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet.

Slutligen har 1916 års riksdag medgivit, att av det för år 1917 beviljade förslagsanslaget av 5,450,000 kronor för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring enligt dess lydelse före den 8 juni 1915 ett belopp av högst 300,000 kronor finge, i enlighet med de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelades, användas för nu ifrågasvarande ändamål.

Närmare föreskrifter angående användningen av sistnämnda belopp å 300,000 kronor hava av Kungl. Maj:t meddelats genom nådigt brev den 24 november 1916 (sv förf.-saml. nr 503).

I skrivelse den 2 oktober 1916 har pensionsstyrelsen gjort framställning om beredande av medel för ifrågasvarande ändamål för år 1918. Styrelsen anför därvid till en början följande:

Pensions-
styrelsen.

»Pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet kunde av flera orsaker icke taga sin början förrän under år 1915. Nämnda år inkommo till styrelsen 1,481 ansökningar om sjukvård, varjämte styrelsen på eget initiativ upptog frågan om sjukvård i 688 fall. Sammanlagda antalet sjukvårdsärenden under 1915 utgjorde således 2,169, och av anslaget för samma år togos i anspråk 15,712 kronor 81 öre.

Under tiden den 1 januari—den 15 september 1916 hava inkommit 1,731 ansökningar om sjukvård, och har styrelsen dessutom på eget initiativ ingripit i 393 fall. Sammanlagda antalet sjukvårdsärenden för nämnda tid uppgår således till 2,124. Under samma tid har beslut fattats om bidrag till

vård å kurort.....	i	294 fall
» » tuberkulosanstalt	»	256 »
» » kustsanatorium.....	»	12 »
» » lasarett	»	228 »
» » radiumhem	»	1 »
vård, yrkesutbildning och ortopedisk bandageanordning å vanförel- anstalt.....	»	265 »
inackordering i Hemmet för lupussjuka.....	»	19 »

[83.] yrkesutbildning i statens hantverksskola för blindas i Kristinehamn ... i	20 fall
utbildning i handelsskola eller dylikt	7 »
seminarieutbildning	2 »
utbildning hos yrkesidkare i hemorten	10 »
vård i hemmet under konvalescenttiden	6 »

Summa 1,120 fall

Av det för år 1916 anvisade anslaget 200,000 kronor har för tiden till den 15 september utbetalts 34,853 kronor 81 öre, och torde av anslaget kunna beräknas utgå sammanlagt omkring 85,000 kronor.

Såsom av det föregående framgår har en väsentlig besparing ägt rum i avseende å det för år 1915 anvisade anslaget, och torde av 1916 års anslag mera än hälften besparas.

Anledningen till att anslagen icke i större omfattning tagits eller komma att tagas i bruk är att söka dels däri, att pensionsstyrelsen särskilt i början ansett sig böra något begränsa sitt ingripande i fråga om sjukvård, tills någon tids erfarenhet vunnits, vartill kommer att styrelsen på grund av 1915 års utvidgning av pensionsförsäkringen måst använda en väsentlig del av sin tid och sina arbetskrafter åt behandlingen av pensionsansökningar, dels ock däri, att styrelsen, för övrigt i överensstämmelse med förutsättningarna för ifrågavarande verksamhet, ansett sig böra såsom regel uppställa det villkoret för lämnande av sjukvård, att kommuner och enskilda till en del bära kostnaden för densamma.

Emellertid måste man för kommande år räkna med avsevärt större kostnader än hittills. Kostnadsökning kommer att uppstå till följd därav, att å ett flertal sjukvårdsanstalter höjning av dagkostnaderna ägt rum med anledning av alltmer ökade pris på livsförnödenheter och materialier. På Tranås vattenkuranstalt t. ex., dit styrelsen i stor utsträckning sänder patienter, kommer dagkostnaden, som för närvarande utgör 3 kronor 93 öre, att från och med 1917 utgå med 4 kronor å 4 kronor 50 öre för patient. Kostnaden för utbildning vid statens hantverksskola för blindas i Kristinehamn har från och med 1916 års hösttermin ökats med 50 kronor för år. Å jubileumssanatorierna har dagkostnaden i lägsta klass ökats med 25 öre per dag och patient. Å ett av kustsanatorierna har dagkostnaden likaledes ökats med 25 öre.

Styrelsen har vidare i ett stort antal fall beslutit bidrag till vård eller yrkesutbildning å vanförestalt. På grund av det begränsade utrymmet å de tre nu förefintliga vanförestalterna har likväl plats endast i ett mindre antal fall kunnat beredas för dem, för vilka styrelsen gjort ansökan om utbildning. Emellertid äro planer å bane att söka åstadkomma utvidgning vid de nuvarande vanförestalterna och att få till stånd ytterligare en dylik anstalt. Bringas dessa planer till verkställighet, kommer styrelsens kostnader för vanförestvård att icke oväsentligt ökas.

Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 31 december 1915 har styrelsen erhållit rätt att bevilja bidrag till vård i hemmet eller eljest hos enskilda, där så med uppenbar fördel kan ske och anstaltsvård icke kan erhållas. Dylika bidrag torde kunna bliva av stor betydelse i många fall, särskilt då det är fråga om tuberkulösa personer, som genom någon tids vård å sanatorium tillfrisknat i sådan grad, att de icke längre anses böra upptaga plats å sanatorium. Det är mången gång av synnerlig vikt, att dessa beredas tillgång till kraftigare näring än den de

själva kunna förskaffa sig och erhålla möjlighet att åtminstone till en början skonas från alltför tungt arbete. Styrelsen har hittills endast i ett fåtal fall beviljat dylikt bidrag, men det är sannolikt, att bidrag för ifrågavarande ändamål hädanefter kommer att lämnas i större utsträckning, särskilt som styrelsen för närvarande söker få till stånd ett samarbete med dispensärverksamheten i orterna.

Då här till kommer, att i den mån kännedomen om den sjukvårdande verksamheten allt mera sprides, ökat antal ansökningar om sådan vård äro att förvänta, kan med säkerhet antagas, att kostnaderna icke komma att stanna vid så låga belopp som hittills.»

Vidkommande behovet av medel för ifrågavarande ändamål för år 1918 yttrar sig därefter pensionsstyrelsen sålunda:

»Styrelsen tillåter sig till en början erinra, att, då fråga förut varit om framställning till riksdagen om anslag till förevarande ändamål, av föredragande departementschefen uttalats, att en allmän förutsättning syntes hava varit, att kostnaderna för sjukvården framdeles borde bestridas av medel från den i 11 § av pensionsförsäkringslagen omnämnda fond, men att medel från fonden icke borde ifrågasättas, förrän frågan om fondens förvaltning blivit definitivt ordnad.

I sitt den 4 mars 1916 avgivna betänkande angående förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden upptog även pensionsfondskommittén denna fråga till behandling och uttalade därvid bland annat, att kommittén för sin del vore övertygad om, att därest pensionsförsäkringen inriktade sin verksamhet även på direkta åtgärder till förebyggande eller hävande av invaliditet, sådana åtgärder skulle bli till stort gagn, först och främst för pensionsförsäkringen själv, då de vore ägnade att nedbringa försäkringskostnaderna, men därjämte för landet i dess helhet därigenom att de stärkte och bevarade arbetskraften hos befolkningen.

I fråga om sättet för erhållande av medel till dessa åtgärder föreslog kommittén en bestämmelse av innehåll, att, därest vid sådan utredning, som av pensionsstyrelsen verkställes jämlikt 12 § i lagen om allmän pensionsförsäkring, framgått, att överskott förefunnes, skulle Konungen efter framställning av pensionsstyrelsen och efter fondfullmäktiges hörande bestämma, huru stor del av berörda överskott finge användas för bestridande av kostnader för åtgärder, ägnade att i pensionsförsäkringens intresse förebygga eller häva arbetsoförmåga eller befordra folkhälsan. I anslutning här till föreslog kommittén även ett tillägg till 12 § i pensionsförsäkringslagen.

Pensionsstyrelsen framhöll i sitt utlåtande över kommitténs förslag, att medel, som användes för att förhindra inträdandet av för tidig invaliditet hos befolkningen och för att befordra folkhälsan, komme icke blott fonden och avgiftsförsäkringen till godo, utan även, och detta till och med i än högre grad, staten i form av minskade utgifter för pensionstillägg och understöd, vilka ju utginge endast vid invaliditet, under det att fonden även hade att utbetala ålderspensioner. Det kunde därför enligt styrelsens mening ifrågasättas, om icke staten även framdeles såsom hittills borde lämna direkta bidrag till ifrågavarande verksamhet.

Kungl. Maj:t, som ej fann skäl att för det dåvarande närmare ingå på sistberörda fråga, framlade för riksdagen förslag till bestämmelser angående använd-

[83.] ning av överskott i fonden till sjukvårdande åtgärder i överensstämmelse med vad pensionsfondskommittén hemställt, och blev detta förslag av riksdagen gillat.

Någon sådan undersökning av pensionsförsäkringsfonden, som föreskrives i 12 § av lagen om allmän pensionsförsäkring, har ännu ej kunnat verkställas och torde kunna verkställas tidigast under år 1917. Det är emellertid nödvändigt, att medel för den sjukvårdande verksamheten äro med säkerhet att påräkna jämväl för år 1918, enär det helt naturligt icke låter sig göra att utan vidare avbryta denna verksamhet, i all synnerhet som i många fall påbörjad sjukvård måste fortgå från ett år till ett annat.

Beträffande det för år 1918 erforderliga anslagsbeloppet torde detta kunna bestämmas till samma storlek som för år 1917 eller sålunda 300,000 kronor, och torde detta belopp få, i likhet med vad som bestämts beträffande anslaget för 1917, tagas av det förslagsanslag, som kan komma att för år 1918 beviljas för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring enligt dess lydelse före den 8 juni 1915.»

Pensionsstyrelsen har slutligen i sin förevarande skrivelse anført:

»De för närvarande gällande bestämmelserna angående användningen av beviljat anslag för den sjukvårdande verksamheten stadga bland annat, att därest skälig anledning finnes antaga, att person, som vid varaktig oförmåga till arbete är berättigad till pension eller understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring, inom en nära framtid skulle drabbas av sådan oförmåga, därest icke för ändamålet lämplig läkarbehandling eller sjukvård beredes honom, pensionsstyrelsen äger föranstalta om beredande åt dylik person av behandling eller vård, i den mån sådant eljest ej kan antagas komma till stånd.

Det inträffar ej sällan, att framställningar göras hos styrelsen om bidrag till behandling eller vård åt barn, vilka angripits exempelvis av barnförlamning eller tuberkulos. Vanligen finnas i dylika fall goda förutsättningar att kunna genom vård eller behandling förebygga invaliditet, därest ett snart ingripande sker, varemot ett uppskjutande av vården, till dess vederbörande uppnått åldern för inträde i pensionsförsäkringen, 15 år, med all sannolikhet skulle medföra varaktig arbetsoförmåga.

Tvekan har rätt, huruvida ovanberörda bestämmelse, såsom den nu är formulerad, lämnar styrelsen möjlighet att bereda vård åt personer, vilkas ålder något mera avsevärt understiger 15 år. Då emellertid av ovan anförda skäl möjlighet bör stå styrelsen öppen att bereda vård åt minderåriga på ett tidigare åldersstadium än det nyssnämnda, får styrelsen, för den händelse en sådan möjlighet icke kan anses föreligga med den nuvarande avfattningen av ifrågasvarande bestämmelse, hemställa om erforderlig ändring härav.»

Då jag funnit av intresse att erhålla några uppgifter beträffande resultatet av styrelsens sjukvårdande verksamhet, har jag från styrelsen infordrat dylika uppgifter, avseende tiden till och med den 30 september 1916. Styrelsen anför i en P. M. i ämnet följande:

»I fråga om resultaten av den sjukvårdande verksamheten har pensionsstyrelsen hitintills skilt mellan sådana fall

1) där vården medfört varaktig arbetsförmåga och där sökanden (patienten) sålunda icke är i behov av ytterligare vård;

2) där sökanden visserligen blivit förbättrad och ofta i stånd att helt eller delvis återtaga sitt arbete, men av vederbörande läkare ansetts böra bliva föremål för ytterligare behandling för vinnande av varaktig arbetsförmåga; samt

3) där sökanden icke i avsevärd grad förbättrats utan sannolikt trots vården blir för framtiden ur stånd att genom arbete försörja sig. I dessa fall är sökanden givitvis i regel berättigad till pension.

Inom de större grenarna av sjukvårdsverksamheten ställa sig vårdresultaten på följande sätt:

Kurortsvård.

De sjukdomar, för vilka vård beretts å kurort, hava i regel varit reumatiska och nervösa åkommor, astma, kronisk magkatarr, bleksot och allmän klenhet.

Av 71 män, som åtnjutit kurortsvård, hava 33 blivit fullt återställda, 27 förbättrade men i behov av ytterligare vård samt 11 oförbättrade.

Beträffande 149 kvinnor, som beretts dylik vård, äro siffrorna resp. 72, 62 och 15.

Lungtuberkulossjukvård.

Av 105 män hava 30 blivit fullt återställda, 62 förbättrade men i behov av ytterligare sanatorievård och 13 oförbättrade.

Siffrorna beträffande 71 kvinnor äro resp. 25, 32 och 14.

Lasarettsvård.

Lasarettsvård har beretts för bentuberkulos, bräck, reumatism, benröta, magsår, ischias m. fl. sjukdomar.

Av 25 män hava 13 blivit fullt återställda, 5 förbättrade men i behov av ytterligare vård samt 7 oförbättrade.

Beträffande 39 kvinnor äro siffrorna resp. 20, 8 och 11.

Vanförevård.

Till följd av dels den långa väntetiden för personer, till vilkas utbildning å vanförestalt styrelsen lämnat bidrag, dels ock den i regel långa utbildningstiden föreligga ännu icke något avsevärt antal resultat av denna gren av sjukvårdsverksamheten.»

Såsom pensionsstyrelsen antytt och jag vid flera föregående tillfällen framhållit, har avsetts, att kostnaderna för vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet framdeles skola bestridas av medel från den i 11 § av pensionsförsäkringslagen omförmälda fond. I enlighet härmed har ock i de av nästlidet års riksdag antagna grunderna för förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden meddelats en bestämmelse av innehåll, att därest vid sådan utredning om fondens ställning, som skall verkställas jämlikt 12 § i pensionsförsäkringslagen, framgår, att överskott förefinnes, Kungl. Maj:t skall äga bestämma, huru

Departements-
chefen.

[83.] stor del av berörda överskott må användas för bestridande av kostnaden för åtgärder, ägnade att i pensionsförsäkringens intresse förebygga eller häva arbetsoförmåga eller befordra folkhälsan. I anslutning härtill har ock viss ändring vidtagits i nämnda § i pensionsförsäkringslagen.

Sådan utredning om pensionförsäkringsfondens ställning, varom nyss omnämnts, skall första gången verkställas inom fem år från det pensionsförsäkringslagen trätt i kraft, d. v. s. före den 1 januari 1919. Emellertid torde, enligt vad pensionsstyrelsen meddelar, dylik utredning kunna ske tidigast under år 1917. Vid sådant förhållande kan ej med säkerhet påräknas, att medel från pensionsförsäkringsfonden äro att för nu ifrågavarande ändamål påräkna under år 1918. Lika med styrelsen anser jag därför, att särskilda medel böra för ändamålet ställas till styrelsens förfogande för sistnämnda år.

Vidkommande det i sådant hänseende erforderliga beloppet utvisa de av styrelsen lämnade uppgifterna, att de för styrelsens sjukvårdande verksamhet för år 1915 beviljade medlen, 200,000 kronor, endast till en ringa del förbrukats och att av anslaget för år 1916, utgörande likaledes 200,000 kronor, omkring hälften torde komma att besparas. Då man emellertid under de närmaste åren lär hava att vänta en kraftig stegring av styrelsens sjukvårdande arbete, finner jag intet att erinra mot styrelsens framställning, att för år 1918 medel till lika belopp som för år 1917, d. v. s. 300,000 kronor, ställas till styrelsens förfogande för ändamålet.

Styrelsen har föreslagit, att, i likhet med vad för år 1917 ägt rum, de erforderliga medlen skulle få utgå av förslagsanslaget för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd jämlikt pensionsförsäkringslagen enligt dess lydelse före den 8 juni 1915. Häremot vill jag endast erinra, att för undvikande av ett överskridande av nämnda förslagsanslag och då, enligt vad nyss omnämnts, avsevärda besparingar torde komma att uppstå å det för år 1916 till förebyggande och hävande av invaliditet anvisade anslaget å 200,000 kronor, riksdagens bemyndigande synes böra utverkas att i första hand för ändamålet använda sålunda uppkommande besparingar.

I sin förevarande skrivelse har styrelsen slutligen meddelat, att tvekan uppkommit, huruvida de nu gällande bestämmelserna rörande användning av för ifrågavarande ändamål anvisade medel lämnade styrelsen möjlighet att bereda vård åt personer, vilkas ålder mera avsevärt understege den för inträde i pensionsförsäkringen bestämda ålder femton år. Styrelsen har tillika hemställt, att där sådant med hänsyn till de

nuvarande bestämmelsernas avfattning ansåges påkallat, medgivande [83.] måtte lämnas styrelsen att på dylikt sätt använda medlen. Såsom styrelsen framhåller, torde i fall av ifrågavarande beskaffenhet vanligen goda förutsättningar finnas att, därest ett snart ingripande sker, genom vård eller behandling förebygga invaliditet. Ett bifall till det av styrelsen väckta förslaget skulle därför vara väl ägnat att befordra det med ifrågavarande anslag avsedda ändamål och sålunda även minska det allmännas kostnader för pensionsförsäkringen. Då en dylik användning av medlen näppeligen torde varit avsedd eller ens varit på tal vid anslagsfrågans behandling i riksdagen, lärer emellertid stadgande i förslaget hänseende ej böra utfärdas, med mindre riksdagen haft tillfälle taga del av förslaget.

Jämväl i ett annat avseende torde, enligt vad pensionsstyrelsen meddelat mig, ändring påkallas i nu gällande bestämmelser angående användningen av för ifrågavarande ändamål anvisade medel.

I nämnda bestämmelser stadgas — i huvudsaklig anslutning till vad jag i ämnet anförde vid föredragningen inför Kungl. Maj:t den 24 juli 1914 av frågan om beviljande av medel för styrelsens sjukvårdande verksamhet (se prop. nr 257) — att pensionsstyrelsen äger föranstalta om läkarbehandling och sjukvård allenast i de fall, då genom undersökning av person, som är behörig att utöva läkarkonsten, dessförinnan blivit utrönt, att goda förutsättningar förefinnas att genom bringande av dylik hjälp förebygga, häva eller minska arbetsoförmåga.

En så sträng fordran, som denna bestämmelse innehåller, var utan tvivel lämplig under första verksamhetstiden, innan man ännu förvärvat någon erfarenhet på området. I många fall kan emellertid bestämmelsen i dess nuvarande formulering vara till hinder för pensionsstyrelsens arbete. Av flera anledningar är det önskligt att, *innan* en person intages på sjukhus, styrelsen är i tillfälle att definitivt besluta, huruvida bidrag skall lämnas från förenämnda medel till bestridande av vårdkostnaden. Hittills har i många fall sådant beslut kunnat träffas först efter den sjukes intagande på sjukhus, vilket medfört vissa olägenheter. Ej sällan stöter det nämligen på svårigheter att, innan vederbörande intagits å sjukvårdsanstalt, erhålla läkarutlåtande, och gäller detta särskilt beträffande personer från de stora kommunerna i övre Norrland, där avstånden till läkare äro mycket stora. Styrelsen har då ej kunnat förfara på annat sätt än att låta personen t. ex. nedresa till närmaste lasarett samt att låta det definitiva avgörandet angående bidrag bliva beroende av det utlåtande, som erhålles från lasarettsläkaren. I vissa av dessa fall lämna handlingarna i ärendet icke tillräcklig ledning för bedömande av, huruvida ett sjukvårdsförfarande lämpligen bör inledas

[83.] eller ej, och i dessa fall är ju ett förfaringssätt av förberörda art ofrånkomligt. I andra fall åter innehålla handlingarna, trots frånvaron av läkarintyg, sådana upplysningar, att därav tydligt framgår för styrelsen och dess läkare, att personen i fråga är i behov av vård å lasarett och att sjukdomen är av sådan beskaffenhet, att den sannolikt kan förbättras eller hävas. Trots detta har styrelsen enligt nu gällande bestämmelser icke kunnat meddela definitivt besked om bidrag, utan även i dylika fall måst förfara på nyss angivna sätt.

Det synes ur praktisk synpunkt synnerligen önskligt, om man för sistberörda kategori ansökningar kunde få röra sig inom något friare former, så att t. ex. definitivt beslut kunde träffas angående bidrag till sjukvård efter utlåtande av styrelsens läkare, även om styrelsen icke förfogade över något på läkarundersökning grundat utlåtande angående sökandens tillstånd. Den ekonomiska risk, som härvid skulle föreligga, torde bli av mycket underordnad betydelse och skulle för övrigt kunna uppvägas därigenom, att i dylika fall styrelsen bestämde sitt bidrag till något lägre belopp än som annars skulle blivit fallet.

Anledningen till att antalet hittills behandlade fall på sjukvårdsområdet icke varit så stort, som man haft anledning att förvänta, torde till en del bero därpå, att bestämmelserna rörande den sjukvårdande verksamheten bundit denna i allt för trånga former. På grund härav synes önskligt, att berörda bestämmelse ändras därhän, att sjukvård må meddelas i de fall, då genom undersökning av person, som är behörig att utöva läkarkonsten, eller på annat nöjaktigt sätt dessförinnan blivit utrönt, att utsikter förefinnas att genom bringande av dylik hjälp förebygga, häva eller minska arbetsoförmågan.

Med stöd av vad jag under förevarande punkt anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att för vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet må jämlikt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas, av pensionsstyrelsen under år 1918 disponeras ett belopp av högst 300,000 kronor, att utgå i första hand av de besparingar, som må uppkomma å det för år 1916 för nu ifrågavarande ändamål av riksdagen beviljade anslag, samt med återstående belopp av det förslagsanslag, som kan komma att för år 1918 beviljas för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring enligt dess lydelse före den 8 juni 1915.

29. Ersättning till postsparbanken för bestyret med pensionsutbetalningar m. m.

På framställning av pensionsstyrelsen har Kungl. Maj:t genom beslut den 28 november 1913 förordnat, att utbetalning av pension eller understöd, som utgår på grund av bestämmelserna i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913, skall tillsvidare verkställas vid vederbörande postanstalt genom postsparbankens förmedling. Samtidigt har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse angående försäkring på grund av frivilliga avgifter jämlikt 34 § i pensionslagen och meddelat föreskrifter om postsparbankens bestyr med sistnämnda försäkring. [84.]

*Ersättning
till postspar-
banken för
bestyret med
pensions-
utbetalningar
m. m.*

(Extra anslag.)

Beträffande ersättningen till postsparbanken och posttjänstemännen för bestyren såväl med den allmänna pensionsförsäkringen som med pensioneringen på grund av frivilliga avgifter förklarade Kungl. Maj:t sig vilja framdeles meddela beslut.

Sedermera har riksdagen på extra stat för vartdera av åren 1915 och 1916 till ersättning till postsparbanken för bestyret med pensionsutbetalningar samt biträde med den frivilliga försäkringens genomförande beviljat ett förslagsanslag av 50,000 kronor. För år 1917 har riksdagen för samma ändamål beviljat ett förslagsanslag av 100,000 kronor.

Genom nådigt brev den 27 juni 1914 har Kungl. Maj:t meddelat bestämmelser att tillsvidare lända till efterrättelse beträffande ersättning till postsparbanken och postverket för bestyret med pensionsutbetalningar samt biträde med den frivilliga pensionsförsäkringens genomförande. För innehållet i dessa bestämmelser har lämnats redogörelse i det vid 1915 års statsverksproposition fogade protokollet över civilärenden.

I skrivelse den 2 oktober 1916 har pensionsstyrelsen gjort framställning om anslag för år 1918 för ifrågavarande ändamål. Styrelsen anför därvid följande:

*Anslag för
år 1918.*

»I sin skrivelse den 24 september 1915 angående anslaget för år 1917 anförde pensionsstyrelsen bland annat, att då genom beslut 1915 försäkringens omfattning blivit väsentligen utvidgad, en högst avsevärd ökning av antalet pensionärer och pensionsutbetalningar vore att från och med år 1916 förvänta. Det för år 1916 beviljade anslagsbeloppet komme därför med all sannolikhet att visa sig otillräckligt. Jämväl för följande år komme med all säkerhet kostnaderna särskilt för pensionsutbetalningar att avsevärt stegras till följd av nämnda utvidg-

[84.] ning. Någon mera exakt beräkning över det belopp, som erfordrades, kunde emellertid av naturliga skäl ej verkställas, men borde enligt approximativa beräkningar anslaget bestämmas till omkring 100,000 kronor.

Enligt meddelande från postsparbanken utgjorde antalet pensionsutbetalningar för tiden januari—augusti 1916

för pensioner enligt pensionsförsäkringslagen i dess ursprungliga lydelse	350,000
för pensioner enligt 1915 års utvidning.....	576,000
	926,000.

Antalet pensionsutbetalningar för månaderna september—december 1916 bör beräknas något högre än för motsvarande antal månader under föregående delen av året med hänsyn till ökningen av antalet pensionärer genom de under tiden september—november beviljade pensioner.

Vad nu angår anslaget för år 1918 torde man till grund för beräkningen av detsamma böra lägga ett antal pensionärer av omkring 260,000 och synes, enligt den erfarenhet, som hittills vunnits, medeltalet utbetalningar för varje pensionär böra sättas till omkring nio. Med dessa utgångspunkter skulle det erforderliga beloppet behöva sättas till omkring 140,000 kronor. Någon ökning av detta belopp med hänsyn till den frivilliga försäkringen synes icke vara erforderlig.»

Pensionsstyrelsen har på grund härav hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att på extra stat för år 1918 till ersättning till postsparbanken för bestyret med pensionsutbetalningar samt biträde med den frivilliga försäkringens genomförande bevilja ett förslagsanslag av 140,000 kronor.

Därjämte har pensionsstyrelsen meddelat, att styrelsen rörande denna sak rådgjort med chefen för postsparbanken, som förklarar sig tillstyrka styrelsens förevarande hemställan.

I enlighet med vad pensionsstyrelsen hemställt och på de av styrelsen anförda skäl tillstyrker jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1918 till *ersättning till postsparbanken för bestyret med pensionsutbetalningar samt biträde med den frivilliga försäkringens genomförande* bevilja ett förslagsanslag av 140,000 kronor.

30. Ersättning till prästerskapet för införande av uppgift om födelseort i de jämlikt 14 § av pensionsförsäkringslagen upprättade förteckningar för år 1916.

Jämlikt 14 § i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 åligger det mantalsskrivningsförrättare att varje år, sedan mantalslängden för kommun blivit i stadgad ordning justerad, uppgöra förteckning enligt fastställt formulär över de i längden upptagna personer, som vid årets början uppnått 15 men icke 66 års ålder.

Genom kungörelse den 9 november 1915 fastställde Kungl. Maj:t för år 1916 formulär till ifrågavarande förteckning. Enligt detta formulär skulle i förteckningen, utöver vad beträffande föregående års förteckningar funnits stadgat, införas uppgift angående födelseort för en var i förteckningen upptagen person. Bestämmelsen härom tillkom på framställning av pensionsstyrelsen och avsåg att för styrelsen underlätta identifieringen av de förtecknade personerna. Som emellertid skyldighet att vid mantalsskrivning lämna uppgift angående födelseort icke för det dåvarande förelåg samt mantalsskrivningsförrättare på grund därav i regel saknade möjlighet att lämna ifrågavarande uppgift, föreskrevs i berörda kungörelse, att förteckningen skulle före utgången av augusti månad år 1916 av uppbördsmyndigheten överlämnas till vederbörande pastor, vilken det skulle åligga att med ledning av församlingsboken i förteckningen införa uppgift om födelseort för de i densamma upptagna personer, som vore i församlingen kyrkoskrivna, samt därefter före utgången av oktober månad samma år återställa förteckningen till uppbördsmyndigheten.

Med bifall till av Kungl. Maj:t därom framlagt förslag har sedermera 1916 års riksdag beslutat sådan ändring av § 4 mom. 1 i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning, att vid mantalsskrivning uppgift skall lämnas jämväl om födelseort. Genom kungörelse den 30 juni 1916 har Kungl. Maj:t till allmän efterrättelse fastställt det sålunda meddelade beslutet samt i samband därmed föreskrivit, bland annat, att ifrågavarande uppgift skall införas i mantalslängden. Härigenom har möjlighet beretts att genom vederbörande mantalsskrivningsförrättare få avsedda uppgift antecknad i den i 14 § av pensionsförsäkringslagen omförmälda förteckning. Enligt kungörelse den 3 november 1916, varigenom formulär till ifrågavarande förteckning fastställts från och med år 1917, åligger sålunda skyldighet uti omförmälda hänseende mantalsskrivningsförrättarna.

[85.]

Ersättning till prästerskapet för införande av uppgift om födelseort i de jämlikt 14 § av pensionsförsäkringslagen upprättade förteckningar för år 1916.

(Extra anslag.)

[85.] I skrivelse till pensionsstyrelsen av den 24 februari 1916 har centralstyrelsen för allmänna svenska prästföreningen hemställt, att pensionsstyrelsen ville gå i författning om att prästerskapet för det arbete, som ålagts dem genom kungörelsen den 9 november 1915, måtte erhålla viss gottgörelse, exempelvis med fem öre för varje person, vars födelseort meddelades i förteckningen. Centralstyrelsen har därvid framhållit, att ehuru det visserligen vore fråga om ett arbete, som blott behövde ske år 1916, det dock vore befogat, att ersättning därför bereddes prästerskapet, enär arbetet, som ej kunde betraktas annorlunda än som en blott skrivarsyssla och sålunda för prästens egentliga gärning främmande, enligt centralstyrelsens förmenande komme att bliva i hög grad betungande i allmänhet och i större församlingar icke kunde utföras utan anlitan av extra hjälp, för vilken det icke torde låta sig göra att enskilt förmå respektive församlingar att lämna ersättning. Vidare åberopade centralstyrelsen, hursom häradsskrivarne tillerkänts ersättning för arbetet med förteckningarnas upprättande.

Pensions-
styrelsen.

I underdånig skrivelse den 15 juni 1916 har pensionsstyrelsen gjort framställning om ersättning till prästerskapet för ifrågavarande arbete.

Styrelsen har därvid anfört följande:

»Vad först angår frågan, huruvida över huvud taget någon ersättning bör tillkomma prästerskapet för ifrågavarande arbete, torde följande vara att märka.

Häradsskrivarna hava beviljats särskild ersättning (2 öre för varje i förteckningen upptagen person) för deras ärligen återkommande arbete med förteckningarna, vilket ansetts medföra en ganska väsentlig arbetsökning. Meddelandet av nu ifrågavarande uppgifter utgör för prästerskapet visserligen endast en tillfällig arbetsökning, men denna omständighet bör enligt styrelsens förmenande icke i och för sig föranleda till underkännande av det framställda anspråket på ersättning — detta så mycket mindre som denna arbetsökning, vilken givetvis ställer sig mycket olika i större och mindre kyrkobokföringsområden, i allt fall bliver särskilt kännbar därigenom, att prästerskapet saknar möjlighet att förbereda arbetet och därför är hänvisat att jämsides med andra expeditionsgöromål utföra detsamma under den därför anslagna tiden av två månader.

Om styrelsen sålunda anser rätt och billigt, att prästerskapet beredes ersättning för ifrågavarande arbete, lär det dock av praktiska skäl icke kunna genomföras enligt de grunder, som centralstyrelsen föreslagit, då ett fasthållande vid desamma med all sannolikhet endast skulle leda till hela frågans fall.

Skulle, på sätt centralstyrelsen föreslagit, prästerskapet i dess helhet beredas ersättning med fem öre för varje person, vars födelseort meddelas i förteckningarna, skulle denna ersättning komma att belöpa sig till sammanlagt mer än 150,000 kronor, d. v. s. till mer än tredubbla beloppet av den ersättning, som

utgår till häradskrivarna för samtliga anteckningar, som av dessa skola införas i förteckningarna och som för framtiden komma att innefatta jämväl uppgift om födelseort.

Det torde alltså vara nödvändigt, att ersättningsbeloppet avsevärt reduceras. För att uppnå en antaglig summa, måste en sådan reduktion avse såväl en lägre ersättning för varje lämnad uppgift som ock att från ersättning uteslutes prästerskapet i sådana mindre kyrkobokföringsområden, där meddelandet av ifrågavarande uppgifter icke kan anses medföra något mera nämnvärt extra arbete och följaktligen den ersättning, som skulle utgå, komme att i allmänhet belöpa sig till mycket obetydligt belopp. Ersättningen måste sålunda begränsas till prästerskapet i sådana stora och medelstora kyrkobokföringsområden, där ifrågavarande arbete kan anses komma att medföra en mera avsevärd tunga för vederbörande eller åsamka denne kostnader för arbetets utförande.

Var man skall draga gränsen mellan å ena sidan mindre och å andra sidan medelstora kyrkobokföringsområden, är icke lätt att säga. En ledning härutinnan torde man dock måhända kunna finna i förhandlingarne vid 1915 års allmänna kyrkomöte, vid vilket uttalades, att i pastorat med 5,000 invånare eller därutöver borde kyrkoskrivarbefattning vara obligatorisk, helst om pastor icke har biträde av komminister eller ständig adjunkt på platsen.

Utgår man från de officiella uppgifterna rörande invånarantalet den 1 januari 1916 inom de olika församlingarna, torde de större kyrkobokföringsområdena i riket — bortsett från Stockholm, varå kungörelsen den 9 november 1915 icke äger tillämpning — fördela sig som följer:

Antal kyrkobokföringsområden	Antal invånare den 1 januari 1916.	
	Per bokföringsområde.	Sammanlagt.
99.....	4,000—5,000	442,734
50.....	5,000—6,000	267,953
186.....	6,000 eller däröver	2,087,605

I avrundat tal bliver sålunda sammanlagda invånarantalet, om gränsen sättes vid kyrkobokföringsområden med

minst 4,000 invånare.....	2,800,000
» 5,000 »	2,360,000
» 6,000 »	2,090,000

I detta sammanhang torde vidare vara att märka, att prästerskapet för fullgörande av sitt åliggande i fråga om förteckningarna i många fall torde få göra efterforskningar, vilka icke leda till någon anteckning i förteckningen. Med hänsyn härtill synes det lämpligast att låta ersättningen utgå efter invånarantalet i kyrkobokföringsområdet. Härmed skulle ock den fördelen vara vunnen, att då fråga bleve om utbetalning av ersättning, dess belopp kunde beräknas på grundval av officiella, lätt tillgängliga siffror.

[85.]

Räknar man med en ersättning av en krona för varje påbörjat 100-tal invånare, motsvarande en ersättning av ungefär $1\frac{2}{3}$ öre för varje i förteckningen införd uppgift, skulle alltså, alltefter som gränsen sattes till 4,000, 5,000 eller 6,000 invånare, sammanlagda ersättningsbeloppet komma att belöpa sig till omkring respektive 28,000, 23,600 och 20,900 kronor med följande fördelning:

Antal kyrkobokföringsområden.	Invånarantal.	Ersättning, kronor.	
		Inalles.	I medeltal per bokföringsområde.
99.....	4,000—5,000	4,400	44
50.....	5,000—6,000	2,700	54
186.....	6,000 eller däröver	20,900	112

För egen del håller pensionsstyrelsen före, att redan i kyrkobokföringsområden med 4,000 invånare ifrågavarande arbete kommer att bli av den omfattning, att ersättning därför bör utgå. Styrelsen anser också lämpligt, att denna ersättning bestämmes till en krona för varje påbörjat 100-tal av det invånarantal, som vid 1916 års ingång förefanns inom dylikt kyrkobokföringsområde.»

Med åberopande av vad sålunda anförts har pensionsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t efter av styrelsen sist angivna grunder måtte bevilja prästerskapet ersättning för det arbete, som avses i kungörelsen den 9 november 1915.

Statskontoret.

Till följd av nådig remiss har statskontoret den 20 september 1916 avgivit underdånigt utlåtande i ärendet och därvid anført följande:

»I likhet med pensionsstyrelsen anser statskontoret skäligt, att prästerskapet i de mera folkrika församlingar, där ifrågavarande åliggande medför avsevärt arbete, erhåller någon ersättning för detta extra arbete; och har statskontoret icke funnit anledning till erinran mot de av pensionsstyrelsen föreslagna grunderna för berörda ersättnings utgående.

Vad angår sättet för beredande av tillgång till dylik ersättning lär annan utväg ej förefinnas än att, på sätt ägt rum i fråga om den till häradskrivarna utgående gottgörelse för förteckningarnas upprättande, äska medel av riksdagen; vadan för ändamålet synes böra begäras ett förslagsanslag å extra stat för år 1918 till belopp av 28,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att disponera anslaget redan år 1917; och torde det kunna uppdragas åt länsstyrelserna att åt vederbörande utbetala ersättningarna efter den folkmängd kyrkobokföringsområdena hade den 1 januari 1916.»

Kammarkollegium.

Kammarkollegium har därefter den 28 oktober 1916 avgivit infortrat utlåtande över ifrågavarande framställning och därvid anført,

att, ehuru det ur principiell synpunkt föreföll kollegium i någon mån betänkligt, att vederbörande skulle tillerkännas särskild gottgörelse för ett arbete av ifrågavarande beskaffenhet, vilket måste anses falla inom ramen för deras tjänsteåligganden, kollegium likväl, på grund av vad i ärendet blivit upplyst, ansåge sig icke böra motsätta sig bifall till den föreliggande framställningen, sådan densamma blivit av statskontoret förordad.

[85.]

I likhet med de myndigheter, som yttrat sig i föreliggande fråga, finner jag billigheten kräva, att prästerskapet i de folkrikare församlingarna erhåller någon gottgörelse för det arbete, som ålagts genom ifrågavarande kungörelse. Denna uppfattning delas av chefen för ecklesiastikdepartementet, med vilken jag i ärendet samrått. Då anledning till erinran mot de av pensionsstyrelsen föreslagna grunderna för ersättnings utgående icke synes mig föreligga, finner jag mig alltså böra biträda pensionsstyrelsens framställning. Därest densamma vinner Kungl. Maj:ts bifall, erfordras för ifrågavarande ändamål ett belopp av omkring 28,000 kronor. På sätt statskontoret föreslagit, torde detta belopp böra äskas såsom förslagsanslag av riksdagen.

Departements-
chefen.

På grund av vad jag nu anfört och då ifrågavarande ersättning torde böra utbetalas redan under år 1917, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande i enlighet med förut angivna grunder av *ersättning till prästerskapet för bestyret med införande av uppgift om födelseort i de jämlikt 14 § av lagen om allmän pensionsförsäkring upprättade förteckningar för år 1916* på extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag å 28,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel utbetala erforderligt belopp.

31. Ersättning till häradsskrivarna för uppgörande av de i 14 § av pensionsförsäkringslagen omförmälda förteckningar.

[86.]

Enligt vad jag i nästföregående punkt omnämnt, åligger det jämlikt 14 § i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 mantalskrivningsförrättare att varje år, sedan mantalslängden för kommunen blivit i stadgad ordning justerad, uppgöra förteckning enligt fastställt formulär över de i längden upptagna personer, som vid årets början uppnått 15 men icke 66 års ålder.

Ersättning till häradsskrivarna för uppgörande av de i 14 § av pensionsförsäkringslagen omförmälda förteckningar.

(Extra anslag.)

[86.] Det har ansetts skäligt och billigt, att särskild ersättning utgår till häradsskrivarna för det arbete, de hava att utföra för upprättande av ifrågavarande förteckningar, och har för ändamålet anslag beviljats såväl för åren 1914—1916 som för år 1917. På extra stat för år 1917 har sålunda uppförts ett förslagsanslag av 50,000 kronor för detta ändamål, och har Kungl. Maj:t enligt nådigt beslut den 30 juni 1916 funnit gott föreskriva, att ersättning till häradsskrivare för upprättande av förteckningarna ifråga skall för år 1917 utgå med 2 öre för varje i förteckningarna upptagen person eller efter samma grunder, som tillämpats för åren 1914—1916.

I skrivelse den 2 oktober 1916 har pensionsstyrelsen gjort framställning om att för ändamålet måtte på extra stat för år 1918 anvisas ett förslagsanslag om 50,000 kronor.

Departements-
chefen.

Då frågan om beredande av ersättning till häradsskrivarna för deras omförmälda bestyr äger visst samband med den av mig i annat sammanhang berörda frågan om fögderiförvaltningarnas omorganisation, hemställer jag för närvarande allenast, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående fögderiförvaltningarnas omorganisation och lönereglering m. m., på extra stat för år 1918 beräkna ett förslagsanslag å 50,000 kronor för beredande av *ersättning till häradsskrivarna för upprättande av de i 14 § av lagen om allmän pensionsförsäkring omförmälda förteckningar.*

Diverse sociala ändamål.

32. Anslag till nationalföreningen mot emigrationen.

[87.] Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag har riksdagen för vart och ett av åren 1909—1917 beviljat ett anslag på extra stat av 10,000 kronor för understödjande av nationalföreningens mot emigrationen verksamhet.

Anslag till
nationalföre-
ningen mot
emigrationen.
(Extra anslag.)

Framställning
av föreningen.

I skrivelse den 10 november 1916 har centralstyrelsen för nämnda förening gjort framställning om enahanda anslag för år 1918. I ansökningen anför styrelsen följande:

»För nationalföreningen mot emigrationen har 1915, föreningens åttonde arbetsår, inneburit en fortsatt, lugn och gynnsam utveckling.

[87.]

Medlemsantalet har ökat och vid årsskiftet överskridit 13,000. Ombudsorganisationen har utvecklats och vunnit ökad stadga. Den direkta propagandan mot emigrationen har varit relativt inskränkt, men i övrigt har föreningens upplysnings- och utredningsverksamhet fortgått med utgivande av nya arbeten i föreningens olika skriftserier. Byråverksamheten, föreningens centrala arbetsuppgift, har gett fullt tillfredsställande resultat, i det frekvensen å byråerna under året ökat med cirka 20 % och för hela året omfattade icke mindre än nära 15,000 ärenden. Å föreningens egnahemsutställning har anställts en särskild byggnadskonsulent, varigenom redan under första året ett mycket gott arbetsresultat uppnått. De affärsföretag slutligen, i vilka föreningen är intresserad, ge anledning till goda förhoppningar för framtiden.»

Föreningens ekonomiska ställning framgår av följande tablåer:

Föreningens ekonomiska ställning den 31 december 1915.

Inkomster:

Avgifter till centralbyrån		
av ständiga medlemmar	5,100: —	
» stödjande »	1,870: —	
» ordinarie »	5,734: —	12,704: —
Anslag av staten till föreningens allmänna verksamhet	10,000: —	
» » landstingen	6,950: —	
» » hushållningssällskapen	4,600: —	21,550: —
Statsbidrag för jordförmedlingsverksamheten:		
1915 års anslag	9,650: —	
avgår minskning i bidrag balanserat från 1914	218: 96	9,431: 04
Anslag av Stockholms stadsfullmäktige	800: —	
Bidrag av Ekmanska fonden	9,000: —	
Gåvor av diverse personer		14,020: —
Administrationsbidrag av:		
Mälareprovinsernas Egnahemsaktiebolag	2,400: —	
A.-B. Svensk Jordförmedling	900: —	
A.-B. Upplandshem	2,000: —	
Egnahemsfonden	200: —	5,500: —
Broschyrer, inkomst av försäljning		59: 15
Publikationer, » » »		9: 25
Kvartalsbladet, » » annonser		4,437: 95
Ritningar till försäljning, vinst		107: 54
Egnahemshandboken, annonser och försäljning		2,170: —
Ränteöverskott		148: 29
	Summa kronor	79,937: 22

[87.]

Utgifter:

Löner vid centralbyrån:		
Ombudsmannen	5,500: —	
Övriga löntagare	11,020: —	16,520: —
Omkostnader vid centralbyrån:		
Hyra för lokal	4,000: —	
Bränsle och belysning	635: 32	
Städning	495: 90	
Böcker, tidningar, skrivmaterial m. m.	2,381: 56	
Telefoner	651: 75	
Omkostnader för inkassering av medlemsavgifter	393: 20	
Annonser	262: 76	
Extraarbete å byrån	616: 64	
Porto och telegram	2,346: 47	
Diverse omkostnader	2,028: 87	13,812: 47
Ombudsmötet		1,099: 70
Medlemsanskaffningen		1,313: 86
Ombudsanskaffningen		1,029: 81
Resor		416: 50
Tryckning och redigering m. m. av »Hem i Sverige»		8,728: 22
Broschyrserien		827: 95
Publikationer		770: 49
Mot Australienemigrationen		250: —
Svensk Jord		421: —
Trycksaker		1,381: 29
Egnahemsutställningen: diverse omkostnader		540: 71
San Franciscokutställningen och Egnahemshandboken		2,560: 27
Byrån i Uppsala	1,130: —	
» » Eskilstuna	618: 30	
» » Norrköping	852: —	
» » Jönköping	600: —	
» » Växjö	1,850: —	
» » Västervik	1,000: —	
» » Kalmar	1,000: —	
» » Visby	31: 25	
» » Malmö	400: —	
» » Halmstad	350: —	
» » Göteborg	1,962: 50	
» » Vänersborg	1,000: —	
» » Skövde	1,000: —	
» » Karlstad	1,200: —	
» » Bollnäs	535: —	
» » Umeå	1,500: —	15,029: 05
Avskrivningar:		
å centralbyråns inventarier	750: 23	
å egnahemsutställningens inventarier	167: 40	

å balanserad kostnad för medlemsanskaffning	2,897: 24	
å utestående medlemsavgifter	96: —	
å annonsfordringar	323: 90	
å broschyrer	250: —	
å publikationer	651: 13	5,135: 90
Balans konto:		
Avsättning till ständiga medlemmars fond	5,100: —	
Till ingenjören A. Isakssons utredningsfond	5,000: —	
	<u>Summa kronor</u>	79,937: 22

Tillgångar:

Kontant i kassan	2,955: —	
Å checkräkning	2: 52	
Inventarier å centralbyrån	6,202: —	
» » egnahemsutställningen	2,000: —	
Aktier: 167 st. i Hotell A.-B. Hembygden å 50 %	8,350: —	
» 100 » i A.-B. Svensk Jordförmedling	10,000: —	18,350: —
Statsbidrag för jordförmedlingsverksamheten 1915	9,650: —	
Annonsfordringar	1,474: 15	
Tidskriften »Hem i Sverige» för 1916	880: —	
Utredningars konto	3,046: 72	
Broschyrer	400: —	
Publikationer	100: —	
Egnahemshandboken	3,319: 73	
Ritningar till försäljning	200: —	
Svenska Allmogehem	62: —	
Värmlands länsförening för redovisning	510: —	
Hotell-A.-B. Hembygden	5,579: 67	
A.-B. Upplandshem	2,463: 31	
Mälareprovinsernas Egnahemsaktiebolag	693: 28	
Diverse personers konto	5,957: 16	
	<u>Summa kronor</u>	63,845: 54

Skulder:

Å kreditivräkning	8,993: 35	
Ständiga medlemmars fond	44,900: —	
Ingenjören A. Isakssons utredningsfond	5,000: —	
Outbetalda anslag	2,390: 43	
Obetalda räkningar	2,129: 73	
Diverse personer	432: 03	
	<u>Summa kronor</u>	63,845: 54

[87.]

Egnahemsfondens ställning den 31 december 1915.*Inkomster:*

Räntors konto	2,028: 06
Summa kronor	2,028: 06

Utgifter:

Omkostnads konto	891: 95
Administrations konto	200: —
Årets vinst	936: 11
Summa kronor	2,028: 06

Tillgångar:

Kassa konto	376: 70
Aktier: 800 st. i A.-B. Svensk Jordförmedling	80,000: —
Aktiebolaget Stockholms Diskontobank, checkräkning	547: 96
Diverse personers kapitalskuld	60,644: 04
» » ränteskuld	2,828: 15
Summa kronor	144,396: 85

Skulder:

Egnahemsfonden	137,570: 33
Tubbetorpsfonden	4,000: —
Vinst- och förlustkonto	2,826: 52
Summa kronor	144,396: 85

Den s. k. spårvägsfondens ställning den 31 december 1915.*Inkomster:*

Balans från 1914	240: 42
Räntors konto	135: 78
Summa kronor	376: 20

Utgifter:

Omkostnads konto	26: 50
Diverse personers konto, avskrivning	14: 70
Balans till 1916	335: —
Summa kronor	376: 20

Tillgångar:

[87.]

Kassa konto	3: 20
Aktier: 40 st. i Mälareprovinsernas egnahemsaktiebolag	4,000: —
A.-B. Stockholms Diskontobank	2: 25
Diverse personers konto	21,329: 55
Summa kronor	25,335: —

Skulder:

Spårvägsfonden	25,000: —
Vinst- och förlustkonto	335: —
Summa kronor	25,335: —

Centralstyrelsen anför vidare:

»Vad verksamheten under den gångna delen av 1916 beträffar visar den synnerligen gott resultat. Tack vare energiskt arbete har föreningens medlemsantal kunnat ytterligare väsentligt ökas, varigenom föreningens ekonomi givetvis blivit stärkt. Antalet ärenden å föreningens byråer under första halvåret 1916 framgår av nedanstående tablå, som jämväl innehåller motsvarande siffror för första halvåret 1915.

Handlagda ärenden å nationalföreningens mot emigrationen byråer första halvåret 1915 och 1916.

Ärendets natur.	1915.	1916.
1. <i>Jordförmedling:</i>		
a) Fastigheter till salu	617	691
b) Fastighetsköpare	2,176	3,162
Förmedlade köp ¹⁾	202	276
2. <i>Egnahemslån</i>	1,499	1,651
3. <i>Arbetsförmedling:</i>		
a) Arbetstillfällen	107	590
b) Arbetssökande	543	803
Förmedlade platser ¹⁾	109	369
4. <i>Svensk medborgarrätt</i>	179	164
5. <i>Rätt att idka näring eller besitta fast egendom</i>	66	64
6. <i>Värnpliktsförhållanden</i>	307	308
7. <i>Fall, som ej kunna anses höra under någon av ovanstående rubriker</i>	1,436	1,708
Summa	6,930	9,141

¹⁾ Dessa siffror ej medräknade i slutsumman.

[87.] Ökningen i frekvensen uppgår till över 30 %, varvid emellertid är att märka, att den på arbetsförmedlingen belöpande ökningen delvis är av tillfällig natur, i det att föreningen tillsvidare ombesörjer offentlig arbetsförmedling i Skövde. Frekvensen af svensk-amerikaner är allt sedan krigsutbrottet av naturliga skäl under den normala. Övriga ärenden visa genomgående ökning. Särskilt gäller detta jordförmedlingen, där antalet fastighetsspekulanter och avslutade köp under första halvåret 1916 uppgår till 3,162 och 276 mot resp. 2,176 och 202 under samma tid 1915.

Rörande arbetet i övrigt under 1916 kan särskilt erinras om föreningens beslut att utsträcka sin verksamhet till att omfatta även den norrländska kolonisationsfrågan. Vid en av föreningens ordförande H. K. H. Prins Carl ledd överläggning med representanter för Norrlandslänen den 30 maj 1916 har ett första steg tagits till realiserande av föreningens avsikter härutinnan genom tillkallande av ett antal sakkunniga från Norrlandslänen för att i samråd med föreningens centralstyrelse uppgöra en närmare plan för denna verksamhet. Vissa resultat av de sakkunnigas arbete torde inom kort kunna föreligga.»

Social-
styrelsen.

Socialstyrelsen har i infortrat utlåtande av den 25 november 1916, med konstaterande att föreningens verksamhet även under år 1916 varit stadd i tillväxt, tillstyrkt bifall till centralstyrelsens framställning.

Departement-
schefen.

Då föreningen fortfarande är förtjänt och, för att kunna uppehålla och vidare utveckla sin verksamhet, jämväl i behov av statsunderstöd, finner jag mig böra tillstyrka den därom gjorda framställningen.

Enär det syns mig lämpligt, att föreningens verksamhet i viss mån underställes statlig kontroll, föreslog jag vid föredragning den 30 juni 1916 av riksdagens skrivelse den 15 juni 1916, nr 6, i vad den innefattade anmälan om beviljande av anslag för understödjande av föreningens verksamhet, att såsom villkor för understödets åtnjutande skulle uppställas, att en av Kungl. Maj:t förordnad ledamot skulle äga säte och stämma i föreningens centralstyrelse samt att en av Kungl. Maj:t utsedd revisor skulle äga deltaga i revisionen av centralstyrelsens förvaltning. Denna min hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen. Ett villkor av nämnda beskaffenhet torde böra uppställas jämväl beträffande nu ifrågavarande anslag.

På grund av vad jag nu anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för understödjande av nationalföreningens mot emigrationen verksamhet på extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst 10,000 kronor.

33. Anslag till Hemmet Fristad.

Med bifall till Kungl. Maj:ts propositioner i ämnet har riksdagen till understöd åt stiftelsen Hemmet Fristad på extra stat för vart och ett av åren 1914—1917 anvisat ett belopp av 10,000 kronor att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t bestämde.

[88.]

Anslag till
hemmet
Fristad.

(Extra anslag.)

I skrivelse den 30 september 1916 har styrelsen för hemmet anhallit om anslag med nyssnämnda belopp även för år 1918.

Till stöd härför har styrelsen anfört:

»De skäl, som under de föregående åren föranledde styrelsen att hänvända sig till Kungl. Maj:t, äga allt fortfarande och i samma utsträckning sin giltighet. Verksamheten fortgår efter samma plan som hitintills, och antalet hjälpsökande har icke minskats. Den 1 januari 1916 funnos å hemmets bägge avdelningar tillsammans 37 flickor. Under år 1916 hava 14 lärjungar, efter att å hemmet uti 3 år hava utnjutit uppfostran och undervisning, utgått i tjänst. Den 30 september kvarstå å hemmet sammanlagt 37 skyddslingar. Med nuvarande oerhört stegrade pris å alla livsförnödenheter har det trots all iakttagen sparsamhet ej varit möjligt att minska kostnaderna för verksamhetens bedrivande. Vid september månads slut förefinnes sålunda en skuld på 12,163 kronor 58 öre. Inga inkomster utöver de förut existerande finnas, och inga andra medel äro att påräkna för fyllande av uppkommande brist.»

Vid skrivelsen har fogats revisionsberättelse angående hemmets räkenskaper och förvaltning för år 1915. Ur denna torde följande utdrag få meddelas:

Utgifter under året:

Hushållet	kronor	13,722: 35	
Kläder	»	1,231: 30	
Arbetsmaterialier	»	536: 36	
Tvätt och rengöring	»	1,060: 11	
Bränsle	»	6,825: 15	
Diverse omkostnader	»	1,363: 28	
Frakt och porto	»	187: 12	
Löner och läkararvode	»	5,691: 01	
Utskylder och skatter	»	387: 72	
Utrustning	»	653: 55	
Medicin	»	300: —	
Lyse	»	872: 90	
Reparationer	»	1,307: 08	
Trädgården	»	13: 35	
			34,151: 28
	Kronor		34,151: 28

[88.]

Inkomster under året:

Årsavgifter	kronor	2,440: —	
Gåvor	»	2,538: 24	
Influtna hyror	»	250: —	
Gåvor till skyddslingarnas utrustning från föregående år	»	653: 55	
Fångvårdsstyrelsen, ytterligare bidrag för 1913	»	400: —	
Malmö Fattigvård	»	215: —	
Norrköpings Fattigvård	»	747: —	
Gävle Fattigvård	»	1,000: —	
Fattigvårdsnämnden i Stockholm	»	2,885: 55	
Diverse inkomster	»	143: 06	
Statsanslag	»	10,000: —	
Arbetsförtjänst	»	3,119: 89	
Inackordering	»	739: 02	
Jordbruket	»	5,959: 60	31,090: 91
vadan sålunda en brist uppstått av kronor			3,060: 37

Ställningen den 31 december 1915.

Tillgångar:

Tomter och byggnader	kronor	280,142: 07	
Inventarier och möbler	»	13,427: 14	293,569: 21

Mottagningshemmet:

Fastigheten Elim	»	13,500: —	
d:o Klippan	»	8,500: —	22,000: —
Å Vinst och Förlustkonto balanserade			5,022: 32
			Kronor 320,591: 53

Skulder:

Fru Alice Cervins gåvofond (åtgått till inköp av stiftelsen tillhörande områden, byggnaders uppförande m. m.)	kronor	300,000: —	
Checkräkning	»	8,622: 58	
Gåvor till skyddslingarnas utrustning	»	482: 24	309,104: 82

Mottagningshemmet:

Checkräkning	»	386: 71	
Inteckning i fastigheten Elim	»	4,100: —	
Räntefritt lån från Diakonissanstaltens Magdalena-hems byggnadsfond	»	7,000: —	11,486: 71
			Kronor 320,591: 53

Vid sin skrivelse har hemmets styrelse tillika fogat ett den 2 oktober 1916 av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Stockholms län utfärdat intyg av innehåll, att hemmets verksamhet fortfarande uppehölles på tillfredsställande sätt och i skälig omfattning.

[88.]

Till följd av remiss har socialstyrelsen avgivit utlåtande i ärendet av den 25 november 1916; och har styrelsen därvid, då verksamheten syntes fortgå efter samma grunder och i samma omfattning som förut samt hemmet vore i stort behov av det begärda statsunderstödet, tillstyrkt bifall till framställningen.

Social-
styrelsen.

Enligt vad jag inhämtat hava för år 1916 hemmets inkomster beräknats till omkring 22,100 kronor samt dess utgifter till omkring 29,300 kronor, vadan för året en brist å omkring 7,200 kronor beräknats uppkomma.

Departements-
chefen.

Hemmet synes således alltså vara i starkt behov av ekonomiskt understöd för sin behjärtansvärda verksamhet. Och då samma skäl, som förut föranlett statsmakterna att lämna sådant understöd, fortfarande synas gälla, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd åt stiftelsen Hemmet Fristad på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 10,000 kronor, att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t bestämmer.

34. Anslag till Drottning Sophias skyddshem.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen till understöd åt Drottning Sophias skyddshem på extra stat för år 1917 anvisat ett belopp av 2,500 kronor att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t bestämde.

[89.]

Anslag till
Drottning
Sophias
skyddshem.

Sedermåra har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 30 juni 1916 för åtnjutande av berörda anslag föreskrivit, att hemmet skall stå under tillsyn av överståthållarämbetet, att styrelsen för hemmet skall före utgången av mars månad 1918 till ämbetet avgiva av revisionsberättelse åtföljd redogörelse för hemmets verksamhet under år 1917 samt att en av Kungl. Maj:t utsedd revisor skall å kronans vägnar deltaga i granskningen av hemmets förvaltning och räkenskaper.

(Extra anslag.)

[89.] I skrivelse den 18 september 1916 har styrelsen för hemmet an-
hållit om anslag med nyssnämnda belopp jämväl för år 1918.

Vid sin skrivelse har styrelsen fogat styrkt avskrift av revisions-
berättelse över hemmets förvaltning och räkenskaper för år 1915. Ur
berättelsen torde följande utdrag få meddelas:

»Skyddshemmets tillgångar den 1 januari 1915 utgjorde:

Kontant i kassan	166: 14
Egendomen	50,000: —
Inventarier	1,000: —
Obligationer	57,905: —
Depositioner	6,000: —
Sparkassemedel	2,181: 64
Räntemedel	539: 09
	Kronor 117,791: 87

Inkomsterna under året utgjorde:

å intressekonto	3,102: 36
» gåvors och bidrags konto	1,470: —
» obligationers konto	15: —
för å hemmet utförda arbeten	1,162: 85
» försålda trädgårdsprodukter	30: 70
Utgifter större än inkomster	10,203: 33
	Kronor 15,984: 24

Utgifterna under samma tid hava utgjort:

för hushållet	3,723: 58
» diverse omkostnader	1,638: 46
» beklädnad	1,175: 16
» inventarier	437: 68
» vatten, renhållning, sotning m. m.	164: 66
» avlöningar	1,887: 50
» undervisning	76: 97
» reparation å egendomen	6,880: 23
	Kronor 15,984: 24

<i>Kapitalkontot</i> , som vid årets början utgjorde	106,446: 04
har alltså under året <i>minskats</i> med	10,203: 33
vadan samma konto vid årets slut utgjorde	Kronor 96,242: 71
vartill kommer Drottning Sophias fond	10,000: —
och av fröken Hallendorff förskotterade	2,087: 50
	Kronor 108,330: 21

Sålunda redovisade:

[89.]

Kassa	konto	5: 66
Sparkasse	»	1,901: 08
Intresse	»	518: 47
Obligationers	»	54,905: —
Egendomens	»	50,000: —
Inventarie	»	1,000: —
		Kronor 108,330: 21

Revisorerna kunna med tillfredsställelse konstatera, att en i hög grad nödvändig reparation av egendomen och inredning av tvenne präktiga välbehövliga bostadsrum å vinden med södersol utförts för en kostnad av kronor 6,880: 23.

Vid årets början funnos å hemmet 11 skyddslingar, vid dess slut 12, som vistats å hemmet 4,616 dagar; dessutom hava f. d. skyddslingar gästade hemmet under 68 dagar; tillsammans alltså 4,684 underhållsdagar. Enbart levnadskostnaden för dag har utgjort för varje skyddsling endast 68,7 öre och den totala kostnaden för dag kronor 1: 72, om alla kostnader för hemmet utom reparationer å egendomen fördelas på varje skyddsling, ett förvånansvärt vackert resultat i dessa bistra dyrtider, som föranlåter revisorerna framhålla det förtjänstfulla sätt, på vilket styrelsen och föreståndarinnan fullgjort sina värv.

Det ligger dock i öppen dag, att hemmets hittillsvarande årliga inkomster icke förslå att täcka dess dagliga utgifter, varföre kraftiga åtgärder torde vara nödvändiga för stärkandet av hemmets fonder eller för att tillförsäkra detsamma så stabila inkomster, att dess välsignelsebringande verksamhet icke behöfve inskränkas.»

I infordrat utlåtande av den 6 oktober 1916 har överståthållar-
ämbetet anfört följande:

Överståthållarämbetet.

»Sedan framställning gjordes om anslag för år 1917, har någon förändring i hemmets verksamhet icke vidtagits, och är den avsedd att oförändrad fortgå även under år 1918. Av revisionsberättelsen för år 1915 framgår, att, även fränsett en tillfällig kostnad för reparation av hemmets fastighet, utgifterna för året överstigit inkomsterna med mer än det belopp, som nu begäres i statsanslag. Då någon förbättring i hemmets ekonomi under den närmaste tiden icke synes kunna förväntas och således behovet av statsanslag till äskat belopp torde förefinnas även för år 1918, får överståthållareämbetet tillstyrka bifall till ansökningsen.»

Till följd av remiss har socialstyrelsen den 25 november 1916 avgivit utlåtande i ärendet. Socialstyrelsen har därvid överlämnat uppgift angående hemmets beräknade inkomster och utgifter under år 1916, i vilken uppgift inkomsterna upptagits till 7,559 kronor, därav 4,000 kronor för försålda obligationer, samt utgifterna till 9,460 kronor. Då hemmets verksamhet syntes fortgå efter samma grunder och

Socialstyrelsen.

- [89.] i enahanda omfattning som förut samt hemmet, enligt vad nämnda uppgift utvisade, vore i stort behov av det begärda statsbidraget, har styrelsen tillstyrkt bifall till framställningen.

Departements-
chefen.

Av det anförda torde framgå, att hemmet för sin behjärtansvärda verksamhet fortfarande är i stort behov av understöd av allmänna medel. Hemmets verksamhet under år 1915 utvisar ett så avsevärt underskott som omkring 10,200 kronor och jämväl enligt 1916 års räkenskaper torde en betydande brist komma att föreligga. Någon förbättring i hemmets ekonomiska ställning under den närmaste framtiden synes icke heller vara att emotse. Ehuru fängvårdsstyrelsen, på grund av riksdagens därom uttalade mening, fortfarande lär komma att bidra till hemmets verksamhet, har jag därför ej ansett mig böra föreslå någon avprutning på det begärda beloppet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *understöd åt Drottning Sophias skyddshem* på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 2,500 kronor, att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t bestämmer.

35. Anslag till husmodersskolor m. m.

- [90.] I nådig proposition den 7 april 1916 (nr 191) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen

Anslag till
husmoders-
skolor m. m.
(Extra anslag.)

att å extra stat för år 1917 anvisa ett förslagsanslag av 50,000 kronor att, i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag angivna grunder, utgå såsom understöd dels till yrkesskolor för husmodersutbildning i städer, köpingar, industri- och andra liknande samhällen, dels ock till obemedlade och mindre bemedlade elever vid nämnda skolor,

samt att medgiva, att av omförmälda anslag ett belopp av högst 1,500 kronor finge användas för bestridande av kostnaderna för statens tillsyn av samma skolor.

I skrivelse den 15 juni 1916 (nr 6) meddelade emellertid riksdagen, att, då i nämnda proposition spörsmål berördes, vilka vore av omfattande principiell innebörd, riksdagen, i betraktande dels av riksdagens av ett flertal ärenden strängt upptagna tid, dels ock av den framskridna tidpunkten för då pågående riksdag, ej ansett sig kunna åt framställ-

ningen ägna det allsidiga skärskådande, som frågans vikt krävde. På grund härav såge sig riksdagen nödsakad att, utan att hava ingått i saklig behandling av det föreliggande förslaget och för att genom ett uppskov med ärendets avgörande detsamma måtte kunna bli föremål för riksdagens noggranna prövning, anmäla, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke för det dåvarande av riksdagen bifallits.

[90.]

Av nu anförda uttalande framgår, att riksdagens beslut i ämnet icke kan anses innebära ett avslag i sak, utan att därmed endast avses ett uppskov för möjliggörande av den mera noggranna prövning, frågans vikt kräver. Vid sådant förhållande har jag funnit mig böra föreslå, att Kungl. Maj:t ånyo framlägger frågan för riksdagen, och tillåter jag mig att för detta ändamål i största korthet redogöra för innebörden i det nästlidet år framlagda förslaget i ämnet.

Närmaste anledningen till att frågan om inrättande av husmodersskolor upptogs till övervägande, var att söka i vissa hos Kungl. Maj:t gjorda framställningar, nämligen dels av centralstyrelsen för svenska skolkökslärarinnornas förening, dels av styrelsen för fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala och dels av vederbörande styrelser för en del lokalavdelningar utav moderata kvinnoförbundet, vilka framställningar samtliga avse vidtagande av ytterligare åtgärder från statens sida för den kvinnliga ungdomens utbildning i husliga göromål.

*Kungl. Maj:ts
proposition
den 7/4 1916.*

*Framställ-
ningar från
intresserade
föreningar.*

Till följd av nådiga remisser avgav socialstyrelsen den 9 mars 1916 underdånigt utlåtande över nämnda framställningar, och framlade socialstyrelsen därvid ett fullständigt förslag till grunder och villkor för statens understödjande av yrkesskolor för husmodersutbildning i städer, köpingar och liknande samhällen. Detta socialstyrelsens utlåtande har i huvudsak tjänat som underlag för mitt eget förslag i förevarande ämne i enlighet med vad jag närmare anför till statsrådsprotokollet den 7 april 1916.

*Socialstyrel-
sen avgiver
förelag.*

Jag framhöll vid nämnda tillfälle, att det syntes mig utan vidare klart, att ett verkligt trängande behov måste anses föreligga av att åtgärder vidtoges i syfte att bibringa landets kvinnor en effektiv yrkesutbildning å det husliga arbetets område. I likhet med socialstyrelsen ansåg jag mig därför böra livligt förorda omedelbara åtgärder från statens sida för inrättande av yrkesskolor för husmödrar. På anförda skäl ansåg jag emellertid, att man tillsvidare måste avstå från tanken att göra denna husmodersutbildning obligatorisk för alla kvinnor. Den

*Frivilliga hus-
modersskolor.*

- [90.] närmaste uppgiften borde sålunda bliva att genom lämpligt avvägda bidrag från statens sida söka åstadkomma ett system av frivilligt, efter mönstret av lantbruksskolorna å landsbygden upprättade skolor, i vilka den kvinnliga ungdomen i städer och liknande samhällen kunde erhålla utbildning å det husliga området. Då emellertid denna undervisning skulle avse en verklig yrkesutbildning, måste med statsbidragens tillgodonjutande förknippas sådana villkor i fråga om undervisningsplan, lärotid och inträdesålder m. m., att just denna yrkessynpunkt bleve bestämmande i fråga om det praktiska anordnandet av ifrågavarande skolor.

Undervisningsplan,
inträdesfordringar
m. m.

Beträffande husmodersskolornas organisation förklarade jag mig i huvudsak icke hava något att erinra mot socialstyrelsens förslag, vars väsentliga innebörd var följande. En yrkeskurs för husmodersutbildning borde omfatta övningar och undervisning i nedanstående ämnen:

I. *Praktisk undervisning.*

- a) matlagning, bakning, tillvaratagande av slakt i den utsträckning, det låter sig göra;
- b) konservering av såväl animaliska som vegetabiliska födoämnen;
- c) tvätt och städning samt övriga rengöringsarbeten;
- d) sömnad av linne och barnkläder och om möjligt något klädsömnad;
- e) barnavård.

II. *Teoretisk undervisning.*

- a) närings- och födoämneslära;
- b) enkel bokföring och beräkning av hushållsutgifter lämpade efter olika inkomstbelopp;
- c) hälso- och sjukvårdslära (med demonstrationer och övningar);
- d) spädbarnsvård och barnuppfostran;
- e) medborgarkunskap.

Beträffande undervisningens anordnande i detalj syntes det icke vara möjligt eller ens lämpligt att angiva generella bestämmelser därför, enär skolorna givetvis behövde inrättas på olika sätt i olika trakter av landet och allt efter belägenheten i stad eller i annat samhälle. En detaljerad läroplan med angivande av ämnenas fördelning, timantal och dylikt borde emellertid liksom även elevavgifternas storlek, lokaler, lärarkrafter och undervisningsmaterial i varje särskilt fall godkännas av den myndighet, som skulle hava inseende över skolornas verksamhet.

Enär det vore av vikt, att den här föreslagna typen av husmodersskolor bestämt markerades som yrkesskolor till skillnad från de av folkundervisningskommittén föreslagna yrkesfortsättningsskolorna för flickor,

föreslogs inträdesåldern, liksom fallet är beträffande lantushållsskolorna, till fyllda 16 år. Möjligheten för yngre flickor att få komma in i yrkeshusmodersskolan borde dock hållas öppen, till dess att den föreslagna fortsättningsskolan kommit till stånd. Dispens i förevarande avseende skulle därför kunna meddelas av tillsynsmyndigheten.

[90.]

Då, såsom upprepade gånger framhållits, här avsåges en verklig yrkesutbildning, skulle det icke vara tillrådligt att låta kursernas varaktighet understiga ett år (11 månaders effektiv undervisning). Erfarenheten hade nämligen givit vid handen, att för flickor med endast folkskolebildning en kurs av sådan varaktighet vore nödvändig för bibringande av en allsidig utbildning. Därest emellertid husmodersskola uteslutande vore avsedd för elever, som genomgått högre flickskola, samskola eller högre folkskola eller fått annan därmed jämförbar utbildning, syntes lärotiden möjligen kunna i någon mån reduceras.

Lärotiden, vars längd i det särskilda fallet skulle vara beroende av tillsynsmyndighetens prövning, borde dock under inga omständigheter understiga åtta månaders effektiv undervisning.

Vid varje skola skulle vara anställd en i skolan boende föreståndarinna, som ledde och deltog i undervisningen, varjämte övriga lärarkrafter borde anställas till det antal, undervisningens behöriga upprätthållande krävde. En särskild styrelse skulle jämväl finnas vid varje skola.

För en husmoderskurs av här ifrågakommande slag med 11 månaders effektiv undervisning samt med 16 å 20 elever hade socialstyrelsen beräknat en kostnad av 6,000 kronor. Emot denna kostnadsberäkning hade jag i huvudsak ingenting att erinra. Dock syntes det mig möjligt, att man på vissa orter borde kunna räkna med rätt avsevärda reduceringar ifråga om de beräknade utgifterna för lokalhyra jämte bränsle och belysning samt lärararvoden.

Kostnader.

Det årliga statsbidraget (grundanslaget) till ifrågakommande husmodersskolor skulle utgöra 2,000 kronor för skola utan praktisk barnavård samt 2,800 kronor till skola, i vars undervisning även nyssnämnda ämne inginge. Med ett minimiantal av 16 elever skulle sålunda den särskilda del av statsbidraget, som avsåge praktisk barnavård, uppgå till 50 kronor per elev och kurs.

Grunder och villkor för statsbidrag m. m.

Såsom villkor för statsbidragets tillgodonjutande borde gälla: att antalet elever vid varje kurs uppginge till minst 16,

[90.] att inom orten — av vederbörande landsting, hushållningssällskap, kommun eller av enskilda — tillsköttes ett belopp, som, med inberäkning av elev- och krubbavgifter, uppginge till minst samma belopp som grundanslaget, samt

att av nämnda elevantal minst 12 vore frielever.

För övriga elever skulle givetvis skola vara berättigad upptaga elevavgifter, men syntes dessa med hänsyn till skolornas allmännyttiga karaktär icke gärna böra överstiga 50 kronor för varje elev, eventuell avgift för kosthållet dock ej inräknad.

Enär det ju icke vore otänkbart, att de lokala förhållandena understundom kunde vara sådana, att de icke påkallade skola av sådan storlek som den här föreslagna standardtypen, syntes det ändamålsenligt att lämna möjlighet till statsbidrag även för mindre skolor, dock skulle rätten till statsbidrag för sådant fall vara beroende på prövning i varje särskilt fall. Under vissa villkor och efter prövning i varje särskilt fall borde vidare statsbidrag kunna utgå till skolor, som anordnats med mindre kostnader än de för normaltypen beräknade.

För att uppmuntra till ett fullt utnyttjande av skolas undervisningsmöjligheter förordade jag vidare, att ytterligare statsbidrag skulle, därest elevantalet överstege 20, kunna för överskjutande antalet elever utgå med 100 kronor per elev och kurs i skola utan barnavård samt med 150 kronor per elev och kurs i skola med barnavård, dock fortfarande under förutsättning att samma belopp tillsköttes från orten. Detta tilläggsstatsbidrag borde dock icke överstiga i förra fallet 600 kronor och i senare fallet 900 kronor per skola. Av de elever, för vilkas undervisning tilläggsstatsbidrag utginge, borde minst hälften vara frielever.

Kostnaderna för elevernas bispisning hade icke inberäknats i de direkta utgifterna för undervisningen, utan syntes man böra utgå ifrån, att eleverna betalade sin mat själva. Dock torde det vara av behovet påkallat, att obemedlade och mindre bemedlade elever kunde, liksom fallet vore vid lanthushållsskolorna, erhålla någon hjälp härtill av statsmedel, och hade jag därför föreslagit, att för sådant ändamål skulle av statsmedel utgå ett bidrag av 10 kronor till obemedlade och 5 kronor till mindre bemedlade, allt per månad.

På angivna skäl ansåg jag mig vidare böra föreslå, att jämväl husmodersskolor, som mottog elever från något mera välbärgade hem och sålunda baserade sin ekonomi väsentligen på elevavgifter, skulle hava möjlighet till understöd av statsmedel. Statsbidraget till

dylika skolor skulle utgå med 1,400 kronor till skola, som medtagit praktisk barnavård i undervisningsplanen, och 1,000 kronor till skola utan sådan undervisning, detta under förutsättning att skolan anordnats i överensstämmelse med den allmänna plan och med det elevantal, som angivits för skolor av normaltypen. Såsom ytterligare villkor föreslog jag, att elevavgiften icke skulle få överstiga 225 kronor. [90.]

Socialstyrelsen hade i sitt förenämnda utlåtande jämväl ifrågasatt anordnande av mera tillfälliga kurser vid husmodersskolorna, nämligen dels kurser för vidare specialutbildning inom visst fack, dels ock endags- och aftonkurser i hushigt arbete för fabriksarbeterskor och andra, vilka icke vore i tillfälle att för ändamålet avstå från sitt förvärvsarbete. Även för dessa tillfälliga kurser borde enligt socialstyrelsens åsikt statsbidrag utgå. Emellertid syntes det mig lämpligt, att husmodersskolorna till en början organiserades för sitt egentliga ändamål, och att dylika kurser upptoges på arbetsprogrammet först sedan någon närmare erfarenhet vunnits, huruvida detta kunde ske utan inkräktning på huvuduppgiften. Special- och andra kurser.

I avvaktan på det slutliga ordnandet av yrkesundervisningen i landet, föreslog jag slutligen, att tillsynen över husmodersskolorna provisoriskt skulle förläggas till socialstyrelsen, särskilt med hänsyn till den nuvarande yrkesinspektorisens sakkunskap på området. Tillsyn och ledning.

Beträffande de närmare detaljerna i förenämnda av mig framlagda förslag ävensom ifråga om motiveringen till detsamma ber jag att få hänvisa till vad jag i sådant hänseende anför till statsrådsprotokollet den 7 april 1916. Utöver vad jag sålunda anför, ber jag här allenast att få beröra några frågor, vilka syntes mig vara av beskaffenhet att kräva ytterligare belysning.

Till en början får jag därvid erinra, hurusom, särskilt med anledning av ett uttalande vid frågans behandling i riksdagens andra kammare, Kungl. Maj:t vid föredragning av riksdagens skrivelse förordnat om inhämtande av folkskolöverstyrelsens yttrande i ämnet. Det infordrade utlåtandet har den 14 oktober 1916 avgivits.

Folkskolöverstyrelsen vitsordar därvid till en början, att socialstyrelsen i sitt utlåtande lämnat en både fullständig och övertygande framställning beträffande spörsmålet, huruvida ett verkligt behov av de ifrågasatta husmodersskolorna måste anses föreligga. Överstyrelsen
Folkskolöverstyrelsen.

[90.] kunde icke finna annat än att vad socialstyrelsen anfört vore bevisande för tillvaron av ett dylikt behov, och ville överstyrelsen också för sin del biträda den meningen, att från statens sida åtgärder borde vidtagas för att sådana skolor, som här åsyftades, måtte komma till stånd.

Om sålunda behövligheten av ifrågavarande skolor kunde sägas vara konstaterad, uppstode emellertid, fortsätter överstyrelsen, den frågan, huruvida det vore lämpligt, att åtgärder ofördröjligen vidtoges för skolornas inrättande. Härutinnan anför överstyrelsen huvudsakligen följande:

Det gällde härvidlag att undersöka, huruvida det låte sig göra att just nu inpassa husmodersskolorna i vårt skolsystem på sådant sätt, att de å ena sidan kunde erhålla sitt för sig bestämda område och å andra sidan komme i rätt förhållande till andra skolor, som kunde sägas med dem stå i samband, därigenom att de antingen bildade grundval för husmodersskolorna eller utövade en med deras sidoställd besläktad verksamhet. Folkskolöverstyrelsen erinrar i detta sammanhang om nu föreliggande förslag till anordnande av olika slag av praktiska ungdomsskolor, nämligen folkundervisningskommitténs förslag till upprättande av fortsättningsskolor, det av kommittén för den lägre tekniska undervisningens ordnande avgivna förslaget till inrättande av olika slag av yrkesskolor samt slutligen det av särskilda sakkunniga avgivna förslaget till den lägre handelsundervisningens ordnande. Överstyrelsen anmärker med avseende härå, att förhållandena syntes påkalla, att de nu nämnda olika förslagen angående ungdomsskolor inom den närmaste tiden underkastades en gemensam beredning, innan de förelades riksdagen. Givetvis skulle det vara till fördel, därest frågan om husmodersskolor därvid också kunde upptagas till prövning. Dessa skolors ställning i förhållande till andra praktiska ungdomsskolor skulle därigenom kunna bliva allsidigare klargjord.

Då det emellertid vore angeläget, fortsätter överstyrelsen, att de nu ifrågasatta skolornas inrättande icke komme att uppskjutas längre än som vore alldeles nödvändigt, hade överstyrelsen icke ansett sig böra motsätta sig förslaget, att frågan om dem nu upptoges till behandling för sig. Givetvis kunde emellertid under alla omständigheter hänsyn till andra föreslagna ungdomsskolor icke i förevarande sammanhang lämnas ur räkningen, utan borde det sörjas för att husmodersskolorna erhöles en sådan organisation och ledning, att icke genom deras tillkomst lösningen av frågan om andra praktiska skolors upprättande på något sätt bleve föregripen. Härom anför överstyrelsen:

Överstyrelsen hade att i detta avseende särskilt taga i betraktande husmodersskolornas ställning till de skolor, som stode under överstyrelsens inseende, och att därvid jämväl taga hänsyn till föreliggande förslag angående dessa skolors omorganisation och utveckling.

Vad då först folkskolan anginge, hade socialstyrelsen uttalat, att tills vidare, intill dess en omorganiserad fortsättningsskola kommit till stånd, genomgången

folkskolekurs borde uppställas som villkor för inträde i husmodersskola. Mot detta förslag hade överstyrelsen intet att invända.

[90.]

Mera uppmärksamhet syntes husmodersskolans framtida ställning till fortsättningsskolan kräva. Socialstyrelsens förslag, till vilket departementschefen anslutit sig, att, sedan fortsättningsskolan i sin nya gestalt kommit till, genomgången fortsättningsskolekurs skulle ställas som villkor för inträde i husmodersskolan, hade överstyrelsen funnit välbetänkt. Det vore emellertid, såsom ock av såväl socialstyrelsen som departementschefen framhållits, nödvändigt att från början ordna det så, att dessa skolor icke komme att utöva sin verksamhet parallellt med varandra. För att detta skulle kunna ske, borde tydligen de båda skolorna få mottaga ungdom tillhörande skilda åldersstadier. Socialstyrelsen hade föreslagit, att för inträde i husmodersskola skulle fordras en ålder av fyllda 16 år. Dessutom hade emellertid socialstyrelsen uttalat sig för att möjlighet för yngre flickor att komma in i yrkeshusmodersskola borde hållas öppen, till dess att den föreslagna fortsättningsskolan kommit till stånd. Dispens i förevarande avseende skulle därför i det särskilda fallet kunna meddelas av tillsynsmyndigheten, dock endast försävt den unga flickans förutbildning från skolan eller hemmet kunde anses innefatta garanti för att hon vore i stånd tillgodogöra sig undervisningen. Detta förslag hade vunnit departementschefens gillande. Överstyrelsen ville ej heller för sin del uttala sig emot ifrågavarande förslag, men ansåge sig böra med styrka framhålla, att sådana dispenser, som ovan omnämnts, borde beviljas sparsamt och endast efter sorgfällig prövning.

Bleve dispensrätten däremot mera allmänt tillämpad, skulle husmodersskolan icke erhålla den rätta avgränsningen i förhållande till fortsättningsskolan och ej heller till den högre folkskolan, som under de senare åren alltmer utvecklats till en för övergångsåldern avsedd praktisk skolform. Därvid hade man bland annat sökt anordna högre folkskolor med undervisningen särskilt inriktad på det husliga arbetet. Högre folkskolor av detta slag hade redan upprättats och nya sådana vore under bildning. Dessa skolor, som toge barnens tid helt i anspråk under 8 à 9 månader årligen, vore icke några egentliga yrkesskolor utan lämnade, vid sidan av en jämförelsevis omfattande teoretisk och praktisk undervisning i sådant som tillhörde det husliga arbetet, även undervisning av mera allmänt medborgerlig art och utgjorde därför jämväl i detta hänseende välbehövliga påbyggnader på folkskolan. Det förefölle överstyrelsen därför, som om skolor av denna typ vore mera lämpade för åldern 13—16 år än de egentliga husmodersskolorna, varför en lämplig gränsskillnad mellan dessa sistnämnda skolor och de ifrågavarande högre folkskolorna borde upprätthållas.

Folkskolöverstyrelsen har vid behandlingen av förevarande ärende erhållit biträde av ledamoten av riksdagens andra kammare, Värner Rydén, som ifråga om husmodersskolornas centrala tillsyn och ledning ansett sig böra avgiva ett särskilt yttrande.

Sedan herr Rydén erinrat, att man vid socialstyrelsens upprättande uttryckligen velat undantaga en del ärendesgrupper av viss social karaktär, bland dem yrkesundervisningen, från styrelsens ämbetsuppgifter, yttrar han vidare:

•Av det förut anförda framgår uppenbart, att ett förläggande av husmodersskolorna under socialstyrelsen står i ren strid med den uppfattning, som enhäl-

[90.] ligt gjorde sig gällande, då styrelsens förvaltningsområde första gången bestämdes. Vid det tillfället var man angelägen om att begränsa socialförvaltningen till att omfatta allenast sådana ärenden, som äro i verklig mening av social natur, och att ej låta densamma breda ut sig att omfatta alla möjliga spörsmål, som innehålla ett eller annat socialt moment. En sådan begränsning var redan då nödvändig, om socialstyrelsen skulle kunna helt fylla sin viktiga uppgift såsom ledande och initiativtagande på den sociala förvaltningens område. De sociala ärendenas oerhörda mångfald, deras alltmer ökade betydelse för samfund och folkklasser göra det i dag och för framtiden till en än mera trängande nödvändighet att socialförvaltningen strängt begränsas till sitt verkliga arbetsområde. Skulle socialstyrelsen komma att förlora sig i ett mångsysslande med snart sagt allt, som i någon mån kan rubriceras som socialt — vilken reform i nutiden har icke något socialt inslag? — då komma med nödvändighet de i verklig mening sociala ärendenas behandling att därav lida skada.

Lika betänklig synes den föreslagna ordningen uren annan viktig synpunkt, nämligen arbetarskyddets. För hela landet finnes en enda kvinnlig yrkesinspektör. Inom riksdagen rådde på många håll tvekan, när yrkesinspektionen för några år sedan omorganiserades, om en kvinnlig yrkesinspektör skulle räcka till för hela riket. Nu skulle hennes tid därjämte tagas i anspråk för ett omfattande arbete på den husmoderliga undervisningens område. Farhågan ligger nära till hands, att med en sådan ordning yrkesinspektrisens huvuduppgift kommer att eftersättas, vilket vore synnerligen beklagligt i en tid, då kvinnorna alltmer måste ägna sig åt förvärsarbete och följaktligen den kvinnliga yrkesinspektörens arbetsområde alltmer utvidgas.

Man invänder måhända mot dessa erinringar, att förslaget avser ett provisorium och icke en slutgiltig anordning. Men även gentemot ett provisorium av nu nämnd beskaffenhet kvarstår alltid huvudbetänkligheten: I dessa tider har socialstyrelsen och dess enda yrkesinspektris ett så oerhört omfattande och viktigt arbete, att man ej utan tvingande skäl bör utsträcka deras verksamhet att beröra arbetsområden, som ej tillhöra den sociala förvaltningen.

Innan yrkesundervisningen fått sin styrelsefråga slutgiltigt ordnad, synes det lämpligare att provisoriskt förlägga tillsynen och ledningen över de föreslagna skolorna till något av de förvaltningsorgan, som redan hava med likartad verksamhet att skaffa. Om lantbruksstyrelsen av naturliga skäl ej kan ifrågakomma, då det gäller husmodersskolor i städer och stadsliknande samhällen, vill det förefalla ändamålsenligt om folkskol- eller läroverksöverstyrelserna — främst den förstnämnda — vilka styrelser redan nu hava inseendet över de anstalter, som utbilda lärarinnor för husmodersskolorna, erhöile i uppdrag att tillsvidare utöva tillsyn över berörda undervisningsverksamhet. Nyssnämnda styrelser hava redan anställda en gemensam sakkunnig i husligt arbete, vilken åtnjuter ett arvode av sammanlagt 1,500 kronor. Därest till dessa lades ett belopp av ytterligare de 1,500 kronor, som i propositionen föreslagits för inspektion av husmodersskolorna, så skulle för denna summa kunna anställas en fullt avlönad statskonsulent i husmoderlig undervisning, som ägnade hela sin tid åt denna viktiga verksamhet. Hon kunde vara rådgivande åt de styrelser, som nu syssla med angelägenheter av denna art, och därutöver väl medhinna att personligen taga initiativ till samt medverka i organiserandet av de nu planlagda husmodersskolorna. Med en sådan ordning vunnnes ock, att den husmoderliga undervisningsverksamheten ej från bör-

jan splittrades mellan så många styrelser samt att detta provisorium ej medförde några svårigheter vid det slutliga ordnandet av frågan om yrkesundervisningens ledning. Då vore det ju en enkel sak att uppföra konsulenttjänsten på denna styrelses stat på samma sätt som exempelvis bibliotekskonsulenterna på sin tid överflyttades från ecklesiastikdepartementet till folkskolöverstyrelsen.

För den mera förberedande husmoderliga undervisning, som bedrivs särskilt i våra folkskolor, skulle det helt säkert vara av ovärderlig nytta, om hela den rika erfarenhet, som nyskapandet av de nu föreslagna husmodersskolorna kommer att giva, finge utöva en befruktande verkan därigenom att ledningen och tillsynen över de båda skolorna läge i samma händer. För hela detta arbetes utveckling i praktisk riktning skulle det helt visst vara lyckligt, om man, åtminstone under provisorietiden, ej splittrade reformarbetet på för många styrelser och tillsyningsmyndigheter.»

Med anledning av herr Rydéns särskilda uttalande, att det kunde sättas i fråga om ej husmodersskolornas centrala administration borde provisoriskt överlämnas åt folkskolöverstyrelsen, har överstyrelsen ansett sig böra något närmare upptaga frågan, huruvida en sådan uppgift kunde anses äga beröringspunkter med överstyrelsens förutvarande verksamhet eller icke. Överstyrelsen anför med avseende härå i huvudsak följande:

Med bortseende från den undervisning i husligt arbete, som fölle inom barnundervisningens område, vore beträffande detta spörsmål närmast att erinra därom, att överstyrelsen redan för närvarande i ganska stor utsträckning hade att taga befattning med skolor, som meddelade undervisning i husligt arbete åt kvinnlig ungdom. Härutinnan borde först märkas, att folkskolöverstyrelsen tillsammans med läroverksöverstyrelsen hade att öva inseende över de statsunderstödda utbildningskurser för lärarinnor i huslig ekonomi, som vore anordnade vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala, vid Ateneum för flickor i Stockholm och vid Göteborgs skolköksseminarium, alltså läroanstalter, från vilka de blivande husmodersskolorna med all sannolikhet skulle komma att i stor utsträckning erhålla sina lärarkrafter. Vidare har överstyrelsen i förevarande sammanhang erinrat därom, att undervisning i husligt arbete enligt den nya seminariestadgan intoge en framskjuten plats vid våra kvinnliga folkskoleseminarier, vilka stode under folkskolöverstyrelsens omedelbara tillsyn och ledning, ävensom att de under folkskolöverstyrelsens inseende stående kvinnliga folkhögskolorna i stor utsträckning på sitt program upptagit undervisning i sådant, som tillhörde det husliga området. Slutligen har överstyrelsen fäst uppmärksamhet vid det redan förut påpekade förhållandet, att på senare tid uppstått högre folkskolor med undervisningen direkt inriktad på det husliga arbetet — skolor, med vilkas organisation och ledning överstyrelsen måste komma att få ganska mycket att göra.

Av den nu lämnade redogörelsen ansåge folkskolöverstyrelsen otvetydigt framgå, att folkskolöverstyrelsen redan nu i jämförelsevis stor utsträckning hade att taga befattning med tillsyn och ledning av sådan undervisning, som äsyftade att utbilda unga kvinnor för husliga sysselsättningar.

[90.]

Överstyrelsen önskade emellertid få betona, att överstyrelsen med det sagda icke åsyftat att uttala någon önskan, att tillsynen och ledningen av de ifrågasatta husmodersskolorna skulle anförtros åt överstyrelsen, intill dess att denna angelägenhet kunde bli definitivt ordnad. Däremot ansåge sig överstyrelsen böra uttala sin bestämda uppfattning, att husmodersskolorna, sedan hela yrkesskolefrågan funnit sin lösning, borde komma att såväl administrativt som i andra hänseenden erhålla den ställning till med dem besläktade skolor, som bäst överensstämde med deras intressen, och skulle en särskild överstyrelse för yrkesskolorna komma till stånd, syntes det därför ligga närmast till hands, att åt denna styrelse anförtroddes jämväl ledningen av husmodersskolorna.

För närvarande vore inom överstyrelsen för inspektion av undervisningen i husligt arbete anställda dels en inspektris i huslig ekonomi och dels en inspektris i kvinnligt handarbete. Båda dessa inspektriser vore gemensamma funktionärer för folkskolöverstyrelsen och läroverksöverstyrelsen, båda innehade sina befattningar som bisysslor och erhöles för sina inspektionsuppdrag särskilda arvoden, inspektrisen i huslig ekonomi från vardera överstyrelsen 750 kronor och inspektrisen i kvinnligt handarbete från vardera överstyrelsen 500 kronor, varjämte de åtnjöte rese- och traktamentsersättning enligt tredje klassen i gällande resereglemente. I den nådiga propositionen om husmodersskolor hade föreslagits, att högst 1,500 kronor skulle få användas för inspektion av ifrågavarande skolor.

Överstyrelsen hade i detta sammanhang velat fästa uppmärksamheten på den splittring i inspektionen av undervisningen i husligt arbete, som lätt skulle komma att uppstå. Om man antog, att i en stad som exempelvis Falun komme att upprättas en husmodersskola, så skulle denna enligt det föreliggande förslaget inspekteras av den hos socialstyrelsen anställda inspektrisen, under det att motsvarande undervisning vid folkskoleseminariet, högre flickskolan och folkskolan i staden bleve inspekterad av överstyrelsernas inspektriser. Om enhetlighet på detta område kunde bringas till stånd, skulle tydligen ej oväsentliga besparingar i statens kostnader för rese- och traktamentsersättning kunna åstadkommas. Viktigare vore dock, att en enhetlig ledning av den betydelsefulla undervisning, det här gällde, skulle kunna vinnas. Därtill komme, att, om de olika arvoden sloges samman, skulle det bli möjligt att erhålla en kvalificerad person, som kunde helt och hållet ägna sig åt tillsynen och inspektionen av undervisningen i husligt arbete inom olika slag av skolor. Därigenom skulle det för de centrala tillsynsmyndigheterna och för vederbörande ute i landet komma att stå till buds en person, som obunden av andra plikter, vilka först och främst måste tillgodoses, kunde ägna tid och krafter åt den viktiga uppgiften att organisera och övervaka samt med råd och upplysningar stödja den för vårt land så viktiga undervisningen i husligt arbete. Huru än frågan om tillsynsmyndigheten komme att ordnas, syntes det därför överstyrelsen vara önskligt, att de synpunkter angående en enhetlig inspektion, som överstyrelsen nu tillåtit sig framföra, kunde vinna beaktande.

Slutligen anför överstyrelsen beträffande några särskilda punkter i förslaget följande:

Vad anginge frågan om husmodersskolornas karaktär av frivilliga eller obligatoriska, syntes det överstyrelsen vara självklart, att man här icke kunde tänka på något skoltvång.

[90.]

I fråga om kostnadsberäkningen för en husmodersskola hade överstyrelsen icke funnit anledning att göra något annat uttalande än att överstyrelsen tillåte sig påpeka, att i en till den å sid. 25 i propositionen intagna kostnadsöversikten fogad not angäves, att lärarinnorna skulle erhålla fri kost, men att i själva översikten icke beräknats några utgifter för denna post. Det syntes dock överstyrelsen tydligt, att fri kost icke gärna kunde uppskattas till lägre belopp än 30 kronor i månaden för person, varför en ej oväsenlig ökning i de beräknade utgifterna torde få förutsättas.

Överstyrelsen hade vidare ansett sig böra med styrka betona att det för tillsynsmyndigheten måste vara angeläget att tillse, att antalet matgäster vid husmodersskolorna så avvägs, att själva undervisningen, både den praktiska och den teoretiska, icke behövde lida avbräck, att lärjungarna hunne utföra sina arbeten med ordning och omsorg samt att fara för överansträngning så långt möjligt förebyggdes. Enahanda synpunkter borde jämväl vara bestämmande ifråga om det antal barn, vilka för vård mottoges.

Överstyrelsen hade slutligen intet att erinra mot att även husmodersskolor med jämförelsevis höga terminsavgifter kunde erhålla statsbidrag, men funne det särdeles viktigt, att statsbidrag och terminsavgifter så avvägs i förhållande till varandra, att icke statsbidragen liksom finge karaktär av premier till skolor, som kunde uppehållas av sina egna inkomster.

Som naturligt är, har folkskolöverstyrelsen ansett sig böra med en viss utförlighet yttra sig om de delar av mitt tidigare förslag i ämnet, vilka på något sätt kunna tänkas beröra skolformer, hörande till överstyrelsens verksamhetsområde. Såväl i dessa delar som även eljest går överstyrelsens utlåtande i huvudsak i tillstyrkande riktning. I den mån som utlåtandet sålunda endast innebär ett instämmande i eller starkare betonande av synpunkter, vilka förut blivit av mig eller socialstyrelsen framförda, torde detsamma icke nu påkalla något särskilt uttalande från min sida.

Departements-
chefen.

I vissa avseenden åter har överstyrelsen hävdad en annan uppfattning än den, som kommit till synes vid den tidigare behandlingen av förevarande fråga. Särskilt gäller detta beträffande den blivande tillsynsmyndigheten över husmodersskolorna. Ehuru överstyrelsen icke gjort något bestämt yrkande ifråga om sistnämnda spörsmål, så synes det mig dock, som om överstyrelsens huvudanmärkning riktar sig just mot denna punkt. På grund härav och med hänsyn jämväl därtill, att jag funnit anledning att ifråga om förläggningen av tillsynen över husmodersskolorna frånga mitt tidigare förslag, vill jag här något utförligare ingå på denna fråga och därmed sammanhängande förhållanden.

Dessförinnan ber jag emellertid att i korthet få beröra ett par detaljfrågor, vilka upptagits till diskussion i överstyrelsens utlåtande.

[90.]

I likhet med folkskolöverstyrelsen är jag av den uppfattningen, att den för inträde i husmodersskolorna föreslagna åldersgränsen, 16 år, så långt möjligt bör iakttagas. Det synes mig nämligen icke kunna föreligga något tvivel därom, att husmodersskolornas elever måste hava nått en viss mognad för att kunna till fullo tillgodogöra sig den verkliga yrkesutbildning, som med dessa skolor avses. Med hänsyn härtill synes nämnda åldersgräns vara väl avpassad. Den ifrågasatta dispensrätten bör av angivna skäl tillämpas med försiktighet och i allt fall under iakttagande av att intrång icke göres på övriga skolorformers arbetsområden. Å andra sidan torde, så länge den obligatoriska fortsättningsskolan ännu icke blivit en verklighet, möjlighet böra hållas öppen för den kvinnliga ungdomen att, där nödig förutbildning finnes, få börja i husmodersskolorna vid en något tidigare ålder; eljest lär man kunna riskera, att densamma efter slutad folkskola i stället direkt övergår till förvärvsarbetet.

Folkskolöverstyrelsen har vidare mot den framlagda kostnadsberäkningen för en husmodersskola gjort den anmärkningen, att däri icke upptagits några utgifter för lärarinnornas kost. Med avseende härå må emellertid framhållas, att, enär såväl elever som även matgäster, där sådana komma att finnas, skola bespisas vid vederbörande skola, lärarinnornas kost representerar en så jämförelsevis obetydlig del av hela kosthållet, att någon särskild utgift därför knappast behöver beräknas. Förutsättningen härför är emellertid, att lärarinnorna dela elevernas kost. I annat fall böra de bära sina matkostnader själva.

Vad därefter angår frågan om handhavandet av tillsynen över husmodersskolorna, medgiver jag gärna, att frågan härom kan vara föremål för olika meningar. Åsikterna bryta sig mellan å ena sidan de pedagogiska synpunkternas målsmän, för vilka även i fortsättningsutbildningen, yrkesundervisningen inbegripen, det pedagogiska momentet framstår såsom det väsentliga, och å andra sidan dem, vilka i den rena fackutbildningen se yrkesundervisningens betydelsefullaste moment. För den förra uppfattningen ställer det sig naturligt, att den pedagogiska sakkunskapen utövar även den bestämmande högsta ledningen av yrkesskolorna, den senare åter håller före, att undervisningen bäst tillgodoses genom en sådan ledning av skolorna, att den tekniska sakkunskapen i främsta rummet får med sikte på det praktiska målet sätta sin prägel på och angiva riktlinjerna för undervisningen. Utan att närmare ingå på riktigheten av den ena eller andra uppfattningen vill jag här endast erinra, att i anledning av de förut om-

förmälda frågorna om inrättande av en fortsättningsskola samt om ordnande av den lägre tekniska undervisningen och den lägre handelsundervisningen chefen för ecklesiastikdepartementet i samråd med chefen för finansdepartementet för kort tid sedan, jämlikt nådigt uppdrag, tillkallat sakkunniga för att inom nämnda departement biträda vid den fortsatta utredningen av nämnda frågor samt det inbördes förhållandet mellan dessa olika undervisningsområden. Innan denna utredning blivit slutförd, synes det olämpligt att träffa en sådan provisorisk anordning beträffande ledningen av en särskild kategori av yrkesskolor, som kan tänkas föregripa utredningsresultatet. Så skulle emellertid med all sannolikhet bliva fallet, därest husmodersskolornas överledning, såsom blivit ifrågasatt, nu skulle förläggas till folkskolöverstyrelsen.

Vid sådant förhållande hava de skäl, som åberopats för en dylik anordning, icke syns mig övertygande, varför jag icke anser mig kunna förorda, att här ifrågavarande yrkesskolor på nuvarande stadium inordnas under ledningen av den allmänna folkundervisningen.

Då jag förra gången föredrog detta ärende för Kungl. Maj:t, förordade jag, enligt vad jag redan omnämnt, att socialstyrelsen skulle, i avvaktan på det slutliga ordnandet av yrkesundervisningen i landet, utöva den statliga ledningen och kontrollen av husmodersskolorna. Jag ansåg mig hava goda skäl härtill, då dels dessa skolor hava en utpräglad social karaktär och dels — och detta skäl var för mig det avgörande — socialstyrelsen hade tillgång till den nuvarande yrkesinspektrens ingående sakkunskap på området. Vid närmare övervägande har jag dock blivit tveksam angående ändamålsenligheten av denna anordning.

De farhågor, vilka uttalats om att ifrågavarande nya uppgift för yrkesinspektisen skulle kunna medföra olägenheter för hennes egentliga arbete med dess omfattande uppgifter, torde icke kunna fränkännas visst fog, särskilt med hänsyn därtill att den kvinnliga yrkesinspektionen i vårt land ännu icke kommit över sin första organisationsperiod. Vid sådant förhållande och med beaktande jämväl av vad i övrigt förekommit under ärendets fortsatta utredning har jag funnit mig böra frångå mitt tidigare förslag ifråga om förläggningsen av tillsynen över husmodersskolorna, och detta så mycket hellre som ju yrkesundervisningen i och för sig icke kan sägas höra till socialstyrelsens förvaltningsområde. Jag har i stället, särskilt med tanke på att den provisoriska anordningen härutinnan måtte bliva så litet som

[90.] möjligt bindande för framtiden, funnit mig böra föreslå, att ifrågavarande tillsyn, i avvaktan på yrkesundervisningens definitiva ordnande, förläggas direkt till Kungl. Maj:t. Tilläggas må, att den statliga uppsikten över de tekniska elementarskolorna, de lägre yrkesskolorna samt undervisningsanstalterna för vanföra är ordnad på liknande sätt.

Vid den tidigare behandlingen av detta ärende förordade jag, att ett belopp av 1,500 kronor måtte ställas till socialstyrelsens förfogande för bestridande av vissa kostnader för inspektionen av husmodersskolorna. Med den nu av mig ifrågasatta förändringen ifråga om tillsynen skulle emellertid nämnda belopp i stället böra disponeras av Kungl. Maj:t. Någon ändring beträffande beloppets storlek torde icke av berörda förändring påkallas.

Under återopande av vad jag sålunda anført och med hänvisning i övrigt till mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 7 april 1916 får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 50,000 kronor att, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig angivna grunder, utgå såsom understöd dels till *yrkesskolor för husmodersutbildning i städer, köpingar, industri- och andra liknande samhällen*, dels ock till *obemedlade och mindre bemedlade elever vid nämnda skolor*,

samt att medgiva, att av omförmälda anslag ett belopp av högst 1,500 kronor må användas för bestridande av kostnaderna för *statens tillsyn av samma skolor*.

H. Försäkringsinspektionen.

Till upprätthållande av försäkringsinspektionens verksamhet, att av bidrag till försäkringsinspektionen direkt utgå, *oförändrat ordinarie anslag, reservationsanslag* kronor 59,300: —

I. Diverse.

1. Skematisk förteckning och beskrivning över Sveriges vattenfall.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen alltsedan år 1910 anvisat särskilda anslag till verkställande av undersökningar och arbeten för åstadkommande av en skematisk förteckning och beskrivning över Sveriges vattenfall.

Ifrågavarande arbeten verkställas av vattenfallsstyrelsen, hydrografiska byrån samt den under vetenskapsakademien lydande meteorologiska centralanstalten.

De av riksdagen för ändamålet beviljade anslagsbeloppen framgå av följande tablå, varuti även deras fördelning å de särskilda institutionerna angivits.

[91.]

*Skematisk
förteckning
och beskriv-
ning över
Sveriges
vattenfall.*

(Extra anslag.)

Å r.	Anslagsbelopp.			Summa.
	Vattenfalls- styrelsen.	Hydrografiska byrån.	Meteorologiska centr. anst.	
1910	7,000 *)	13,500	3,000	23,500
1911	7,000	13,500	1,500	22,000
1912	7,000	16,000	4,000	27,000
1913	—	17,500	5,500	23,000
1914	—	35,000	7,500	42,500
1915	7,000	27,500	7,000	41,500
1916	7,000	27,500	7,000	41,500

*) Därjämte 3,500 kronor att förskottsvis utgå under år 1910.

Ändamålet med den skematiska förteckningen och beskrivningen över Sveriges vattenfall torde kunna angivas vara erhållandet av en möjligast tillförlitlig inventering av landets tillgångar på vattenkraft.

Genom nådigt brev den 22 juni 1911 har Kungl. Maj:t fastställt av vattenfallsstyrelsen upprättat förslag till plan för ifrågavarande arbete. Sedermera har Kungl. Maj:t, efter av vattenfallsstyrelsen därom framställt förslag, genom nådigt brev den 30 juni 1913 fastställt viss

- [91.] ändring i denna plan. Då i statsverkspropositionen till 1914 års förra riksdag en utförlig redogörelse lämnades såväl för denna plan som för omfattningen av de av arbetet berörda undersökningsområdena och av längdprofileringen, torde det icke vara erforderligt att nu upprepa densamma. Här må allenast erinras, att enligt förstnämnda nådiga brev förteckning och beskrivning först skola upprättas rörande Dalälvens och de större norrländska älvarnas flodområden, dock att, i den mån den hydrografiska byråns undersökningar i allt fall komma att omfatta flodsystem i landets södra delar, dessa undersökningar böra kompletteras i syfte att kunna publiceras i vattenfallsförteckningen.

Denna förteckning kommer att bestå i ett antal blad, som beräknas för Dalälvens och de större norrländska älvarnas flodområden till omkring 200, vartill kommer, att omkring 50 torde kunna jämsides utföras rörande södra och mellersta Sverige.

Bladen kunna utkomma i vilken ordning som helst, men ordnas sedan till ett helt, vare sig för flodområde eller landet i sin helhet. De förses med ett nummer, som betecknar såväl flodområdet som biflodsområdena och flodsträckan. Varje blad skall innehålla beskrivning, tabell och plansch, för vilket allt föreståndaren för hydrografiska byrån närmare redogjort i en till statsutskottet vid 1913 års riksdag ingiven och dess utlåtande nr 6 vidfogad P. M., till vilken jag härutinnan tillåter mig hänvisa.

Vad tiden för arbetets fullbordande vidkommer, har man ursprungligen tänkt sig, att förteckningen, med den omfattning, som förut angivits, skulle föreligga avslutad till omkring år 1921. För de norrländska vattendragen och Dalälven skulle den omfatta de 27 områden, vilkas areal överstiger 1,000 km.², och huvudsakligen de delar av dessa, som ligga nedom de stora sjöarna.

Av de i arbetet å upprättandet av den skematiska förteckningen och beskrivningen ingående detaljerna har längdprofileringen från början antagits bliva mest tidsödande. Följande av föreståndaren för hydrografiska byrån, filosofie doktor Axel Wallén meddelade översikt visar, i vad mån arbetet med längdprofileringen fortskridit.

[91.]

V a t t e n d r a g.	Till och med 1915.			Under 1916.			Till och med 1916.		
	Avvägd sträc- ka. Km.	Motsva- rande antal kart- blad.	Därv ut- givna.	Avvägd sträc- ka. Km.	Motsva- rande antal kart- blad.	Därv ut- givna.	Avvägd sträc- ka. Km.	Motsva- rande antal kart- blad.	Därv ut- givna.
Luleälv från Stora Lulevatten till havet	220	6	2	—	—	4	220	6	6
Piteälv från Jaknajaure till Älvsby	—	—	—	140	4	—	140	4	—
Skellefteälv från Storavan till Kus- fors	—	—	—	160	4	—	160	4	—
Umeälv från Storuman till havet...	260	7	4	—	—	—	260	7	4
Vindelälven från Storvindeln till utfödet	300	8	—	—	—	6	300	8	6
Ångermanälven från Volgsjön till havet	260	7	—	—	—	—	260	7	—
Faxälven från Kvarnbergsvattnet till utfödet	260	7	—	—	—	—	260	7	—
Indalsälven från Storsjön till havet	220	6	6	—	—	—	220	6	6
Ljungan från Klövsjö till havet ...	220	6	—	—	—	—	220	6	—
Ljusnan från Hede till havet	300	8	—	—	—	—	300	8	—
Dalälven från Siljan till Brunnbäck	160	4	—	—	—	—	160	4	—
Västerdalälven från Fulunäs till utfödet	220	6	—	—	—	—	220	6	—
Lagan från källan till havet.....	220	6	—	—	—	—	220	6	—
Härån » » » utfödet.....	—	—	—	70	2	—	70	2	—
Toftaån » » » »	120	3	—	—	—	—	120	3	—
Skälån » Flåren » »	10	1	—	—	—	—	10	1	—
Bolmán » källan » »	160	4	—	—	—	—	160	4	—
Gullspångsälven från källan till Lidetorp	200	5	—	—	—	—	200	5	—
Summa	3,130	84	12	370	10	10	3,500	94	22

Sammanlagda längden av de vattendrag, över vilka längdprofiler skola upprättas, utgör enligt den fastställda planen 7,370 kilometer.

I skrivelse den 11 november 1916 har vattenfallsstyrelsen gjort framställning om anvisande av för ifrågavarande ändamål erforderligt anslag för år 1918.

[91.] Innan jag redogör för innehållet i styrelsens framställning, ber jag få erinra, att det för år 1917 av styrelsen begärda anslaget var beräknat på följande sätt:

Till vattenfallsstyrelsen:

Utredningar i administrativa, tekniska och geologiska frågor,
tryckning av vattenfallsförteckningen m. m. kronor 7,000: —

*Till hydrografiska byrån med under densamma omedelbart
lydande observationsstationer:*

Extra biträden, förslagsvis	kronor 11,000: —	
Publikationer, »	» 1,000: —	
Expenser, »	» 1,000: —	
Resekostnader, »	» 13,000: —	
Utrustning, »	» 2,000: —	
Observatörers arvoden, förslagsvis	» 5,500: —	33,500: —

Till de meteorologiska observationerna:

Observatörers arvoden, förslagsvis	kronor 6,500: —	
Stationernas underhåll, »	» 500: —	7,000: —
		eller tillhopa kronor 47,500: —

Med hänsyn till rådande förhållanden fann jag mig emellertid vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1916 nödsakad tillstyrka att, i likhet med vad jämväl under år 1915 ägde rum, anslaget till hydrografiska byrån nedsattes med 6,000 kronor, därav 3,000 kronor å vardera av anslagsposterna till extra biträden och resekostnader. Jag framhöll emellertid, att, om förhållandena ett kommande år det medgäve och för undvikande av att planen för arbetets slutförande i alltför hög grad komme att förskjutas, frågan om förstärkning av byråns arbetskrafter för ändamålet ånyo borde tagas under övervägande.

I enlighet med min hemställan föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för fortsättande av undersökningarna och arbetena för åstadkommande av en skematisk förteckning och beskrivning över Sveriges vattenfall i huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t fastställd plan på extra stat för år 1917 anvisa ett anslag av 41,500 kronor.

Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslog biföll riksdagen.

Beträffande de arbeten, vilkas utförande ankommer på *hydrografiska byrån*, meddelar vattenfallsstyrelsen i nyssnämnda skrivelse, att styrelsen för hydrografiska byrån uttalat, att behovet av förstärkta arbetskrafter givetvis alltså föreligger, därest arbetena icke skola bli i högre grad försenade, samt under åberopande av nyssnämnda yttrande till 1916 års statsverksproposition föreslagit, att anslag skulle äskas för år 1918 enligt den ursprungliga kostnadsberäkningen för år 1917. Skulle likväl förhållandena alltså göra det nödvändigt, att anslaget minskas, har byrån ansett det böra ske med 6,000 kronor på samma sätt som för åren 1916 och 1917.

[91.]
Anslag
för 1918.

Något anslag för bestridande av de på *vattenfallsstyrelsen* ankommande kostnaderna för vattenfallsförteckningen anser styrelsen icke behöva begäras för år 1918, enär de hittills för detta ändamål anvisade anslagen, såvitt nu kan bedömas, torde räcka jämväl för motsvarande utgifter under år 1918. Däremot anser styrelsen, att anslaget för *meteorologiska centralanstalten* bör upptagas med oförändrat belopp.

För fortsättande under år 1918 av arbetena för vattenfallsförteckningen har vattenfallsstyrelsen alltså beräknat följande belopp:

till hydrografiska byrån	kronor 33,500
» meteorologiska centralanstalten	» 7,000
	Summa kronor 40,500

På grund av vad sålunda anförts har vattenfallsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ifrågavarande ändamål för år 1918 anvisa ett anslag av 40,500 kronor.

Med hänsyn till vad vattenfallsstyrelsen anført torde något anslag för bestridande av de på styrelsen ankommande kostnaderna för vattenfallsförteckningen icke behöva begäras för år 1918. Departements-
chefen.

I fråga om anslaget till hydrografiska byrån framgår av vad jag förut anført, att en betydande förhöjning av detta anslag ägde rum för år 1915. Syftet med denna förhöjning, som huvudsakligen avsåg anslagsposterna till extra biträden och resekostnader — dessa poster höjdes nämligen från respektive 4,500 och 6,000 kronor för år 1914 till respektive 11,000 och 13,000 kronor för år 1915 — var att möjliggöra arbetets bedrivande på sådant sätt, att detsamma kunde bli färdigt till den ursprungligen beräknade tiden eller till 1921. I de anslagskrav, som för åren 1916—1918 framställts för byråns vidkommande, har påyrkats, att för fullföljande av arbetet i enlighet

- [91.] med den sålunda tilltänkta planen anslagsposterna till extra biträden och resekostnader måtte bestämmas till samma belopp som för år 1915. Som jag redan förut antytt, har emellertid med hänsyn till rådande förhållanden för åren 1916 och 1917 en nedsättning av en var av nämnda poster ägt rum med 3,000 kronor.

I en till mig i ämnet avlåten P. M. har föreståndaren för hydrografiska byrån framhållit angelägenheten av att någon avknappning å å det för år 1918 äskade anslaget ej måtte äga rum. Föreståndaren har därvid meddelat, att, till följd av den gjorda nedsättningen i anslagen till hydrografiska byrån, under år 1917 liksom under år 1916 endast tre biträden komme att stå till byråns förfogande för arbetena med vattenfallsförteckningen. Av dessa är, enligt vad föreståndaren tillika meddelat, en sysselsatt jämväl med övriga arbeten hos byrån, och är det, till följd av ökningen av byråns arbetsbörda och den därstädes rådande bristen på arbetskraft, icke möjligt att låta detta biträde i den omfattning, som från början avsetts, ägna sig åt arbetet med förteckningen. Vidare framhålles, att, på sätt framgår av förut meddelade översikt, arbetena med utgivandet av de till förteckningen hörande kartbladen blivit avsevärt försenade. Sålunda voro vid slutet av år 1916 endast 22 blad utgivna av de 94 blad, för vilka avvägningarna avslutats, vilket huvudsakligen får tillskrivas den omständigheten, att nuvarande arbetskrafter visat sig vara otillräckliga. Härtill kommer, att en del kompletteringar måste göras å redan avvägda sträckor.

Det torde av det anförda vara klart, att en avsevärd förskjutning i planen för arbetets slutförande måste inträffa, även om anslagen för extra biträden och resekostnader komma att från och med år 1918 utgå med samma belopp som för år 1915 eller med respektive 11,000 och 13,000 kronor, än mera om anslagen skulle begränsas på sätt under de två senaste åren skett. Med hänsyn till de rent praktiska behov, som förteckningen i första hand avser att främja, framför allt en ekonomisk och planmässig användning av statens och enskilda tillhörig vattenkraft, måste det emellertid — som jag jämväl haft tillfälle framhålla vid anmälan åren 1915 och 1916 inför Kungl. Maj:t av förevarande anslagsfråga — anses angeläget, att tidpunkten för arbetets fullbordande ej allt för mycket framflyttas. Då därjämte vattenfallsstyrelsen anmält, att för dess del anslag icke erfordras, anser jag därför böra tillstyrka, att anslagsposterna ifråga för år 1918 upptagas med de äskade beloppen. Vid bifall härtill skulle vid byrån kunna anställas en ny tjänsteman, som mera uteslutande kan användas för arbete med förteckningen.

Mot det föreslagna beloppet för meteorologiska centralanstalten [91.] har jag intet att erinra.

Anslaget för förevarande undersökningar och arbeten skulle i enlighet härmed utgå med tillhoppa 40,500 kronor för år 1918, och sålunda i allt fall med lägre belopp än för år 1917.

I enlighet med vad hittills ägt rum torde beloppet såsom ett gemensamt anslag böra uppföras under sjätte huvudtiteln.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1918 anvisa ett anslag av 40,500 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för *verkställande av undersökningar och arbeten för åstadkommande av en skematisk förteckning och beskrivning över Sveriges vattenfall* i huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t fastställd plan.

2. Anordnande av inspektion över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring.

För anordnande av inspektion över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring har riksdagen på extra stat för vart och ett av åren 1905—1912 anvisat 20,000 kronor till arvoden under samma år åt fyra inspektörer med 5,000 kronor till en var av dem, för år räknat.

Till ett skriv- och ritbiträde åt bemälda inspektörer har riksdagen därjämte anvisat medel med 1,200 kronor om året för åren 1906—1911 samt med 1,400 kronor för år 1912.

Därefter har 1912 års riksdag, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om provisorisk lönereglering för nämnda inspektörer, för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1913 anvisat dels 24,800 kronor till arvoden under samma år åt fyra inspektörer med 6,200 kronor till envar av dem, för år räknat, dels ock 1,400 kronor till ersättning till ett skriv- och ritbiträde åt bemälda inspektörer, ävensom förklarat, att för åtnjutande av denna provisoriska lönereglering skulle i tillämpliga delar gälla vad för befattningshavare i kommerskollegium i sådant avseende vore stadgat. Enahanda belopp hava av riksdagen för berörda ändamål anvisats för åren 1914 och 1915.

Till arvoden åt fyra inspektörer anvisades jämväl för åren 1916 och 1917 24,800 kronor.

[92.]

Anordnande
av inspektion
över elektriska
anläggningar
för belysning
eller arbets-
överföring.
(Extra anslag.)

[92]. Till ersättning åt skriv- och ritbiträden åt bemälda inspektörer anvisades för år 1916 2,600 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta förskottsvis under år 1915 av tillgängliga medel utanordna 600 kronor, samt för år 1917 3,000 kronor.

Anslag för anordnande av inspektion över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring erfordras jämväl för år 1918 och torde böra utgå med samma belopp som för år 1917 eller med tillsammans 27,800 kronor.

För åtnjutande av den provisoriska löneregleringen torde vad för befattningshavare i kommerskollegium i sådant avseende är stadgat böra fortfarande förklaras i tillämpliga delar skola gälla.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *anordnande av inspektion över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring* på extra stat för år 1918 såsom förslagsanslag anvisa dels högst 24,800 kronor till arvoden under samma år åt fyra inspektörer med 6,200 kronor till en var av dem, för år räknat, dels ock högst 3,000 kronor till ersättning åt skriv- och ritbiträden åt bemälda inspektörer.

3. Statens biografbyrå.

[93.] Till bestridande av utgifterna för statens biografbyrå har riksdagen på extra stat anvisat för år 1913 23,000 kronor samt för vart och ett av åren 1914—1916 26,000 kronor, samtliga beloppen i form av förslagsanslag att i första hand utgå av inflytande avgifter för granskning av biografbilder.

Statens
biografbyrå.
(Extra anslag.)

För år 1917 har riksdagen för ifrågavarande ändamål på extra stat anvisat ett reservationsanslag av 28,000 kronor att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder, varjämte riksdagen medgivit, att reservation, som kan uppkomma å detta anslag, må i den omfattning, Kungl. Maj:t prövar lämplig, användas till befrämjande av sådana i samband med kinematografin stående ändamål, som Kungl. Maj:t finner vara förtjänta av understöd.

I skrivelse den 15 juni 1916, n:r 6, vari riksdagen anmälde nu nämnda beslut, uttalade riksdagen tillika såsom sin mening, att det överskott å inflytande granskningsavgifter ävensom den besparing å det för ifrågavarande ändamål beviljade anslag, som kunde hava uppkommit före 1916 års utgång, borde tillföras statsverkets kassafond.

Genom nådigt brev den 30 juni 1916 har Kungl. Maj:t därefter beträffande dispositionen av statens biografbyrås överskottsmedel dels förordnat, att medelsöverskott, som hos byrån uppkommit eller intill utgången av år 1916 kunde uppkomma, skulle insättas å statsverkets giroräkning i riksbanken för att tillföras statsverkets kassafond, samt att medelsöverskott, som därefter kunde uppkomma, skulle, när och i den mån detsamma icke vore för byrån behöfligt såsom rörelsekapital, insättas å samma giroräkning för statens biografbyrås räkning, dels ock fastställt det belopp, byrån må äga innehålla såsom rörelsekapital, till högst 5,000 kronor.

I skrivelse den 26 oktober 1916 har föreståndaren för statens biografbyrå avgivit förslag till stat för byrån för år 1917 och därvid i fråga om inkomstberäkningen anfört följande:

»Byråns inkomster, de inflytande avgifterna för granskning av biografbilder, torde, om filmtillförseln kommer att hålla sig vid det numera normala, komma att uppgå till ungefär 32,000 å 33,000 kronor. Då riksdagen anvisat ett reservationsanslag å 28,000 kronor, inom vars ram statförslaget hålles, torde alltså ett överskott kunna beräknas uppstå, som ungefärligen täcker det rörelsekapital, byrån enligt nådigt brev den 30 juni 1916 må äga innehålla, sedan överskottsmedel intill 1916 års utgång överlämnats till statsverkets kassafond. Det rörelsekapital, som byrån omedelbart vid årsskiftet behöver, torde enligt nådig instruktion för granskningsmännen kunna innehållas av granskningsavgifter, som inflyta mot slutet av år 1916. Under förra delen av 1917 torde inflyta så pass mycket granskningsavgifter, att byråns utgifter även under lägsäsongen på sommaren kunna därav bestridas».

Genom nådigt brev den 8 december 1916 har Kungl. Maj:t därefter för år 1917 för byrån fastställt följande

Stat:

1 ordinarie granskningsman	kronor 6,000: —
1 ordinarie granskningsman	» 6,000: —
och skola för vardera ordinarie granskningsmannen 4,000 kronor anses motsvara lön samt 2,000 kronor tjänstgöringspenningar;	
byråföreståndaren, tilläggsarvode	» 1,000: —
extra granskningsman, arvode, förslagsvis	» 1,000: —
ordinarie granskningsmännens suppleant, arvode, förslagsvis	» 1,000: —
extra granskningsmannens suppleant, arvode, förslagsvis	» 400: —
militär extra granskningsman, arvode, förslagsvis	» 400: —
militäre extra granskningsmannens suppleant, arvode, förslagsvis	» 400: —
kassörskan	» 1,750: —

[93.]

[93.]	1 maskinist	kronor 1,750: —
	1 maskinist	» 1,750: —
	skolande för kassörskan och vardera maskinisten 1,150 kronor anses motsvara lön och 600 kronor tjänstgöringspenningar;	
	arvode till biträdande personal, hyra, m. m. förslagsvis	» 6,550: —
		Summa kronor 28,000: —

Därjämte hava villkor stadgats för avlöningarnas åtnjutande.

Den av Kungl. Maj:t för år 1917 fastställda staten skiljer sig i fråga om däri upptagna belopp så till vida från föregående års stat, som tilläggsarvode till byråföreståndaren, arvoden till extra granskningsmannens suppleant och militäre extra granskningsmannens suppleant ävensom avlöningarna till kassörskan och de två maskinisterna upptagits till högre belopp än förut, varemot beloppet till biträdande personal, hyra m. m. beräknats lägre.

Höjningen av föreståndarens tilläggsarvode har påkallats därav, att de på föreståndaren särskilt ankommande göromålen, vilka i många fall äro av ganska krävande natur, högst väsentligt ökats. Ifrågavarande tilläggsarvode kommer emellertid icke såsom förut varit fallet att anses såsom lön, vilken ändring skett för vinnande av överensstämmelse med vad i likartade fall tillämpats.

Ökningen av kassörskans och maskinisternas avlöningar har skett med hänsyn därtill, att dessa befattningshavare vid 1917 års början innehaft sina anställningar vid biografbyrån under mer än fem år var.

I underdånig skrivelse den 26 oktober 1916 har föreståndaren för biografbyrån anmält byråns anslagsbehov för år 1918.

Föreståndaren har därvid anfört, att han med hänsyn såväl till tidsomständigheterna i allmänhet som därtill, att utvecklingen på biografområdet ännu icke tyder på full stadga, för närvarande icke funnit tiden vara inne att framlägga förslag till byråns försättande på ordinarie stat, ehuru en sådan förändring kunde av många skäl vara önskvärd. Men då sannolikheten talade för en fortsatt utveckling av beskaffenhet att påkalla förstärkning av byråns expeditionella resurser och de inflytande granskningsavgifterna med säkerhet komme att därtill lämna full tillgång, har föreståndaren hemställt, att Kungl. Maj:t tacktes till riksdagen göra framställning om anvisande för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1918 av ett till 30,000 kronor förhöjt reservationsanslag att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder.

Därjämte har meddelats, att inkomsten av försålda stämplrar i statens biografbyrås verksamhet torde för år 1918 kunna beräknas till 2,500 kronor. [93.]

Mot vad sålunda föreslagits har jag icke funnit anledning till anmärkning. Jag tillåter mig i detta sammanhang erinra, att avgifter för granskning av biografbilder bland inkomsterna för år 1918 upptagits till 30,000 kronor. Departementschefen.

Jämväl beträffande 1918 års anslag synes riksdagens medgivande böra utverkas därtill, att å anslaget uppkommande reservation får användas på samma sätt som reservation å anslaget för innevarande år.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till bestridande av utgifterna för statens biografbyrå på extra stat för år 1918 anvisa ett anslag av 30,000 kronor att direkt utgå av avgifter för granskning af biografbilder,

dels ock medgiva, att reservation, som kan uppkomma å nämnda anslag, må i den omfattning, Kungl. Maj:t prövar lämplig, användas till befrämjande av sådana i samband med kinematografin stående ändamål, som Kungl. Maj:t finner vara förtjänta av understöd.

4. Understödjande av det frivilliga brandväsendet.

Jämlikt särskilda nådiga brev den 20 september 1912 och den 27 juni 1914 har åt Sveriges riksförbund av frivilliga brandkårer med anlitande av sjätte huvudtiteln's allmänna besparingar beretts understöd med 2,500 kronor för vart och ett av åren 1912—1914. [94.]

*Understöd-
jande av det
frivilliga
brandvä-
sendet.*

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift anhöll förbundet sedermera, att Kungl. Maj:t täcktes hos riksdagen göra framställning om ett årligt understöd åt riksförbundet av 5,000 kronor under vardera av åren 1915 till och med 1919, att användas med fyra femtedelar till arvode åt en brandkonsulent med åliggande att mot åtnjutande av dagtraktamente och reseersättning biträda kommunala myndigheter vid upprättandet av brandordningar och vid vården om brandväsendet på landet samt med en femtedel till andra riksförbundets verksamhet rörande utgifter. (Extra anslag.)

I anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen av den 14 januari 1914 framställda förslag i ämnet anvisade 1914 års förra riksdag

[94.] därefter till understöd åt Sveriges riksförbund av frivilliga brandkärer på extra stat för år 1915 ett anslag av 2,500 kronor.

Anslag för ifrågasvarande ändamål har till enahanda belopp av riksdagen anvisats jämväl för åren 1916 och 1917.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har riksförbundet anhållit, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen göra framställning om ett statsbidrag för år 1918 av 2,500 kronor för möjliggörande av förbundets fortsatta verksamhet.

Förbundets ekonomiska ställning framgår av följande vid ansökningen fogade, av förbundets skattemästare upprättade tablå:

Sammandrag av Sveriges riksförbunds av frivilliga brandkärer räkenskaper för år 1916.

Inkomster:

Kassabehållning från 1915.....	kronor	192: 76
Statsanslag för 1916	»	2,500: —
Anslag från Tarifföreningen	»	1,500: —
» » Försäkrings A.-B. Ocean	»	2,000: —
» » Allm. Brandförsäkringsverket för byggnader å landet	»	500: —
Ljunits & Herrestads härads brandbolag	»	23: 65
Oxie & Skytts m. fl. härads brandbolag.....	»	100: —
Rönnebergs » »	»	55: —
Östergötlands läns »	»	100: —
Brandförsäkringsbolaget Tor	»	100: —
Försäkringsbolaget Allmänna brand	»	489: —
S. Åsbo & Bjäre härads brandbolag	»	50: —
Villands, Gärds och Albo häraders »	»	63: —
Färs & Frosta nya »	»	42: —
Gävleborgs läns »	»	53: 83
Norra Åsbo härads »	»	20: —
Kalmar läns norra »	»	99: —
Ingelstads & Jerrestads häraders »	»	40: —
Jönköping läns »	»	100: —
Frick & Frick	»	50: —
Personliga medlemsavgifter	»	280: —
		kronor 8,358: 24

Utgifter:

Konsulentens lön.....	kronor	4,000: —
Sekreterarens arvode.....	»	500: —
Årsmöte och sammanträden.....	»	700: —
Konsulentens resekostnader.....	»	1,340: —
Porton och trycksaker.....	»	150: —
Diverse utgifter	»	30: —
Ej likviderade räkningar.....	»	350: —
Återstår av Oceans anslag.....	»	1,288: 24
		kronor 8,358: 24

Beträffande brandkårsförbundets organisation, dess ändamål och verksamhetsformer torde det vara tillräckligt att här allenast hänvisa till den utförliga redogörelse därför, som lämnades vid föredragning av statsverkspropositionen till 1914 års förra riksdag. De skäl, som legat till grund för beviljande av understöd åt riksförbundet för åren 1915—1917, torde i enahanda omfattning alltjämt föreligga. Jag anser mig alltså böra tillstyrka framställningen.

I enlighet därmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd åt Sveriges riksförbund av frivilliga brandkårer på extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst 2,500 kronor.

5. Utredning angående inre vattenvägar.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning har riksdagen för påbörjande av en allmän utredning rörande Sveriges inre vattenvägar, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i statsrådsprotokollet över civilärenden den 14 januari 1916 skisserad plan, på extra stat för år 1917 anvisat ett belopp av 50,000 kronor.

I förevarande ämne hade jag till nämnda statsrådsprotokoll yttrat, bland annat, följande:

Frågavarande utredning borde, enligt min mening, närmast omfatta frågan om modernisering av Göta kanal eller vissa delar därav och vidare utveckling av det vattenvägssystem, som hade mera direkt sammanhang med Vänern och Mälaren. Inom ramen av denna undersökning fölle då även frågan om förbättring av vattenförbindelsen mellan Mälaren och Hjälmaren och mellan denna senare sjö och Vänern eller Vättern samt av Strömsholms kanal.

En dylik utredning toge givetvis, anförde jag vidare, om den skulle lämna pålitliga resultat, sin rundliga tid. Detta innebure emellertid icke att resultatet av hela utredningen med nödvändighet behöfde avvaktas, innan viss del därav framlades, om så befunnes ändamålsenligt. Å andra sidan vore det icke min mening, att utredningen utan vidare skulle utmynna i förslag till utförande inom närmaste framtid av ett större moderniserat kanalnät; de ekonomiska förhållandena syntes knappast kunna göra något sådant möjligt. Det vore endast riktlinjerna, som jag ansåge önskligt, ja nödvändigt att få utan uppskov angivna, så att varje uppkommande lokalförslag kunde bedömas ur synpunkten av det helas nytta.

Vad beträffade utredningens organisation, hade vattenfallsstyrelsen föreslagit, att utredningen skulle anförtros åt en särskild kommission, i vilken de båda centrala verk, vilka hade med kanaler att skaffa, väg- och vattenbyggnads-

[94.]

Departements-
chefen.

[95.]

Utredning
angående
inre vatten-
vägar.

(Extra anslag.)

[95.]

styrelsen och vattenfallsstyrelsen, borde representeras. Inrättande av en sådan kommission syntes mig i detta fall, då det gällde ett utredningsarbete, som borde taga hänsyn till många olika intressen, hava vissa fördelar för sig, gentemot ett gemensamt uppdrag till de berörda ämbetsverken. Särskilt borde en kommission kunna arbeta snabbare och mindre tvungen av de former, vilka i andra fallet verkade bindande på arbetets gång. Emellertid ansåg jag, att beslut om utredningsarbetets organisation icke behövde av Kungl. Maj:t fattas, förrän riksdagen behandlat ärendet och eventuellt givit sitt bifall till utredningens föranstaltande.

Jag erinrade därefter, att kostnaderna för utredningen vid frågans behandling i statsrådet den 5 januari 1915 av mig uppskattningsvis angivits komma att överskrida 200,000 kronor. En noggrann beräkning av dylika kostnader ansåg jag vara av naturliga skäl synnerligen vanskligen att åstadkomma. Statsmakterna ägde ju alltid möjlighet att kontrollera, att utredningen icke svällde till för stort omfång och vållade utgifter, vilka icke motsvarades av dess värde. Jag ansåg mig därför böra upptaga ett av vattenfallsstyrelsen avgivet förslag, att anslag skulle beviljas år från år, i den mån sådant efter erhållen redogörelse för utredningsarbetets fortgång och för plan till dess fortsättning prövades erforderligt. Statsmakterna hade då också i sin hand att giva nödiga direktiv för detsamma och tillse, att utgifterna gäves lämplig begränsning.

Utredningen borde enligt min mening påbörjas under år 1916 särskilt med hänsyn därtill, att lämpliga arbetskrafter funnos disponibla under nämnda år, då åtskilliga statens arbetsföretag bleve slutförda eller nalkades sin fullbordan, samt att av landsting, kommuner, korporationer och enskilda för utredningen tecknade bidrag, uppgående sammanlagt till 61,200 kronor, redan under nämnda år till stor del komme att inflyta. Jag anförde vidare, att utredningsarbetet dock knappast kunde förväntas komma i full gång förr än under år 1917. För dessa båda år beräknades omkring 100,000 kronor bliva erforderliga. Då av förenämnda bidragsbelopp större delen eller något mera än 40,000 kronor beräknades bliva tillgänglig redan under år 1916 och ytterligare mellan 6,000 och 7,000 kronor under år 1917, ansåg jag dock, att inga statsmedel behövde anvisas för 1916 och att anslaget för 1917 syntes kunna begränsas till 50,000 kronor.

I sin skrivelse i ämnet framhöll riksdagen, bland annat, lämpligheten av att utredningen framlades för riksdagen allt efter som utredningsarbetet fortskred och i samband med vidare anslagsäskanden för samma ändamål.

Genom nådigt beslut den 30 juni 1916 har Kungl. Maj:t därefter uppdragit åt en kommission, »kanalkommissionen», att verkställa en allmän utredning rörande Sveriges inre vattenvägar.

Till ordförande i kanalkommissionen har Kungl. Maj:t förordnat generaldirektören och ordföranden i vattenfallsstyrelsen Fredrik Vilhelm Hansen samt till ledamöter chefen i mellersta väg- och vattenbyggnadsdistriktet, majoren i väg- och vattenbyggnadskåren Fredrik Enblom och chefen för Stockholms transport- och bogseringsaktiebolag Johan Axel Appelqvist.

Sedermera har Kungl. Maj:t uppdragit åt kanalkommissionen att verkställa vissa utredningar, som ej omnämnts i den i statsrådsprotokollet den 14 januari 1916 skisserade planen.

[95.]

Uti skrivelse den 6 juni 1916, nr 194, i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning angående en för stora fartyg användbar farled mellan Baggensfjärden och Lilla Värtan m. m., har riksdagen nämligen anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig utredning, huruvida och på vad sätt en för stora fartyg användbar farled borde upptagas mellan Lilla Värtan eller Torsbyfjärd samt Stockholms södra skärgård, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Vidare har Stockholms stads hamnstyrelse uti skrivelse den 11 mars 1912 anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta, att segelrännan i sundet vid Oscar Fredriksborgs fästning eller det så kallade Oxdjupet snarast uppränsades till för sjöfarten erforderligt djup och bredd.

Sedan yttranden från åtskilliga myndigheter infordrats, har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 25 augusti 1916 uppdragit åt kanalkommissionen att verkställa en teknisk-ekonomisk utredning såväl rörande de i riksdagens berörda skrivelse angivna farledsförslag som rörande uppränsning av Oxdjupet, därvid kommissionen borde samråda med lotsstyrelsen samt representanter för försvaret. Till bestridande av kostnaderna för denna särskilda utredning har till kanalkommissionens förfogande under förskottstitel mot redovisningsskyldighet ställts ett belopp av högst femtontusen kronor.

Den 11 september 1916 har Kungl. Maj:t fastställt instruktion för kanalkommissionen. Enligt denna instruktion åligger det kommissionen att årligen till Kungl. Maj:t avgiva berättelse om huru kommissionens arbete fortskridit samt i vad mån tillgängliga medel åtgått ävensom avlämna förslag till arbetsplan för sitt fortsatta arbete och framställning om härför nödiga anslag.

Uti skrivelse den 16 oktober 1916 har kanalkommissionen avgivit förslag till plan för verkställande av undersökningar rörande Sveriges inre vattenvägar intill utgången av år 1917.

Kommissionen har därvid anfört följande:

»För utförande av det undersöknings- och utredningsarbete, som blivit kommissionen anförtrott, har kommissionen ansett nödigt att i Stockholm upprätta en teknisk byrå, hos vilken allt undersökningsmaterial är avsett att samlas och bearbetas, och där de erforderliga utredningarna skola verkställas. Den närmaste ledningen av tekniska byrån handhaves under kommissionens överinseende av en överingenjör, vilken jämväl kommer att utöva uppsikt över och handhava ledningen av terrängundersökningarna.

[95.]

De erforderliga undersökningarna å orterna äro avsedda att för varje särskild farled eller grupp av farleder ombesörjas av en avdelningsingenjör, som till sitt förfogande får för olika sträckor erforderligt antal underingenjörer och schaktmästare. Undersökningarna i terrängen, vilka delvis redan igångsatts, äro avsedda att bedrivas med större personal, då erforderlig kvalificerad arbetskraft kan erhållas från arbetena med Trollhätte kanals ombyggnad.

Av de olika förslag till utvidgning och förbättring av redan befintliga farleder eller till anläggande av nya sådana har kommissionen funnit följande böra i första rummet upptagas till behandling, nämligen

- 1:o) *infartslederna till Stockholm,*
- 2:o) *Göta kanals östgötalinje samt*
- 3:o) *farleden Mälaren—Hjälmare.*

Vad då först beträffar *infartslederna till Stockholm* äro undersökningarna avsedda att omfatta:

1:o) utvidgning och förbättring av farleden genom Oxdjupet samt undersökning och utredning för nedan angivna nya farledssträckningar, nämligen:

- 2:o) farled förbi Moranedet;
- 3:o) » genom Sågsjö kanal, därvid två olika alternativ erbjuda sig, nämligen dels genom Kummelnäsviken och dels genom Löfbergaviken; samt
- 4:o) farled genom näset vid Alstäket.

För Oxdjupet samt för de ifrågasatta farlederna genom Sågsjön och näset vid Alstäket föreligger redan ett användbart undersökningsmaterial, vilket dock möjligen kan behöva ytterligare kompletteras. Helt nya undersökningar måste däremot verkställas för farleden förbi Moranedet.

Undersökningsarbetet bör enligt kommissionens uppfattning lämpligen i första rummet börjas med den ifrågasatta Moranedets-kanalen, därvid näset mellan Baggensfjärden och Lännersta sund avväges och kartlägges, samt erforderliga grundundersökningar verkställas, samtidigt med att pejlingar utföras i de angränsande sunden, där farleden kan komma att framdragas.

Samtidigt med undersökningarna för Moranedets-kanalen verkställas de kompletteringar rörande de övriga farlederna, som eventuellt kunna visa sig erforderliga.

Undersökningsarbetet för infartslederna till Stockholm är avsett att handhas av en avdelningsingenjör med biträde av en schaktmästare, stationerad vid Moranedets-kanalen. I den händelse kompletteringsarbetena för de övriga farlederna bliva vidlyftigare än nu kan förutses, torde böra anställas ytterligare en schaktmästare.

Samtidigt med utförandet av undersökningarna i terrängen verkställas å tekniska byrån nödig utredning rörande de olika farledernas tekniska anordnande och inbördes lämplighet. Ifrågavarande undersöknings- och utredningsarbete, för vilket kommissionen beräknat en kostnad av cirka 15,000 kronor, torde kunna färdigställas så tidigt, att kommissionen före 1916 års slut kan ingå till Kungl. Maj:t med framställning i ämnet.

Undersökningarna för Göta kanals östgötalinje äro avsedda att omfatta dels den nuvarande farleden mellan Vättern och Slätbaken, dels en ny sträckning förbi Norrköping ut i Bråviken. Jämväl detta senare alternativ torde på sträckan mellan Motala och Roxen i huvudsak böra följa den nuvarande ledens huvudsträckning. Från Roxen till Bråviken torde den nya leden böra gå genom Glan, varvid olika alternativa sträckningar lämpligen böra göras till föremål för utred-

ning. Ifrågavarande undersökningsarbete bör lämpligen bedrivas å fyra distrikt, nämligen:

[95.]

Första distriktet, omfattande sträckan	Vättern—Borensberg,
Andra » » »	Borensberg—Roxen,
Tredje » » »	Roxen—Bråviken,
Fjärde » » »	Roxen—Slätbaken.

Varje distrikt ställes under direkt ledning av en underingenjör, vilken till sitt förfogande får en schaktmästare. Undersökningarna böra så bedrivas, att två distrikt undersökas i sänder, nämligen första och andra distrikten för sig och tredje och fjärde för sig. Början göres dock lämpligen med de två senare. På det ena av dessa har undersökningsarbetet redan igångsatts, under det undersökningarna inom det andra lämpligen böra anstå, till dess personal vid undersökningarna för infartslederna till Stockholm kan börja överflyttas, vilket bör kunna ske i slutet av 1916. Undersökningarna rörande Göta kanals östgötalinje torde kunna slutföras under år 1917 och beräknas draga en kostnad av cirka 45,000 kronor.

För farleden Mälaren—Hjälmaren äro undersökningarna avsedda att påbörjas under loppet av hösten 1916. De egentliga arbetena härmed äro ämnade att förläggas till instundande vinter och våren 1917, då lämplig personal står till förfogande från arbetena med Trollhätte kanals ombyggnad.

Då farlederna i Mälaren genom vattenfallsstyrelsens försorg redan äro undersökta i samband med upprättande av förslag till Södertälje kanals ombyggnad, böra de nu ifrågavarande undersökningsarbetena omfatta allenast farlederna i Hjälmaren samt förbindelseleden mellan Hjälmaren och Mälaren, därvid denna kan tänkas förlagd i två olika alternativa sträckningar, nämligen antingen utefter den nuvarande Hjälmare kanal och Arboga-ån eller i huvudsträckningen, Hyndevadsån—Eskilstuna-ån. Undersökningarna bedrivas lämpligast så, att början göres med förbindelseleden mellan Mälaren och Hjälmaren samt undersökningen av farlederna i Hjälmaren förlägges till vintern. För ombesörjande av motsvarande undersöknings- och utredningsarbeten anställles en avdelningsingenjör, som till sin hjälp får en underingenjör och en schaktmästare. Undersökningarna rörande en utvidgad farled mellan Mälaren och Hjälmaren samt uppränsning och utvidgning av farlederna i sistnämnda sjöar torde kunna slutföras under senare delen av hösten 1917 och beräknas kräva en kostnad av c:a 25,000 kronor.

I den mån, tiden så medgiver, är det kommissionens avsikt att utsträcka 1917 års undersökningar till att omfatta jämväl Göta kanals västgötalinje samt den s. k. Svea kanal å dess sträcka mellan Väneren och Hjälmaren.»

Genom nådigt brev den 22 december 1916 har Kungl. Maj:t fastställt den av kommissionen sålunda framlagda planen för verkställande av undersökningar rörande Sveriges inre vattenvägar intill utgången av år 1917, med rätt för kommissionen att i planen vidtaga de mindre ändringar, som under arbetets gång kunde visa sig önskvärda.

I skrivelse den 31 oktober 1916 har kanalkommissionen anhöllit, att för kommissionens utredningsarbeten under år 1918 måtte för nämnda år anvisas ett belopp av 80,000 kronor.

[95.] Kanalkommissionens undersökningar under år 1918 äro, enligt vad jag inhämtat, avsedda att omfatta dels Göta kanals västgötalinje från Vättern till Vänern, dels fortsättningen av den s. k. Svea kanal från Hjälmarén till Vänern samt dels, i den mån tiden så medgiver, Strömsholms kanal. För Svea kanals framdragande mellan Hjälmarén och Vänern torde dels en sträckning genom Vättern, alternativt genom Sottern eller Kvismaren, och dels en sträckning direkt till Vänern genom Toften och Skagern komma att undersökas. Undersökningen beträffande Strömsholms kanal torde i huvudsak komma att omfatta kanalens nuvarande sträckning.

Departements-
chefen.

Till undersökningen av Göta kanals västgötalinje är avsedd att överflyttas den personal, som under år 1917 är sysselsatt med samma kanals östgötalinje, och till undersökningen av Svea kanal den personal, som är sysselsatt med farlederna mellan Mälaren och Hjälmarén. För undersökningen av Strömsholms kanal torde en del av den befintliga personalen, eventuellt kompletterad, kunna avskiljas.

Under 1918 skulle vidare materialet från undersökningarna beträffande Göta kanals östgötalinje samt farlederna mellan Mälaren och Hjälmarén å den av kommissionen inrättade tekniska byrån uddergå en teknisk och ekonomisk bearbetning.

Mot det av kanalkommissionen för år 1918 äskade anslaget har jag intet att erinra.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *fortsättande av arbetena med en allmän utredning rörande Sveriges inre vattenvägar* på extra stat för år 1918 anvisa ett anslag av 80,000 kronor.

6. Täckande av kostnader för arbetslöshetens bekämpande.

[96.] Av 1914 års senare riksdag bemyndigades Kungl. Maj:t att såsom bidrag till understödjande av arbetslösa använda och av tillgängliga medel, mot framtida anmälan till ersättande, förskjuta ett belopp av förslagsvis 5,000,000 kronor. Sedan kungörelse i ämnet den 28 september 1914 (sv. förf.-saml. nr 237) utfärdats, påbörjades redan i oktober 1914 sådan understödsverksamhet, som i kungörelsen avsågs.

Täckande av
kostnader för
arbetslös-
hetens be-
kämpande.
(Extra anslag.)

Sedan av socialstyrelsen verkställd utredning givit vid handen, att statens andel i de till den 1 december 1915 utbetalda understöden till arbetslösa kunde beräknas uppgå i det närmaste till 425,000 kronor, föreslog Kungl. Maj:t nästlidet års riksdag att till täckande av berörda kost-

nader å extra stat för år 1917 anvisa ett belopp å 425,000 kronor. [96.]
Denna Kungl. Maj:ts framställning blev av riksdagen bifallen.

I skrivelse den 13 april 1916, nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbetslöshetens bekämpande, har riksdagen anmält, att riksdagen dels medgivit, att med avseende å statens meddelande av understöd till arbetslösa finge tillämpas vissa ändrade bestämmelser samt att Kungl. Maj:t tills vidare finge vidtaga nödiga åtgärder för förebyggande av arbetslöshet i enlighet med av riksdagen angivna grunder, dels ock bemyndigat Kungl. Maj:t att för nu omförmälda ändamål använda och av tillgängliga medel mot framtida anmälan till ersättande förskjuta ett belopp, uppgående jämte redan för understödjande av arbetslösa under år 1916 förskjutna medel till 5,000,000 kronor.

Genom nådig kungörelse den 19 maj 1916 (sv. förf.-saml. nr 139) har Kungl. Maj:t därefter, med upphävande av nådiga kungörelsen den 28 september 1914, till efterrättelse fastställt ändrade bestämmelser angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill.

På grund av från de lokala understödsorganen inkomna uppgifter angående utbetalade understöd har i socialstyrelsen upprättats följande tablå:

Utbetalade understöd till arbetslösa under tiden 1 december 1915—30 november 1916.

	Antal städer och köpingar,	Antal lands- kommuner,	Under- stödens totalbelopp.		Därav in natura.	
	där understöd lämnats.		Kronor.		Kronor.	
1915.						
December	13	6	8,804	—	3,773	—
1916.						
Januari	15	11	11,004	—	4,959	—
Februari	16	13	24,038	—	15,352	—
Mars	15	13	27,462	—	10,860	—
April	12	12	10,169	—	4,324	—
Maj	7	10	4,281	—	2,146	—
Juni	3	4	1,510	—	181	—
Juli	3	4	314	—	77	—
Augusti	1	1	197	—	—	—
September	1	2	138	—	—	—
Oktober	2	2	173	—	—	—
November	2	1	121	—	23	—
Summa	—	—	88,211	—	41,695	—

[96.] Från och med den 1 december 1915 till och med den 30 november 1916 hade sålunda omkring 88,000 kronor utbetalats i understöd enligt kungörelserna den 28 september 1914 och 19 maj 1916. Av detta belopp skall jämlikt bestämmelserna i nämnda kungörelser i regel hälften utgå av statsmedel. Med avseende härå bör emellertid märkas, att Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 28 mars 1916 beträffande Göteborgs och Bohus samt Blekinge län förordnat, att i kommuner inom nämnda län, där arbetslösheten bland stenarbetare var eller kunde bli av synnerlig omfattning och kommunens ekonomiska bärkraft till följd av krisen blivit i synnerlig grad försvagad, understöd till familjeförsörjare till vissa maximibelopp skulle kunna under april månad 1916 utgå allenast av statsmedel, ändock att medel för ändamålet icke anvisats av kommun eller landsting. Då de under sagda tid inom Göteborgs och Bohus län utbetalda understödsbeloppen enligt inkomna rapporter uppgått till sammanlagt omkring 4,100 kronor och desamma till övervägande del torde hava helt utgått av statsmedel, lärer statens andel i de enligt förenämnda tablå för tiden 1 december 1915—30 november 1916 utbetalda understöden kunna beräknas uppgå till omkring 45,000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 4 januari 1916 ställt ett belopp av högst 25,000 kronor till Kungl. Maj:ts Befallningshavandes i Göteborgs och Bohus län förfogande för att i mån av behov användas i huvudsaklig överensstämmelse med grunderna för nådiga kungörelsen den 28 september 1914. Enligt meddelande från Kungl. Maj:ts befallningshavande har detta belopp i sin helhet använts för angivet ändamål. Hithörande utbetalningar synas ej hava ingått i de av vederbörande arbetslöshetskommittéer redovisade understödsutbetalningarna, varför statens andel i utbetalda understöd under ifrågavarande tid sammanlagt torde böra beräknas till i runt tal 70,000 kronor.

Genom särskilda nådiga brev den 4 och den 21 januari, den 10 mars och den 17 april 1916 har Kungl. Maj:t till tretton vägföretag i Blekinge län och åtta vägföretag i Göteborgs och Bohus län beviljat statsbidrag utan återbetalningsskyldighet med sammanlagt belopp av 427,100 kronor, att av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utbetalas från under händer varande medel mot ersättning, varom Kungl. Maj:t förklarar sig vilja, på anmälan av styrelsen, framdeles förordna.

De av Kungl. Maj:t till berörda vägföretag anvisade medlen hava i särskilda poster under maj 1916 och därefter av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen till vederbörande utbetalats.

I underdånig skrivelse den 13 november 1916 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anmält de sålunda förskjutna medlen till ersättande och därvid hemställt, att ifrågavarande belopp, 427,100 kronor, måtte anvisas att utgå med 306,200 kronor av medel, som vore eller kunde komma att varda ställda till Kungl. Maj:ts förfogande till arbetslöshetens bekämpande, samt med återstoden eller 120,900 kronor — avseende vissa vägföretag i Göteborgs och Bohus samt Blekinge län — av 1917 års vägbyggnadsmedel.

Genom beslut den 8 december 1916 har Kungl. Maj:t bifallit väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning, så vitt den avser beloppet å 120,900 kronor. Jämväl återstående beloppet 306,200 kronor synes böra ersättas på sätt styrelsen föreslagit. Vid beviljandet av statsbidrag till ifrågavarande vägföretag har nämligen hänsyn tagits därtill, att genom vägföretagen arbetstillfällen skulle kunna beredas arbetslösa inom Blekinge samt Göteborgs och Bohus län. Därest ifrågavarande belopp anvisades att utgå från det av riksdagen för år 1917 anvisade anslaget till anläggning av nya vägar m. m., skulle den för nu nämnda län beräknade andelen av anslaget, andra län till förfång, komma att överskridas.

Beträffande de övriga åtgärder, som av Kungl. Maj:t vidtagits särskilt till förebyggande av arbetslöshet bland stenarbetare och för vilka statsbidrag före den 1 december 1916 utbetalats, ber jag få erinra om följande.

Genom nådigt brev den 2 maj 1916 har Kungl. Maj:t till arbetslöner för utförande av skogsodlingsarbeten och därmed sammanhängande mindre avdikningsarbeten inom Göteborgs och Bohus län i huvudsaklig överensstämmelse med av skogsvårdsstyrelsen i länet framlagd plan anvisat ett belopp av högst 600,000 kronor. Därmed avsågs att bereda sysselsättning åt arbetslösa, hörande till stenhuggeriindustrins personal.

På framställning av Skogssällskapet har Kungl. Maj:t vidare för att bereda sysselsättning åt arbetslösa stenarbetare den 2 maj 1916 anvisat ett belopp av högst 24,000 kronor till arbetslöner för utförande av skogsodlingsarbeten å under sällskapets ledning stående allmänningsområden i Kronobergs, Hallands, Jönköpings samt Göteborgs och Bohus län i huvudsaklig överensstämmelse med av sällskapet angiven plan.

För att bereda arbete åt ett antal huvudsakligen äldre och mindre arbetsföra stenarbetare har Kungl. Maj:t därefter den 2 juni 1916 anvisat ett belopp av högst 13,000 kronor att användas till arbetslöner för verkställande under skogssällskapets ledning av diknings- med flera arbeten inom Jönköpings länsallmänning Herrestad.

Slutligen har Kungl. Maj:t på framställning av Skogssällskapet om anslag för beredande av sysselsättning åt arbetslösa stenarbetare,

[96.] bland annat, med arbete för reglering av Krokån jämte dess tillflöden i och för torrläggning av vattenskadad mark, tillhörande vissa hemman i Kronobergs och Hallands län, den 21 juni 1916 anvisat ett belopp av högst 211,000 kronor till arbetslöner för verkställande under sällskapet ledning av berörda regleringsarbete.

Beträffande samtliga nu nämnda anslag till förebyggande av arbetslöshet bland stenarbetare har Kungl. Maj:t föreskrivit, bland annat, att vederbörande arbetsdirektion eller Skogssällskapet skulle med statens arbetslöshetskommission rådföra sig angående den omfattning, i vilken de med anslagen avsedda arbetena skulle bedrivas, och angående storleken av de arbetslöner, som skulle utbetalas, samt ställa sig till efterrättelse de anvisningar, arbetslöshetskommissionen i såväl berörda som andra hänseenden meddelade, ävensom till arbetslöshetskommissionen lämna alla de uppgifter och övriga upplysningar, som av arbetslöshetskommissionen infordrades, varjämte det skulle tillkomma arbetslöshetskommissionen att jämväl i övrigt utöva den kontroll å arbetena, vartill kommissionen kunde finna anledning. Vidare har förordnats, att alla de kostnader för arbetenas bedrivande, som erfordrades utöver arbetslöner, skulle bestridas av vederbörande markägare eller andra intresserade samt att med visst undantag endast försörjningspliktiga stenarbetare eller sådana arbetare jämte i begränsad omfattning dessas kvinnliga och minderåriga manliga familjemedlemmar finge användas för arbetenas utförande.

Utbetalningarna å nu ifrågavarande anslag framgå av följande inom socialstyrelsen upprättade tablå:

A n v i s n i n g a r.	Hela anslaget.		Utbetalat 30/11 1916.	
	Kronor.		Kronor.	
1916 ² / ₅ . Till skogsodlingsarbeten i Göteborgs och Bohus län för beredande av arbetstillfällen åt arbetslösa stenarbetare m. m.	600,000	—	500,000	—
» För beredande av arbetstillfällen åt arbetslösa stenarbetare genom skogsodlingsarbeten å under skogssällskapets ledning stående allmänningsområden	24,000	—	13,275	—
1916 ² / ₅ . För beredande av arbetstillfällen åt arbetslösa stenarbetare genom dikningsarbete inom Jönköpings länsallmänning Herrestad	13,000	—	8,000	—
1916 ²¹ / ₅ . För beredande av arbetstillfällen åt arbetslösa stenarbetare genom reglering av Krokån	211,000	—	20,000	—
Summa	848,000	—	541,275	—

Slutligen tillåter jag mig erinra, att Kungl. Maj:t genom nådigt [96.] brev den 11 februari 1916 anvisat ett belopp av högst 1,000 kronor att av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län användas till ersättning åt särskild person, vilken Kungl. Maj:ts befallningshavande ägde utse, att gå Kungl. Maj:ts befallningshavande och länsbjukskommittén till handa vid organiserande av nödhjälpsarbetet inom länet m. m. Enligt vad jag inhämtat, har detta belopp i sin helhet utbetalts.

Statens andel i de av mig nu omförmälda kostnaderna för arbetslöshetens bekämpande under tiden den 1 december 1915—30 november 1916 framgår av följande sammanställning:

till understöd åt arbetslösa	kronor	70,000: —
» vissa vägföretag	»	306,200: —
» övriga arbetsföretag till förebyggande av arbetslöshet bland stenarbetare	»	541,275: —
» Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Göteborgs och Bohus län förfogande enligt nådigt brev den 11 februari 1916 ställda medel	»	1,000: —
Summa kronor		918,475: —

Anslag till täckande av dessa kostnader torde böra av riksdagen äskas på extra stat för år 1918; och synes detta anslag lämpligen kunna bestämmas till i runt tal 918,500 kronor.

På grund av vad jag sålunda anför, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till täckande av *kostnader för arbetslöshetens bekämpande* på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 918,500 kronor.

7. Till täckande av förskott.

Enligt vad statskontoret anmält, hava utav nämnda ämbetsverk eller Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen förskottsvis bestritts följande utgifter, vilka torde böra anmälas till ersättning av riksdagen under sjätte huvudtiteln, nämligen:

[97.]

*Till täckande
av förskott.
(Extra anslag.)*

[97.]	till kostnader för apotekskommittén.....	kronor	20,399: 48
»	kostnader för järnvägstaxekommittén	»	10,471: 88
»	kostnader för hälsovårdsstadgekommittén	»	2,612: 60
»	kostnader för ålderdomsförsäkringskommittén	»	15,732: 71
»	kostnader för sakkunniga biträden inom civildepartementet vid beredning av frågan om fögderiförvaltningens omorganisation	»	3,677: 33
»	kostnader för sakkunniga inom socialstyrelsen för utredning angående nattarbete inom vissa arbetsområden	»	436: 40
»	kostnader för utmärkande av viss del av sjögränsen mellan Sverige och Norge m. m.	»	921: 24
»	kostnader för biträde för utredning rörande arbetslöshetsförsäkringens utveckling samt nuvarande läge i Sverige och utlandet m. m.	»	525: —
»	kostnader för sakkunniga för utredning rörande de mindre bemedlade klassernas bostadsförhållanden.....	»	37,005: 43
»	kostnader för sakkunniga för utredning i fråga om åtgärder mot kronisk arsenikförgiftning	»	13,214: 90
»	kostnader för sakkunniga inom civildepartementet för utredning i fråga om med sjukvård sysselsatta kvinnors arbetsförhållanden m. m.	»	5,210: 80
»	kostnader för sakkunniga vid utredning om förändrade bestämmelser i avseende å länskungörelserna	»	1,440: —
»	kostnader för biträden inom civildepartementet vid utarbetande av förslag till lag angående förbud för vissa utlänningar att i riket vistas m. m.	»	1,399: 02
»	kostnader för sakkunniga för verkställande av utredning i fråga om vård av skolungdomens tänder.....	»	4,001: 48
»	kostnader för kommittén för kommunala nybildningar	»	7,094: 64
»	kostnader för sakkunniga för revision av stadgan angående sinnessjuka m. m.	»	5,438: —
»	kostnader för utredning i fråga om personalens å rakstugor med flera ställen arbetsförhållanden m. m.	»	12,900: —

till kostnader för 1914 års kommitté angående löneförhållanden vid statens järnvägar	kronor	23,678: 38
» kostnader för sakkunniga för utredning angående uppförande av en alkoholistanstalt vid Venn-garns kungsgård	»	2,272: 50
» kostnader för statens arbetslöshetskommission ...	»	5,703: 63
» kostnader för utredning rörande införande av obligatorisk sjukförsäkring	»	625: —
» kostnader för sakkunniga rörande förvaltningen av kronans vattenfall m. m.	»	5,000: —
» kostnader för anställande av en extra byråassistent för arbetsförmedlings- och arbetsmarknadsfrågor m. m.	»	7,700: —
» kostnader för sakkunniga för utredning angående pensionering av statens vattenfallsverks och järnvägsbyggnaders extra personal	»	3,346: 06
» kostnader för biträde vid behandling av förslag till författningar angående kolera och pest	»	1,125: —
» kostnader för sakkunniga inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vid avgivande av utlåtande över den så kallade trafiksäkerhetskommitténs betänkande	»	4,633: 90
» kostnader för undersökningar inom Jokkmokks socken rörande vissa för vattenregleringar behövliga strandområden	»	5,000: —
» kostnader för biträde med vissa utredningar beträffande bangårdsförhållanden i Stockholm m. m.	»	4,500: —
» kostnader för handläggning inom medicinalstyrelsen av vissa apoteksärenden	»	3,148: 10
» kostnader för ersättning för vissa i anledning av kammarrättens utslag till offentliga kassor inbetalda anmärkningsmedel	»	224: —
» kostnader för 1915 års bangårdskommission	»	20,000: —
» kostnader för biträde vid beredning till föredragning av förslag angående försäkring för olycksfall i arbete m. m.	»	4,596: 77
» kostnader för ersättning till professorn T. Engströmer för biträde vid utarbetande av vissa lagförslag m. m.	»	1,200: —

[97.]	till kostnader för 1915 års kommission för gemensamma avlöningsbestämmelser vid kommunikationsverken jämte tullverket m. m.	kronor	18,917: 37
»	kostnader för socialförsäkringskommittén	»	18,246: 20
»	kostnader för apoteksnämnden	»	1,587: 40
»	kostnader för pensionsfondskommittén	»	9,691: 47
»	kostnader för sakkunniga för utredning rörande brandskyddsföreskrifter för offentliga samlingslokaler m. m.	»	12,642: 23
»	kostnader för sakkunniga för verkställande av utredning i fråga om upprättat förslag till lag om försäkringsrörelse	»	600: —
»	kostnader för sakkunniga för beredande åt byggnadsverksamheten av tillgång på byggnadsmateriel till skäligt pris	»	1,815: 15
»	kostnader för vissa levnadskostnadsundersökningar inom socialstyrelsen	»	7,500: —
»	kostnader för provinsialläkardistriktskommittén	»	1,726: 90
»	kostnader för livsmedelslagstiftningskommittén ..	»	2,903: 23
»	kostnader för sakkunniga för utredning av frågan om tillgodoseende i städer under landsrätt av magistrat eljest åliggande uppgifter	»	500: —
»	kostnader för utredning rörande en farled mellan Baggensfjärden och Lilla Värtan m. m.	»	15,000: —
»	kostnader för ränta å expropriationsmedel för länsmansbostället Brunna n:r 1	»	33: 70
»	kostnader för ersättning för mark från länsmansbostället Fråstad n:r 5 Arvidsgården	»	10: —
»	kostnader för ränta å expropriationsmedel från länsmansbostället Vara Stommen	»	7: —
»	kostnader för ersättning för mark från länsmansbostället Valsberga n:r 2	»	34: 91
»	kostnader för ersättning för mark från länsmansbostället Blackstad n:r 3	»	52: 85
»	kostnader för lönefyllnad till länsmän	»	550: 98
»	kostnader för från utlandet hemvändande medel-lösa svenska undersåtars resor till hemorten	»	958: 40
»	kostnader för bevakning och förande ur riket av utländska undersåtar	»	457: 17
»	kostnader för släckning av skogsbrand	»	48,349: 79

till kostnader för undersökning angående bofastas			[98.]
- rätt att hålla renar	kronor	471: 02	
» kostnader för vissa telegrafstationers uppehållande			
under mobilisering	»	1,203: 40	
» kostnader för öppenållande nattetid av telefon			
Salmis—Haparanda	»	422: —	
Summa kronor 378,915: 42			

Med iakttagande av grundsatsen om anslags bestämmande till jämnt tal av kronor hemställer jag, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till täckande av omförmälda *förskottsvis bestridda utgifter* på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 378,916 kronor.

8. Extra lönetillägg.

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag anført i fråga om beredande åt vissa statens tjänstemän och betjante av extra lönetillägg för år 1917, att uppföras i riksstaten för år 1918, hemställer jag, att Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen

[98.]

*Extra
lönetillägg.
(Extra anslag.)*

att till beredande, i enlighet med de i nyssnämnda statsrådsprotokoll angivna grunder, av *extra lönetillägg för innevarande år* åt en del tjänstemän och betjante i de till civildepartementet hörande ämbetsverk och kårer å extra stat för år 1918 anvisa såsom förslagsanslag ett belopp av 12,000 kronor.

9. Löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag anført i fråga om beredande av löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, hemställer jag, att Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen

[99.]

*Löneförbättring
åt vissa
vaktmästare
och med dem
jämförliga be-
fattnings-
havare.
(Ordinarie
anslag.)*

att i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående beredande av *löneförbättring åt*

[99.]

vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, för ändamålet tillsvidare bland de ordinarie anslagen under sjätte huvudtiteln beräkna ett belopp av 7,300 kronor.

10. Till ålderstillägg, *oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag* kronor 375,000: —

11. Rese- och traktamentspenningar, *oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag* » 200,000: —

12. Postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser.

[100.]
Postavgifter
för tjänstebrev och
dylika försändelser.
(Ordinarie
anslag.)

Till postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser är å ordinarie stat uppfört ett förslagsanslag, som av 1916 års riksdag bestämdes till 1,250,000 kronor.

Det förslag till fögderiförvaltningarnas omorganisation och löne-reglering för tjänstemännen därstädes, som jag, enligt vad av mig i annat sammanhang meddelats, hoppas under riksdagens lopp kunna förelägga Kungl. Maj:t, skulle medföra en ökad belastning av nu ifrågasvarande anslag.

Jag hemställer därför för närvarande allenast, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvidan på den proposition, som kan komma att avlätas angående fögderiförvaltningarnas omorganisation och löne-reglering m. m., beräkna en höjning från och med år 1918 av det å ordinarie stat upptagna förslagsanslaget till *postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser*, nu 1,250,000 kronor, med 180,000 kronor till 1,430,000 kronor.

13. Extra utgifter, *oförändrat ordinarie anslag, reservationsanslag* kronor 12,000: —

14. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.

Till skrivmaterialier och expenser, ved m. m. är å ordinarie stat uppfört ett förslagsanslag, som av 1912 års riksdag bestämdes till 350,000 kronor och därefter icke undergått förändring.

Enligt av statskontoret meddelad uppgift hava utgifterna å anslaget under åren 1913—1915 uppgått till följande belopp i hela krontal:

1913.	1914.	1915.
428,779	479,200	477,726

[101.]

Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.
(Ordinarie anslag.)

De sålunda meddelade siffrorna visa, att en ökning av anslagsbeloppet bör ske. Emellertid torde ytterligare en anledning därtill föreligga. Såsom jag redan förut denna dag anfört, skulle nämligen, vid bifall till mitt förslag om statsverkets övertagande av kostnaden för uppvärmning av landshövdingarnas boställslägenheter, utgifterna från anslaget komma att ökas med i runt tal 50,000 kronor årligen. För mötande av de sålunda stegrade kraven å detta anslag synes en förhöjning av detsamma böra äga rum, vilken emellertid, då utgifterna från anslaget på grund av rådande säregna förhållanden måhända varit osedvanligt stora, synes kunna begränsas till 100,000 kronor. Anslaget skulle sålunda bestämmas till 450,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att från och med år 1918 höja det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till *skrivmaterialier och expenser, ved m. m.* med 100,000 kronor eller från 350,000 kronor till 450,000 kronor.

15. Tryckningskostnader.

Beträffande anslaget till tryckningskostnader, som för år 1917 är upptaget till 199,460 kronor, torde för utjämning av huvudtitelnslutsumma en ökning böra ske med 573 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att från och med år 1918 höja det för *bestridande av tryckningskostnader* under sjätte huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget av 199,460 kronor med 573 kronor till 200,033 kronor.

[102.]

Tryckningskostnader.
(Ordinarie anslag.)

Beträffande de här förut omförmälda ordinarie anslag, vid vilka jag icke gjort någon framställning, har jag ingen ändring att föreslå. I sammanhang härmed ber jag dock få erinra, att vid bifall till vad i den under punkten 99 omförmälda propositionen kan bliva föreslaget vissa i ordinarie avlöningsstaten uppförda vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare komma att erhålla avlöningsförmåner utöver vad i vederbörande stat anges.

Sjätte huvudtitelns ordinarie anslag, som för innevarande år uppgå till	kronor 14,859,766: —
komma, vid bifall till de av mig framställda förslag, att ökas med	» 3,254,790: —
och sålunda för år 1918 uppgå till	» 18,114,556: —
Summan av de extra anslagen, som för innevarande år uppgår till	» 16,083,434: —
kommer, därest de av mig framställda förslagen vinna bifall, att ökas med	» 1,504,810: —
och kommer sålunda för år 1918 att uppgå till	» 17,588,244: —
Huvudtitelns slutsumma för innevarande år	» 30,943,200: —
skulle, under förutsättning av bifall till de av mig framställda förslag, för år 1918 uppgå till	» 35,702,800: —
vilket innebär en ökning av	» 4,759,600: —

I vad föredragande departementschefen hemställt och föreslagit beträffande anslagen under sjätte huvudtiteln instämde statsrådets övriga ledamöter; och behagade Hans Maj:t Konungen bifalla, vad sålunda blivit av statsrådet tillstyrkt, samt förordnade tillika, enligt statsrådets hemställan, att utdrag av detta protokoll skulle överlämnas till finansdepartementet till ledning vid författandet av Kungl. Maj:t nådiga proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Ur protokollet:

Conr. Falkenberg.

Sammandrag och register

till

Sjätte huvudtiteln.

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
			A. Departementet.								
	3	1	Statsministern, lönefyllnad, <i>förslagsanslag</i> , högst	6,500	—	—	—	—	—	—	—
	3	2	Statsråden utan departement, 3 à 15,000 kronor	45,000	—	—	—	—	—	—	—
	3	3	Departementschefen	17,000	—	—	—	—	—	—	—
1	3	4	Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli	220,000	—	—	—	—	—	—	—
2	4	5	Avlönande av vissa befattningshavare inom departementet m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	13,000	—	—	—	—	—
			Säger för departementet					288,500	—	13,000	—
			B. Regeringsrätten.								
			Regeringsrätten	93,700	—	—	—	—	—	—	—
			Säger för regeringsrätten					93,700	—	—	—
			C. Överståthållarämbetet.								
	4	1	Överståthållarämbetet	97,822	—	—	—	—	—	—	—
3	4	2	Provisorisk förbättring av de hos överståthållarämbetet anställda extra tjänstinnahavares avlöningsförmåner, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	10,600	—	—	—	—	—
4	6	3	Utgivande av »Polisunderrättelser», <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	38,400	—	—	—	—	—
5	6	4	Bestridande av utgifterna för registrering av automobiler, <i>förslagsanslag</i> , att utgå i första hand av inflytande avgifter för registrering av automobiler	—	—	4,500	—	—	—	—	—
			Säger för överståthållarämbetet					97,822	—	53,500	—
			Transport	—	—	—	—	480,022	—	66,500	—

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
			Transport	—	—	—	—	480,022	—	66,500	—
			D. Landsstaten.								
	8	1	Landshövdingarna	318,500	—	—	—	—	—	—	—
6	8		— — — — —	—	—	—	—	—	—	—	—
7	12		— — — — —	—	—	—	—	—	—	—	—
8	14	2	Tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna	1,200,000	—	—	—	—	—	—	—
	15	3	Övergångsstat	56,800	—	—	—	—	—	—	—
	15	4	Sakkunniga till biträde vid utredningar m. m., förslagsanslag, högst ...	12,000	—	—	—	—	—	—	—
	16	5	Arvoden åt extra länsnotarier, extra länsbok- hållare och övriga extra biträden vid länsstyrelserna m. m., reservationsanslag...	268,000	—	—	—	—	—	—	—
9	16	6	Fögderiförvaltningarna	2,205,300	—	—	—	—	—	—	—
10	17	7	Avlöning och underhåll av särskild polis- styrka på landet m. m., förslagsanslag.....	—	—	500,000	—	—	—	—	—
11	17	8	Ersättning åt lappfogdar m. m.	—	—	22,300	—	—	—	—	—
			Säger för landsstaten	—	—	—	—	4,060,600	—	522,300	—
			E. Väg- och vattenbyggnadsväsendet.								
	18	1 a	Väg- och vattenbyggnadsstaten:								
			Bestämt anslag	137,800	—	—	—	—	—	—	—
			Reservationsanslag:								
	1 b		Till expenser för allmänna arbeten	45,000	—	—	—	—	—	—	—
	1 c		Till vägundersökningar	45,000	—	—	—	—	—	—	—
12	18	2	Tillfällig höjning av anslaget till vägunder- sökningar	—	—	90,000	—	—	—	—	—
13	21	3	Inspektion av enskilda järnvägars rullande materiel, förslagsanslag, högst.....	—	—	7,900	—	—	—	—	—
	25	4	Vägar och kommunikationer	12,000	—	—	—	—	—	—	—
14	25	5	Undersökningar av mindre hamnar och far- leder m. m.	—	—	10,000	—	—	—	—	—
15	25	6	Understödjande av brobyggnader och, före- trädesvis mindre, hamnbyggnader m. m.	—	—	750,000	—	—	—	—	—
			Transport	239,800	—	857,900	—	4,540,622	—	588,800	—

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kroner.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
			Transport	239,800	—	857,900	—	4,540,622	—	588,800	—
16	27	7	Sandvikens hamn på Öland	—	—	50,000	—	—	—	—	—
17	29	8	Ersättning för av statskontoret förskottsvis bestridna utgifter för fullbordande av om- byggnad och förbättring av Väddö kanal, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	153,758	—	—	—	—	—
18	37	9	Bidrag till anläggning eller förbättring av vägar m. m.	—	—	2,750,000	—	—	—	—	—
19	38		—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	39	10	Anläggande av enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län	—	—	500,000	—	—	—	—	—
		43	Jordförluster genom kanal- och väganlägg- ningar, <i>förslagsanslag</i> :								
			Direkt anvisning		2,700: —						
			Ersättningar	7,267	—	—	—	—	—	—	—
43	12		Gäldande av Sveriges bidrag till den stän- diga internationella föreningen för frågor rörande vägväsendet, <i>förslagsanslag</i>	365	—	—	—	—	—	—	—
			Säger för väg- och vattenbyggnadsväsendet					247,432	—	4,311,658	—
			F. Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården.								
			Medicinalstyrelsen med dithörande stater.								
21	44	1	Medicinalstyrelsen	202,950	—	—	—				
22	49	2	Personligt avlöningstillägg till en befattnings- havare i medicinalstyrelsen, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	1,300	—				
23	50	3	Statens bakteriologiska laboratorium	73,190	—	—	—				
24	67	4	Statens rättskemiska laboratorium	18,900	—	—	—				
25	67	5	Statens farmaceutiska laboratorium, <i>förslags- anslag</i> , högst	—	—	15,600	—				
	68	6	Förste provinsialläkare och provinsialläkare	865,200	—	—	—				
26	69	7	Provisorisk förbättring av provinsialläkares avlöningsförmåner, <i>förslagsanslag</i> , högst ..	—	—	6,000	—				
27	70	8	Resestipendier åt förste provinsialläkare m. fl.	—	—	—	—				
28	71	9	Avlöning åt civila läkarstipendiater, <i>reserva- tionsanslag</i>	31,000	—	—	—				
			Transport	1,191,240	—	22,900	—	4,788,054	—	4,900,458	—

Punkt.	S:d.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
			Transport	1,191,240	—	22,900	—	4,788,054	—	4,900,458	—
29	72	10	Bidrag till extra provinsialläkares avlönande, förslagsanslag	36,725	—	—	—	1,227,965	—	22,900	—
			Sjukvårdsanstalterna.								
			<i>Sinnessjukvårdsanstalterna:</i>								
30	72	11	Hospitals underhåll, förslagsanslag	4,950,000	—	—	—				
31	73	12	Resestipendier åt vid rikets hospital och asylers anställda läkare.....	—	—						
32	73	13	Om- och tillbyggnad av Lunds hospital och asyl	—	120,000	—					
33	74	14	Uppförande av ett nytt hospital vid Hälsingborg	—	100,000	—					
34	76	15	Uppförande av ett nytt hospital å biskopsbostället Sundby.....	—	200,000	—					
35	77	16	Uppförande av nya paviljonger för oroliga sjuka vid Sätters och Västerviks hospital	—	200,000	—					
36	89	17	Ny ekonomibyggnad vid Göteborgs hospital	—	25,000	—					
100	18		Anstalter för obildbara sinnesslöa, förslagsanslag	225,000	—	—					
100	19		Anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka, förslagsanslag	331,000	—						
100	20		Epileptikeranstalter, förslagsanslag	22,000	—	—					
			Transport	5,528,000	—	645,000	—	6,016,019	—	4,923,358	—

Punkt.	Sid.	Nr.				Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
						Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
					Transport	5,528,000	—	645,000	—	6,016,019	—	4,923,358	—
					Övriga sjukvårdsanstalter:								
	101	21	Lasarets underhåll	15,774: —	—								
37	101	22	Resestipendier åt ordinarie läkare vid länslasarett m. fl.	—	—								
38	101	28	Utförande vid Järvsö sjukhus för spetälska av en tillbyggnad	—	9,850: —								
39	106	24	Underhåll av Järvsö sjukhus för spetälska	23,500: —	—								
40	106	25	Uppförande av ett spetälskesjukhus i Dalarna	—	76,220: —								
40	106	25	Anskaffande av för ett spetälskesjuk- hus i Dalarna er- forderlig utrust- ning, <i>förslagsan- slag</i>	—	10,000: —								
40	106	25	Spetälskesjukhusets i Dalarna drift, <i>förslagsanslag</i>	—	3,450: —								
41	108	26	Bidrag för upp- förande eller in- rättande av tuber- kulossjukvårdsan- stalter	—	400,000: —								
42	112	27	Bidrag för drift- kostnaderna vid tuberkulossjuk- vårdsanstalter, <i>för- slagsanslag</i>	650,000: —	—								
48	119	28	Resebidrag till vissa patienter vid kust- sanatorierna, <i>för- slagsanslag</i>	—	5,000: —								
	120	29	— — — — —	—	—								
			Transport	689,274: —	504,520: —	5,528,000	—	645,000	—	6,016,019	—	4,923,358	—

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
			Transport	689,274: —	504,520: —	5,528,000	—	645,000	—	6,016,019	—
44	121	30	Resestipendier åt läkare för studier i tuberkulossjukvård	—	—						
45	121	31	De genom medel ur Konung Oscar II:s jubileumsfond inrättade folkskolorna, förslagsanslag, högst	—	300,000: —						
46	128	32	Statsbidrag till dispensärverksamhet, förslagsanslag	—	70,000: —						
47	129	33	Bekostande av behandling enligt den s. k. ljusmetoden av medellösa, med sjukdomen »lupus vulgaris» behäftade personer från landsorten, förslagsanslag	—	30,000: —	689,274	—	904,520	—		
			Vanföreväsendet:								
48	129	34	Uppförande av en vanförestalt i Sundsvall	—	75,000: —						
49	143	35	Anordnande av kliniker och polikliniker vid vanförestalterna i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg, förslagsanslag	89,000: —							
50	145	36	Underhåll av skolor och uppfostringshem för vanföra, förslagsanslag	45,000: —							
51	150	37	Bidrag till resor för vanföra jämte vårdare, förslagsanslag	35,000: —							
			Transport	169,000: —	75,000: —	6,217,274	—	1,549,520	—	6,016,019	—

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
			Transport 169,000: — 75,000: —	6,217,274	—	1,549,520	—	6,016,019	—	4,923,358	—
52	152	38	Understöd åt de i Göteborg, Hälsingborg och Stockholm av föreningarna för bistånd åt vanföra inrättade undervisningsanstalterna för vanföra m. m., <i>förslagsanslag</i> 69,500: —	238,500	—	75,000	—	6,455,774	—	1,624,520	—
			Hälsovård i allmänhet.								
		159	39 Bestridande av kostnader för allmän hälso- och sjukvård, <i>förslagsanslag</i>	225,000	—	—	—				
		159	40 Ortopediska institutet	8,250	—	—	—				
53	159	41	Skyddskoppymplingen, <i>förslagsanslag</i>	240,000	—	—	—				
54	161	42	Inköp av radium för svenska cancerföreningens Stockholmsavdelnings sjukhem i Stockholm	—	—	100,000	—				
		169	43 Karantänsanstalten på Känsö, <i>förslagsanslag</i> , högst	16,600	—	—	—				
55	169	44	Skötsel av den å karantänsanstalten på Känsö befintliga koloxidapparaten, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	1,000	—				
56	170	45	Personligt lönetillägg åt karantänsläkaren på Känsö G. E. Hjortzberg, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	500	—				
		170	46 Svenska läkarsällskapet	3,000	—	—	—				
		170	47 Resestipendier åt civila läkare	3,500	—	—	—				
		171	48 Galdande av Sveriges andel i kostnaderna för den internationella hälsovårdsbyrån Paris, <i>förslagsanslag</i>	7,000	—	—	—	503,350	—	101,500	—
			Säger för medicinalstaten samt hälso- och sjukvården					8,187,089	—	1,748,920	—
			G. Sociala verk och inrättningar.								
			Riksförsäkringsanstalten:								
57	171	1	Riksförsäkringsanstalten	104,800	—	—	—				
58	188	2	Upprätthållande av riksförsäkringsanstaltens verksamhet, <i>förslagsanslag</i>	—	—	636,000	—				
			Transport	104,800	—	636,000	—	12,975,143	—	6,649,378	—

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
			Transport	104,800	—	636,000	—	12,975,143	—	6,649,378	—
59 189	3		Vissa omkostnader för handläggning av ärenden rörande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, <i>förslagsanslag</i>	—	—	9,500	—				
60 190	4		Ersättning åt postsparbanken för dess bestyr med uppbörd och utbetalningar för riksförsäkringsanstalten, <i>förslagsanslag</i>	—	—	39,000	—				
	192	5	Bestridande av statens bidrag till fiskares försäkring, <i>förslagsanslag</i>	16,000	—	—	—	120,800	—	684,500	—
			Försäkringsrådet:								
61 192	6		Försäkringsrådet	64,300	—	—	—				
62 222	7		Upprätthållande av försäkringsrådets verksamhet för år 1918, <i>förslagsanslag</i>	—	—	55,000	—				
62 222	7		Anskaffande av möbler, inventarier m. m. för försäkringsrådet, <i>förslagsanslag</i>	—	—	25,000	—				
62 222	7		Bestridande av vissa omkostnader för försäkringsrådet under sista kvartalet 1917, <i>förslagsanslag</i>	—	—	20,000	—	64,300	—	100,000	—
			Socialstyrelsen:								
	222	8	Socialstyrelsen	173,500	—	—	—				
63 223	9		Upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	36,300	—				
64 224	10		Medling i arbetstvister, <i>förslagsanslag</i>	—	—	25,000	—				
65 224	11		Bestridande av kostnaderna för en arbetsdomstol, <i>förslagsanslag</i>	—	—	73,000	—				
66 225	12		Den offentliga arbetsförmedlingen i riket, <i>förslagsanslag</i>	—	—	70,000	—				
67 227	13		Underlättande av medellösa arbetssökandes resor, <i>förslagsanslag</i>	—	—	10,000	—				
68 228	14		Bidrag till det mellanfolkliga arbetsamtet i Basel, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	750	—	173,500	—	215,050	—
			Arbeterskydd:								
69 229	15		Yrkesinspektionen	163,380	—	—	—				
70 244	16		Upprätthållande av yrkesinspektionens verksamhet, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	14,400	—				
71 244	17		Bidrag till den i Stockholm anordnade permanenta utställningen av skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbetet, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	4,000	—	163,380	—	18,400	—
			Transport	—	—	—	—	13,497,123	—	7,667,328	—

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
			Transport	—	—	—	—	13,497,123	—	7,667,328	—
			Socialförsäkring:								
72	248	18	Sjukkasseväsensdets befrämjande, <i>förslags-</i> <i>anslag</i>	1,550,000	—	—	—	—	—	—	—
73	249	19	Sjukkassor, som meddela moderskapsun- derstöd, <i>förslagsanslag</i>	—	—	70,000	—	—	—	—	—
74	249	20	Tillsyn över understödsföreningarna, <i>för-</i> <i>slagsanslag</i> , högst	—	—	6,000	—	—	—	—	—
75	257	21	Bidrag till internationella föreningen för arbetslöshetens bekämpande, <i>förslags-</i> <i>anslag</i> , högst	—	—	750	—	1,550,000	—	76,750	—
			Nyktterhetsverksamhet:								
76	258	22	Anslag till alkoholistvården:								
			Avlöningar åt tjänstemän vid statens vårdanstalt å Venn- garn för alkoholist m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	24,500:	—						
			Bidrag till driftkostnaderna i övrigt för samma anstalt, <i>förslagsanslag</i>	29,000:	—						
			Bidrag till erkända och enskil- da alkoholistanstalters drift- kostnader, <i>förslagsanslag</i> ...	175,000:	—						
			Statens kostnader för farliga alkoholister m. m., <i>förslags-</i> <i>anslag</i>	17,000:	—						
			Bidrag till anordnande av er- kända alkoholistanstalter ...	30,000:	—						
			Sakkunnigt biträde hos so- cialstyrelsen för ärenden rörande alkoholistvården, <i>förslagsanslag</i> , högst	3,600:	—	—	—	279,100	—		
77	268		—								
78	271	23	Främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder: 28,750: — därav <i>förslagsanslag</i> , högst 25,750: —	—	—	28,750	—	—	—	307,850	—
			Allmänna pensionsförsäkringen:								
79	279	24	Pensionsstyrelsen	333,800	—	—	—	—	—	—	—
80	332	25	Upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet m. m., <i>förslagsanslag</i>	—	—	432,600	—	—	—	—	—
			Transport	333,800	—	432,600	—	15,047,123	—	8,051,928	—

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
			Transport	333,800	—	432,600	—	15,047,123	—	8,051,928	—
81	332	26	Bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring, <i>förslagsanslag</i>	—	—	6,750,000	—				
81	332	26	Statsbidrag till den jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring anordnade, på frivilliga avgifter grundade försäkring, <i>förslagsanslag</i>	—	—	25,000	—				
82	336	27	Bidrag till understöd åt de personer, som genom lagen den 8 juni 1915 blivit delaktiga i den allmänna pensionsförsäkringen, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	548,000	—				
83	338	28	-----	—	—	—	—				
84	347	29	Ersättning till postsparbanken för bestyret med pensionsutbetalningar m. m., <i>förslagsanslag</i>	—	—	140,000	—				
85	349	30	Ersättning till prästerskapet för bestyret med införande av uppgift om födelseort i de jämlikt 14 § av lagen om allmän pensionsförsäkring upprättade förteckningar för år 1916, <i>förslagsanslag</i>	—	—	28,000	—				
86	353	31	Ersättning till häradsskrivarna för pensionsförteckningar, <i>förslagsanslag</i>	—	—	50,000	—	333,800	—	7,973,600	—
			Diverse sociala ändamål:								
87	354	32	Understödjande av nationalföreningens mot emigrationen verksamhet, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	10,000	—	—	—	—	—
88	361	33	Understöd åt stiftelsen »Hemmet Fristad», <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	10,000	—	—	—	—	—
89	363	34	Understöd åt Drottning Sophias skyddshem, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	2,500	—	—	—	—	—
90	366	35	Husmodersskolor m. m., <i>förslagsanslag</i> ...	—	—	50,000	—	—	—	72,500	—
			Säger för sociala verk och inrättningar	—	—	—	—	2,405,780	—	9,448,650	—
			H. Försäkringsinspektionen.								
	380		Upprätthållande av försäkringsinspektionens verksamhet, <i>reservationsanslag</i> , att av bidrag till försäkringsinspektionen direkt utgå	59,300	—	—	—	—	—	—	—
			Säger för försäkringsinspektionen	—	—	—	—	59,300	—	—	—
			Transport	—	—	—	—	15,440,223	—	16,098,028	—

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
			Transport	—	—	—	—	15,440,223	—	16,098,028	—
			I. Diverse.								
91	381	1	Undersökningar och arbeten för åstadkommande av en skematisk förteckning och beskrivning över Sveriges vattenfall.....	—	—	40,500	—	—	—	—	—
92	387	2	Inspektion över elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöverföring, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	27,800	—	—	—	—	—
93	388	3	Bestridande av utgifterna för statens biografbyrå, att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder	—	—	30,000	—	—	—	—	—
94	391	4	Understöd åt Sveriges riksförbund av frivilliga brandkårer, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	2,500	—	—	—	—	—
95	393	5	Allmän utredning angående Sveriges inre vattenvägar	—	—	80,000	—	—	—	—	—
96	398	6	Täckande av kostnader för arbetslöshetens bekämpande, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	—	—	918,500	—	—	—	—	—
97	403	7	Täckande av vissa förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	378,916	—	—	—	—	—
98	407	8	Extra lönetillägg för år 1917, <i>förslagsanslag</i> ..	—	—	12,000	—	—	—	—	—
99	407	9	Löneförbättring åt vissa vaktmästare m. fl. ..	7,300	—	—	—	—	—	—	—
	408	10	Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i>	375,000	—	—	—	—	—	—	—
	408	11	Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i> ..	200,000	—	—	—	—	—	—	—
100	408	12	Postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser, <i>förslagsanslag</i>	1,430,000	—	—	—	—	—	—	—
	408	13	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	12,000	—	—	—	—	—	—	—
101	409	14	Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i> ..	450,000	—	—	—	—	—	—	—
102	409	15	Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	200,033	—	—	—	—	—	—	—
			Säger för diverse	—	—	—	—	2,674,333	—	1,490,216	—
			Summa					18,114,556	—	17,588,244	—
			Summa för huvudtiteln kronor 35,702,800: —								

Sjunde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13
januari 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Efter att hava hänvisat till vad tidigare i dag yttrats rörande
beteckning av vissa extra anslag, redogjorde härefter departementschefen,
statsrådet Vennersten, för de frågor, som tillhörde regleringen av utgifterna
under riksstatens sjunde huvudtitel för år 1918, och anförde därvid:

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml.

A. **Departementet.**

1. Departementschefen, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 17,000.

2. **Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli.**

[1.] I 1917 års riksstat är det ordinarie anslaget till departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli upptaget till 58,000 kronor. Å extra stat för samma år äro därjämte beviljade: 7,965 kronor till provisorisk lönerreglering för departementet, 7,000 kronor till en extra föredragande i departementet och 5,250 kronor till en extra kanslisekreterare därstädes, tillhoppa 20,215 kronor.

Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli.
(ordinarie anslag.)

Med åberopande av vad chefen för justitiedepartementet tidigare anfört i fråga om framläggande under riksdagens lopp av förslag till lönerreglering för statsdepartementen och med tillkännagivande, att denna reglering, vad finansdepartementet beträffar, skulle enligt provisorisk beräkning draga en kostnad av 147,000 kronor, vilken summa, då nu ej kan avgöras, huruvida en del därav kommer att uppföras å extra stat, torde få i sin helhet beräknas å ordinarie stat, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan å proposition angående reglering av avlöningsförhållanden m. m. för befattningshavare inom statsdepartementen, i det för finansdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli uppförda *ordinarie anslaget* beräkna en förhöjning från anslagets nuvarande belopp kronor 58,000
med 89,000 kronor till » 147,000.

3. Biträde inom finansdepartementet vid beredning av ärenden rörande bankväsendet m. m., *oförändrat ordinarie förslagsanslag*, högst..... kronor 4,700.

B. De centrala ämbetsverken.**Kammarkollegium.**

1. Kammarkollegium, *oförändrat ordinarie anslag*, kronor 128,000.
2. **Förstärkning av arbetskrafterna hos kammarkollegium.**

I skrivelse den 6 oktober 1916 har kammarkollegium framlagt alternativa förslag till en omfattande förstärkning av arbetskrafterna hos kollegium. Enligt det ena, av kollegium förordade alternativet skulle, jämte det vissa tillägg gjordes till den för innevarande år redan fastställda extra staten, kammarkollegii behov av ökade arbetskrafter från och med år 1918 tillgodoses dels genom en betydande utvidgning av den ordinarie staten dels ock genom fortfarande upptagande å extra stat av vissa tjänster, som avses att bli mera tillfälliga. Det andra alternativet går ut på att jämväl för år 1918 möta hela behovet av arbetsförstärkning med anslag å extra stat. Då det torde vara angeläget, att löneregleringskommitténs yttrande i frågan inhämtas, men det med hänsyn till det myckna arbete av brådskande art, som nu åvilar nämnda kommitté, icke finnes utsikt för att kommittén skall kunna medhinna den krävande granskningen av förslaget till ändringar i den ordinarie staten i så god tid, att detta förslag kan föreläggas innevarande års riksdag, torde den slutliga prövningen av sistnämnda förslag böra till en senare riksdag undanskjutas. Däremot läser förslaget till ökning av arbetskrafterna å extra stat kunna av löneregleringskommittén behandlas så snart, att proposition i frågan binner avlåtas till instundande riksdag.

Genom särskilda nådiga beslut den 24 november och den 30 december 1916 har löneregleringskommittén anbefallts yttra sig över de båda alternativen. Då kommitténs yttrande över det senare alternativet, enligt vilket kostnaderna, däri inbegripet avlöning till en extra advokatfiskal, skulle belöpa sig till 84,400 kronor, därav 8,900 kronor äro avsedda att disponeras innevarande år, inkommit, anhåller jag få återupptaga frågan.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i avbidan på den proposition om anvisande av medel för ändamålet, som kan bli förelagd riksdagen,

[2.]
*Förstärkning
av arbets-
krafterna hos
kammar-
kollegium.*
(extra anslag.)

[2.]

för förstärkning av arbetskrafterna hos kammarkollegium bland de *extra anslagen* under sjunde huvudtiteln för år 1918 beräkna ett belopp av kronor 84,400.

3. Ordnande av vissa kammarkollegii andra arkivkontor tillhörande handlingar.

[3.]

Ordnande av
vissa kammar-
kollegii andra
arkivkontor
tillhörande
handlingar.
(extra anslag.)

Med anledning av en av kammarkollegium i skrivelse den 1 december 1911 gjord framställning om beredande av medel till ersättning åt ett tillfälligt biträde å kollegii dåvarande aktuarienkontor, numera dess andra arkivkontor, för ordnande av vissa äldre handlingar, föreslog Kungl. Maj:t i en den 29 mars 1912 avlåten proposition riksdagen, bland annat, att på extra stat för år 1913 för berörda ändamål anvisa ett belopp av 1,500 kronor.

Beträffande den utredning, som i detta hänseende förebragtes, och vad av dåvarande chefen för finansdepartementet i ärendet yttrades, anhaller jag att få hänvisa till det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden berörda den 29 mars.

I skrivelse den 30 maj 1912 angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel anförde riksdagen, att det syntes riksdagen för bringande av ordning och reda i ifrågavarande handlingar nödvändigt att, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, därför anställa särskild person, då det med hänsyn till det omfattande arbete, som synbarligen vore därmed förbundet, icke kunde förväntas, att detsamma skulle kunna medhinnas av ämbetsverkets ordinarie personal utan åsidosättande av övriga göromål. I fråga om den ersättning, som ansetts böra utgå till en dylik person, hade riksdagen intet att erinra; och anvisade riksdagen alltså på extra stat för år 1913 för ordnande av vissa till kammarkollegii aktuarienkontor hörande handlingar ett belopp av 1,500 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar, har riksdagen sedermera för vart och ett av åren 1914—1917 anvisat enahanda belopp för omförmälda ändamål; och har, vad beträffar det för sistnämnda år anvisade anslaget, kammarkollegium genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1916 anbefallts att vidtaga nödiga åtgärder för anslagets användning för avsett ändamål, varjämte statskontoret erhållit befallning att till kammarkollegium på rekvisition i mån av behov utordna anslagsbeloppet.

Beträffande den tid, ifrågavarande arbete i sin helhet komme att

kräva, anförde kollegium i den ämbetsverkets skrivelse, som låg till grund för framställningen i ämnet till 1915 års riksdag, att samma tid finge beräknas till åtminstone sex år.

[3.]

Ifrågavarande arbete, vars utförande under åren 1913—1915 var anförtrött åt filosofie licentiaten Wilhelm Westling mot ett arvode av 125 kronor för månad och med skyldighet till fem timmars arbete å tjänsterummet varje söckendag, har från och med år 1916 uppdragits åt ett därför särskilt anställt kvinnligt biträde, som med en daglig arbetstid å tjänsterummet av sex timmar därför åtnjuter nyssnämnda månatliga arvode.

I skrivelse den 5 oktober 1916 har nu kammarkollegium gjort framställning om anvisande av ett anslag av 1,500 kronor för ändamålet i fråga jämväl för år 1918.

Tillika har kollegium hemställt om bemyndigande att bevilja den person, åt vilken uppdraget att utföra arbetet komme att lämnas, kostnadsfri semester, i likhet med kollegii övriga kvinnliga biträden, under högst en månad.

Kammarkollegii berörda framställning får jag tillstyrka.

Rörande den ifrågasatta semestern vill jag erinra, att genom medgivande av sådan rätt statsverket icke åsamkas någon särskild kostnad, enär någon vikarie under semestertiden icke lämpligen lär kunna förordnas.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för ordnande av vissa till kammarkollegii
andra arkivkontor hörande handlingar på *extra stat*
för år 1918 anvisa ett förslagsanslag,
högst kronor 1,500.

Statskontoret.

4. Statskontoret, *oförändrat ordinarie anslag*, kronor 169,000.

5. **Förstärkning av arbetskrafterna å statskontorets riksbokslutsbyrå.**

Till förstärkning av arbetskrafterna inom statskontoret anvisade 1913 års riksdag på framställning av Kungl. Maj:t å *extra stat* för år 1914 ett belopp av 13,250 kronor, därav 3,000 kronor för anställande av en extra revisor å statskontorets riksbokslutsbyrå. I nådigt brev till statskontoret den 14 november 1913 angående användningen av nämnda

[4.]

*Förstärkning
av arbetskrafterna å
statskontorets
riksboksluts-
byrå.*

(extra anslag.)

[4.] anslag föreskrevs bland annat, att av det till avlöning åt den extra revisorn avsedda beloppet 1,200 kronor skulle anses såsom tjänstgöringspenningar samt att i fråga om tjänstledighet och vikariat för den extra revisorn skulle i tillämpliga delar gälla vad om tjänsteman i första lönegraden hos statskontoret vore i berörda avseenden stadgat.

Vid äskandet av medel till förstärkning av arbetskrafterna inom statskontoret för år 1915 hemställde statskontoret i skrivelse den 24 oktober 1913 vidkommande den extra revisorn å riksbokslutsbyrån, att bemälda tjänsteman måtte beredas en månads kostnadsfri semester, och skulle vid bifall härtill utöver förut anvisade medel erfordras ytterligare ett belopp, motsvarande vad som beräknats såsom tjänstgöringspenningar för bemälda extra revisor under en månad eller 100 kronor. Då statskontoret ansåge, att den extra revisorn borde komma i åtnjutande av den ifrågasatta semesterförmånen redan under år 1914, upptog statskontoret i det för år 1915 begärda anslaget till förstärkning av arbetskrafterna inom ämbetsverket jämväl 100 kronor, som vore avsedda att disponeras under år 1914.

Sedan Kungl. Maj:t i anslutning till vad statskontoret sålunda hemställt föreslagit riksdagen att för anställande av en extra revisor å statskontorets riksbokslutsbyrå på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av 3,200 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav under år 1914 disponera 100 kronor, anvisade riksdagen för berörda ändamål på extra stat för år 1915 nyssnämnda belopp av 3,200 kronor.

För år 1916 anvisades på extra stat för enahanda ändamål ett belopp av 3,100 kronor.

I en den 18 februari 1916 till riksdagen avlåten proposition (nr 85) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för förstärkning av arbetskrafterna å statskontorets riksbokslutsbyrå för tiden från och med den 1 april 1916 till och med den 31 december 1917 med en extra förste revisor och ett extra kvinnligt biträde dels medgiva, att vad av det för år 1916 beviljade extra anslaget till anställande av en extra revisor å sagda byrå belöpte å tiden från och med den 1 april till årets slut finge efter Kungl. Maj:ts beprövande användas till sådan förstärkning av byråns arbetskrafter, som nyss nämnts, dels ock därutöver å extra stat under sjunde huvudtiteln för år 1917 anvisa ett belopp av 9,975 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav redan under år 1916 förskottsvis av tillgängliga medel utanordna 2,975 kronor.

Kungl. Maj:ts berörda förslag innebar, att den extra revisorstjänst, vartill medel därförut varit anvisade, skulle indragas, samt att i stället skulle dels inrättas en ny förste revisorstjänst och dels anställas

ett extra kvinnligt biträde. Utgifterna för ändamålet beräknades utgöra, för år räknat, arvode till den extra förste revisorn 5,600 kronor, ersättning till vikarie under semester för honom 225 kronor samt arvode till det extra kvinnliga biträdet 1,150 kronor, således sammanlagt 6,975 kronor eller i avrundat tal 7,000 kronor.

[4.]

Den ifrågasatta förstärkningen av arbetskrafterna å riksbokslutsbyrån motiverades därmed, att till följd av budgetens stegring och rikshuvudbokens tillväxt arbetet med riksbokslutet i hög grad ökats och avslutandet av rikshuvudboken alltmer försenats. För att rikshuvudboken skulle kunna vara tillgänglig för granskning av statsrevisorerna å bestämd tid, den 1 oktober, hade övertidsarbete i stor utsträckning erfordrats. Den föreslagna förstärkningen av arbetskrafterna skulle möjliggöra, att rikshuvudbokens avslutande kunde medhinnas tidigare än därförut varit fallet, varjämte det av statsrevisorerna framhållna önskemålet, att den s. k. statsliggaren måtte kunna utgivas i början av mars, skulle vinnas utan särskild kostnad.

I särskild skrivelse den 11 april 1916 anmälde riksdagen, att riksdagen, då av den förebragta utredningen måste anses ådagalagt, att statskontorets riksbokslutsbyrå vore i behov av den begärda förstärkningen av arbetskrafterna å byrån, bifallit Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning med den avvikelse därifrån, som föranleddes därav, att den föreslagna anordningen icke syntes kunna tillämpas förrän från och med den 1 därpå följande maj.

Statskontoret har nu i skrivelse den 5 oktober 1916 gjort framställning om beredande av anslag för ifrågavarande ändamål jämväl för år 1918 till samma belopp som beräknats för innevarande år eller 7,000 kronor.

Statskontoret.

Då behovet av ifrågavarande personalförstärkning torde komma att förefinnas i oförminskad grad under år 1918, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departements-
chefen.*

att till förstärkning av arbetskrafterna å statskontorets riksbokslutsbyrå med en extra förste revisor och ett extra kvinnligt biträde på *extra stat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst ... kronor 7,000.

Mynt- och justeringsverket.

I skrivelse den 15 september 1915 föreslog mynt- och justeringsverket vissa regleringar av de i staten för ämbetsverket upptagna avlöningarna ävensom en förstärkning av verkets arbetskrafter.

Genom beslut den 16 oktober 1915 anbefallde Kungl. Maj:t löne-regleringskommittén att avgiva utlåtande över mynt- och justeringsverkets ifrågavarande framställning.

Vidare inkom mynt- och justeringsverket med skrivelse den 30 september 1915 med förslag till utgiftsstat för verket, vilket förslag överlämnades till löne-regleringskommittén för att vara tillgängligt vid avgivandet av det från kommittén infordrade utlåtandet.

Då det icke fanns säker utsikt för att löne-regleringskommittén skulle hinna att under loppet av 1916 års riksdag avgiva det begärda utlåtandet, blev i den till nämnda riksdag avlåtna statsverkspropositionen icke föreslagen någon ändring i anslaget till mynt- och justeringsverket, vilket anslag också med oförändrat belopp, 915,000 kronor, inflöt i 1917 års riksstat.

Sedermera har mynt- och justeringsverket i skrivelse den 21 september 1916 överlämnat förslag till utgiftsstat för verket att gälla för år 1918, vilket förslag i det närmaste överensstämmer med det nyss-nämnda statförslaget.

Då emellertid det ej heller nu torde vara att påräkna, att löne-regleringskommitténs utlåtande i frågan hinner inkomma i sådan tid, att proposition i ämnet kan avlåtast till instundande riksdag, anser jag, att även i förslaget till 1918 års statsreglering anslaget till mynt- och justeringsverket bör upptagas med oförändrat belopp.

Här upptages sålunda följande oförändrade anslag:

6. Bestridande av de med mynt- och justeringsverkets drift för-
enade kostnader, *oförändrat ordinarie reservationsanslag*, att utgå direkt
av inkomst av myntning och justering kronor 915,000.

Kommerskollegium.

7. Kommerskollegium, *oförändrat ordinarie an-
slag* kronor 144,165.

8. Provisorisk lönereglering för befattningshavare i kommerskollegium.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen till provisorisk lönereglering för kommerskollegium, i enlighet med angivna grunder och på vissa villkor, såsom förslagsanslag på extra stat för år 1917 anvisat ett belopp av 12,345 kronor, av vilket högst 375 kronor avsetts till höjning av vikariatsersättning under semester.

[5.]
Provisorisk
lönereglering
för kommers-
kollegium.

Nämnda grunder och villkor återfinnas i kungörelse i ämnet den 30 juni 1916. (extra anslag.)

I skrivelse den 13 december 1916 har nu kommerskollegium gjort framställning om provisoriskt lönetillägg åt befattningshavare i ämbetsverket jämväl för år 1918.

Den provisoriska löneregleringen för kommerskollegium har tillkommit i avbidan å den definitiva reglering av löneförhållandena i ämbetsverket, som väntas komma till stånd i samband med förändrad organisation av detsamma. Dylik reglering och omorganisation har redan genomförts för kollegii avdelning för näringsstatistik, att gälla från och med år 1913, och befattningshavare å nämnda avdelning komma till följd därav icke längre i åtnjutande av provisoriska lönetillägg.

Frågan om omorganisation av kommerskollegium i övrigt och därmed sammanhängande reglering av löneförhållandena inom ämbetsverket återstår emellertid ännu oavgjord. Denna fråga har varit föremål för utredning av en för ändamålet tillsatt kommitté, och den åvägabrakta utredningen föreligger i ett under år 1913 avgivet betänkande, varöver kommerskollegii utlåtande infordrats. Enligt vad meddelats mig, finnes ifrågavarande ärende sedan en längre tid tillbaka inom kollegium i färdigberett skick. Det har emellertid ansetts lämpligast, att med avlämnande av det infordrade utlåtandet skulle anstå tills ärendet i och för framställning till riksdagen kunde bli föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Vid föredragning den 14 januari 1916 inför Kungl. Maj:t av frågan om anslag för år 1917 till provisorisk lönereglering för befattningshavare i kommerskollegium anförde jag bland annat följande:

»Med hänsyn till nödvändigheten att under nuvarande förhållanden i möjligaste mån undvika utgiftsökningar anser jag mig icke kunna tillstyrka, att frågan om omorganisation av kommerskollegium föreläggas innevarande års riksdag. Jag kan dock ej underlåta att framhålla angelägenheten av att denna organisationsfråga, som utan tvivel äger en stor betydelse för vårt lands näringsliv och dess utveckling, icke undanskjutes längre än som är alldeles oundgängligt. De nya slag av

- [5.] uppgifter, som under senare tider i alltjämt ökad omfattning tillagts kommerskollegium, liksom den ökning av kollegii verksamhet över huvud taget, som ständigt pågår, kräva utan tvivel redan nu en på samma gång fastare och mera tidsenlig organisation. Därjämte synes påtagligt, att detta ämbetsverk måste erhålla en bättre och rikligare utrustning i fråga om personal och organisation för att möta de högst maktpåliggande krav, som måste antagas komma att efter det pågående världskrigets slut ställas på ett ämbetsverk med kommerskollegii uppgifter.»

Jag inser fortfarande till fullo angelägenheten av berörda organisationsfrågas snara lösning, men de stora krav, som under nu rådande extraordinära förhållanden ställas på statskassan, nödgå mig att ehuru med största tvekan förorda, att frågan om omorganisation av kommerskollegium uppskjutes ytterligare ett år.

Då sålunda definitiv lönereglering för kommerskollegium icke nu ifrågasättes, torde anslag för provisorisk lönereglering åt de befattningshavare i kommerskollegium, som icke redan kommit i åtnjutande av definitiv lönereglering, böra äskas jämväl för år 1918.

De för beredande av de provisoriska avlöningstilläggen nödiga beloppen framgå av följande beräkning:

På ordinarie stat uppförda befattningshavare	Nuvarande begynnelse- avlöning			Provisoriskt avlöningstillägg (oreducerat)				Till provisoriskt äldersstillägg beräknat belopp	Pensionsavgift motsvarande belopp			Till höj- ning av vikariats- ersättning under semester avsett belopp	
	Lön	Tjänst- görings- penningar	Summa	Lön	Tjänst- görings- penningar	Ortsstillägg	Summa		Beräknat efter pen- sionslagen	Avrundat			
1 generaldirektör och chef...	6,200	2,800	9,000	800	200	1,000	2,000	—	360	—	400	25	—
1 kommerseråd och byråchef	4,400	2,000	6,400	600	500	600	1,700	—	313	60	350	62	50
1 » »	4,400	2,000	6,400	600	500	600	1,700	—	313	60	350	62	50
1 » »	4,400	2,000	6,400	600	500	600	1,700	—	280	—	300	62	50
1 sekreterare	3,000	1,500	4,500	600	300	400	1,300	—	211	60	250	37	50
1 »	3,000	1,500	4,500	600	300	400	1,300	—	188	60	200	37	50
1 »	3,000	1,500	4,500	600	300	400	1,300	—	165	60	200	37	50
1 registrator och arkivarie...	1,800	1,200	3,000	400	300	300	1,000	—	99	90	100	25	—
1 kassör och sjöpassnotarie..	1,800	1,200	3,000	400	300	300	1,000	—	81	40	100	25	—
1 förste vaktmästare.....	800	300	1,100	100	150	150	400	100	27	—	30	—	—
1 vaktmästare.....	500	300	800	200	50	150	400	—	24	—	25	—	—
1 »	500	300	800	200	50	150	400	—	24	—	25	—	—
Summa	—	—	—	—	—	—	14,200	100	—	—	2,330	375	—

De provisoriska avlöningsbeloppen skulle alltså, inberäknat det provisoriska ålderstillägget åt en vaktmästare, uppgå till 14,300 kronor. Efter avdrag av pensionsavgifter motsvarande belopp men med tillägg av det belopp, som avsetts till höjning av vikariatsersättning under semester, skulle återstoden eller 12,345 kronor sålunda utgöra det belopp, vartill anslaget för ändamålet torde böra bestämmas.

De för åtnjutande av de provisoriska lönetilläggen för år 1917 fastställda villkor och bestämmelser böra givetvis bliva gällande jämväl ifråga om den provisoriska lönereglering för kommerskollegium för år 1918, som må komma till stånd.

På grund av vad jag anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till provisorisk lönereglering för befattningshavare i kommerskollegium, i enlighet med av mig tillstyrkta grunder och på de av mig förordade villkor, på *extra stat* för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av kronor 12,345, därav högst » 375 må användas till höjning av vikariatsersättning under semester.

9. Förstärkning av arbetskrafterna å kommerskollegii industribyrå.

Genom den år 1891 genomförda omorganisationen av kommerskollegium blev kollegii administrativa verksamhetsområde uppdelat å tre byråer, varav en för handläggning av ärenden angående bergshanteringen och andra industriella näringar. Enligt den samma år fastställda stat för kollegium erhöi denna byrå, liksom envar av de båda andra, en ordinarie personal, bestående av ett kommerseråd såsom byråchef och en sekreterare. Därjämte hava städse å byrån tjänstgjort extra ordinarie tjänstemän till växlande antal.

Emellertid visade sig arbetskrafterna på industribyrån med tiden otillräckliga, och en tillfällig förstärkning av desamma måste tid efter annan åvägbringas.

När vikten och omfattningen av göromålen på byrån medfört behov av ökad arbetskraft, har det närmast varit biträde med ärendenas föredragning, som erfordrats. Givet är nämligen, att huvudparten av byråns arbetsbörda faller på byråchefen, vilken måste handlägga samtliga ärenden, antingen dessa äro av natur att kunna avgöras av honom ensam

[5.]

[6.]

*Förstärkning
av arbetskrafterna å
kommerskollegii industribyrå.*

(extra anslag.)

[6.] eller av honom skola för avgörande föredragas i kollegii plenum eller inför generaldirektören. År 1906 såg sig också kollegium med hänsyn till antalet och beskaflenheten av de till byråns handläggning hörande ärenden nödsakat hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes dels förordna en av kollegii sekreterare att under en tid av högst fyra månader under samma år såsom adjungerad ledamot biträda kollegium med föredragning och handläggning i övrigt av de till byrån hörande ärenden, som av kollegium till honom för ändamålet överlämnades, dels ock bemyndiga kollegium att förordna lämplig person att under samma tid såsom sekreterare biträda den adjungerade ledamoten. Denna hemställan bifölls av Kungl. Maj:t och erforderliga medel för ändamålet anvisades.

Efter därom av kollegium för varje år gjord framställning, medgav Kungl. Maj:t sedermera förstärkning av arbetskrafterna å byrån på samma sätt för år 1907 under tre månader samt för vart och ett av åren 1908, 1909 och 1910 under fyra månader. Genom beslut den 30 december 1910 förordnade slutligen Kungl. Maj:t om samma åtgärders vidtagande även för år 1911 under högst sex månader.

Med förmälan att dessa åtgärder icke längre kunde fylla byråns behov av arbetskrafter, hemställde kollegium år 1911 om andra anordningar till förstärkning av arbetskrafterna å byrån och förordade i sådant hänseende, att för tiden från och med den 1 april 1912 till och med den 31 december 1913 en extra byråchef och en sekreterare åt denne ställdes till kollegii förfogande. Till avlöning åt dessa föreslog kollegium ett belopp av 7,800 kronor årligen åt den extra byråchefen, för år räknat, och ett belopp av 3,000 kronor årligen åt sekreteraren, varjämte kollegium hemställde om ett särskilt anslag till vikariatsersättning under den extra byråchefens semester.

Detta förslag lades till grund för en Kungl. Maj:ts framställning till 1912 års riksdag, dock att tidpunkten, från vilken det erforderliga anslaget begärdes, därvid sattes till den 1 juli samma år. Kungl. Maj:t föreslog alltså riksdagen att å extra stat för år 1913 till förstärkning av arbetskrafterna å kommerskollegii industribyrå anvisa ett belopp av 16,513 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav för år 1912 disponera 5,400 kronor.

I skrivelse den 30 maj 1912 angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel förmälde riksdagen beträffande förevarande anslagsfråga, att behovet av en extra föredragande å kommerskollegii industribyrå under de år, som återstode till dess det pågående utredningsarbetet angående kollegii ombildning kunde leda till genomförandet av en definitiv omreglering av ämbetsverket, syntes vara till

fullo ådagalagt. Då emellertid med hänsyn till det åsyftade utredningsarbetet de åtgärder, som nu kunde komma i fråga för beredande av ökade arbetskrafter åt byrån, måste bliva av temporär varaktighet och helt provisoriska, syntes det riksdagen icke vara lämpligt att tillgodose byråns förenämnda behov av en extra föredragande genom en så fast anordning som uppförandet av en extra byråchef. I överensstämmelse med de grunder, efter vilka ersättning utgått till den av kollegii sekreterare, som haft tillfälliga förordnanden som adjungerad ledamot å industribyrån, satte riksdagen avlöningen till 7,250 kronor, därav 2,250 kronor borde anses såsom tjänstgöringspenningar. Emot Kungl. Maj:ts förslag till ersättning åt en extra sekreterare hade riksdagen icke något att erinra.

För ifrågavarande ändamål anvisade riksdagen förty ett belopp av 15,657 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav för år 1912 disponera 5,125 kronor.

I den del av anslaget, som var avsett för år 1913, eller 10,532 kronor, hade till vikariatsersättning under den extra föredragandens semester beräknats ett till 282 kronor avrundat belopp.

Sedermera har riksdagen för vart och ett av åren 1914—1917 för ifrågavarande ändamål anvisat 10,532 kronor.

Beträffande det av riksdagen senast anvisade anslagets användning har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 6 oktober 1916 *dels* förordnat, att å kollegii industribyrå skulle under år 1917 anställas en extra föredragande, vilken enligt den närmare arbetsfördelning, kollegium ägde föreskriva, skulle biträda kollegium med handläggning av industribyrån tillhörande ärenden ävensom fullgöra åligganden, som i övrigt ankomme på ordinarie byråchef, *dels* bestämt, att av den för den extra föredraganden anvisade, till 7,250 kronor fastställda avlöningen 5,000 kronor skulle betraktas såsom lön och 2,250 kronor såsom tjänstgöringspenningar, *dels ock* bemyndigat kollegium att för år 1917 förordna lämplig person att såsom sekreterare biträda den extra föredraganden mot åtnjutande av ett arvode av 3,000 kronor, därav 1,800 kronor skulle utgå såsom lön och 1,200 kronor såsom tjänstgöringspenningar. I sammanhang härmed har Kungl. Maj:t föreskrivit, att de jämlikt kungörelser den 5 juni 1891 och den 30 juni 1916 för åtnjutande av de kollegii ordinarie personal tillkommande löneförmåner gällande villkor och bestämmelser skulle för den extra föredraganden i tillämpliga delar lända till efterrättelse, ävensom bemyndigat kollegium att meddela de närmare föreskrifter beträffande den biträdande sekreterarens åligganden, som kunde finnas erforderliga.

[6.] I skrivelse den 13 december 1916 har nu kommerskollegium gjort framställning om beredande av anslag för ifrågavarande ändamål för år 1918 till samma belopp som för innevarande år.

Departements-
chefen.

Att de extra arbetskrafter, som genom riksdagens beslut åren 1912—1916 tillförts kommerskollegii industribyrå, äro behövlige jämväl under år 1918, torde vara otvivelaktigt, vadan hos riksdagen torde böra äskas nödigt anslag att användas i enlighet med hittills tillämpade grunder och villkor. Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å extra stat för år 1918 till förstärkning av arbetskrafterna å kommerskollegii industribyrå, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig angivna grunder och på de av mig förordade villkor, anvisa ett förslagsanslag, högst..... kronor 10,532.

10. Teknisk konsulent å kommerskollegii industribyrå.

[7.]
Teknisk konsulent å kommerskollegii industribyrå.
(extra anslag.)

I den till 1913 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att å extra stat för år 1914 till avlönande av en teknisk konsulent å kommerskollegii industribyrå, i huvudsaklig överensstämmelse med de av chefen för finansdepartementet vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1913 angivna grunder och på de av honom därvid förordade villkor, anvisa ett belopp av 5,825 kronor. Av detta belopp beräknades 5,600 kronor till avlöning åt nämnda tjänsteman och 225 kronor till ersättning åt vikarie för honom under semester.

Sedan riksdagen i skrivelse den 30 maj 1913 angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel anmält, att Kungl. Maj:ts berörda framställning vunnit riksdagens bifall, har Kungl. Maj:t den 14 november 1913 — jämte förklarande, att den tekniske konsulenten skulle tillsättas av Kungl. Maj:t medelst förordnande tills vidare efter förslag av kommerskollegium — låtit utfärda instruktion för den tekniske konsulenten, att träda i kraft med ingången av år 1914.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen för samma ändamål på extra stat för vart och ett av åren 1915—1917 anvisat enahanda belopp.

I skrivelse den 13 december 1916 har nu kommerskollegium gjort framställning om anvisande av medel jämväl för år 1918 till avlönande av en teknisk konsulent å kollegii industribyrå.

Då anslag för ifrågavarande ändamål torde böra utgå även för år 1918 med samma belopp och under samma villkor som för innevarande år, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[7.]

att å *extra stat* för år 1918 till avlönande av en teknisk konsulent å kommerskollegii industribyrå anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 5,825.

11. Handläggning hos kommerskollegium av ärenden rörande svenska fartygs registrering m. m.

Till bestridande av kostnaderna för handläggning hos kommerskollegium av ärenden rörande svenska fartygs registrering anvisade riksdagen för vart och ett av åren 1905—1908 å *extra stat* 7,500 kronor.

I sammanhang med att kostnaderna för utgivande av »Sveriges skeppslista» anvisades att utgå ur nämnda anslag, höjde riksdagen anslaget för år 1909 till 11,100 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav redan år 1908 disponera ett belopp av 1,400 kronor, vadan följaktligen på år 1909 beräknades ett belopp av 9,700 kronor.

[8.]
Handläggning
hos kommers-
kollegium av
ärenden rö-
rande svenska
fartygs regist-
ring m. m.
(extra anslag.)

Jämväl för år 1910 anslog riksdagen för samma ändamål 9,700 kronor.

För vart och ett av åren 1911—1914 beviljades anslaget att utgå med 10,850 kronor, vilken ökning föranleddes av den provisoriska löne-regleringen för befattningshavare inom kommerskollegium.

Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning, anvisade riksdagen för år 1915 för ifrågavarande ändamål ett anslag av 10,050 kronor. Sänkningen av anslaget föranleddes därav, att den till 800 kronor beräknade kostnaden för tryckning av »Sveriges skeppslista» icke inbegreps i anslagsbeloppet. På därom av kommerskollegium gjord framställning, föreskrev Kungl. Maj:t sedermera genom nådigt brev den 9 oktober 1914, att berörda kostnad från och med år 1915 skulle bestridas från det under riksstatens sjunde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till bestridande av tryckningskostnader.

Jämväl för vart och ett av åren 1916 och 1917 har riksdagen på Kungl. Maj:ts framställning för ifrågavarande ändamål beviljat 10,050 kronor.

Beträffande användningen av det för innevarande år avsedda anslaget för kommerskollegii fartygsregistreringsavdelning har, på förslag av kommerskollegium, Kungl. Maj:t enligt nådigt brev den 6 oktober 1916 — jämte det kollegium erhållit bemyndigande att åt någon

[8.] av kollegii sekreterare eller de hos kollegium anställda extra ordinarie tjänstemän, vilka kollegium ägde förordna till vikarie för kommerseråd, uppdraga att såsom adjungerad ledamot tills vidare under innevarande år handlägga ärenden angående svenska fartygs registrering och vad därmed stode i samband, och i sammanhang därmed meddelats föreskrifter angående den adjungerade ledamotens åligganden — förordnat, dels att bemälda adjungerade ledamot skulle äga uppbära ett arvode för år räknat av 5,600 kronor, därav 3,800 kronor skulle anses såsom lön och 1,800 kronor såsom tjänstgöringspeningar, men att, därest den adjungerade ledamoten åtnjöte två ålderstillägg, arvodet skulle för år utgå med 5,550 kronor, därav 3,750 kronor skulle anses såsom lön, och dels att de jämlikt kungörelser den 5 juni 1891 och den 30 juni 1916 för åtnjutande av de kollegii ordinarie personal tillkommande löneförmåner gällande villkor och bestämmelser skulle för den adjungerade ledamoten i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Vidare har Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret att av förenämnda anslag, 10,050 kronor, i mån av rekvisition, till kommerskollegium utbetala såväl berörda till arvode åt den adjungerade ledamoten avsedda belopp, högst 5,600 kronor, som ock till vikariatsersättning åt den, som under den adjungerade ledamotens semester uppehölle hans befattning, 225 kronor samt till gottgörande av erforderligt biträde åt den adjungerade ledamoten 4,225 kronor eller tillhoppa högst 10,050 kronor.

I skrivelse den 13 december 1916 har kommerskollegium gjort framställning om anvisande av enahanda belopp, 10,050 kronor, för ifrågavarande ändamål för år 1918.

Då nämnda belopp torde böra för ändamålet anvisas även för år 1918, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnader för handläggning hos kommerskollegium av ärenden rörande svenska fartygs registrering m. m. på *extra stat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 10,050.

12. Förhandskontroll å fartygs sjövärdighet.

[9.] I en den 29 maj 1914 till riksdagen avlåten proposition föreslog Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden samma dag, riksdagen att för anordnande av utvidgad statskontroll å fartygs sjövärdighet m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med de av chefen för finansdepartementet i nämnda proto-

Förhandskontroll å fartygs sjövärdighet.

(extra anslag.)

koll angivna grunder å extra stat under sjunde huvudtiteln för år 1915 bevilja ett anslag å 171,400 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav redan under år 1914 förskottsvis av tillgängliga medel anvisa 3,275 kronor, samt att besluta, att från och med år 1915 det i riksstaten under sjunde huvudtiteln upptagna ordinarie anslaget å 11,500 kronor till befrämjande i allmänhet av handel och sjöfart skulle ur riksstaten utgå.

Ifrågavarande statskontroll skulle enligt nyssnämnda grunder vara dels preventiv och dels repressiv.

Organen för den preventiva statskontrollen skulle utgöras av dels en central tillsynsmyndighet, dels ock lokala tillsynsmyndigheter under den centrala myndighetens ledning.

Den centrala tillsynsmyndigheten skulle bliva kommerskollegium, vars byrå för ärenden angående utrikes handeln och sjöfarten (utrikesbyrå) skulle förstärkas med en särskild avdelning för berörda ämål. I spetsen för avdelningen skulle ställas en chef, överinspektören. Denne skulle visserligen närmast sortera under chefen för kommerskollegii utrikesbyrå, men i övrigt vara beklädd med den vidsträckta beslutanderätt, som ärendenas ofta brådskande beskaffenhet krävde. Övriga föreslagna tjänstemän voro en sekreterare, en förste byråinspektör och en byråinspektör. Denna organisation skulle dock vara provisorisk i avbidan på genomförandet av kommerskollegii omorganisation.

Den lokala inspektionen skulle anförtras åt ett antal lokala fartygsinspektörer. På grund av göromålen beskaffenhet föreslog Kungl. Maj:t anställande av dels sex förste inspektörer med ingenjörsutbildning, dels ock sexton andre inspektörer, placerade å förslagsvis angivna orter, av vilka inspektörer tre skulle hava ingenjörsutbildning. Fartygsinspektörerna med ingenjörsutbildning skulle förnämligast verkställa sjövärdighets- och passagerarfartygsbesiktningar, övriga fartygsinspektörer, vartill skulle utses personer med praktisk erfarenhet inom det nautiska och fartygsmaskinella området, skulle företrädesvis hava till åliggande att dels biträda förste inspektörerna var med sin speciella kompetens vid de av dem utförda förrättningarna, dels ock på egen hand, men under de förres förmanskap, verkställa fortlöpande inspektion i synnerhet å fartygens underhåll, utrustning och lastning samt rörande de sociala förhållandena ombord. Vidare skulle, särskilt i fråga om arbetsinrättningar för lastning och lossning ombord å fartyg, anordnas ett visst samarbete mellan fartygsinspektionens och yrkesinspektionens myndigheter, därvid för undvikande av dubbelinspektion i nyssnämnda avseende borde tillses, i vad mån fartygsinspektörerna kunde förordnas att utöva

[9.] jämväl yrkesinspektionens tillsynsverksamhet. Tillsyn å bemanningen skulle åligga, förutom fartygsinspektörerna, jämväl ombudsmännen vid sjömanshusen. De sistnämnda skulle sålunda inom av sjölag och utfärdade författningar angivna gränser särskilt vid mönstringsförrättningar utöva sin kontrollerande verksamhet rörande besättningens tillräcklighet och kvalifikationer.

Organen för den repressiva kontrollens utövande skulle utgöras av dels såsom hittills kommerskollegii sjötekniska biträde, dels ock en inom kollegium nyanställd sjöåklagare.

Beträffande grunderna i övrigt för den nya organisationen ber jag att få hänvisa till den utredning, som finnes intagen i det vid förutnämnda proposition fogade utdraget av protokollet över finansärenden.

De särskilda belopp, som skulle ingå i det av Kungl. Maj:t hos riksdagen äskade anslaget, fördelade sig på följande sätt:

Arvode till 1 överinspektör och chef för fartygsinspektionsavdelningen	kronor	7,500: —
» » 1 sekreterare å	» »	5,600: —
» » 1 förste byråinspektör å	» »	5,600: —
» » 1 byråinspektör å	» »	3,900: —
Arvoden » 2 amanuenser å	» »	3,300: —
Arvode » 1 kvinnligt biträde å ..	» »	1,550: —
» » 1 » » å ..	» »	1,150: —
Vikariatsersättningar och extra biträden, allt för fartygsinspektionsavdelningen (1,100 + 1,000 + 200)	»	2,300: —
Ersättning för arbetshjälp åt kommerskollegii sjötekniska biträde	»	1,500: —
Arvode till särskild sjöåklagare hos kommerskollegium	»	3,000: —
Arvoden till 6 förste fartygsinspektörer å 5,950 kr.	»	35,700: —
» » 16 andre » » å 3,000 kr.	»	48,000: —
Ortstillägg till i Stockholm stationerade fartygsinspektörer	»	1,300: —
Rese- och traktamentsersättning till fartygsinspektörerna	»	29,800: —
Ersättning för skrivmaterialier, lokalhyra och andra kontorskostnader åt fartygsinspektörerna, kostnaderna för överdragskostymer inberäknade (6,300+6,600)	»	12,900: —
Ersättning till vikarier för fartygsinspektörerna	»	3,000: —
Sakkunniga biträden vid förrättningar inom Sverige	»	2,000: —
kronor 168,100: —		

varjämte beräknades arvode för tiden 1 oktober—31 december 1914 åt fartygsinspektionsavdelningens chef och sekreterare	kronor	3,275: —
	Summa kronor	171,375: —
eller i mera avrundat tal	»	171,400: —

I skrivelse den 4 september 1914 anmälde riksdagen, att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition beslutat, dels att i huvudsaklig överensstämmelse med de av Kungl. Maj:t angivna grunder å extra stat under sjunde huvudtiteln för år 1915 bevilja ett anslag å 171,400 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att därav redan under år 1914 förskottsvis av tillgängligs medel anvisa 3,275 kronor, dels ock att från och med år 1915 det i riksstaten under sjunde huvudtiteln upptagna ordinarie anslaget å 11,500 kronor till befrämjande av handel och sjöfart skulle ur riksstaten utgå.

Genom nådigt brev den 25 september 1914 förordnade Kungl. Maj:t, att i kommerskollegium skulle tillsvidare från och med år 1915 vara inrättad en fartygsinspektionsavdelning, och att å denna avdelning skulle — förutom andra befattningshavare, om vilka Kungl. Maj:t ämnade framdeles förordna — finnas en överinspektör och chef för avdelningen, en sekreterare, en förste byråinspektör och en byråinspektör, var och en med det arvode, som i förenämnda proposition beräknats, samt att de jämlikt kungörelserna den 5 juni 1891 och den 2 april 1914 i fråga om åtnjutande av de kollegii personal tillkommande löneförmåner gällande villkor och bestämmelser skulle för omförmälda fyra befattningshavare å fartygsinspektionsavdelningen i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Överinspektörs- och sekreterarbefattningarna blevo av Kungl. Maj:t besatta redan från och med den 1 oktober 1914.

Enligt nådigt brev den 6 november 1914 förordnade Kungl. Maj:t därefter, att inom de sex distrikt, vari riket för utövande av den lokala statskontrollen å fartyg skulle vara indelat, skulle anställas, förutom förste fartygsinspektörer till förut nämnt antal och med förut angivna arvoden, sexton andre fartygsinspektörer. Härjämte lämnade Kungl. Maj:t, som förklarade sig framdeles vilja besluta rörande tillsättande av sjöåklagare, ytterligare föreskrifter angående användningen av de utav riksdagen anvisade medlen i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts i förutnämnda proposition angivna och av riksdagen i dessa delar godkända plan samt förordnade, i enlighet med vad i samma proposition förutsatts, att, i den mån besparing vunnes å den lokala tillsynen

[9.] avseende utgiftspost, med andra dylika poster åsyftade utgifter finge efter kommerskollegii närmare bestämmande till totalsumman ökas.

Genom nådigt brev den 11 december 1914 förordnade vidare Kungl. Maj:t, att en var andre fartygsinspektör skulle åtnjuta årsarvode med 3,000 kronor.

I detta sammanhang vill jag erinra, att Kungl. Maj:t den 31 därpåföljande december utfärdade kungörelse angående resekostnads- och traktamentsersättning åt vissa befattningshavare inom fartygsinspektionen m. fl.

I den till 1915 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t, att under nu förevarande anslag skulle inbegripas allenast de utgifter, som direkt hänförde sig till den preventiva fartygskontrollen, vadan från detsamma borde avföras de poster å respektive 1,500 kronor och 3,000 kronor, vilka avsåge ersättning för arbetshjälp åt kommerskollegii sjötekniska biträde samt arvode till särskild sjöåklagare hos kollegium, samt att anslagets titel på grund därav skulle förändras till »Förhandskontroll å fartygs sjövärdighet». Vidare föreslogs att sänka posten till »vikariatsersättningar och extra biträden, allt för fartygsinspektionsavdelningen» med ett belopp av 200 kronor, som varit avsett till biträde för uppläggande av ett kortregister över svenska fartyg, men som ansågs icke vara behövt för år 1916. Kungl. Maj:t, som under särskilda punkter gjorde framställningar om anslag till arbetshjälp åt det sjötekniska biträdet och till sjöåklagaren, föreslog i enlighet härmed, att anslaget till förhandskontrollen å fartygs sjövärdighet skulle för år 1916 utgå med 163,400 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning anvisade riksdagen sistnämnda belopp.

Genom nådigt brev den 16 oktober 1915 meddelade Kungl. Maj:t därefter bestämmelser angående användande av 1916 års anslag till anordnande av förhandskontroll å fartygs sjövärdighet, vilka överensstämde med dem, som varit gällande beträffande anslaget för år 1915.

I nämnda nådiga brev föreskrevs, bland annat, att envar fartygsinspektör skulle äga uppbära ersättning med 300 kronor för skrivmaterialier och övriga kostnader, med undantag av lokalhyra men inbegripet kostnader för anskaffning och renhållning av överdragskostymer. Då emellertid tillika stadgats, att, i den mån besparing vunnes å den lokala tillsynen avseende anslag, med andra dylika poster åsyftade utgifter finge efter kommerskollegii närmare bestämmande ökas, kunde på grund härav ytterligare medel till ersättning åt fartygsinspektör för skrivmaterialier

och övriga kostnader varda i mån av behov anvisade. Enär föreskrift om kontroll rörande användningen av de belopp, som för nu avsedda ändamål kunde ifrågakomma, därförut saknats, föreskrev Kungl. Maj:t, på kommerskollegii framställning, genom beslut den 31 december 1915, att de medel för år 1916, vilka avsåge ersättning åt fartygsinspektör för skrivmaterialier och övriga kostnader, skulle mot redovisning för ändamålet användas.

I skrivelse den 14 december 1915 gjorde därefter kommerskollegium framställning om beredande av anslag för år 1917 för ifrågavarande ändamål. Kollegium föreslog därvid, att posten för vikariatsersättningar m. m. inom fartygsinspektionsavdelningen skulle höjas med 800 kronor för att möjliggöra viss förut icke beräknad dylik ersättning ävensom gottgörelse för vaktmästarbiträde samt att posten för ersättning för skrivmaterialier m. m. skulle höjas med 2,200 kronor för beredande av en ökning i gottgörelsen åt envar fartygsinspektör från 300 kronor till 400 kronor.

Med tillstyrkande av en utav andre fartygsinspektörerna i en till Kungl. Maj:t ställd, av collegium överlämnad skrift gjord framställning föreslog collegium därjämte, att posten för rese- och traktamentsersättning till fartygsinspektörerna skulle höjas med 3,000 kronor för att andre fartygsinspektörerna skulle kunna få ersättning av sistnämnda slag enligt fjärde i stället för femte klassen i gällande resereglemente.

Vid föredragning den 14 januari 1916 av frågan om anslag för nu ifrågavarande ändamål för år 1917 framhöll jag, att jag icke blivit övertygad om lämpligheten att redan då, så kort tid efter den lokala fartygsinspektionens inrättande, vidtaga någon förändring av bestämmelserna för rese- och traktamentsersättning åt andre fartygsinspektörerna. Däremot förordade jag den ifrågasatta höjningen av posterna för vikariatsersättningar m. m. och skrivmaterialier m. m.

I enlighet med min hemställan föreslog också Kungl. Maj:t riksdagen att till anordnande av förhandskontroll å fartygs sjövärdighet å extra stat för år 1917 bevilja ett anslag av 166,400 kronor.

Riksdagen, som ansåg att man av den korta tid av ej mer än ett år, varunder det ifrågavarande kontrollsystemet tillämpats, ej kunnat vinna tillräcklig erfarenhet för att vara övertygad om nödvändigheten av den ifrågasatta höjningen av posten för ersättning för skrivmaterialier m. m. åt fartygsinspektörerna, bestämde emellertid anslaget till 164,200 kronor.

Genom nådigt brev den 6 oktober 1916 meddelade därefter Kungl.

- [9.] Maj:t bestämmelser angående användningen av det utav riksdagen sålunda beviljade anslaget, vilka bestämmelser voro av samma innebörd som de, vilka varit gällande beträffande anslaget för år 1916.

Kommers-
kollegium.

Kommerskollegium har nu i skrivelse den 29 december 1916 gjort framställning angående beredande av anslag för ifrågavarande ändamål för år 1918.

Kollegium har därvid, under förutsättning, såvitt angår de för centralmyndigheten avsedda poster, att frågan om omorganisation av kollegium icke komme att föreläggas 1917 års riksdag, anfört, bland annat, följande:

»Beträffande de i anslaget för år 1917 ingående poster, vilka avse centralmyndigheten, saknar kollegium anledning föreslå annan ändring än i fråga om posten å 2,900 kronor till vikariatsersättningar och extra biträden för kollegii fartygsinspektionsavdelning. Det har nämligen visat sig på grund av arbetets ökning vara redan från 1917 års början erforderligt såväl att utöver de två kvinnliga biträden, vilka för närvarande äro anställda å fartygsinspektionsavdelningen, därstädes äga tillgång till ytterligare kvinnlig arbetshjälp, bland annat för införande av anteckningar i det kortregister över svenska fartyg, som upplagts å avdelningen, som ock att tidtals anlita biträde av ytterligare en administrativt utbildad amanuens. För beredande av ersättning härför kräves en ökning av nämnda post, vilken ökning beräknas av kollegium till 2,100 kronor, därav 900 kronor avsedda att tagas i anspråk under de tre senaste kvartalen av år 1917.

Då, vad härefter angår den lokala tillsynen, fullt tillräcklig erfarenhet om det hittills tillämpade kontrollsystemets verkningar ej ännu torde kunna anses vunnen, vill kollegium i de för år 1917 beräknade anslagsposternas sammanlagda belopp icke påyrka någon vidare ökning än den, som må föranledas av nedan angivna omständigheter.

Sedan inom Sundsvalls vidsträckta fartygsinspektionsdistrikt arbetets omfattning visat sig erfordra ökning av antalet fartygsinspektörer inom distriktet, har kollegium nödgats genom beslut den 1 mars 1916 till Sundsvall förlägga den andre fartygsinspektör med ingenjörsutbildning, som dittills haft Malmö såsom förlägningsort. Inom Malmö distrikt finnes således för närvarande icke någon andre fartygsinspektör med dylik utbildning. Med hänsyn till omfattningen av de göromål, som för närvarande påvila förste fartygsinspektören i Malmö distrikt och vilka torde kunna förväntas bliva avsevärt ökade, sedan vissa planerade nya varvsföretag tillkommit inom distriktet, läser det bliva erforderligt att fortfarande hava en andre fartygsinspektör stationerad i Malmö. En förflyttning till Malmö av den i Hälsingborg förlagde, nautiskt utbildade andre fartygsinspektören torde, på grund av Hälsingborgs stora betydelse för sjöfarten, näppeligen kunna ifrågakomma. Till följd av den livliga varvsverksamheten i såväl Sölvesborg som Karlshamn torde ej heller ifråga om den i Sölvesborg stationerade, maskintekniskt utbildade andre fartygsinspektören en dylik förflyttning kunna ske utan allvarlig olägenhet. Genom förläggning i Malmö av en ny andre fartygsinspektör med ingenjörsutbildning skulle på en gång såväl de nu rätt inskränkta möjligheterna i fråga om ställföreträdare för förste

fartygsinspektörerna och till rekrytering av dessa åtskilligt förbättras, som ock den uppenbarligen nyttiga och för de övriga fem fartygsinspektionsdistrikten redan genomförda anordningen, att hava åtminstone en andre fartygsinspektör förlagd på samma plats som förste fartygsinspektören, bliva förverkligad även för Malmö distrikts vidkommande.

För avlönande av en sådan ny andre fartygsinspektör skulle erfordras en ökning av anslaget med 3,000 kronor, därav 2,000 kronor motsvarande lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kommer ökning dels med förslagsvis beräknat belopp 1,500 kronor till rese- och traktamentsersättning åt honom dels ock med det belopp, som för honom hör beräknas till ersättning för skrivmaterialier och övriga expenser.

Genom nådiga brevet av det 16 oktober 1915 angående användning av 1916 års anslag till anordnande av förhandskontroll å fartygs sjövärdighet förordnade Eders Kungl. Maj:t, bland annat, att envar fartygsinspektör skall äga uppbära ersättning med 300 kronor för skrivmaterialier och övriga kostnader, med undantag av lokallhyra, men inbegripet kostnader för anskaffning och renhållning av överdragskostymer. Då emellertid ifrågavarande ersättningsbelopp å 300 kronor visat sig för ändamålet otillräckligt, bland annat på grund därav, att biträde till renskrivning behövt anlitas i större utsträckning än ursprungligen antagits, samt telefon måste i vidsträckt omfattning begagnas för meddelanden m. m. i tjänsten, hemställde kollegium, i underdåniga skrivelsen av den 14 december 1915 angående anslag för år 1917 till anordnande av förhandskontroll å fartygs sjövärdighet, om ökning med 100 kronor för envar fartygsinspektör, således med tillhopa 2,200 kronor. Denna ökning beräknades jämväl i Eders Kungl. Maj:ts förslag i ämnet till 1916 års riksdag, som emellertid ansåg, att man av den korta tid av ej mer än ett år, varunder det ifrågavarande kontrollsystemet tillämpats, ej kunnat vinna tillräcklig erfarenhet för att vara övertygad om den ifrågasatta höjningens nödvändighet. Det har emellertid visat sig alltmera erforderligt att till fartygsinspektörerna utanordna medel för skrivmaterialier och övriga här avsedda kostnader utöver vad för sådant ändamål ursprungligen beräknats, bland annat, till beredande på många håll av gottgörelse för skrivhjälp, så att icke inspektörernas viktigaste uppgift, nämligen besiktnings- och inspektionsförrättningar ombord å fartyg må eftersättas för enklare men tidsödande skrivgöromål, vilkas fullgörande kräver mindre kvalificerad arbetskraft. Kollegium har, för täckande av den under åren 1915 och 1916 uppkomna bristen i fråga om fartygsinspektörernas expensmedel, gjort inknappningar särskilt å medel, som avsetts för rese- och traktamentsersättningar åt de ingenjörsutbildade andre fartygsinspektörerna. Den utväg, som kollegium sålunda nödgats anlita, läser emellertid ej kunna framdeles med fördel bibehållas, då i motsvarande mån fartygsinspektörernas övervakande verksamhet, särskilt den med inspektioner förbundna, skulle därigenom menligt inskränkas.

Kollegium, som ej funnit anledning denna gång yrka på ändring i det senaste gången för envar inspektör härutinnan beräknade beloppet, 400 kronor, hemställer alltså ånyo om höjning vid beräkning av den hittillsvarande posten för skrivmaterialier m. m. med dels förut begärda 2,200 kronor dels ock 400 kronor till den härövan föreslagne nye andre fartygsinspektören i Malmö distrikt; och har kollegium, i anslutning till vad Eders Kungl. Maj:t härutinnan genom nådiga brev av den 31 december 1915 och den 6 oktober 1916 föreskrivit rörande anslagen för

[9.] åren 1916 och 1917, utgått från, att de för fartygsinspektörernas skrivmaterialier och övriga nu ifrågakostnader avsedda medel skola fortfarande av dem uppbäras mot redovisningsskyldighet.

Ifråga om de arbetskrafter, som stå till förfogande för utövande av den lokala tillsynen, har kollegium erfart, att desamma, såsom ovan antytts, tidvis visat sig vara otillräckliga. Detta gäller särskilt Stockholms och Sundsvalls fartygsinspektionsdistrikt. Då, med tillämpning av lagen om tillsyn å fartyg den 16 oktober 1914, passagerarångfartygen komma att till övervägande del underkastas förnyad passagerarfartygsbesiktning under våren 1917, måste det befaras, att dessa obligatoriska, mångtaliga förrättningar jämte inträffande sjövärdighetsbesiktningar komma att på sina håll menligt inverka på den lokala tillsynen i övrigt, så att denna icke utan förstärkning av arbetskrafterna kan tillräckligt inriktas på även andra tillsynsförrättningar, särskilt inspektioner, rörande vilka i nämnda lags 23 § stadgas, att för utrönande därvid, huruvida fartyg är i behörigt skick, tillsynsmyndighet må, närhelst så finnes påkallat eller lämpligt och i ett vart hänseende, vari fartyget är föremål för tillsyn, företaga undersökning.

Till belysande av vikten att icke heller i detta hänseende fartygsinspektörernas uppgifter åsidosättas må erinras om det maktpåliggande och tidsödande arbete för fartygsinspektörerna, som sedan en tid tillbaka påkallats och väl även under den närmare framtiden påkallas särskilt av sjötrafiken mellan Sverige och Finland.

Det synes alltså vara angeläget att, isynnerhet inom Stockholms och Sundsvalls fartygsinspektionsdistrikt, kunna längre eller kortare tider anlita sakkunnig extra arbetshjälp, särskilt med hänsyn till inspektioner. Åt de härför erforderliga funktionärer kunde, med stöd av 2 § i lagen om tillsyn, lämpligen, efter bestämmande av kollegium i olika fall, anförtros i större eller mindre utsträckning fartygsinspektörerna tillkommande befogenheter med avseende å fartygstillsynen.

För beredande av ersättning åt dessa extra funktionärer, vilkas biträde kräves redan under år 1917, så snart sig göra låter, nödgas kollegium beräkna åtminstone 15,000 kronor, att efter kollegii närmare bestämmande disponeras för därmed avsedda ändamål, med iakttagande att därav 7,500 kronor må tagas i anspråk under år 1917.

I anslutning till vad Eders Kungl. Maj:ts beslut av den 6 november 1914, den 16 oktober 1915 och den 6 oktober 1916 på denna punkt innehålla, får kollegium tillika framhålla såsom fortfarande önskvärt, att, i den mån besparing vinnes å den lokala tillsynen avseende utgiftspost, med andra dylika poster åsyftade utgifter må kunna till totalsumman ökas.»

*Departements-
chefen.*

Enligt kommerskollegii här återgivna förslag skulle följande under förevarande anslag ingående poster höjas med vissa belopp, nämligen posten vikariatsersättningar och extra biträden å fartygsinspektionsavdelningen med 2,100 kronor, därav 900 kronor skulle avses för år 1917, posten arvoden till andre fartygsinspektörer med 3,000 kronor för inrättandet av en ny sådan inspektörsplats, posten rese- och traktamentsersättning med 1,500 kronor för beredande av dylik ersättning åt den föreslagne nye andre fartygsinspektören samt posten ersättning till skriv-

materialier m. m. med dels 2,200 kronor för höjande av sådan ersättning åt varje hittillsvarande inspektör från 300 kronor till 400 kronor dels ock 400 kronor, avsedda för den nye andre fartygsinspektören, varjämte kommerskollegium föreslagit upptagandet av en ny post å 15,000 kronor till sakkunnig extra arbetshjälp vid den lokala fartygsinspektionen, av vilket sistnämnda belopp 7,500 kronor begäres att få disponeras under år 1917. Den sammanlagda anslagsökningen skulle sålunda enligt nu berörda förslag uppgå till 24,200 kronor.

Mot den föreslagna höjningen av posten vikariatsersättningar och extra biträden å fartygsinspektionsavdelningen, varigenom avdelningen skulle beredas ökad tillgång till kvinnlig arbetshjälp och amanuensbiträde, har jag icke annan erinran att göra, än att det för innevarande års tre sista kvartal avsedda beloppet torde böra nedsättas med 300 kronor till 600 kronor att utgå för det senare halvåret. Ifrågavarande anslagsökning skulle sålunda enligt mitt förslag uppgå till 1,800 kronor, därav 600 kronor skulle få disponeras under år 1917.

Vad beträffar den föreslagna nya andre fartygsinspektörsbefattningen i Malmö, torde visserligen inrättandet av en sådan befattning under nuvarande för sjöfarten livliga tider kunna väl försvaras. Där emot synes det mig icke vara till fullo ådagalagt, att behovet av denna fartygsinspektör är av mera konstant beskaffenhet. Jag anser därför, att med inrättandet av befattningen bör åtminstone tillsvidare anstå och annan utväg sökas för att tillgodose det för närvarande förefintliga behovet av ökad arbetskraft. Jag återkommer strax till denna fråga.

Vad kommerskollegium anfört till stöd för kravet på ökad ersättning till fartygsinspektörerna för skrivmaterialier m. m. synes mig tydligen visa, att den härför avsedda ersättningen av 300 kronor åt varje inspektör nog från början varit för knappt beräknad och att en höjning av densamma är påkallad. Mot den av kollegium föreslagna ökningen med 100 kronor eller för 22 inspektörer med sammanlagt 2,200 kronor finner jag icke anledning till erinran.

I fråga slutligen om det av kommerskollegium framställda kravet på tillgång till sakkunnig extra arbetshjälp särskilt för förrättandet av inspektioner är jag av samma mening som kollegium, att dylik hjälp är behövlig under innevarande år. Den under de gångna krigsåren vunna erfarenheten har nämligen ådagalagt vikten av att under nu rådande egenartade förhållanden tillsyn i högre grad än hittills varit möjligt utövas över sjövärdigheten särskilt hos åtskilliga i Östersjötrafik nu använda, ofta för mindre krävande uppgifter ursprungligen avsedda fartyg. Vad åter angår behovet av extra hjälp för tiden längre fram,

- [9.] då mera normala förhållanden för sjöfarten kunna hava återinträtt, torde det vara vanskligt att nu yttra sig därom. Jag finner mig därför förhindrad att nu förorda bifall till anslag till extra arbetshjälp för mer än år 1917. Emellertid torde anslaget böra tillmätas något rikligare än kollegium i sådant avseende föreslagit eller 7,500 kronor. Det synes mig nämligen vara lämpligt, att det för närvarande föreliggande behovet av förstärkning av arbetskrafterna i andra fartygsinspektörsgraden, som kommerskollegium velat tillgodose genom inrättande av en ny dylik befattning, avhjälpes med anlåtande av sådan extra arbetshjälp, varom nu är fråga. Med hänsyn härtill föreslår jag, att för sakkunnig extra arbetshjälp under år 1917 anvisas ett belopp av 10,000 kronor.

Den av mig förordade ökningen av förevarande anslag uppgår alltså till sammanlagt 14,000 kronor, därav 10,600 kronor skulle få disponeras under år 1917. Anslagets slutsumma för år 1918 skulle sålunda enligt mitt förslag bliva 178,200 kronor.

De villkor och bestämmelser, som äro gällande för användningen av anslaget i övrigt för innevarande år, torde böra äga giltighet jämväl för användningen av dylikt anslag för år 1918.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till anordnande av förhandskontroll å fartygs sjövärdighet, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig angivna grunder, å *extra stat* för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst kronor 178,200, med rätt för Kungl. Maj:t att redan innevarande år därav disponera kronor 10,600.

13. Sjötekniskt biträde hos kommerskollegium m. m.

- [10.] Till arvode åt ett sjötekniskt biträde hos kommerskollegium har riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts framställningar i ämnet, på extra stat anvisat för vartdera av åren 1906 och 1907 ett belopp av 2,000 kronor och för vart och ett av åren 1908—1916 ett belopp av 3,000 kronor.
- (extra anslag.) Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har nästlidet års riksdag höjt arvodet för år 1917 till det sjötekniska biträdet till 3,900 kronor, varjämte till vikariatsersättning under semester för biträdet anslagits ett belopp av 125 kronor.

Sjötekniskt
biträde hos
kommers-
kollegium
m. m.

Med anledning av de delvis förändrade arbetsuppgifter, som efter den nya sjösäkerhetslagstiftningens tillämpning skulle åligga det sjötekniska biträdet, har Kungl. Maj:t den 31 december 1914 för denne befattningshavare utfärdat ny instruktion.

Vad angår det för nämnda ändamål för innevarande år beviljade anslaget, har, i likhet med vad för de elva nästföregående åren ägt rum. Kungl. Maj:t, efter av kommerskollegium avgivet förslag, meddelat förordnande tills vidare för år 1917 för ett sjötekniskt biträde hos kollegium.

Med anledning därav, att riksdagen vid beviljande av det förhöjda arvodet åt biträdet förmått sig förutsätta, att de villkor och bestämmelser, som för år 1917 bleve gällande för åtnjutande av å ordinarie stat upptagna löneförmåner jämte provisoriskt avlöningstillägg i tillämpliga delar förklarades skola gälla för uppbärande av ifrågavarande arvode, tillåter jag mig meddela, att denna förutsättning blivit uppfylld.

Såsom jag vid anmälan av frågan om anslag för förhandskontrollen å fartygs sjövärdighet redan haft tillfälle att beröra, föreslog Kungl. Maj:t i proposition den 29 maj 1914 riksdagen att i samband med anslag för fartygskontrollen anvisa medel till ersättning för arbets-hjälp åt kommerskollegii sjötekniska biträde. Enligt planen för ifrågavarande kontrollverksamhet skulle nämligen de åligganden, som skulle komma att påvila det sjötekniska biträdet, utgöra ett så stort arbetstillskott, att för deras fullgörande syntes böra till bitrådets förfogande ställas viss underordnad personal. Särskilt skulle detta gälla arbetet med sammanförande av de statistiska uppgifterna rörande sjöolyckorna ävensom införing i liggare och andra mindre kvalificerade uppgifter.

I enlighet med Kungl. Maj:ts berörda framställning beräknade riksdagen även under det å riksstatens sjunde huvudtitel för år 1915 å extra stat uppförda anslaget till anordnandet av utvidgad statskontroll å fartygs sjövärdighet m. m. ett belopp av 1,500 kronor såsom ersättning för arbetshjälp åt kommerskollegii sjötekniska biträde.

Enligt vad jag redan i sammanhang med frågan om anslag till förhandskontrollen å fartygs sjövärdighet erinrat, innebar Kungl. Maj:ts förslag i 1915 års statsverksproposition angående dylikt anslag för år 1916, att under anslaget skulle upptagas allenast sådana utgifter, som direkt hänförde sig till den preventiva fartygskontrollen, och att i enlighet härmed bland annat ersättningen för arbetshjälp åt det sjötekniska biträdet skulle från samma anslag avföras.

Kungl. Maj:t föreslog också under särskild punkt i nämnda pro-

[10.] position riksdagen att till ersättning för arbetshjälp åt det sjötekniska biträdet på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 1,500 kronor.

Denna framställning blev av riksdagen bifallen, och anvisade där-
efter nästlidet års riksdag för sistnämnda ändamål enahanda belopp för
år 1917.

Nu har kommerskollegium i skrivelse den 13 december 1916 gjort
framställning om beredande av medel för ifrågavarande båda ändamål
för år 1918 till samma belopp som för innevarande år.

Då kollegium fortfarande har behov av ett sjötekniskt biträde,
och då arbetshjälp åt nämnda biträde måste anses erforderligt för år
1918 i lika stor utsträckning som för innevarande år, hemställer jag,
att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till avlönande av ett sjötekniskt biträde hos
kommerskollegium m. m. på *extra stat* för år 1918
anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 4,025,

dels ock till ersättning för arbetshjälp åt det sjö-
tekniska biträdet likaledes på *extra stat* för år 1918
anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 1,500.

14. Särskild sjöåklagare hos kommerskollegium.

[11.] I det av riksdagen till »anordnande av utvidgad statskontroll å
*Särskild sjö-
åklagare hos
kommers-
kollegium.*

(extra anslag.)

fartygs sjövärdighet» beviljade, för år 1915 avsedda anslaget å 168,100
kronor ingick bland annat arvode till särskild sjöåklagare hos kommers-
kollegium med ett belopp av 3,000 kronor.
Den 31 december 1914 fastställde Kungl. Maj:t instruktion för
denne tjänsteman, i huvudsak upprättad efter de grunder, som i sådant
avseende angivits i det vid Kungl. Maj:ts proposition till 1914 års senare
riksdag om anordnande av utvidgad statskontroll å fartygs sjövärdighet
m. m. fogade statsrådsprotokollet över finansärenden.

Såsom jag redan haft tillfälle att i samband med framställning om
anslag till förhandskontrollen å fartygs sjövärdighet m. m. erinra, blevo
i den till 1915 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen under nämnda
anslag upptagna allenast sådana utgifter, som direkt hänförde sig till
den preventiva fartygskontrollen, och i enlighet härmed blev bland
annat arvodet till särskild sjöåklagare hos kollegium från samma anslag
avfört.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i särskild proposition den 10 april
1915 framställda förslag, anvisade riksdagen till arvode åt en sjöåklagare

för år 1916 ett belopp av 3,000 kronor; och anvisade jämväl nästlidet [11.] års riksdag för samma ändamål onahanda belopp för år 1917.

I skrivelse den 13 december 1916 har nu kommerskollegium gjort framställning angående beredande av medel för ifrågavarande ändamål för år 1918 till samma belopp som för innevarande år.

Då anslag till en sjöåklagare torde böra utgå jämväl för år 1918, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till beredande av arvode åt en särskild sjöåklagare hos kommerskollegium på *extra stat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst ... kronor 3,000.

15. Utgivande av "Kommersiella meddelanden".

I anledning av Kungl. Maj:ts i 1913 års statsverksproposition gjorda framställning anvisade riksdagen, för utgivande genom kommerskollegii försorg av en periodisk publikation »kommersiella meddelanden», i huvudsaklig överensstämmelse med en av chefen för finansdepartementet förordad, i det vid berörda statsverksproposition fogade utdraget av protokollet över finansärenden den 14 januari 1913 angiven plan, å extra stat för år 1914 10,000 kronor. [12.]

*Utgivande av
"Kommersiella meddelanden".*

(extra anslag.)

Enligt beslut den 20 juni 1913 anbefallde Kungl. Maj:t kommerskollegium att till Kungl. Maj:t inkomma med utlåtande och förslag i anledning av riksdagens berörda beslut.

I skrivelse den 30 därpå följande september avgav kommerskollegium det begärda förslaget och förordade därvid beträffande planen för tidskriftens utgivande, att tidskriften skulle redan från sin första början komma att innehålla:

1. Konsulernas årliga och tillfälliga berättelser samt handelsattachéernas rapporter.

2. Översikt av den ekonomiska situationen i överensstämmelse med av Kungl. Maj:t den 18 juli 1913 fastställd plan.

3. Månadsstatistiken över utrikeshandeln.

4. Uppgifter rörande nyanmälningar och förändringar i industriregistret.

5. Månads- och kvartalsuppgifter från fartygsregistret angående svenska handelsflottans nyförvärv och ur densamma avförda fartyg.

6. Förtryck ur de statistiska årsberättelserna över industri och bergshantering, sjöfart samt handel.

[12.]

7. Översikter över vissa varu- och penningmarknader.
8. Översikt över svenska bankers förhållande till utlandet.
9. Grosshandelsprisernas förändringar i Sverige och utlandet.
10. Referat av utländska konjunkturöversikter.
11. Från konsuler, svenska handelskammare m. fl. insända eller i utländska publikationer tillgängliga meddelanden angående leveransanbud, exporttillfällen m. m.

12. Meddelanden om utländska marknaders behov och köpkraft, förändrade tulltaxor och skeppsavgifter, hamnförhållanden, industriella nyanläggningar m. m.

13. På konsulernas berättelser m. fl. rapporter och statistiska uppgifter grundade komparativa sammanställningar i syfte att i största möjliga utsträckning belysa den svenska produktionens slutliga avsättningsorter.

14. Meddelanden från redaktionen för de storindustriella specialundersökningarna, medan berättelse över desamma ännu ligger under utarbetning.

15. Referat och bearbetningar av utländsk närings- enkannerligen handelsstatistik, artiklar i ekonomiska och näringspolitiska tidningar och tidskrifter samt utdrag ur utländska konsulsberättelser.

16. Referat av svensk och utländsk näringslagstiftning, av in- och utländska kommittébetänkanden samt av vissa kollegii beslut och utlåtanden samt Kungl. Maj:ts beslut i motsvarande ämnen.

Kommerskollegium, som ansåg, att frågan om upplagens storlek borde tillsvidare hållas öppen, förordade vidare, att publikationen måtte utgivas i samma format som Sveriges officiella statistik, samt framhöll, att dess utgivningstid lämpligen borde bestämmas till var fjortonde dag, varjämte vid sidan av de sålunda utkommande huvudhäftena dessemellan efter föreliggande behov häften och blad borde utgivas för meddelande av sådana upplysningar, vilka för att bliva till praktiskt gagn för affärsvärlden måste så skyndsamt som möjligt offentliggöras.

Tillika föreslog kommerskollegium, som förutsatte, att kostnaderna för tryckning och papper finge bestridas av det å riksstaten under sjunde huvudtiteln för sådana ändamål uppförda förslagsanslag samt att en del av dessa kostnader skulle kunna återbäras genom införande i publikationen av enskilda firmors och företags annonser, att övriga för tidskriftens redigering och utgivande nödiga kostnader borde för år 1914 bestridas med de av riksdagen anvisade medlen, 10,000 kronor, enligt av kollegium i skrivelsen angiven specifikation.

Genom nådigt brev den 24 oktober 1913 uppdrog Kungl. Maj:t

åt kommerskollegium att i överensstämmelse med den av kollegium angivna planen föranstalta om utgivande med minst två nummer i månaden från 1914 års början av en periodisk publikation, »kommersiella meddelanden». Därjämte ställde Kungl. Maj:t till kollegii förfogande det av riksdagen å extra stat för år 1914 för ifrågavarande ändamål anvisade belopp, 10,000 kronor, att användas i enlighet med ovanberörda specifikation, samt medgav, att kostnaderna för tidskriftens tryckning och därtill erforderligt papper finge bestridas av det å riksstaten under sjunde huvudtiteln uppförda förslagsanslag till bestridande av tryckningskostnader, varjämte Kungl. Maj:t bemyndigade kollegium att till införande i tidskriften mottaga annonser från enskilda firmor och företag.

I den till riksdagen den 14 januari 1914 avlätna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att höja ifrågavarande anslag till 12,000 kronor. Nämda belopp var avsett att användas i huvudsaklig överensstämmelse med följande specifikation:

Arvode åt en huvudredaktör	kronor	5,600: —
» » » amanuens med minst 5 timmars daglig tjänstgöring	»	2,500: —
Ett kvinnligt räkne- och skrivbiträde med kvalificerad kompetens och 6 timmars daglig arbetstid	»	1,600: —
Arvoden åt speciella sakkunniga för utarbetande av översikter över viktigare varu- och penningmarknader samt arvode för översättningar	»	2,300: —
Summa kronor		12,000: —.

I skrivelse den 3 mars 1914 i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställningar anmälde riksdagen, att riksdagen för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 12,000 kronor, men erinrade därvid, att det i specifikationen uppförda arvodet för ett kvinnligt räkne- och skrivbiträde borde minskas med ett belopp, motsvarande avgift för egen pensionering, vilken minskning riksdagen emellertid ansåg icke behöva föranleda ändring i det begärda anslagets storlek.

Även för vart och ett av åren 1916 och 1917 anvisades av riksdagen 12,000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Genom särskilda nådiga brev har Kungl. Maj:t ställt de av riksdagen för åren 1915—1917 sålunda anvisade beloppen till kommerskollegii förfogande att användas i enlighet med ovan intagna specifikation, dock med iakttagande därav, att det i specifikationen upptagna arvodet å

- [12.] 1,600 kronor till ett kvinnligt räkne- och skrivbiträde skulle minskas med ett belopp, motsvarande avgift för bitrådets pensionering. Tillika har Kungl. Maj:t, enligt av kommerskollegium gjord framställning, medgivit, att kostnaderna för tidskriftens tryckning och därtill erforderligt papper finge även för åren 1915—1917 bestridas av det å riksstaten under sjunde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till bestridande av tryckningskostnader.

*Kommers-
kollegium.*

I skrivelse den 13 december 1916 har nu kommerskollegium gjort framställning om anvisande av medel jämväl för år 1918 för utgivande av ifrågavarande publikation.

Kollegium har därvid erinrat, att medel hittills ej beretts för ersättande av vikarier för redaktionspersonalen under semester. Med hänsyn till fåtaligheten av ifrågavarande personal hade detta förhållande framstått som en avsevärd olägenhet. För avhjälpandet härav syntes en ökning med 300 kronor av för tidskriften utgående anslag vara behöfelig, och skulle det för tidskriftens utgivande erforderliga beloppet härigenom utgöra 12,300 kronor, att, förutom sålunda föreslagna 300 kronor till vikariatsersättning, användas enligt förutnämnda specifikation.

*Departements-
chefen.*

Emot kommerskollegii berörda framställning har jag icke funnit anledning till erinran. Av det erforderliga beloppet, 12,300 kronor, torde 12,000 kronor fortfarande böra användas enligt ovan intagna specifikation, dock att det kvinnliga bitrådets arvode bör minskas med ett belopp, motsvarande avgift för bitrådets egen pensionering.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för utgivande genom kommerskollegii försorg av en periodisk publikation, »kommersiella meddelanden», i huvudsaklig överensstämmelse med fastställd plan, på *extra stat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst..... kronor 12,300.

16. Arvode till en extra vaktmästare i kommerskollegium.

- [13.] Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar, har riksdagen till beredande av arvode åt en vaktmästare hos kommerskollegium på *extra stat* anvisat dels för vart och ett av åren 1905—1910 ett belopp av 800 kronor, dels ock för vart och ett av åren 1911—1917 ett belopp, som med hänsyn till den av riksdagen beslutade provisoriska

*Arvode till en
vaktmästare i
kommerskolle-
gium.*

(extra anslag.)

löneregleringen för kommerskollegii ordinarie personal bestämts till 1,175 kronor. [13.]

I skrivelse den 13 december 1916 har nu kommerskollegium, med förmålan att behov av dylikt vaktmästarbiträde komme att föreligga även för år 1918, gjort framställning om beredande jämväl för nämnda år av medel för anställande av en extra vaktmästare i ämbetsverket.

I anledning härav och då arvode till en dylik vaktmästare, under förutsättning att provisorisk lönereglering varder jämväl för år 1918 genomförd för befattningshavare i kommerskollegium, synes böra bestämmas till enahanda belopp som för år 1917, eller till 1,175 kronor, därav 350 kronor skola anses såsom tjänstgöringspenningar, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till beredande av arvode åt en extra vaktmästare hos kommerskollegium på *extra stat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst ... kronor 1,175.

Kammarrätten.

17 och 18. Kammarrätten.

I skrivelse den 26 oktober 1916 framlade kammarrätten förslag till avsevärda förändringar av den för ämbetsverket gällande ordinarie avlöningsstaten i syfte att vinna förstärkning av sina arbetskrafter, varjämte begärdes åtskilliga anslag på extra stat för år 1918. Då berörda förslag till ändring i den ordinarie staten, innan det för slutligt avgörande underställdes Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning, syntes böra underkastas sådan ytterligare beredning, att förslagets framläggande för nästkommande riksdag icke syntes med säkerhet kunna medhinnas, anmodade jag kammarrätten att skyndsamt inkomma med förslag till de äskanden å extra stat, som till förstärkande av arbetskrafterna i ämbetsverket vore oundgängligen nödiga, därest kammarrättens ovannämnda förslag icke bleve föremål för avgörande vid 1917 års riksdag. [14, 15.]

a) *Kammarrätten.*

(ordinarie anslag.)

b) *Förstärkning av arbetskrafterna hos kammarrätten.*

(extra anslag.)

Till svar härå har kammarrätten inkommit med en skrivelse av den 14 december 1916, däri kammarrätten dels på anförda skäl vidhåller kravet på förstärkning av arbetskrafterna å ordinarie stat i vad det avser kammarrättens domstolsavdelning dels ock framlägger förslag till

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml.

[14, 15.] ökning av arbetskrafterna å kammarrättens revisionsavdelning medelst anslag å extra stat.

Genom beslut den 22 december 1916 har Kungl. Maj:t anbefallt löneregleringskommittén att yttra sig över de i kammarrättens sist-nämnda skrivelse innefattade förslagen i fråga om den ordinarie staten för domstolsavdelningen och den extra staten för revisionsavdelningen samt över vissa i kammarrättens skrivelse den 26 oktober 1916 gjorda framställningar rörande den extra staten.

Enligt de kammarrättens förslag, över vilka löneregleringskommittén anbefallts avgiva utlåtande, skulle det ordinarie anslaget till ämbetsverket ökas med 26,000 kronor eller från 258,300 kronor till 284,300 kronor och å extra stat krävas ett anslag av 88,126 kronor, därav emellertid 6,825 kronor äro avsedda att disponeras under innevarande år.

I avvaktan på löneregleringskommitténs utlåtande torde berörda belopp böra på förslaget till riksstat allenast beräknas.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition om anvisande av medel för ändamålet, som kan bli förelagd riksdagen, på 1918 års stat beräkna

a) till kammarrätten bland de *ordinarie anslagen* ett belopp av kronor 284,300 och

b) till förstärkning av arbetskrafterna hos kammarrätten bland de *extra anslagen* ett belopp av kronor 88,126.

Statistiska centralbyrån.

19. Avlöningsmedel för statistiska centralbyrån, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 76,900.

20. Arvoden åt tillfälliga biträden samt vikariatsersättningar, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* kronor 22,790.

21. Provisorisk lönereglering för befattningshavare i statistiska centralbyrån.

På grund av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen till provisorisk lönereglering för befattningshavare i statistiska centralbyrån i enlighet med angivna grunder och på vissa villkor på extra stat beviljat förslagsanslag för vardera av åren 1914 och 1915 till belopp av 10,370 kronor och för vardera av åren 1916 och 1917 till belopp av 10,420 kronor, därav högst 325 kronor finge användas till höjning av vikariatsersättning under semester.

Kungörelse innefattande de för åtnjutande av de för år 1917 beviljade provisoriska avlöningstilläggen stadgade villkor utfärdades den 30 juni 1916.

I skrivelse den 7 december 1916 har statistiska centralbyrån gjort framställning om beredande av erforderliga medel för ifrågavarande ändamål jämväl för år 1918.

Då förslag till definitiv lönereglering för statistiska centralbyrån icke lärer av Kungl. Maj:t komma att föreläggas innevarande års riksdag, bör anslag till provisorisk lönereglering för befattningshavare i centralbyrån beräknas även för år 1918. Anslaget torde med hänsyn därtill, att byråchefen i ämbetsverket från ingången av år 1918 lärer bliva berättigad till ålderstillägg, böra minskas med 50 kronor och sålunda för sistnämnda år utgå med 10,370 kronor. Den provisoriska löneregleringen för år 1918 bör givetvis genomföras i enlighet med de grunder och på de villkor, som i ifrågakomna hänseende äro gällande för år 1917.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till provisorisk lönereglering för befattningshavare i statistiska centralbyrån, i enlighet med de av mig tillstyrkta grunder och på de av mig förordade villkor, på *extra stat* för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av kronor 10,370
därav högst » 325
må användas till höjning av vikariatsersättning under semester.

[16.]
*Provisorisk
lönereglering
för statistiska
centralbyrån.
(extra anslag.)*

22. Arvoden åt en extra ordinarie förste aktuarie och fyra extra ordinarie aktuarier i statistiska centralbyrån.

[17.] I samband med det förslag till provisorisk omorganisation av statistiska centralbyrån, som Kungl. Maj:t förelade 1912 års riksdag, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att å extra stat för år 1913 anvisa ett anslag av 17,300 kronor till arvoden åt en extra ordinarie förste aktuarie och tre extra ordinarie aktuarier i nämnda ämbetsverk.

Arvoden åt en
e. o. förste
aktuarie och
fyra e. o.
aktuarier.
(extra anslag.)

Riksdagen, som beslöt, att, i stället för att uppföra en av Kungl. Maj:t föreslagen byråchef å centralbyråns ordinarie stat med en begynnelseavlöning av 6,400 kronor, å extra stat anvisa arvode åt en extra ordinarie aktuarie med 3,900 kronor, biföll därför ej oförändrad Kungl. Maj:ts nyssnämnda framställning, utan anvisade på extra stat för år 1913 dels till arvode åt en extra ordinarie förste aktuarie i statistiska centralbyrån ett anslag av 5,600 kronor, varav 1,800 kronor skulle motsvara tjänstgöringspenningar, dels till arvoden åt fyra extra ordinarie aktuarier i samma ämbetsverk ett anslag av 3,900 kronor för var och en, varav 1,500 kronor skulle motsvara tjänstgöringspenningar, eller tillsammans till arvoden åt en extra ordinarie förste aktuarie och fyra extra ordinarie aktuarier i statistiska centralbyrån ett anslag av 21,200 kronor.

Jämväl för vart och ett av åren 1914—1917 anvisade riksdagen för enahanda ändamål å extra stat ett belopp av 21,200 kronor.

I skrivelse den 7 december 1916 har nu statistiska centralbyrån anfört, bland annat, följande:

Statistiska
centralbyrån.

»Sedan år 1913 finnes på extra stat uppförd avlöning för en e. o. förste aktuarie och fyra e. o. aktuarier i statistiska centralbyrån. Av de tjänstemän, som för närvarande innehava förordnande såsom e. o. aktuarier, kommer vid ingången av år 1918 en, nämligen filosofie doktorn Gustaf Otto Grönlund, att hava innehaft detta förordnande i fem år, och skulle han sålunda varit berättigad att från sagda tidpunkt åtnjuta ett ålderstillägg å lönen, därest hans tjänst varit uppförd å ordinarie stat. Då ålderstillägg icke bruka tilldelas tjänstemän å extra stat och det enligt statistiska centralbyråns åsikt skulle innebära en uppenbar orättvisa mot Grönlund, om han skulle bliva lidande därpå, att centralbyrån på grund av särskilda förhållanden ännu icke fått ny lönereglering för sig genomförd, anser sig centralbyrån böra i underdanighet hemställa om avlåtande av nådig proposition till nästkommande riksdag om uppförande å statistiska centralbyråns stat av löneförhöjningar för ytterligare en aktuarie, ävensom om medgivande, att, då centralbyrån förutsätter, att nuvarande e. o. aktuarien Grönlund utan ansökan förklaras för innehavare av den nya tjänsten, han må i fråga om rätt till ålderstillägg få tillgodoräkna sig den tid han innehaft förordnande såsom e. o. aktuarie i statistiska centralbyrån.»

Tillika har statistiska centralbyrån i sin berörda skrivelse givit tillkänna, att anslag vore erforderligt för år 1918 för en extra ordinarie förste aktuarie och tre extra ordinarie aktuarier i centralbyrån. [17.]

I likhet med statistiska centralbyrån anser jag, att jämväl för år 1918 centralbyrån bör äga tillgång till de fem befattningshavare, varom här är fråga. Jag är vidare ense med verket därom, att, när extra ordinarie aktuarien Gustaf Otto Grönlund uppnått den tjänsteålder, då han, därest han varit ordinarie befattningshavare, skulle erhålla ett ålderstillägg, han bör komma i åtnjutande av dylik förmån. Däremot anser jag, att för beredande åt Grönlund av berörda förmån man icke under det att ämbetsverket står under omorganisation bör gå den av statistiska centralbyrån anvisade vägen, utan synes det mig vara lämpligare, att åt Grönlund beredes ett personligt ålderstillägg på extra stat. Jag vill erinra därom, att vid tidigare tillfällen ålderstillägg beretts befattningshavare å extra stat, och särskilt vill jag fästa uppmärksamheten därå, att 1912 års riksdag på framställning av Kungl. Maj:t beviljat personligt ålderstillägg åt en extra kanslisekreterare i jordbruksdepartementet under förutsättning, att han fortfarande tjänstgjorde i berörda befattning.

Departementss-
chefen.

Den omständigheten, att åt Grönlund beviljas ett ålderstillägg av 500 kronor, varigenom hans sammanlagda avlöning skulle uppgå till 4,400 kronor, föranleder icke någon höjning av det beräknade belopp av 100 kronor, motsvarande avgift för egen pensionering, varmed Grönlunds avlöning redan nu är minskad.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att på *extra stat* för år 1918 anvisa såsom
förslagsanslag å högst nedan angivna belopp dels till
arvode åt en extra ordinarie förste aktuarie i statistiska
centralbyrån kronor 5,600,
dels till arvoden åt fyra extra ordinarie aktuarier i
samma ämbetsverk, för var och en kronor 3,900,
dels ock till personligt ålderstillägg åt extra ordinarie
aktuarien Gustaf Otto Grönlund, därest han fort-
farande i denna befattning tjänstgör, ... kronor 500,
eller tillsammans » 21,700.

23. Förstärkning av de till arvoden åt tillfälliga biträden m. m. hos statistiska centralbyrån anslagna medel.

[18.] Enär det å ordinarie stat uppförda reservationsanslaget till arvoden åt tillfälliga biträden hos statistiska centralbyrån samt till vikariatsersättningar därstädes, för närvarande utgörande 22,790 kronor, under en följd av år visat sig otillräckligt, har riksdagen å extra stat för vart och ett av åren 1906—1917 till förstärkning av nämnda anslag anvisat medel till växlande belopp. De å extra stat för åren 1915 och 1916 i sådant avseende beviljade medlen utgjorde för vardera året 9,900 kronor. De beräkningar, som lågo till grund för bestämmande av nämnda belopp, återfinnas i den utredning i ärendet, som är intagen i punkterna 3 och 4 av det vid 1914 års senare statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden, rörande sjunde huvudtiteln, för den 14 maj samma år. Jag vill här endast erinra, att i den sammanlagda summan, 32,690 kronor, av ifrågavarande ordinarie och extra anslag ingingo följande poster:

Vikariatsersättningar	kronor	4,525: —
Ett extra manligt biträde	»	2,400: —
Sex extra kvinnliga biträden	»	7,200: —
Amanuenser	»	15,000: —
Extra arbete i övrigt och betingsarbete	»	3,600: —

Summa kronor 32,725: —.

Av sistnämnda summa ansågos 22,790 kronor böra falla på det ordinarie anslaget och resten, avrundad till 9,900 kronor, upptagas på extra stat. Då de extra kvinnliga biträdenas årsarvode utgår med 1,150 kronor, utgjorde den verkliga kostnaden för samtliga sex dylika biträden tillhopa blott 6,900 kronor.

Statistiska
centralbyrån
år 1915.

I skrivelse den 7 december 1915 anhöll statistiska centralbyrån om förstärkning av sina kvinnliga arbetskrafter och anförde i sådant avseende följande:

»I överensstämmelse med de i statistiska centralbyråns underdåniga skrivelse den 8 oktober 1912 omförmälda beräkningar rörande personalbehovet under år 1914 hade för nämnda år beviljats anslag till avlönande av 34 så kallade tillfälliga biträden inom ämbetsverket, varav 5 för rättsstatistiken, 8 för jordbruks- och fiskeristatistiken, 6 för finansstatistiken och återstående 15 för centralbyråns arbeten i

öfrigt, huvudsakligen befolkningsstatistiken. I nyssnämnda underdåniga skrivelse hade emellertid anmärkts, att en noggrann beräkning av personalbehovet för jordbruks- och fiskeristatistiken samt rättsstatistiken icke för det dåvarande kunde utföras. I överensstämmelse med vad av statistiska centralbyrån i underdånig skrivelse den 29 september 1913 hemställts blevo därefter från början av år 1915 av förenämnda 34 biträden 27 uppförda på ordinarie stat samtidigt med att anslag på extra stat beviljades för avlönande av återstående 7 biträden, varav ett manligt. Att centralbyrån icke föreslog samtliga biträdenas uppförande på ordinarie stat motiverades av ämbetsverket därmed, att en fullt säker beräkning av personalbehovet för rättsstatistiken, jordbruks- och fiskeristatistiken samt finansstatistiken ännu icke kunde ske, samt att ur rekryteringshänsyn behov föreläge, att vid sidan av de ordinarie biträdena funnes ett antal extra biträden.

Redan under sistförflytna året var emellertid för statistiska centralbyrån tydligt, att den för jordbruks- och fiskeristatistiken beräknade personalen icke komme att vara tillräcklig — rörande rättsstatistiken saknades då ännu erfarenhet. Med hänsyn till de kritiska förhållanden, som rådde under hösten 1914, ansåg sig emellertid statistiska centralbyrån vara nödsakad att till ett kommande år uppskjuta att göra framställning om ökade anslag till biträden. Då likväl enligt centralbyråns mening ett försenande av jordbruksstatistikens bearbetning måste ovillkorligen undvikas, icke minst med hänsyn till den särskilda betydelse denna statistik erhållit under nu rådande förhållanden, nödgades centralbyrån, för beredande av erforderliga arbetskrafter åt jordbruksstatistiken, i betydlig mån minska den för centralbyråns övriga arbeten avsedda personalen. Följden härav har naturligtvis blivit, att nämnda arbeten på ett beklagligt sätt försenats, så att en betydlig arbetsbalans uppstått, vilken beträffande befolkningsstatistiken uppgår till omkring ett helt års arbete. Under normala förhållanden hade det givetvis varit centralbyråns plikt att nu göra underdånig framställning om beredande av medel för bortarbetande av den sålunda uppkomna arbetsbalansen, men med hänsyn till förhandenvarande finansiella förhållanden torde härmed få anstå till ett kommande år. Däremot synes oavvisligen nödvändigt, att centralbyråns arbetskrafter förstärkas i den utsträckning, att den arbetsbalans, som kommer att förefinnas vid ingången av år 1917, icke än ytterligare ökas. Det minsta antal biträden, som härvid erfordras, är tre för jordbruks- och fiskeristatistiken samt två för rättsstatistiken. För finansstatistiken synes åtminstone för närvarande ingen personalökning behöfelig, men däremot erfordras ytterligare ett biträde för centralbyråns arbeten i öfrigt. Rörande sistnämnda biträde torde centralbyrån få särskilt anföra följande. Vid den beräkning av personalbehovet under år 1914, som ovan omnämnts, hade centralbyrån icke ifrågasatt något särskilt biträde för redigerandet av Statistisk årsbok. Utan tänkte sig att detta arbete skulle kunna fördelas på de olika avdelningarna. Ehuru en sådan anordning till en viss grad också genomförts, har det likväl visat sig oundgängligt, att därjämte under tiden från mitten av september till förra hälften av februari månad ett särskilt kvalificerat biträde anställdes uteslutande för att biträda vid årsbokens redaktion. Som nämnts, ingår icke detta biträde i det antal av 34, som enligt vad ovan anförts beräknats erfordras för år 1914 (och följande år). Från början av år 1916 kommer därjämte den nya äktenskapslagstiftningen och därmed sammanhängande förhållanden att medföra en ökning av arbetet på den befolkningsstatistiska avdelningen. Dels kommer centralbyrån att bliva skyldig att

[18.] i varje fall för närvarande endast i undantagsfall — avisera äktenskapsskillnader till vederbörande pastorer, dels och framför allt har centralbyrån i sammanhang härmed ålagts aviseringsskyldighet till vederbörande domstol ifråga om fränskilds omgifte. I den nädiga förordning angående kyrkoböckers förande, som den 3 dennes av Eders Kungl. Maj:t utfärdades, åläggas nämligen pastorerna att, då fränskild ingår äktenskap, härom underrätta statistiska centralbyrån, och har Eders Kungl. Maj:t, enligt vad centralbyrån under hand erfarit, samtidigt anbefallt statistiska centralbyrån, att så snart sådan underrättelse ingått, om äktenskapet underrätta viss domstol. För fullgörande av denna underrättelseskyldighet måste centralbyrån anordna en noggrann och ingående registrering av alla äktenskapsskillnader. Tillsammans med förutnämnda arbete med redigeringen av Statistisk årsbok kommer nu omnämnda registreringsarbete att giva full sysselsättning åt ett biträde under hela året. Under den tid biträdet är sysselsatt med årsboken måste givetvis en del av registreringsarbetet överlämnas till annat biträde, men beredes centralbyrån ersättning härför därigenom, att under den återstående delen av året förstnämnda biträde icke torde bli uteslutande sysselsatt med registreringsarbetet utan att kunna i någon mån biträda vid annat arbete inom centralbyrån.

Det ytterligare antal kvinnliga biträden, varför enligt centralbyråns åsikt anslag erfordras för år 1917, utgör alltså sex. Såväl dessa som de sex extra biträden, för vilkas avlönande medel finnas tillgängliga å 1916 års stat, komma med all säkerhet att bli för framtiden behöfliga, och borde de samtliga till följd härav rätteligen uppföras på ordinarie stat, varvid i överensstämmelse med den proportion, som år 1914 följdes vid uppförande av kvinnliga biträden på ordinarie stat i statistiska centralbyrån, hälften eller sex skulle bli av andra och hälften av första lönegraden. Med hänsyn dels till förut berörda finansiella förhållanden, dels och framför allt till den omständigheten, att sistlidne riksdag begärt utredning om en inskränkning i den officiella statistiken, anser statistiska centralbyrån sig icke kunna nu ifrågasätta något sådant. Visserligen anser centralbyrån som otvivelaktigt, att den av riksdagen begärda utredningen kommer att visa, det en inskränkning icke kan ske beträffande centralbyråns statistik, men intill dess utredningen ifråga verkställts, torde det enligt centralbyråns uppfattning vara lämpligast att inga nya ordinarie befattningar inrättas i de statistiska ämbetsverken. Skulle emellertid Eders Kungl. Maj:t finna nu angivna omständigheter icke vara till hinder för inrättande i annat ämbetsverk av nya ordinarie statistiska tjänster, synas även förenämnda tolv biträdesbefattningar i statistiska centralbyrån böra uppföras på ordinarie stat.

Under förutsättning att detta icke blir fallet, erfordras medel på extra stat för avlönande av ifrågavarande biträden. Härvid torde av sparsamhetshänsyn avlöningen böra beräknas till samma belopp som för biträde i första lönegraden med avdrag av 50 kronor, motsvarande pensionsavgift. För ett biträde torde dock avlöningen böra beräknas såsom för biträde i andra lönegraden med nyssnämmt avdrag, nämligen för det biträde, som skulle anställas för Statistisk årsbok och skilsmässoregistrering. Hennes arbete blir nämligen av så kvalificerad och makt-påliggande natur, att hennes befattning synes böra bli av den högre graden.

För att tydligt angiva, att ifrågavarande biträden vid blivande befordran till ordinarie skola för åtnjutande av ålderstillägg äga räkna sig till godo sin tjänstgöring såsom extra biträden, synes lämpligt, att särskilt anslag för dessa biträden

uppföres på riksstaten. På 1916 års stat är uppfört ett extra anslag av 9,900 kronor till förstärkning av de till arvoden åt tillfälliga biträden m. m. anslagna medel. I detta anslag ingår beräknad avlöning till förenämnda sex biträden med 7,200 kronor, vilken avlöning dock i verkligheten utgår med endast 6,900 kronor; återstående 3,000 kronor användas för avlöande av tillfälliga biträden m. m., och samma belopp erfordras jämväl år 1917 för ifrågavarande ändamål. Då vikarier under de extra biträdenas semester icke torde behöva förordnas, erfordras ej heller anslag för sådana vikariers avlöande.

På grund av vad ovan anförts får statistiska centralbyrån i underdånighet hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t i nådig proposition föreslå instundande riksdag att på extra stat för år 1917 uppföra följande anslag:

Arvoden åt ett extra ordinarie biträde av andra lönegraden och elva extra ordinarie biträden av första lönegraden,	14,200 kronor; samt
Förstärkning av de till arvoden åt tillfälliga biträden m. m. anslagna medel	3,000 kronor.»

Vid föredragning den 14 januari 1916 av statsverkspropositionen till nästlidet års riksdag yttrade jag beträffande statistiska centralbyråns ifrågavarande framställning följande:

*Departements-
chefen år 1916.*

»Statistiska centralbyrån har sålunda begärt följande nya kvinnliga biträden, nämligen ett biträde med kvalificerad arbetsuppgift och avsett huvudsakligen för den statistiska årsboken och skilsmässoregistreringen samt fem andra biträden, därav tre för jordbruks- och fiskeristatistiken och två för rättsstatistiken.

Vad statistiska centralbyrån i ärendet anför, synes mig hava ådagalagt, att ämbetsverket väl är i behov av någon förstärkning av sin kvinnliga arbetspersonal. Däremot torde det kunna ifrågasättas, om det under nuvarande förhållanden är oundgängligen nödvändigt att utöka samma personal med så stort antal nya biträden som ämbetsverket föreslagit. Även hänsynen till den av riksdagen begärda, av centralbyrån jämväl omförmälda utredningen om inskränkning i den officiella statistiken kräver, att, innan samma utredning slutförts, allenast minsta möjliga utvidgning av den mera fast anställda personalen företages. På grund härav anser jag mig böra förorda någon reduktion av centralbyråns förslag.

Mot anställandet av ett extra biträde med kvalificerad arbetsuppgift för arbetet med Statistisk årsbok och för skilsmässoregistreringen har jag intet att erinra. Vad åter angår den föreslagna förstärkningen av de för jordbruks- och fiskeristatistiken samt rättsstatistiken avsedda arbetskrafterna med fem nya extra biträden, håller jag det för tillräddigast att åtminstone tillsvidare inskränka berörda förstärkning till tre nya biträden.

Enligt mitt förslag skulle sålunda statistiska centralbyrån utöver förutvarande sex extra kvinnliga biträden erhålla fyra nya dylika biträden, därav ett skulle äga kvalificerad kompetens.

Då vidare någon anmärkning icke torde vara att göra mot de ifrågasatta årsarvodena till de nya biträdena eller 1,550 kronor till biträdet med kvalificerad arbetsuppgift och 1,150 kronor till ett vart av de övriga biträdena, erfordras för

[18.] avlönande av ifrågavarande extra biträden ett med 5,000 kronor ökat anslag till statistiska centralbyrån.

Med sistnämnda belopp torde det extra anslaget till förstärkning av de till arvoden åt tillfälliga biträden m. m. hos statistiska centralbyrån å ordinarie stat anvisade anslaget böra höjas och sålunda för år 1917 ökas från 9,900 kronor till 14,900 kronor.

Med anledning av vad statistiska centralbyrån yttrat rörande specificering i riksstaten av anslagsbeloppet vill jag erinra, att genom en sådan specificering ej skulle vinnas det av centralbyrån därmed avsedda ändamålet, då rätten för extra biträde att efter befordran till ordinarie få för ålderstillägg räkna sig till godo tjänstgöringstiden såsom extra måste bliva beroende på uttrycklig föreskrift därom i avlöningsvillkoren. Emellertid lärer till vinnande av större överskådlighet över statistiska centralbyråns anslagsbehov berörda belopp, stort 11,900 kronor, kunna i beslutet om detsamma särskilt angivas.»

Vad jag sålunda förordade vann Kungl. Maj:ts godkännande, och i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisade 1916 års riksdag för här ifrågavarande ändamål å extra stat för år 1917 ett anslag av 14,900 kronor, därav till extra kvinnliga biträden 11,900 kronor.

Genom beslut den 30 juni 1916 har Kungl. Maj:t ställt nyssnämnda anslag till statistiska centralbyråns förfogande för att användas för därmed avsedda ändamål.

*Statistiska
centralbyrån
år 1916.*

Nu har statistiska centralbyrån i skrivelse den 7 december 1916, efter att hava erinrat om sin nyss anförda, år 1915 gjorda framställning samt Kungl. Maj:ts och riksdagens i anledning av densamma fattade beslut, vidare yttrat, att den ytterligare erfarenhet, som i statistiska centralbyrån vunnits sedan förenämnda framställning gjordes, ytterligare ådagalagt, att den då begärda förstärkningen i arbetskrafterna vore den minsta möjliga, om icke allt framgent år efter år arbetsbalansen i statistiska centralbyrån skulle ökas, vid vilket förhållande centralbyrån nödgades upprepa sin förra hemställan och alltså nu göra framställning om avlåtande av nådig proposition till riksdagen om beviljande av medel för avlönande av ytterligare två extra kvinnliga biträden.

*Departements-
chefen.*

Då det numera synes vara oundgängligen nödigt, att statistiska centralbyrån beredes den förstärkning av arbetskrafter, varom byrån i sin skrivelse den 7 december 1916 gör framställning, vill jag förorda, att medel anvisas för avlönande av ytterligare två kvinnliga biträden med 1,150 kronor för vardera och att sålunda här ifrågavarande anslag höjes med 2,300 kronor eller till 17,200 kronor.

På grund av vad här anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen [18.]

att till förstärkning av det till arvoden åt tillfälliga biträden hos statistiska centralbyrån samt till vikariatsersättningar därstädes å ordinarie stat anvisade anslag å *extra stat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 17,200, därav till extra kvinnliga biträden » 14,200.

24. Bibliotekets underhållande, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* kronor 2,000.

Överintendentsämbetet.

25 och 26. Överintendentsämbetet m. m.

Riksstaten för innevarande år upptager för överintendentsämbetet [19, 20.] dels ett ordinarie anslag å 50,600 kronor, avseende ämbetets gällande stat, dels ock två extra anslag, nämligen för provisorisk lönerreglering för ämbetet 6,695 kronor samt för förstärkning av arbetskrafterna hos ämbetet 10,000 kronor. Sistnämnda anslag beviljades första gången för år 1915 och avsikten därmed var, såsom jag vid anmälandet inför Eders Kungl. Maj:t av frågan den 14 maj 1914 antydde, att i avvaktan på definitiv omorganisation och lönerreglering av överintendentsämbetet, vartill förslag var under utarbetande hos för ändamålet tillkallade sakkunniga, bereda verket nödig lättnad vid fullgörandet av dess ämbetsåligganden. Nämnda sakkunniga hava den 1 novembar 1915 avgivit sitt förslag och över detta hava verk och myndigheter, som beröras därav i sin ämbetsutövning, samt övriga vederbörande yttrat sig. Den av de sakkunniga föreslagna nya staten för ämbetsverket slutar å 144,800 kronor. I budgetsavseende hava de sakkunniga vidare hemställt om anvisande av dels ett ordinarie reservationsanslag å 3,000 kronor för utförande av mätningar och andra undersökningar av i kulturhistoriskt avseende märkliga byggnader, dels ett extra anslag å 24,000 kronor för anställande av länsarkitekter och dels ett extra engångsanslag å 15,000 kronor för bestridande av de med första upplägget av en byggnadsstatistik förenade kostnaderna.

Jag torde inom kort kunna förelägga Eders Kungl. Maj:t frågan om omorganisation av och lönerreglering för överintendentsämbetet och där-

a) *Överintendentsämbetet.*

(ordinarie anslag.)

b) *Länsarkitekter och byggnadsstatistik.*

(extra anslag.)

[19, 20.] med sammanhängande frågor. För närvarande får jag allenast hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition, som kan komma att i ämnet avlätas, på 1918 års stat beräkna

a) för överintendentsämbetet bland de *ordinarie anslagen* ett belopp av kronor 147,800,

b) för länsarkitekter och byggnadsstatistik bland de *extra anslagen* ett belopp av kronor 39,000.

Patent- och registreringsverket.

27. Upprätthållande av patent- och registreringsverkets verksamhet, *oförändrat ordinarie reservationsanslag*, att utgå direkt av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifters medel kronor 540,600.

28. **Kostnader, som föranledas av överståthållarämbetets och länsstyrelsernas befattning med vissa slag av registrering.**

[21.] Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar, har riksdagen till bestridande av kostnaderna för den överståthållarämbetet och länsstyrelserna åliggande befattning med registreringar och anmälningar till förenings-, försäkrings- och handelsregistren å extra stat för vart och ett av åren 1912—1917 anvisat ett förslagsanslag å 4,000 kronor ävensom medgivit, att de till nämnda myndigheter inflytande avgifter för sådana registreringar och anmälningar finge tillföras detta anslag såsom särskilda uppbördsmedel.

Kostnader, som föranledas av överståthållarämbetets och länsstyrelsernas befattning med vissa slag av registrering. (extra anslag.)

Då enahanda anslag på grunder, som finnas närmare utvecklade i det vid statsverkspropositionen till 1911 års riksdag fogade statsrådsprotokoll över finansärenden för den 13 januari samma år, jämväl för nästkommande år är av behovet påkallat, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tackes föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnaderna för den överståthållarämbetet och länsstyrelserna åliggande befattning med registreringar och anmälningar till förenings-, försäkrings- och handelsregistren å *extra stat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag å kronor 4,000 ävensom medgiva, att de till nämnda myndigheter inflytande avgifter för sådana registreringar och anmälningar må tillföras detta anslag såsom särskilda uppbördsmedel.